നമോ തസ്സ ഭഗവതോ അരഹതോ സമ്മാസമ്ബുദ്ധസ്സ

ഖുദ്ദകനികായേ

ഉദാനപാളി

൧. ബോധിവഗ്ഗോ

൧. പഠമബോധിസുത്തം

൧. ഏവം മേ സുതം - ഏകം സമയം ഭഗവാ ഉരുവേലായം വിഹരതി നജ്ജാ നേരഞ്ജരായ തീരേ ബോധിരുക്ഖമൂലേ പഠമാഭിസമ്ബുദ്ധോ. തേന ഖോ പന സമയേന ഭഗവാ സത്താഹം ഏകപല്ലങ്കേന നിസിന്നോ ഹോതി വിമുത്തിസുഖപടിസംവേദീ [വിമുത്തിസുഖം പടിസംവേദീ (സ്യാ॰ പീ॰ ക॰)]. അഥ ഖോ ഭഗവാ തസ്സ സത്താഹസ്സ അച്ചയേന തമ്ഹാ സമാധിമ്ഹാ വുട്ഠഹിത്വാ രത്തിയാ പഠമം യാമം പടിച്ചസമുപ്പാദം അനുലോമം സാധുകം മനസാകാസി -

''ഇതി ഇമസ്മിം സതി ഇദം ഹോതി, ഇമസ്സുപ്പാദാ ഇദം ഉപ്പജ്ജതി, യദിദം - അവിജ്ജാപച്ചയാ സങ്ഖാരാ, സങ്ഖാരപച്ചയാ വിഞ്ഞാണം, വിഞ്ഞാണപച്ചയാ നാമരൂപം, നാമരൂപപച്ചയാ സളായതനം, സളായതനപച്ചയാ ഫസ്സോ, ഫസ്സപച്ചയാ വേദനാ, വേദനാപച്ചയാ തണ്ഹാ, തണ്ഹാപച്ചയാ ഉപാദാനം, ഉപാദാനപച്ചയാ ഭവോ, ഭവപച്ചയാ ജാതി, ജാതിപച്ചയാ ജരാമരണം സോകപരിദേവദുക്ഖദോമനസ്സുപായാസാ സമ്ഭവന്തി. ഏവമേതസ്സ കേവലസ്സ ദുക്ഖക്ഖന്ധസ്സ സമുദയോ ഹോതീ''തി.

അഥ ഖോ ഭഗവാ ഏതമത്ഥം വിദിത്വാ തായം വേലായം ഇമം ഉദാനം ഉദാനേസി -

''യദാ ഹവേ പാതുഭവന്തി ധമ്മാ,
ആതാപിനോ ഝായതോ ബ്രാഹ്മണസ്സ;
അഥസ്സ കങ്ഖാ വപയന്തി സബ്ബാ,
യതോ പജാനാതി സഹേതുധമ്മ''ന്തി. പഠമം;

൨. ദുതിയബോധിസുത്തം

൨. ഏവം മേ സുതം - ഏകം സമയം ഭഗവാ ഉരുവേലായം വിഹരതി നജ്ജാ നേരഞ്ജരായ തീരേ ബോധിരുക്ഖമൂലേ പഠമാഭിസമ്ബുദ്ധോ. തേന ഖോ പന സമയേന ഭഗവാ സത്താഹം ഏകപല്ലങ്കേന നിസിന്നോ ഹോതി വിമുത്തിസുഖപടിസംവേദീ. അഥ ഖോ ഭഗവാ തസ്സ സത്താഹസ്സ അച്ചയേന തമ്ഹാ സമാധിമ്ഹാ വുട്ഠഹിത്വാ രത്തിയാ മജ്ഝിമം യാമം പടിച്ചസമുപ്പാദം പടിലോമം സാധുകം മനസാകാസി -

"ഇതി ഇമസ്മിം അസതി ഇദം ന ഹോതി, ഇമസ്സ നിരോധാ ഇദം നിരുജ്ഝതി, യദിദം - അവിജ്ജാനിരോധാ സങ്ഖാരനിരോധോ, സങ്ഖാരനിരോധാ വിഞ്ഞാണനിരോധോ, വിഞ്ഞാണനിരോധാ നാമരൂപനിരോധോ, നാമരൂപനിരോധാ സളായതനനിരോധോ, സളായതനനിരോധാ ഫസ്സനിരോധോ, ഫസ്സനിരോധാ വേദനാനിരോധോ, വേദനാനിരോധാ തണ്ഹാനിരോധോ, തണ്ഹാനിരോധാ ഉപാദാനനിരോധോ, ഉപാദാനനിരോധാ ഭവനിരോധോ, ഭവനിരോധാ ജാതിനിരോധോ, ജാതിനിരോധാ ജരാമരണം സോകപരിദേവദുക്ഖദോമനസ്സുപായാസാ നിരുജ്ഝന്തി. ഏവമേതസ്സ കേവലസ്സ ദുക്ഖക്ഖന്ധസ്സ നിരോധോ ഹോതീ"തി.

അഥ ഖോ ഭഗവാ ഏതമത്ഥം വിദിത്വാ തായം വേലായം ഇമം ഉദാനം ഉദാനേസി -

"യദാ ഹവേ പാതുഭവന്തി ധമ്മാ,
ആതാപിനോ ഝായതോ ബ്രാഹ്മണസ്സ;
അഥസ്സ കങ്ഖാ വപയന്തി സബ്ബാ,
യതോ ഖയം പച്ചയാനം അവേദീ"തി. ദുതിയം;

൩. തതിയബോധിസുത്തം

൩. ഏവം മേ സുതം - ഏകം സമയം ഭഗവാ ഉരുവേലായം വിഹരതി നജ്ജാ നേരഞ്ജരായ തീരേ ബോധിരുക്ഖമൂലേ പഠമാഭിസമ്ബുദ്ധോ. തേന ഖോ പന സമയേന ഭഗവാ സത്താഹം ഏകപല്ലങ്കേന നിസിന്നോ ഹോതി വിമുത്തിസുഖപടിസംവേദീ. അഥ ഖോ ഭഗവാ തസ്സ സത്താഹസ്സ അച്ചയേന തമ്ഹാ സമാധിമ്ഹാ വുട്ഠഹിത്വാ രത്തിയാ പച്ഛിമം യാമം പടിച്ചസമുപ്പാദം അനുലോമപടിലോമം സാധുകം മനസാകാസി -

"ഇതി ഇമസ്മിം സതി ഇദം ഹോതി, ഇമസ്സുപ്പാദാ ഇദം ഉപ്പജ്ജതി, ഇമസ്മിം അസതി ഇദം ന ഹോതി, ഇമസ്സ നിരോധാ ഇദം നിരുജ്ഝതി; യദിദം - അവിജ്ജാപച്ചയാ സങ്ഖാരാ, സങ്ഖാരപച്ചയാ വിഞ്ഞാണം, വിഞ്ഞാണപച്ചയാ നാമരൂപം, നാമരൂപപച്ചയാ സളായതനം, സളായതനപച്ചയാ ഫസ്സോ, ഫസ്സപച്ചയാ വേദനാ, വേദനാപച്ചയാ തണ്ഹാ, തണ്ഹാപച്ചയാ ഉപാദാനം, ഉപാദാനപച്ചയാ ഭവോ, ഭവപച്ചയാ ജാതി, ജാതിപച്ചയാ ജരാമരണം സോകപരിദേവദുക്ഖദോമനസ്സുപായാസാ സമ്ഭവന്തി. ഏവമേതസ്സ കേവലസ്സ ദുക്ഖക്ഖന്ധസ്സ സമുദയോ ഹോതി.

"അവിജ്ജായ ത്വേവ അസേസവിരാഗനിരോധാ സങ്ഖാരനിരോധോ, സങ്ഖാരനിരോധാ വിഞ്ഞാണനിരോധോ, വിഞ്ഞാണനിരോധാ നാമരൂപനിരോധോ, നാമരൂപനിരോധാ സളായതനനിരോധോ, സളായതനനിരോധാ ഫസ്സനിരോധോ, ഫസ്സനിരോധാ വേദനാനിരോധോ, വേദനാനിരോധാ തണ്ഹാനിരോധോ , തണ്ഹാനിരോധാ ഉപാദാനനിരോധോ, ഉപാദാനനിരോധാ ഭവനിരോധോ, ഭവനിരോധാ ജാതിനിരോധോ, ജാതിനിരോധാ ജരാമരണം സോകപരിദേവദുക്ഖദോമനസ്സുപായാസാ നിരുജ്ഝന്തി. ഏവമേതസ്സ കേവലസ്സ ദുക്ഖക്ഖന്ധസ്സ നിരോധോ ഹോതീ"തി.

അഥ ഖോ ഭഗവാ ഏതമത്ഥം വിദിത്വാ തായം വേലായം ഇമം ഉദാനം ഉദാനേസി -

“യദാ ഹവേ പാതുഭവന്തി ധമ്മാ,
ആതാപിനോ ഝായതോ ബ്രാഹ്മണസ്സ;
വിധൂപയം തിട്ഠതി മാരസേനം,
സൂരിയോവ [സുരിയോവ (സീ॰ സ്യാ॰ കം॰ പീ॰)]
ഓഭാസയമന്തലിക്ഖ”ന്തി. തതിയം;

൪. ഹുംഹുങ്കസുത്തം

൪. ഏവം മേ സുതം - ഏകം സമയം ഭഗവാ ഉരുവേലായം വിഹരതി നജ്ജാ നേരഞ്ജരായ തീരേ അജപാലനിഗ്രോധേ പഠമാഭിസമ്ബുദ്ധോ. തേന ഖോ പന സമയേന ഭഗവാ സത്താഹം ഏകപല്ലങ്കേന നിസിന്നോ ഹോതി വിമുത്തിസുഖപടിസംവേദീ. അഥ ഖോ ഭഗവാ തസ്സ സത്താഹസ്സ അച്ചയേന തമ്ഹാ സമാധിമ്ഹാ വുട്ഠാസി.

അഥ ഖോ അഞ്ഞതരോ ഹുംഹുങ്കജാതികോ [ഹുഹുങ്കജാതികോ (സീ॰ സ്യാ॰ കം॰ പീ॰)] ബ്രാഹ്മണോ യേന ഭഗവാ തേനുപസങ്കമി; ഉപസങ്കമിത്വാ ഭഗവതാ സദ്ധിം സമ്മോദി. സമ്മോദനീയം കഥം സാരണീയം വീതിസാരേത്വാ ഏകമന്തം അട്ഠാസി. ഏകമന്തം ഠിതോ ഖോ സോ ബ്രാഹ്മണോ ഭഗവന്തം ഏതദവോച - “കിത്താവതാ നു ഖോ, ഭോ ഗോതമ, ബ്രാഹ്മണോ ഹോതി, കതമേ ച പന ബ്രാഹ്മണകരണാ [ബ്രാഹ്മണകാരകാ (ക॰)] ധമ്മാ”തി?

അഥ ഖോ ഭഗവാ ഏതമത്ഥം വിദിത്വാ തായം വേലായം ഇമം ഉദാനം ഉദാനേസി -

“യോ ബ്രാഹ്മണോ ബാഹിതപാപധമ്മോ,
നിഹുംഹുങ്കോ [നിഹുഹുങ്കോ (സീ॰ സ്യാ॰ കം പീ॰)] നിക്കസാവോ യതത്തോ;
വേദന്തഗൂ വൂസിതബ്രഹ്മചരിയോ,
ധമ്മേന സോ ബ്രഹ്മവാദം വദേയ്യ;
യസ്സുസ്സദാ നത്ഥി കുഹിഞ്ചി ലോകേ”തി. ചതുത്ഥം;

൫. ബ്രാഹ്മണസുത്തം

൫. ഏവം മേ സുതം - ഏകം സമയം ഭഗവാ സാവത്ഥിയം വിഹരതി ജേതവനേ അനാഥപിണ്ഡികസ്സ ആരാമേ. തേന ഖോ പന സമയേന ആയസ്മാ ച സാരിപുത്തോ ആയസ്മാ ച മഹാമോഗ്ഗല്ലാനോ ആയസ്മാ ച മഹാകസ്സപോ ആയസ്മാ ച മഹാകച്ചാനോ [മഹാകച്ചായനോ (സീ॰ പീ॰ ക॰)] ആയസ്മാ ച മഹാകോട്ഠികോ ആയസ്മാ ച മഹാകപ്പിനോ ആയസ്മാ ച മഹാചുന്ദോ ആയസ്മാ ച അനുരുദ്ധോ ആയസ്മാ ച രേവതോ ആയസ്മാ ച നന്ദോ [ആനന്ദോ (സീ॰ പീ॰)] യേന ഭഗവാ തേനുപസങ്കമിംസു .

അദ്ദസാ ഖോ ഭഗവാ തേ ആയസ്മന്തേ ദൂരതോവ ആഗച്ഛന്തേ; ദിസ്വാന ഭിക്ഖൂ ആമന്തേസി - “ഏതേ, ഭിക്ഖവേ, ബ്രാഹ്മണാ ആഗച്ഛന്തി; ഏതേ,

ഭിക്ഖവേ, ബ്രാഹ്മണാ ആഗച്ഛന്തീ''തി. ഏവം വുത്തേ , അഞ്ഞതരോ ബ്രാഹ്മണജാതികോ ഭിക്ഖു ഭഗവന്തം ഏതദവോച - ''കിത്താവതാ നു ഖോ, ഭന്തേ, ബ്രാഹ്മണോ ഹോതി, കതമേ ച പന ബ്രാഹ്മണകരണാ ധമ്മാ''തി?

അഥ ഖോ ഭഗവാ ഏതമത്ഥം വിദിത്വാ തായം വേലായം ഇമം ഉദാനം ഉദാനേസി -

''ബാഹിത്വാ പാപകേ ധമ്മേ, യേ ചരന്തി സദാ സതാ;
ഖീണസംയോജനാ ബുദ്ധാ, തേ വേ [തേവ (സീ॰)] ലോകസ്മി ബ്രാഹ്മണാ''തി. പഞ്ചമം;

൬. മഹാകസ്സപസുത്തം

൬. ഏവം മേ സുതം - ഏകം സമയം ഭഗവാ രാജഗഹേ വിഹരതി വേളുവനേ കലന്ദകനിവാപേ. തേന ഖോ പന സമയേന ആയസ്മാ മഹാകസ്സപോ പിപ്പലിഗുഹായം [പിപ്ഫലിഗുഹായം (സ്യാ॰), സിമ്ബലിഗുഹായം (ക॰)] വിഹരതി ആബാധികോ [ആബാധികോ ഹോതി (സ്യാ॰ പീ॰)] ദുക്ഖിതോ ബാള്ഹഗിലാനോ. അഥ ഖോ ആയസ്മാ മഹാകസ്സപോ അപരേന സമയേന തമ്ഹാ ആബാധാ വുട്ഠാസി. അഥ ഖോ ആയസ്മതോ മഹാകസ്സപസ്സ തമ്ഹാ ആബാധാ വുട്ഠിതസ്സ ഏതദഹോസി - ''യംനൂനാഹം രാജഗഹം പിണ്ഡായ പവിസേയ്യ''ന്തി.

തേന ഖോ പന സമയേന പഞ്ചമത്താനി ദേവതാസതാനി ഉസ്സുക്കം ആപന്നാനി ഹോന്തി ആയസ്മതോ മഹാകസ്സപസ്സ പിണ്ഡപാതപടിലാഭായ. അഥ ഖോ ആയസ്മാ മഹാകസ്സപോ താനി പഞ്ചമത്താനി ദേവതാസതാനി പടിക്ഖിപിത്വാ പുബ്ബണ്ഹസമയം നിവാസേത്വാ പത്തചീവരമാദായ രാജഗഹം പിണ്ഡായ പാവിസി - യേന ദലിദ്ദവിസിഖാ കപണവിസിഖാ പേസകാരവിസിഖാ. അദ്ദസാ ഖോ ഭഗവാ ആയസ്മന്തം മഹാകസ്സപം രാജഗഹേ പിണ്ഡായ ചരന്തം യേന ദലിദ്ദവിസിഖാ കപണവിസിഖാ പേസകാരവിസിഖാ.

അഥ ഖോ ഭഗവാ ഏതമത്ഥം വിദിത്വാ തായം വേലായം ഇമം ഉദാനം ഉദാനേസി -

''അനഞ്ഞപോസിമഞ്ഞാതം, ദന്തം സാരേ പതിട്ഠിതം;
ഖീണാസവം വന്തദോസം, തമഹം ബ്രൂമി ബ്രാഹ്മണ''ന്തി. ഛട്ഠം;

൭. അജകലാപകസുത്തം

൭. ഏവം മേ സുതം - ഏകം സമയം ഭഗവാ പാവായം [പാടലിയം (പീ॰)] വിഹരതി അജകലാപകേ ചേതിയേ, അജകലാപകസ്സ യക്ഖസ്സ ഭവനേ. തേന ഖോ പന സമയേന ഭഗവാ രത്തന്ധകാരതിമിസായം അബ്ഭോകാസേ നിസിന്നോ ഹോതി; ദേവോ ച ഏകമേകം ഫുസായതി. അഥ ഖോ അജകലാപകോ യക്ഖോ ഭഗവതോ ഭയം ഛമ്ഭിതത്തം ലോമഹംസം ഉപ്പാദേതുകാമോ യേന ഭഗവാ തേനുപസങ്കമി; ഉപസങ്കമിത്വാ ഭഗവതോ അവിദൂരേ തിക്ഖത്തും

“അക്കുലോ പക്കുലോ”തി അക്കുലപക്കുലികം അകാസി - “ഏസോ തേ, സമണ, പിസാചോ”തി.

അഥ ഖോ ഭഗവാ ഏതമത്ഥം വിദിത്വാ തായം വേലായം ഇമം ഉദാനം ഉദാനേസി -

“യദാ സകേസു ധമ്മേസു, പാരഗൂ ഹോതി ബ്രാഹ്മണോ;
അഥ ഏതം പിസാചഞ്ച, പക്കുലഞ്ചാതിവത്തതീ”തി. സത്തമം;

൮. സങ്ഗാമജിസുത്തം

൮. ഏവം മേ സുതം - ഏകം സമയം ഭഗവാ സാവത്ഥിയം വിഹരതി ജേതവനേ അനാഥപിണ്ഡികസ്സ ആരാമേ. തേന ഖോ പന സമയേന ആയസ്മാ സങ്ഗാമജി സാവത്ഥിം അനുപ്പത്തോ ഹോതി ഭഗവന്തം ദസ്സനായ. അസ്സോസി ഖോ ആയസ്മതോ സങ്ഗാമജിസ്സ പുരാണദുതിയികാ - “അയ്യോ കിര സങ്ഗാമജി സാവത്ഥിം അനുപ്പത്തോ”തി. സാ ദാരകം ആദായ ജേതവനം അഗമാസി.

തേന ഖോ പന സമയേന ആയസ്മാ സങ്ഗാമജി അഞ്ഞതരസ്മിം രുക്ഖമൂലേ ദിവാവിഹാരം നിസിന്നോ ഹോതി. അഥ ഖോ ആയസ്മതോ സങ്ഗാമജിസ്സ പുരാണദുതിയികാ യേനായസ്മാ സങ്ഗാമജി തേനുപസങ്കമി; ഉപസങ്കമിത്വാ ആയസ്മന്തം സങ്ഗാമജിം ഏതദവോച - “ഖുദ്ദപുത്തഞ്ഹി [ഖുദ്ദപുത്താമ്ഹി (സീ॰)], സമണ, പോസ മ”ന്തി. ഏവം വുത്തേ, ആയസ്മാ സങ്ഗാമജി തുണ്ഹീ അഹോസി.

ദുതിയമ്പി ഖോ ആയസ്മതോ സങ്ഗാമജിസ്സ പുരാണദുതിയികാ ആയസ്മന്തം സങ്ഗാമജിം ഏതദവോച - “ഖുദ്ദപുത്തഞ്ഹി, സമണ, പോസ മ”ന്തി. ദുതിയമ്പി ഖോ ആയസ്മാ സങ്ഗാമജി തുണ്ഹീ അഹോസി.

തതിയമ്പി ഖോ ആയസ്മതോ സങ്ഗാമജിസ്സ പുരാണദുതിയികാ ആയസ്മന്തം സങ്ഗാമജിം ഏതദവോച - “ഖുദ്ദപുത്തഞ്ഹി, സമണ, പോസ മ”ന്തി. തതിയമ്പി ഖോ ആയസ്മാ സങ്ഗാമജി തുണ്ഹീ അഹോസി.

അഥ ഖോ ആയസ്മതോ സങ്ഗാമജിസ്സ പുരാണദുതിയികാ തം ദാരകം ആയസ്മതോ സങ്ഗാമജിസ്സ പുരതോ നിക്ഖിപിത്വാ പക്കാമി [പക്കമി (ക॰) ഏവമുപരിപി] - “ഏസോ [ഏസ (സീ॰ ക॰)] തേ, സമണ, പുത്തോ; പോസ ന”ന്തി.

അഥ ഖോ ആയസ്മാ സങ്ഗാമജി തം ദാരകം നേവ ഓലോകേസി നാപി ആലപി. അഥ ഖോ ആയസ്മതോ സങ്ഗാമജിസ്സ പുരാണദുതിയികാ അവിദൂരം [അവിദൂരേ (സ്യാ॰ പീ॰)] ഗന്ത്വാ അപലോകേന്തീ അദ്ദസ ആയസ്മന്തം സങ്ഗാമജിം തം ദാരകം നേവ ഓലോകേന്തം നാപി ആലപന്തം, ദിസ്വാനസ്സാ ഏതദഹോസി - “ന ചായം സമണോ പുത്തേനപി അത്ഥികോ”തി. തതോ പടിനിവത്തിത്വാ ദാരകം ആദായ പക്കാമി. അദ്ദസാ ഖോ ഭഗവാ ദിബ്ബേന ചക്ഖുനാ വിസുദ്ധേന അതിക്കന്തമാനുസകേന ആയസ്മതോ സങ്ഗാമജിസ്സ പുരാണദുതിയികായ ഏവരൂപം വിപ്പകാരം.

അഥ ഖോ ഭഗവാ ഏതമത്ഥം വിദിത്വാ തായം വേലായം ഇമം ഉദാനം ഉദാനേസി -

> “ആയന്തിം നാഭിനന്ദതി, പക്കമന്തിം ന സോചതി;
> സങ്ഗാ സങ്ഗാമജിം മുത്തം, തമഹം ബ്രൂമി ബ്രാഹ്മണ”ന്തി. അട്ഠമം;

൯. ജടിലസുത്തം

൯. ഏവം മേ സുതം - ഏകം സമയം ഭഗവാ ഗയായം വിഹരതി ഗയാസീസേ. തേന ഖോ പന സമയേന സമ്ബഹുലാ ജടിലാ സീതാസു ഹേമന്തികാസു രത്തീസു അന്തരട്ഠകേ ഹിമപാതസമയേ ഗയായം ഉമ്മുജ്ജന്തിപി നിമുജ്ജന്തിപി, ഉമ്മുജ്ജനിമുജ്ജമ്പി കരോന്തി ഓസിഞ്ചന്തിപി, അഗ്ഗിമ്പി ജുഹന്തി - “ഇമിനാ സുദ്ധീ”തി.

അദ്ദസാ ഖോ ഭഗവാ തേ സമ്ബഹുലേ ജടിലേ സീതാസു ഹേമന്തികാസു രത്തീസു അന്തരട്ഠകേ ഹിമപാതസമയേ ഗയായം ഉമ്മുജ്ജന്തേപി നിമുജ്ജന്തേപി ഉമ്മുജ്ജനിമുജ്ജമ്പി കരോന്തേ [ഉമ്മുജ്ജനിമുജ്ജം കരോന്തേപി (സീ॰ പീ॰ ക॰)] ഓസിഞ്ചന്തേപി അഗ്ഗിമ്പി ജുഹന്തേ - “ഇമിനാ സുദ്ധീ”തി.

അഥ ഖോ ഭഗവാ ഏതമത്ഥം വിദിത്വാ തായം വേലായം ഇമം ഉദാനം ഉദാനേസി -

> “ന ഉദകേന സുചീ ഹോതി, ബഹ്വേത്ഥ ന്ഹായതീ [നഹായതീ (സീ॰)] ജനോ;
> യമ്ഹി സച്ചഞ്ച ധമ്മോ ച, സോ സുചീ സോ ച ബ്രാഹ്മണോ”തി. നവമം;

൧൦. ബാഹിയസുത്തം

൧൦. ഏവം മേ സുതം - ഏകം സമയം ഭഗവാ സാവത്ഥിയം വിഹരതി ജേതവനേ അനാഥപിണ്ഡികസ്സ ആരാമേ. തേന ഖോ പന സമയേന ബാഹിയോ ദാരുചീരിയോ സുപ്പാരകേ പടിവസതി സമുദ്ദതീരേ സക്കതോ ഗരുകതോ മാനിതോ പൂജിതോ അപചിതോ ലാഭീ ചീവരപിണ്ഡപാതസേനാസനഗിലാനപച്ചയഭേസജ്ജപരിക്ഖാരാനം. അഥ ഖോ ബാഹിയസ്സ ദാരുചീരിയസ്സ രഹോഗതസ്സ പടിസല്ലീനസ്സ ഏവം ചേതസോ പരിവിതക്കോ ഉദപാദി - “യേ ഖോ കേചി ലോകേ അരഹന്തോ വാ അരഹത്തമഗ്ഗം വാ സമാപന്നാ, അഹം തേസം അഞ്ഞതരോ”തി.

അഥ ഖോ ബാഹിയസ്സ ദാരുചീരിയസ്സ പുരാണസാലോഹിതാ ദേവതാ അനുകമ്പികാ അത്ഥകാമാ ബാഹിയസ്സ ദാരുചീരിയസ്സ ചേതസാ ചേതോപരിവിതക്കമഞ്ഞായ യേന ബാഹിയോ ദാരുചീരിയോ തേനുപസങ്കമി; ഉപസങ്കമിത്വാ ബാഹിയം ദാരുചീരിയം ഏതദവോച - “നേവ ഖോ ത്വം , ബാഹിയ, അരഹാ, നാപി അരഹത്തമഗ്ഗം വാ സമാപന്നോ. സാപി തേ പടിപദാ നത്ഥി യായ ത്വം അരഹാ വാ അസ്സ [അസ്സസി (സ്യാ॰ ക॰)] അരഹത്തമഗ്ഗം വാ സമാപന്നോ”തി.

“അഥ കേ ചരഹി സദേവകേ ലോകേ അരഹന്തോ വാ അരഹത്തമഗ്ഗം വാ സമാപന്നോ”തി? “അത്ഥി, ബാഹിയ, ഉത്തരേസു ജനപദേസു [ജനപദേ (സീ॰)] സാവത്ഥി നാമ നഗരം. തത്ഥ സോ ഭഗവാ എതരഹി വിഹരതി അരഹം സമ്മാസമ്ബുദ്ധോ. സോ ഹി, ബാഹിയ, ഭഗവാ അരഹാ ചേവ അരഹത്തായ ച ധമ്മം ദേസേതീ”തി.

അഥ ഖോ ബാഹിയോ ദാരുചീരിയോ തായ ദേവതായ സംവേജിതോ താവദേവ സുപ്പാരകമ്ഹാ പക്കാമി. സബ്ബത്ഥ എകരത്തിപരിവാസേന യേന സാവത്ഥി ജേതവനം അനാഥപിണ്ഡികസ്സ ആരാമോ തേനുപസങ്കമി. തേന ഖോ പന സമയേന സമ്ബഹുലാ ഭിക്ഖൂ അബ്ഭോകാസേ ചങ്കമന്തി. അഥ ഖോ ബാഹിയോ ദാരുചീരിയോ യേന തേ ഭിക്ഖൂ തേനുപസങ്കമി; ഉപസങ്കമിത്വാ തേ ഭിക്ഖൂ എതദവോച - “കഹം നു ഖോ, ഭന്തേ, എതരഹി ഭഗവാ വിഹരതി അരഹം സമ്മാസമ്ബുദ്ധോ? ദസ്സനകാമമ്ഹാ മയം തം ഭഗവന്തം അരഹന്തം സമ്മാസമ്ബുദ്ധ”ന്തി. “അന്തരഘരം പവിട്ഠോ ഖോ, ബാഹിയ, ഭഗവാ പിണ്ഡായാ”തി.

അഥ ഖോ ബാഹിയോ ദാരുചീരിയോ തരമാനരൂപോ ജേതവനാ നിക്ഖമിത്വാ സാവത്ഥിം പവിസിത്വാ അദ്ദസ ഭഗവന്തം സാവത്ഥിയം പിണ്ഡായ ചരന്തം പാസാദികം പസാദനീയം സന്തിന്ദ്രിയം സന്തമാനസം ഉത്തമദമഥസമഥമനുപ്പത്തം ദന്തം ഗുത്തം യതിന്ദ്രിയം നാഗം. ദിസ്വാന യേന ഭഗവാ തേനുപസങ്കമി; ഉപസങ്കമിത്വാ ഭഗവതോ പാദേ സിരസാ നിപതിത്വാ ഭഗവന്തം എതദവോച - “ദേസേതു മേ, ഭന്തേ ഭഗവാ, ധമ്മം; ദേസേതു, സുഗതോ, ധമ്മം, യം മമസ്സ ദീഘരത്തം ഹിതായ സുഖായാ”തി. എവം വുത്തേ, ഭഗവാ ബാഹിയം ദാരുചീരിയം എതദവോച - “അകാലോ ഖോ താവ, ബാഹിയ, അന്തരഘരം പവിട്ഠമ്ഹാ പിണ്ഡായാ”തി.

ദുതിയമ്പി ഖോ ബാഹിയോ ദാരുചീരിയോ ഭഗവന്തം എതദവോച - “ദുജ്ജാനം ഖോ പനേതം, ഭന്തേ, ഭഗവതോ വാ ജീവിതന്തരായാനം, മയ്ഹം വാ ജീവിതന്തരായാനം . ദേസേതു മേ, ഭന്തേ ഭഗവാ, ധമ്മം; ദേസേതു, സുഗതോ, ധമ്മം, യം മമസ്സ ദീഘരത്തം ഹിതായ സുഖായാ”തി. ദുതിയമ്പി ഖോ ഭഗവാ ബാഹിയം ദാരുചീരിയം എതദവോച - “അകാലോ ഖോ താവ, ബാഹിയ, അന്തരഘരം പവിട്ഠമ്ഹാ പിണ്ഡായാ”തി.

തതിയമ്പി ഖോ ബാഹിയോ ദാരുചീരിയോ ഭഗവന്തം എതദവോച - “ദുജ്ജാനം ഖോ പനേതം, ഭന്തേ, ഭഗവതോ വാ ജീവിതന്തരായാനം, മയ്ഹം വാ ജീവിതന്തരായാനം. ദേസേതു മേ ഭന്തേ ഭഗവാ, ധമ്മം; ദേസേതു, സുഗതോ, ധമ്മം, യം മമസ്സ ദീഘരത്തം ഹിതായ സുഖായാ”തി.

“തസ്മാതിഹ തേ, ബാഹിയ, എവം സിക്ഖിതബ്ബം - ‘ദിട്ഠേ ദിട്ഠമത്തം ഭവിസ്സതി, സുതേ സുതമത്തം ഭവിസ്സതി, മുതേ മുതമത്തം ഭവിസ്സതി, വിഞ്ഞാതേ വിഞ്ഞാതമത്തം ഭവിസ്സതീ’തി. എവഞ്ഹി തേ, ബാഹിയ, സിക്ഖിതബ്ബം. യതോ ഖോ തേ, ബാഹിയ, ദിട്ഠേ ദിട്ഠമത്തം ഭവിസ്സതി, സുതേ സുതമത്തം ഭവിസ്സതി, മുതേ മുതമത്തം ഭവിസ്സതി, വിഞ്ഞാതേ വിഞ്ഞാതമത്തം ഭവിസ്സതി, തതോ ത്വം, ബാഹിയ, ന തേന; യതോ ത്വം, ബാഹിയ, ന തേന തതോ ത്വം, ബാഹിയ, ന തത്ഥ ; യതോ ത്വം, ബാഹിയ, ന തത്ഥ, തതോ ത്വം, ബാഹിയ, നേവിധ ന ഹുരം ന ഉഭയമന്തരേന. എസേവന്തോ ദുക്ഖസ്സാ”തി.

അഥ ഖോ ബാഹിയസ്സ ദാരുചീരിയസ്സ ഭഗവതോ ഇമായ സംഖിത്തായ ധമ്മദേസനായ താവദേവ അനുപാദായ ആസവേഹി ചിത്തം വിമുച്ചി.

അഥ ഖോ ഭഗവാ ബാഹിയം ദാരുചീരിയം ഇമിനാ സംഖിത്തേന ഓവാദേന ഓവദിത്വാ പക്കാമി. അഥ ഖോ അചിരപക്കന്തസ്സ ഭഗവതോ ബാഹിയം ദാരുചീരിയം ഗാവീ തരുണവച്ഛാ അധിപതിത്വാ [അധിപാതേത്വാ (സീ॰ സ്യാ॰ പീ॰), അധിപാതിത്വാ (ക॰)] ജീവിതാ വോരോപേസി.

അഥ ഖോ ഭഗവാ സാവത്ഥിയം പിണ്ഡായ ചരിത്വാ പച്ഛാഭത്തം പിണ്ഡപാതപടിക്കന്തോ സമ്ബഹുലേഹി ഭിക്ഖൂഹി സദ്ധിം നഗരമ്ഹാ നിക്ഖമിത്വാ അദ്ദസ ബാഹിയം ദാരുചീരിയം കാലങ്കതം [കാലകതം (സീ॰ സ്യാ॰ കം॰)]; ദിസ്വാന ഭിക്ഖൂ ആമന്തേസി - "ഗണ്ഹഥ, ഭിക്ഖവേ, ബാഹിയസ്സ ദാരുചീരിയസ്സ സരീരകം; മഞ്ചകം ആരോപേത്വാ നീഹരിത്വാ ഝാപേഥ; ഥൂപഞ്ചസ്സ കരോഥ. സബ്രഹ്മചാരീ വോ, ഭിക്ഖവേ, കാലങ്കതോ"തി.

"ഏവം, ഭന്തേ"തി ഖോ തേ ഭിക്ഖൂ ഭഗവതോ പടിസ്സുത്വാ ബാഹിയസ്സ ദാരുചീരിയസ്സ സരീരകം മഞ്ചകം ആരോപേത്വാ നീഹരിത്വാ ഝാപേത്വാ ഥൂപഞ്ചസ്സ കത്വാ യേന ഭഗവാ തേനുപസങ്കമിംസു; ഉപസങ്കമിത്വാ ഭഗവന്തം അഭിവാദേത്വാ ഏകമന്തം നിസീദിംസു. ഏകമന്തം നിസിന്നാ ഖോ തേ ഭിക്ഖൂ ഭഗവന്തം ഏതദവോചും - "ദഡ്ഢം, ഭന്തേ, ബാഹിയസ്സ ദാരുചീരിയസ്സ സരീരം, ഥൂപോ ചസ്സ കതോ. തസ്സ കാ ഗതി, കോ അഭിസമ്പരായോ"തി? "പണ്ഡിതോ, ഭിക്ഖവേ, ബാഹിയോ ദാരുചീരിയോ പച്ചപാദി ധമ്മസ്സാനുധമ്മം; ന ച മം ധമ്മാധികരണം വിഹേസേസി. പരിനിബ്ബുതോ, ഭിക്ഖവേ, ബാഹിയോ ദാരുചീരിയോ"തി.

അഥ ഖോ ഭഗവാ ഏതമത്ഥം വിദിത്വാ തായം വേലായം ഇമം ഉദാനം ഉദാനേസി -

"യത്ഥ ആപോ ച പഥവീ, തേജോ വായോ ന ഗാധതി;
ന തത്ഥ സുക്കാ ജോതന്തി, ആദിച്ചോ നപ്പകാസതി;
ന തത്ഥ ചന്ദിമാ ഭാതി, തമോ തത്ഥ ന വിജ്ജതി.

"യദാ ച അത്തനാവേദി [വേധീ (ക॰)], മുനി മോനേന ബ്രാഹ്മണോ;
അഥ രൂപാ അരൂപാ ച, സുഖദുക്ഖാ പമുച്ചതീ"തി. ദസമം;

(അയമ്പി ഉദാനോ വുത്തോ ഭഗവതാ ഇതി മേ സുതന്തി.) [( ) സ്യാമപോത്ഥകേ നത്ഥി]

ബോധിവഗ്ഗോ പഠമോ നിട്ഠിതോ.

തസ്സുദ്ദാനം -

തയോ ബോധി ച ഹുംഹുങ്കോ [തയോ ച ബോധി നിഗ്രോധോ (സബ്ബത്ഥ)], ബ്രാഹ്മണോ [തേ ഥേരാ (സീ॰ സ്യാ॰ പീ॰), ഥേരോ (ക॰)] കസ്സപേന ച;
അജ [പാവായ (സീ॰ സ്യാ॰), പാടലിയം (പീ॰), പാവാ (ക॰)] സങ്ഗാമ ജടിലാ, ബാഹിയേനാതി തേ ദസാതി.

൨. മുചലിന്ദവഗ്ഗോ

൧. മുചലിന്ദസുത്തം

൧൧. ഏവം മേ സുതം - ഏകം സമയം ഭഗവാ ഉരുവേലായം വിഹരതി നജ്ജാ നേരഞ്ജരായ തീരേ മുചലിന്ദമൂലേ പഠമാഭിസമ്ബുദ്ധോ. തേന ഖോ പന സമയേന ഭഗവാ സത്താഹം ഏകപല്ലങ്കേന നിസിന്നോ ഹോതി വിമുത്തിസുഖപടിസംവേദീ.

തേന ഖോ പന സമയേന മഹാ അകാലമേഘോ ഉദപാദി സത്താഹവദ്ദലികാ സീതവാതദുദ്ദിനീ. അഥ ഖോ മുചലിന്ദോ നാഗരാജാ സകഭവനാ നിക്ഖമിത്വാ ഭഗവതോ കായം സത്തക്ഖത്തും ഭോഗേഹി പരിക്ഖിപിത്വാ ഉപരിമുദ്ധനി മഹന്തം ഫണം വിഹച്ച അട്ഠാസി - "മാ ഭഗവന്തം സീതം, മാ ഭഗവന്തം ഉണ്ഹം, മാ ഭഗവന്തം ഡംസമകസവാതാതപസരീസപ [സിരിംസപ (സീ॰ സ്യാ॰ കം॰ പീ॰)] സമ്ഫസ്സോ"തി.

അഥ ഖോ ഭഗവാ തസ്സ സത്താഹസ്സ അച്ചയേന തമ്ഹാ സമാധിമ്ഹാ വുട്ഠാസി. അഥ ഖോ മുചലിന്ദോ നാഗരാജാ വിദ്ധം വിഗതവലാഹകം ദേവം വിദിത്വാ ഭഗവതോ കായാ ഭോഗേ വിനിവേഠേത്വാ സകവണ്ണം പടിസംഹരിത്വാ മാണവകവണ്ണം അഭിനിമ്മിനിത്വാ ഭഗവതോ പുരതോ അട്ഠാസി പഞ്ജലികോ ഭഗവന്തം നമസ്സമാനോ.

അഥ ഖോ ഭഗവാ ഏതമത്ഥം വിദിത്വാ തായം വേലായം ഇമം ഉദാനം ഉദാനേസി -

"സുഖോ വിവേകോ തുട്ഠസ്സ, സുതധമ്മസ്സ പസ്സതോ;
അബ്യാപജ്ജം സുഖം ലോകേ, പാണഭൂതേസു സംയമോ.

"സുഖാ വിരാഗതാ ലോകേ, കാമാനം സമതിക്കമോ;
അസ്മിമാനസ്സ യോ വിനയോ, ഏതം വേ പരമം സുഖ"ന്തി. പഠമം;

൨. രാജസുത്തം

൧൨. ഏവം മേ സുതം - ഏകം സമയം ഭഗവാ സാവത്ഥിയം വിഹരതി ജേതവനേ അനാഥപിണ്ഡികസ്സ ആരാമേ. തേന ഖോ പന സമയേന സമ്ബഹുലാനം ഭിക്ഖൂനം പച്ഛാഭത്തം പിണ്ഡപാതപടിക്കന്താനം ഉപട്ഠാനസാലായം സന്നിസിന്നാനം സന്നിപതിതാനം അയമന്തരാകഥാ ഉദപാദി - "കോ നു ഖോ, ആവുസോ, ഇമേസം ദ്വിന്നം രാജൂനം മഹദ്ധനതരോ വാ മഹാഭോഗതരോ വാ മഹാകോസതരോ വാ മഹാവിജിതതരോ വാ മഹാവാഹനതരോ വാ മഹബ്ബലതരോ വാ മഹിദ്ധികതരോ വാ മഹാനുഭാവതരോ വാ രാജാ വാ മാഗധോ സേനിയോ ബിമ്ബിസാരോ, രാജാ വാ പസേനദി കോസലോ"തി? അയഞ്ചരഹി തേസം ഭിക്ഖൂനം അന്തരാകഥാ ഹോതി വിപ്പകതാ.

അഥ ഖോ ഭഗവാ സായന്ഹസമയം പടിസല്ലാനാ വുട്ഠിതോ യേനുപട്ഠാനസാലാ തേനുപസങ്കമി; ഉപസങ്കമിത്വാ പഞ്ഞത്തേ ആസനേ നിസീദി. നിസജ്ജ ഖോ ഭഗവാ ഭിക്ഖൂ ആമന്തേസി - ''കായ നുത്ഥ, ഭിക്ഖവേ, ഏതരഹി കഥായ സന്നിസിന്നാ സന്നിപതിതാ, കാ ച പന വോ അന്തരാകഥാ വിപ്പകതാ''തി?

''ഇധ, ഭന്തേ, അമ്ഹാകം പച്ഛാഭത്തം പിണ്ഡപാതപടിക്കന്താനം ഉപട്ഠാനസാലായം സന്നിസിന്നാനം സന്നിപതിതാനം അയമന്തരാകഥാ ഉദപാദി - 'കോ നു ഖോ, ആവുസോ, ഇമേസം ദ്വിന്നം രാജൂനം മഹദ്ധനതരോ വാ മഹാഭോഗതരോ വാ മഹാകോസതരോ വാ മഹാവിജിതതരോ വാ മഹാവാഹനതരോ വാ മഹബ്ബലതരോ വാ മഹിദ്ധികതരോ വാ മഹാനുഭാവതരോ വാ രാജാ വാ മാഗധോ സേനിയോ ബിമ്ബിസാരോ, രാജാ വാ പസേനദി കോസലോ'തി? അയം ഖോ നോ, ഭന്തേ, അന്തരാകഥാ വിപ്പകതാ, അഥ ഭഗവാ അനുപ്പത്തോ''തി.

''ന ഖ്വേതം, ഭിക്ഖവേ, തുമ്ഹാകം പതിരൂപം കുലപുത്താനം സദ്ധാ അഗാരസ്മാ അനഗാരിയം പബ്ബജിതാനം യം തുമ്ഹേ ഏവരൂപിം കഥം കഥേയ്യാഥ. സന്നിപതിതാനം വോ, ഭിക്ഖവേ, ദ്വയം കരണീയം - ധമ്മീ വാ കഥാ അരിയോ വാ തുണ്ഹീഭാവോ''തി.

അഥ ഖോ ഭഗവാ ഏതമത്ഥം വിദിത്വാ തായം വേലായം ഇമം ഉദാനം ഉദാനേസി -

> ''യഞ്ച കാമസുഖം ലോകേ, യഞ്ചിദം ദിവിയം സുഖം;
> തണ്ഹക്ഖയസുഖസ്സേതേ , കലം നാഗ്ഘന്തി സോളസി''ന്തി. ദുതിയം;

൩. ദണ്ഡസുത്തം

൧൩. ഏവം മേ സുതം - ഏകം സമയം ഭഗവാ സാവത്ഥിയം വിഹരതി ജേതവനേ അനാഥപിണ്ഡികസ്സ ആരാമേ. തേന ഖോ പന സമയേന സമ്ബഹുലാ കുമാരകാ അന്തരാ ച സാവത്ഥിം അന്തരാ ച ജേതവനം അഹിം ദണ്ഡേന ഹനന്തി. അഥ ഖോ ഭഗവാ പുബ്ബണ്ഹസമയം നിവാസേത്വാ പത്തചീവരമാദായ സാവത്ഥിം പിണ്ഡായ പാവിസി. അദ്ദസാ ഖോ ഭഗവാ സമ്ബഹുലേ കുമാരകേ അന്തരാ ച സാവത്ഥിം അന്തരാ ച ജേതവനം അഹിം ദണ്ഡേന ഹനന്തേ .

അഥ ഖോ ഭഗവാ ഏതമത്ഥം വിദിത്വാ തായം വേലായം ഇമം ഉദാനം ഉദാനേസി -

> ''സുഖകാമാനി ഭൂതാനി, യോ ദണ്ഡേന വിഹിംസതി;
> അത്തനോ സുഖമേസാനോ, പേച്ച സോ ന ലഭതേ സുഖം.
>
> ''സുഖകാമാനി ഭൂതാനി, യോ ദണ്ഡേന ന ഹിംസതി;
> അത്തനോ സുഖമേസാനോ, പേച്ച സോ ലഭതേ സുഖ''ന്തി. തതിയം;

൪. സക്കാരസുത്തം

൧൪. ഏവം മേ സുതം - ഏകം സമയം ഭഗവാ സാവത്ഥിയം വിഹരതി ജേതവനേ അനാഥപിണ്ഡികസ്സ ആരാമേ. തേന ഖോ പന സമയേന ഭഗവാ സക്കതോ ഹോതി ഗരുകതോ മാനിതോ പൂജിതോ അപചിതോ, ലാഭീ ചീവരപിണ്ഡപാതസേനാസനഗിലാനപച്ചയഭേസജ്ജപരിക്ഖാരാനം. ഭിക്ഖുസങ്ഘോപി സക്കതോ ഹോതി ഗരുകതോ മാനിതോ പൂജിതോ അപചിതോ, ലാഭീ ചീവരപിണ്ഡപാതസേനാസനഗിലാനപച്ചയഭേസജ്ജപരിക്ഖാരാനം. അഞ്ഞതിത്ഥിയാ പന പരിബ്ബാജകാ അസക്കതാ ഹോന്തി അഗരുകതാ അമാനിതാ [ന അപചിതാ (സ്യാ॰ പീ॰)] അപൂജിതാ അനപചിതാ, ന ലാഭിനോ ചീവരപിണ്ഡപാതസേനാസനഗിലാനപച്ചയഭേസജ്ജപരിക്ഖാരാനം. അഥ ഖോ തേ അഞ്ഞതിത്ഥിയാ പരിബ്ബാജകാ ഭഗവതോ സക്കാരം അസഹമാനാ ഭിക്ഖുസങ്ഘസ്സ ച ഗാമേ ച അരഞ്ഞേ ച ഭിക്ഖൂ ദിസ്വാ അസബ്ഭാഹി ഫരുസാഹി വാചാഹി അക്കോസന്തി പരിഭാസന്തി രോസേന്തി വിഹേസേന്തി.

അഥ ഖോ സമ്ബഹുലാ ഭിക്ഖൂ യേന ഭഗവാ തേനുപസങ്കമിംസു; ഉപസങ്കമിത്വാ ഭഗവന്തം അഭിവാദേത്വാ ഏകമന്തം നിസീദിംസു. ഏകമന്തം നിസിന്നാ ഖോ തേ ഭിക്ഖൂ ഭഗവന്തം ഏതദവോചും - ''ഏതരഹി, ഭന്തേ, ഭഗവാ സക്കതോ ഗരുകതോ മാനിതോ പൂജിതോ അപചിതോ, ലാഭീ ചീവരപിണ്ഡപാതസേനാസനഗിലാനപച്ചയഭേസജ്ജപരിക്ഖാരാനം. ഭിക്ഖുസങ്ഘോപി സക്കതോ ഗരുകതോ മാനിതോ പൂജിതോ അപചിതോ, ലാഭീ ചീവരപിണ്ഡപാതസേനാസനഗിലാനപച്ചയഭേസജ്ജപരിക്ഖാരാനം. അഞ്ഞതിത്ഥിയാ പന പരിബ്ബാജകാ അസക്കതാ അഗരുകതാ അമാനിതാ അപൂജിതാ അനപചിതാ, ന ലാഭിനോ ചീവരപിണ്ഡപാതസേനാസനഗിലാനപച്ചയഭേസജ്ജപരിക്ഖാരാനം. അഥ ഖോ തേ, ഭന്തേ, അഞ്ഞതിത്ഥിയാ പരിബ്ബാജകാ ഭഗവതോ സക്കാരം അസഹമാനാ ഭിക്ഖുസങ്ഘസ്സ ച ഗാമേ ച അരഞ്ഞേ ച ഭിക്ഖൂ ദിസ്വാ അസബ്ഭാഹി ഫരുസാഹി വാചാഹി അക്കോസന്തി പരിഭാസന്തി രോസേന്തി വിഹേസന്തീ''തി.

അഥ ഖോ ഭഗവാ ഏതമത്ഥം വിദിത്വാ തായം വേലായം ഇമം ഉദാനം ഉദാനേസി -

''ഗാമേ അരഞ്ഞേ സുഖദുക്ഖഫുട്ഠോ,
നേവത്തതോ നോ പരതോ ദഹേഥ;
ഫുസന്തി ഫസ്സാ ഉപധിം പടിച്ച,
നിരൂപധിം കേന ഫുസേയ്യു ഫസ്സാ''തി. ചതുത്ഥം;

൫. ഉപാസകസുത്തം

൧൫. ഏവം മേ സുതം - ഏകം സമയം ഭഗവാ സാവത്ഥിയം വിഹരതി ജേതവനേ അനാഥപിണ്ഡികസ്സ ആരാമേ. തേന ഖോ പന സമയേന അഞ്ഞതരോ ഇച്ഛാനങ്ഗലകോ ഉപാസകോ സാവത്ഥിം അനുപ്പത്തോ ഹോതി കേനചിദേവ കരണീയേന. അഥ ഖോ സോ ഉപാസകോ സാവത്ഥിയം തം കരണീയം തീരേത്വാ യേന ഭഗവാ തേനുപസങ്കമി; ഉപസങ്കമിത്വാ ഭഗവന്തം അഭിവാദേത്വാ ഏകമന്തം നിസീദി. ഏകമന്തം നിസിന്നം ഖോ തം ഉപാസകം ഭഗവാ ഏതദവോച - ''ചിരസ്സം ഖോ ത്വം, ഉപാസക, ഇമം പരിയായമകാസി യദിദം ഇധാഗമനായാ''തി.

“ചിരപടികാഹം, ഭന്തേ, ഭഗവന്തം ദസ്സനായ ഉപസങ്കമിതുകാമോ, അപി ചാഹം കേഹിചി കേഹിചി കിച്ചകരണീയേഹി ബ്യാവടോ. ഏവാഹം നാസക്ഖിം ഭഗവന്തം ദസ്സനായ ഉപസങ്കമിതു”ന്തി.

അഥ ഖോ ഭഗവാ ഏതമത്ഥം വിദിത്വാ തായം വേലായം ഇമം ഉദാനം ഉദാനേസി -

“സുഖം വത തസ്സ ന ഹോതി കിഞ്ചി,
സങ്ഖാതധമ്മസ്സ ബഹുസ്സുതസ്സ;
സകിഞ്ചനം പസ്സ വിഹഞ്ഞമാനം,
ജനോ ജനസ്മിം പടിബന്ധരൂപോ”തി. പഞ്ചമം;

൬. ഗബ്ഭിനീസുത്തം

൧൬. ഏവം മേ സുതം - ഏകം സമയം ഭഗവാ സാവത്ഥിയം വിഹരതി ജേതവനേ അനാഥപിണ്ഡികസ്സ ആരാമേ. തേന ഖോ പന സമയേന അഞ്ഞതരസ്സ പരിബ്ബാജകസ്സ ദഹരമാണവികാ പജാപതി ഹോതി ഗബ്ഭിനീ ഉപവിജഞ്ഞാ. അഥ ഖോ സാ പരിബ്ബാജികാ തം പരിബ്ബാജകം ഏതദവോച - “ഗച്ഛ ത്വം, ബ്രാഹ്മണ, തേലം ആഹര, യം മേ വിജാതായ ഭവിസ്സതീ”തി.

ഏവം വുത്തേ, സോ പരിബ്ബാജകോ തം പരിബ്ബാജികം ഏതദവോച - “കുതോ പനാഹം, ഭോതി [ഭോതിയാ (സ്യാ॰ പീ॰ ക॰)], തേലം ആഹരാമീ”തി? ദുതിയമ്പി ഖോ സാ പരിബ്ബാജികാ തം പരിബ്ബാജകം ഏതദവോച - “ഗച്ഛ ത്വം, ബ്രാഹ്മണ, തേലം ആഹര, യം മേ വിജാതായ ഭവിസ്സതീ”തി. ദുതിയമ്പി ഖോ സോ പരിബ്ബാജികോ തം പരിബ്ബാജികം ഏതദവോച - “കുതോ പനാഹം, ഭോതി, തേലം ആഹരാമീ”തി? തതിയമ്പി ഖോ സാ പരിബ്ബാജികാ തം പരിബ്ബാജകം ഏതദവോച - “ഗച്ഛ ത്വം, ബ്രാഹ്മണ, തേലം ആഹര, യം മേ വിജാതായ ഭവിസ്സതീ”തി.

തേന ഖോ പന സമയേന രഞ്ഞോ പസേനദിസ്സ കോസലസ്സ കോട്ഠാഗാരേ സമണസ്സ വാ ബ്രാഹ്മണസ്സ വാ സപ്പിസ്സ വാ തേലസ്സ വാ യാവദത്ഥം പാതും ദീയതി [ദിയ്യതി (സീ॰ ക॰)], നോ നീഹരിതും.

അഥ ഖോ തസ്സ പരിബ്ബാജകസ്സ ഏതദഹോസി - “രഞ്ഞോ ഖോ പന പസേനദിസ്സ കോസലസ്സ കോട്ഠാഗാരേ സമണസ്സ വാ ബ്രാഹ്മണസ്സ വാ സപ്പിസ്സ വാ തേലസ്സ വാ യാവദത്ഥം പാതും ദീയതി, നോ നീഹരിതും. യംനൂനാഹം രഞ്ഞോ പസേനദിസ്സ കോസലസ്സ കോട്ഠാഗാരം ഗന്ത്വാ തേലസ്സ യാവദത്ഥം പിവിത്വാ ഘരം ആഗന്ത്വാ ഉച്ഛദ്ദിത്വാന [ഉഗ്ഗിരിത്വാന (സീ॰ സ്യാ॰ പീ॰), ഉച്ഛദിത്വാ (സീ॰ സ്യാ॰ അട്ഠ॰), ഉച്ഛഡ്ഡിത്വാന (ക॰)] ദദേയ്യം, യം ഇമിസ്സാ വിജാതായ ഭവിസ്സതീ”തി.

അഥ ഖോ സോ പരിബ്ബാജകോ രഞ്ഞോ പസേനദിസ്സ കോസലസ്സ കോട്ഠാഗാരം ഗന്ത്വാ തേലസ്സ യാവദത്ഥം പിവിത്വാ ഘരം ആഗന്ത്വാ നേവ സക്കോതി ഉദ്ധം കാതും, ന പന അധോ. സോ ദുക്ഖാഹി തിബ്ബാഹി [തിപ്പാഹി (സ്യാ॰)] ഖരാഹി കടുകാഹി വേദനാഹി ഫുട്ഠോ ആവട്ടതി പരിവട്ടതി.

അഥ ഖോ ഭഗവാ പുബ്ബണ്ഹസമയം നിവാസേത്വാ പത്തചീവരമാദായ സാവത്ഥിം പിണ്ഡായ പാവിസി. അദ്ദസാ ഖോ ഭഗവാ തം പരിബ്ബാജകം ദുക്ഖാഹി തിബ്ബാഹി ഖരാഹി കടുകാഹി വേദനാഹി ഫുട്ഠം ആവട്ടമാനം പരിവട്ടമാനം.

അഥ ഖോ ഭഗവാ ഏതമത്ഥം വിദിത്വാ തായം വേലായം ഇമം ഉദാനം ഉദാനേസി -

> "സുഖിനോ വത യേ അകിഞ്ചനാ,
> വേദഗുനോ ഹി ജനാ അകിഞ്ചനാ;
> സകിഞ്ചനം പസ്സ വിഹഞ്ഞമാനം,
> ജനോ ജനസ്മിം പടിബന്ധചിത്തോ" [പടിബദ്ധചിത്തോ (സ്യാ॰), പടിബന്ധരൂപോ (?)] തി. ഛട്ഠം;

൭. ഏകപുത്തകസുത്തം

൬൭. ഏവം മേ സുതം - ഏകം സമയം ഭഗവാ സാവത്ഥിയം വിഹരതി ജേതവനേ അനാഥപിണ്ഡികസ്സ ആരാമേ. തേന ഖോ പന സമയേന അഞ്ഞതരസ്സ ഉപാസകസ്സ ഏകപുത്തകോ പിയോ മനാപോ കാലങ്കതോ ഹോതി.

അഥ ഖോ സമ്ബഹുലാ ഉപാസകാ അല്ലവത്ഥാ അല്ലകേസാ ദിവാ ദിവസ്സ യേന ഭഗവാ തേനുപസങ്കമിംസു; ഉപസങ്കമിത്വാ ഭഗവന്തം അഭിവാദേത്വാ ഏകമന്തം നിസീദിംസു. ഏകമന്തം നിസിന്നേ ഖോ തേ ഉപാസകേ ഭഗവാ ഏതദവോച - "കിം നു ഖോ തുമ്ഹേ, ഉപാസകാ, അല്ലവത്ഥാ അല്ലകേസാ ഇധൂപസങ്കമന്താ ദിവാ ദിവസ്സാ"തി?

ഏവം വുത്തേ, സോ ഉപാസകോ ഭഗവന്തം ഏതദവോച - "മയ്ഹം ഖോ, ഭന്തേ, ഏകപുത്തകോ പിയോ മനാപോ കാലങ്കതോ. തേന മയം അല്ലവത്ഥാ അല്ലകേസാ ഇധൂപസങ്കമന്താ ദിവാ ദിവസ്സാ"തി.

അഥ ഖോ ഭഗവാ ഏതമത്ഥം വിദിത്വാ തായം വേലായം ഇമം ഉദാനം ഉദാനേസി -

> "പിയരൂപസ്സാദഗധിതാസേ [പിയരൂപസ്സാതഗധിതാസേ (സീ॰ പീ॰)],
> ദേവകായാ പുഥു മനുസ്സാ ച;
> അഘാവിനോ പരിജുന്നാ,
> മച്ചുരാജസ്സ വസം ഗച്ഛന്തി.
>
> "യേ വേ ദിവാ ച രത്തോ ച,
> അപ്പമത്താ ജഹന്തി പിയരൂപം;
> തേ വേ ഖണന്തി അഘമൂലം,
> മച്ചുനോ ആമിസം ദുരതിവത്ത"ന്തി. സത്തമം;

൮. സുപ്പവാസാസുത്തം

൬൮. ഏവം മേ സുതം - ഏകം സമയം ഭഗവാ കുണ്ഡികായം [കുണ്ഡിയായം (സീ॰ സ്യാ॰ പീ॰)] വിഹരതി കുണ്ഡധാനവനേ [കുണ്ഡിട്ഠാനവനേ

(സ്യാം പീ॰)]. തേന ഖോ പന സമയേന സുപ്പവാസാ കോലിയധീതാ സത്ത വസ്സാനി ഗബ്ഭം ധാരേതി. സത്താഹം മൂള്ഹഗബ്ഭാ സാ ദുക്ഖാഹി തിബ്ബാഹി ഖരാഹി കടുകാഹി വേദനാഹി ഫുട്ഠാ തീഹി വിതക്കേഹി അധിവാസേതി - "സമ്മാസമ്ബുദ്ധോ വത സോ ഭഗവാ യോ ഇമസ്സ ഏവരൂപസ്സ ദുക്ഖസ്സ പഹാനായ ധമ്മം ദേസേതി; സുപ്പടിപന്നോ വത തസ്സ ഭഗവതോ സാവകസങ്ഘോ യോ ഇമസ്സ ഏവരൂപസ്സ ദുക്ഖസ്സ പഹാനായ പടിപന്നോ; സുസുഖം വത തം നിബ്ബാനം യത്ഥിദം ഏവരൂപം ദുക്ഖം ന സംവിജ്ജതീ"തി.

അഥ ഖോ സുപ്പവാസാ കോലിയധീതാ സാമികം ആമന്തേസി - "ഏഹി ത്വം, അയ്യപുത്ത, യേന ഭഗവാ തേനുപസങ്കമ; ഉപസങ്കമിത്വാ മമ വചനേന ഭഗവതോ പാദേ സിരസാ വന്ദാഹി; അപ്പാബാധം അപ്പാതങ്കം ലഹുട്ഠാനം ബലം ഫാസുവിഹാരം പുച്ഛ - 'സുപ്പവാസാ, ഭന്തേ, കോലിയധീതാ ഭഗവതോ പാദേ സിരസാ വന്ദതി; അപ്പാബാധം അപ്പാതങ്കം ലഹുട്ഠാനം ബലം ഫാസുവിഹാരം പുച്ഛതീ'തി. ഏവഞ്ച വദേഹി - 'സുപ്പവാസാ, ഭന്തേ, കോലിയധീതാ സത്ത വസ്സാനി ഗബ്ഭം ധാരേതി. സത്താഹം മൂള്ഹഗബ്ഭാ സാ ദുക്ഖാഹി തിബ്ബാഹി ഖരാഹി കടുകാഹി വേദനാഹി ഫുട്ഠാ തീഹി വിതക്കേഹി അധിവാസേതി - സമ്മാസമ്ബുദ്ധോ വത സോ ഭഗവാ യോ ഇമസ്സ ഏവരൂപസ്സ ദുക്ഖസ്സ പഹാനായ ധമ്മം ദേസേതി; സുപ്പടിപന്നോ വത തസ്സ ഭഗവതോ സാവകസങ്ഘോ യോ ഇമസ്സ ഏവരൂപസ്സ ദുക്ഖസ്സ പഹാനായ പടിപന്നോ; സുസുഖം വത തം നിബ്ബാനം യത്ഥിദം ഏവരൂപം ദുക്ഖം ന സംവിജ്ജതീ'"തി.

"പരമ"ന്തി ഖോ സോ കോലിയപുത്തോ സുപ്പവാസായ കോലിയധീതായ പടിസ്സുത്വാ യേന ഭഗവാ തേനുപസങ്കമി ; ഉപസങ്കമിത്വാ ഭഗവന്തം അഭിവാദേത്വാ ഏകമന്തം നിസീദി. ഏകമന്തം നിസിന്നോ ഖോ കോലിയപുത്തോ ഭഗവന്തം ഏതദവോച - "സുപ്പവാസാ, ഭന്തേ, കോലിയധീതാ ഭഗവതോ പാദേ സിരസാ വന്ദതി, അപ്പാബാധം അപ്പാതങ്കം ലഹുട്ഠാനം ബലം ഫാസുവിഹാരം പുച്ഛതി; ഏവഞ്ച വദേതി - 'സുപ്പവാസാ, ഭന്തേ, കോലിയധീതാ സത്ത വസ്സാനി ഗബ്ഭം ധാരേതി. സത്താഹം മൂള്ഹഗബ്ഭാ സാ ദുക്ഖാഹി തിബ്ബാഹി ഖരാഹി കടുകാഹി വേദനാഹി ഫുട്ഠാ തീഹി വിതക്കേഹി അധിവാസേതി - സമ്മാസമ്ബുദ്ധോ വത സോ ഭഗവാ യോ ഇമസ്സ ഏവരൂപസ്സ ദുക്ഖസ്സ പഹാനായ ധമ്മം ദേസേതി; സുപ്പടിപന്നോ വത തസ്സ ഭഗവതോ സാവകസങ്ഘോ യോ ഇമസ്സ ഏവരൂപസ്സ ദുക്ഖസ്സ പഹാനായ പടിപന്നോ; സുസുഖം വത നിബ്ബാനം യത്ഥിദം ഏവരൂപം ദുക്ഖം ന സംവിജ്ജതീ'"തി.

"സുഖിനീ ഹോതു സുപ്പവാസാ കോലിയധീതാ; അരോഗാ അരോഗം പുത്തം വിജായതൂ"തി. സഹ വചനാ ച പന ഭഗവതോ സുപ്പവാസാ കോലിയധീതാ സുഖിനീ അരോഗാ അരോഗം പുത്തം വിജായി.

"ഏവം, ഭന്തേ"തി ഖോ സോ കോലിയപുത്തോ ഭഗവതോ ഭാസിതം അഭിനന്ദിത്വാ അനുമോദിത്വാ ഉട്ഠായാസനാ ഭഗവന്തം അഭിവാദേത്വാ പദക്ഖിണം കത്വാ യേന സകം ഘരം തേന പച്ചായാസി. അദ്ദസാ ഖോ സോ കോലിയപുത്തോ സുപ്പവാസം കോലിയധീതരം സുഖിനിം അരോഗം അരോഗം പുത്തം വിജാതം. ദിസ്വാനസ്സ ഏതദഹോസി - "അച്ഛരിയം വത, ഭോ,

അബ്ഭുതം വത, ഭോ, തഥാഗതസ്സ മഹിദ്ധികതാ മഹാനുഭാവതാ, യത്ര ഹി നാമായം സുപ്പവാസാ കോലിയധീതാ സഹ വചനാ ച പന [സഹ വചനാ പന (പീ॰), സഹ വചനാ (?)] ഭഗവതോ സുഖിനീ അരോഗാ അരോഗം പുത്തം വിജായിസ്സതീ''തി! അത്തമനോ പമുദിതോ പീതിസോമനസ്സജാതോ അഹോസി.

അഥ ഖോ സുപ്പവാസാ കോലിയധീതാ സാമികം ആമന്തേസി - ''ഏഹി ത്വം, അയ്യപുത്ത, യേന ഭഗവാ തേനുപസങ്കമ; ഉപസങ്കമിത്വാ മമ വചനേന ഭഗവതോ പാദേ സിരസാ വന്ദാഹി - 'സുപ്പവാസാ, ഭന്തേ, കോലിയധീതാ ഭഗവതോ പാദേ സിരസാ വന്ദതീ'തി; ഏവഞ്ച വദേഹി - 'സുപ്പവാസാ, ഭന്തേ, കോലിയധീതാ സത്ത വസ്സാനി ഗബ്ഭം ധാരേതി. സത്താഹം മൂള്ഹഗബ്ഭാ സാ ഏതരഹി സുഖിനീ അരോഗാ അരോഗം പുത്തം വിജാതാ. സാ സത്താഹം ബുദ്ധപ്പമുഖം ഭിക്ഖുസങ്ഘം ഭത്തേന നിമന്തേതി. അധിവാസേതു കിര, ഭന്തേ, ഭഗവാ സുപ്പവാസായ കോലിയധീതായ സത്ത ഭത്താനി സദ്ധിം ഭിക്ഖുസങ്ഘേനാ'''തി.

''പരമ''ന്തി ഖോ സോ കോലിയപുത്തോ സുപ്പവാസായ കോലിയധീതായ പടിസ്സുത്വാ യേന ഭഗവാ തേനുപസങ്കമി; ഉപസങ്കമിത്വാ ഭഗവന്തം അഭിവാദേത്വാ ഏകമന്തം നിസീദി. ഏകമന്തം നിസിന്നോ ഖോ സോ കോലിയപുത്തോ ഭഗവന്തം ഏതദവോച -

''സുപ്പവാസാ , ഭന്തേ, കോലിയധീതാ ഭഗവതോ പാദേ സിരസാ വന്ദതി; ഏവഞ്ച വദേതി - 'സുപ്പവാസാ, ഭന്തേ, കോലിയധീതാ സത്ത വസ്സാനി ഗബ്ഭം ധാരേതി. സത്താഹം മൂള്ഹഗബ്ഭാ സാ ഏതരഹി സുഖിനീ അരോഗാ അരോഗം പുത്തം വിജാതാ. സാ സത്താഹം ബുദ്ധപ്പമുഖം ഭിക്ഖുസങ്ഘം ഭത്തേന നിമന്തേതി. അധിവാസേതു കിര, ഭന്തേ, ഭഗവാ സുപ്പവാസായ കോലിയധീതായ സത്ത ഭത്താനി സദ്ധിം ഭിക്ഖുസങ്ഘേനാ'''തി.

തേന ഖോ പന സമയേന അഞ്ഞതരേന ഉപാസകേന ബുദ്ധപ്പമുഖോ ഭിക്ഖുസങ്ഘോ സ്വാതനായ ഭത്തേന നിമന്തിതോ ഹോതി. സോ ച ഉപാസകോ ആയസ്മതോ മഹാമോഗ്ഗല്ലാനസ്സ [മഹാമോഗ്ഗലാനസ്സ (ക॰)] ഉപട്ഠാകോ ഹോതി. അഥ ഖോ ഭഗവാ ആയസ്മന്തം മഹാമോഗ്ഗല്ലാനം ആമന്തേസി - ''ഏഹി ത്വം, മോഗ്ഗല്ലാന, യേന സോ ഉപാസകോ തേനുപസങ്കമ ; ഉപസങ്കമിത്വാ തം ഉപാസകം ഏവം വദേഹി - 'സുപ്പവാസാ, ആവുസോ, കോലിയധീതാ സത്ത വസ്സാനി ഗബ്ഭം ധാരേസി. സത്താഹം മൂള്ഹഗബ്ഭാ സാ ഏതരഹി സുഖിനീ അരോഗാ അരോഗം പുത്തം വിജാതാ. സാ സത്താഹം ബുദ്ധപ്പമുഖം ഭിക്ഖുസങ്ഘം ഭത്തേന നിമന്തേതി. കരോതു സുപ്പവാസാ കോലിയധീതാ സത്ത ഭത്താനി, പച്ഛാ ത്വം കരിസ്സസീ'തി [കരിസ്സസീതി സഞ്ഞാപേഹി (ക॰)]. തുയ്ഹേസോ ഉപട്ഠാകോ''തി.

''ഏവം, ഭന്തേ''തി ഖോ ആയസ്മാ മഹാമോഗ്ഗല്ലാനോ ഭഗവതോ പടിസ്സുത്വാ യേന സോ ഉപാസകോ തേനുപസങ്കമി; ഉപസങ്കമിത്വാ തം ഉപാസകം ഏതദവോച - ''സുപ്പവാസാ, ആവുസോ, കോലിയധീതാ സത്ത വസ്സാനി ഗബ്ഭം ധാരേതി. സത്താഹം മൂള്ഹഗബ്ഭാ സാ ഏതരഹി സുഖിനീ അരോഗാ അരോഗം പുത്തം വിജാതാ. സാ സത്താഹം ബുദ്ധപ്പമുഖം ഭിക്ഖുസങ്ഘം ഭത്തേന നിമന്തേതി. കരോതു സുപ്പവാസാ കോലിയധീതാ സത്ത ഭത്താനി, പച്ഛാ ത്വം കരിസ്സസീ''തി.

“സചേ മേ, ഭന്തേ, അയ്യോ മഹാമോഗ്ഗല്ലാനോ തിണ്ണം ധമ്മാനം പാടിഭോഗോ - ഭോഗാനഞ്ച ജീവിതസ്സ ച സദ്ധായ ച, കരോതു സുപ്പവാസാ കോലിയധീതാ സത്ത ഭത്താനി, പച്ഛാഹം കരിസ്സാമീ”തി. “ദ്വിന്നം ഖോ തേ അഹം [ദ്വിന്നം ഖോ തേസം (പീ॰), ദ്വിന്നം ഖോ നേസം (ക॰)], ആവുസോ, ധമ്മാനം പാടിഭോഗോ - ഭോഗാനഞ്ച ജീവിതസ്സ ച. സദ്ധായ പന ത്വംയേവ പാടിഭോഗോ”തി.

“സചേ മേ, ഭന്തേ, അയ്യോ മഹാമോഗ്ഗല്ലാനോ ദ്വിന്നം ധമ്മാനം പാടിഭോഗോ - ഭോഗാനഞ്ച ജീവിതസ്സ ച, കരോതു സുപ്പവാസാ കോലിയധീതാ സത്ത ഭത്താനി, പച്ഛാഹം കരിസ്സാമീ”തി.

അഥ ഖോ ആയസ്മാ മഹാമോഗ്ഗല്ലാനോ തം ഉപാസകം സഞ്ഞാപേത്വാ യേന ഭഗവാ തേനുപസങ്കമി; ഉപസങ്കമിത്വാ ഭഗവന്തം ഏതദവോച - “സഞ്ഞത്തോ [സഞ്ഞാതോ (സ്യാ॰)], ഭന്തേ, സോ ഉപാസകോ മയാ; കരോതു സുപ്പവാസാ കോലിയധീതാ സത്ത ഭത്താനി, പച്ഛാ സോ കരിസ്സതീ”തി.

അഥ ഖോ സുപ്പവാസാ കോലിയധീതാ സത്താഹം ബുദ്ധപ്പമുഖം ഭിക്ഖുസങ്ഘം പണീതേന ഖാദനീയേന ഭോജനീയേന സഹത്ഥാ സന്തപ്പേസി സമ്പവാരേസി, തഞ്ച ദാരകം ഭഗവന്തം വന്ദാപേസി സബ്ബഞ്ച ഭിക്ഖുസങ്ഘം.

അഥ ഖോ ആയസ്മാ സാരിപുത്തോ തം ദാരകം ഏതദവോച - “കച്ചി തേ, ദാരക, ഖമനീയം, കച്ചി യാപനീയം, കച്ചി ന കിഞ്ചി ദുക്ഖ”ന്തി? “കുതോ മേ, ഭന്തേ സാരിപുത്ത, ഖമനീയം, കുതോ യാപനീയം! സത്ത മേ വസ്സാനി ലോഹിതകുമ്ഭിയം വുത്ഥാനീ”തി.

അഥ ഖോ സുപ്പവാസാ കോലിയധീതാ - “പുത്തോ മേ ധമ്മസേനാപതിനാ സദ്ധിം മന്തേതീ”തി അത്തമനാ പമുദിതാ പീതിസോമനസ്സജാതാ അഹോസി. അഥ ഖോ ഭഗവാ (സുപ്പവാസം കോലിയധീതരം അത്തമനം പമുദിതം പീതിസോമനസ്സജാതം വിദിത്വാ [ദിസ്വാ (സീ॰)]) [( ) നത്ഥി ഇങ്ഗലിസപോത്ഥകേ] സുപ്പവാസം കോലിയധീതരം ഏതദവോച - “ഇച്ഛേയ്യാസി ത്വം, സുപ്പവാസേ, അഞ്ഞമ്പി ഏവരൂപം പുത്ത”ന്തി? “ഇച്ഛേയ്യാമഹം, ഭഗവാ, അഞ്ഞാനിപി ഏവരൂപാനി സത്ത പുത്താനീ”തി .

അഥ ഖോ ഭഗവാ ഏതമത്ഥം വിദിത്വാ തായം വേലായം ഇമം ഉദാനം ഉദാനേസി -

> “അസാതം സാതരൂപേന, പിയരൂപേന അപ്പിയം;
> ദുക്ഖം സുഖസ്സ രൂപേന, പമത്തമതിവത്തതീ”തി. അട്ഠമം;

൯. വിസാഖാസുത്തം

൧൯. ഏവം മേ സുതം - ഏകം സമയം ഭഗവാ സാവത്ഥിയം വിഹരതി പുബ്ബാരാമേ മിഗാരമാതുപാസാദേ. തേന ഖോ പന സമയേന വിസാഖായ മിഗാരമാതുയാ കോചിദേവ അത്ഥോ രഞ്ഞേ പസേനദിമ്ഹി കോസലേ പടിബദ്ധോ [പടിബന്ധോ (പീ॰ ക॰)] ഹോതി. തം രാജാ പസേനദി കോസലോ ന യഥാധിപ്പായം തീരേതി .

അഥ ഖോ വിസാഖാ മിഗാരമാതാ ദിവാ ദിവസ്സ [ദിവാദിവസ്സേവ (സ്യാ॰), ദിവാദിവസ്സേയേവ (പീ॰), ദിവാ ദിവസ്സയേവ (ക॰)] യേന ഭഗവാ തേനുപസങ്കമി; ഉപസങ്കമിത്വാ ഭഗവന്തം അഭിവാദേത്വാ ഏകമന്തം നിസീദി. ഏകമന്തം നിസിന്നം ഖോ വിസാഖം മിഗാരമാതരം ഭഗവാ ഏതദവോച - "ഹന്ദ കുതോ നു ത്വം, വിസാഖേ, ആഗച്ഛസി ദിവാ ദിവസ്സാ"തി? "ഇധ മേ, ഭന്തേ, കോചിദേവ അത്ഥോ രഞ്ഞേ പസേനദിമ്ഹി കോസലേ പടിബദ്ധോ; തം രാജാ പസേനദി കോസലോ ന യഥാധിപ്പായം തീരേതീ"തി.

അഥ ഖോ ഭഗവാ ഏതമത്ഥം വിദിത്വാ തായം വേലായം ഇമം ഉദാനം ഉദാനേസി -

"സബ്ബം പരവസം ദുക്ഖം, സബ്ബം ഇസ്സരിയം സുഖം;
സാധാരണേ വിഹഞ്ഞന്തി, യോഗാ ഹി ദുരതിക്കമാ"തി. നവമം;

൧൦. ഭദ്ദിയസുത്തം

൨൦. ഏവം മേ സുതം - ഏകം സമയം ഭഗവാ അനുപിയായം വിഹരതി അമ്ബവനേ. തേന ഖോ പന സമയേന ആയസ്മാ ഭദ്ദിയോ കാളീഗോധായ പുത്തോ അരഞ്ഞഗതോപി രുക്ഖമൂലഗതോപി സുഞ്ഞാഗാരഗതോപി അഭിക്ഖണം ഉദാനം ഉദാനേസി - "അഹോ സുഖം, അഹോ സുഖ"ന്തി!

അസ്സോസും ഖോ സമ്ബഹുലാ ഭിക്ഖൂ ആയസ്മതോ ഭദ്ദിയസ്സ കാളീഗോധായ പുത്തസ്സ അരഞ്ഞഗതസ്സപി രുക്ഖമൂലഗതസ്സപി സുഞ്ഞാഗാരഗതസ്സപി അഭിക്ഖണം ഉദാനം ഉദാനേന്തസ്സ - "അഹോ സുഖം, അഹോ സുഖ"ന്തി! സുത്വാന നേസം ഏതദഹോസി - "നിസ്സംസയം ഖോ, ആവുസോ, ആയസ്മാ ഭദ്ദിയോ കാളീഗോധായ പുത്തോ അനഭിരതോ ബ്രഹ്മചരിയം ചരതി, യംസ പുബ്ബേ അഗാരിയഭൂതസ്സ [അഗാരികഭൂതസ്സ (സ്യാ॰)] രജ്ജസുഖം, സോ തമനുസ്സരമാനോ അരഞ്ഞഗതോപി രുക്ഖമൂലഗതോപി സുഞ്ഞാഗാരഗതോപി അഭിക്ഖണം ഉദാനം ഉദാനേസി - 'അഹോ സുഖം, അഹോ സുഖ'"ന്തി!

അഥ ഖോ സമ്ബഹുലാ ഭിക്ഖൂ യേന ഭഗവാ തേനുപസങ്കമിംസു; ഉപസങ്കമിത്വാ ഭഗവന്തം അഭിവാദേത്വാ ഏകമന്തം നിസീദിംസു. ഏകമന്തം നിസിന്നാ ഖോ തേ ഭിക്ഖൂ ഭഗവന്തം ഏതദവോചും - "ആയസ്മാ, ഭന്തേ, ഭദ്ദിയോ കാളീഗോധായ പുത്തോ അരഞ്ഞഗതോപി രുക്ഖമൂലഗതോപി സുഞ്ഞാഗാരഗതോപി അഭിക്ഖണം ഉദാനം ഉദാനേസി - 'അഹോ സുഖം, അഹോ സുഖ'ന്തി! നിസ്സംസയം ഖോ, ഭന്തേ, ആയസ്മാ ഭദ്ദിയോ കാളീഗോധായ പുത്തോ അനഭിരതോ ബ്രഹ്മചരിയം ചരതി. യംസ പുബ്ബേ അഗാരിയഭൂതസ്സ രജ്ജസുഖം, സോ തമനുസ്സരമാനോ അരഞ്ഞഗതോപി രുക്ഖമൂലഗതോപി സുഞ്ഞാഗാരഗതോപി അഭിക്ഖണം ഉദാനം ഉദാനേസി - 'അഹോ സുഖം, അഹോ സുഖ'"ന്തി!

അഥ ഖോ ഭഗവാ അഞ്ഞതരം ഭിക്ഖും ആമന്തേസി - "ഏഹി ത്വം, ഭിക്ഖു, മമ വചനേന ഭദ്ദിയം ഭിക്ഖും ആമന്തേഹി - 'സത്ഥാ തം, ആവുസോ ഭദ്ദിയ, ആമന്തേതീ'"തി.

“ഏവം, ഭന്തേ”തി ഖോ സോ ഭിക്ഖു ഭഗവതോ പടിസ്സുത്വാ യേനായസ്മാ ഭദ്ദിയോ കാളിഗോധായ പുത്തോ തേനുപസങ്കമി; ഉപസങ്കമിത്വാ ഭദ്ദിയം കാളിഗോധായ പുത്തം ഏതദവോച - “സത്ഥാ തം, ആവുസോ ഭദ്ദിയ, ആമന്തേതീ”തി. “ഏവമാവുസോ”തി ഖോ ആയസ്മാ ഭദ്ദിയോ കാളിഗോധായ പുത്തോ തസ്സ ഭിക്ഖുനോ പടിസ്സുത്വാ യേന ഭഗവാ തേനുപസങ്കമി; ഉപസങ്കമിത്വാ ഭഗവന്തം അഭിവാദേത്വാ ഏകമന്തം നിസീദി. ഏകമന്തം നിസിന്നം ഖോ ആയസ്മന്തം ഭദ്ദിയം കാളിഗോധായ പുത്തം ഭഗവാ ഏതദവോച -

“സച്ചം കിര ത്വം, ഭദ്ദിയ, അരഞ്ഞഗതോപി രുക്ഖമൂലഗതോപി സുഞ്ഞാഗാരഗതോപി അഭിക്ഖണം ഉദാനം ഉദാനേസി - ‘അഹോ സുഖം, അഹോ സുഖ’”ന്തി! “ഏവം, ഭന്തേ”തി.

“കിം പന [കം പന (സ്യാ പീ॰)] ത്വം, ഭദ്ദിയ, അത്ഥവസം സമ്പസ്സമാനോ അരഞ്ഞഗതോപി രുക്ഖമൂലഗതോപി സുഞ്ഞാഗാരഗതോപി അഭിക്ഖണം ഉദാനം ഉദാനേസി - ‘അഹോ സുഖം, അഹോ സുഖ’”ന്തി! “പുബ്ബേ മേ, ഭന്തേ, അഗാരിയഭൂതസ്സ രജ്ജം കാരേന്തസ്സ അന്തോപി അന്തേപുരേ രക്ഖാ സുസംവിഹിതാ അഹോസി, ബഹിപി അന്തേപുരേ രക്ഖാ സുസംവിഹിതാ അഹോസി, അന്തോപി നഗരേ രക്ഖാ സുസംവിഹിതാ അഹോസി, ബഹിപി നഗരേ രക്ഖാ സുസംവിഹിതാ അഹോസി, അന്തോപി ജനപദേ രക്ഖാ സുസംവിഹിതാ അഹോസി, ബഹിപി ജനപദേ രക്ഖാ സുസംവിഹിതാ അഹോസി. സോ ഖോ അഹം, ഭന്തേ, ഏവം രക്ഖിതോ ഗോപിതോ സന്തോ ഭീതോ ഉബ്ബിഗ്ഗോ ഉസ്സങ്കീ ഉത്രാസീ വിഹാസിം. ഏതരഹി ഖോ പനാഹം, ഭന്തേ, അരഞ്ഞഗതോപി രുക്ഖമൂലഗതോപി സുഞ്ഞാഗാരഗതോപി ഏകോ [ഏകകോ (സ്യാ॰ പീ॰)] അഭീതോ അനുബ്ബിഗ്ഗോ അനുസ്സങ്കീ അനുത്രാസീ അപ്പോസ്സുക്കോ പന്നലോമോ പരദത്തവുത്തോ [പരദവുത്തോ (ക॰ സീ॰ സ്യാ॰ പീ॰)], മിഗഭൂതേന ചേതസാ വിഹരാമി. ഇമം [ഇദം (സീ॰ ക॰)] ഖോ അഹം, ഭന്തേ, അത്ഥവസം സമ്പസ്സമാനോ അരഞ്ഞഗതോപി രുക്ഖമൂലഗതോപി സുഞ്ഞാഗാരഗതോപി അഭിക്ഖണം ഉദാനം ഉദാനേസി [ഉദാനേമി (ക॰)] - ‘അഹോ സുഖം, അഹോ സുഖ’”ന്തി!

അഥ ഖോ ഭഗവാ ഏതമത്ഥം വിദിത്വാ തായം വേലായം ഇമം ഉദാനം ഉദാനേസി -

“യസ്സന്തരതോ ന സന്തി കോപാ,
ഇതിഭവാഭവതഞ്ച വീതിവത്തോ;
തം വിഗതഭയം സുഖിം അസോകം,
ദേവാ നാനുഭവന്തി ദസ്സനായാ”തി. ദസമം;

മുചലിന്ദവഗ്ഗോ ദുതിയോ നിട്ഠിതോ.

തസ്സുദ്ദാനം -

മുചലിന്ദോ രാജാ ദണ്ഡേന, സക്കാരോ ഉപാസകേന ച;
ഗബ്ഭിനീ ഏകപുത്തോ ച, സുപ്പവാസാ വിസാഖാ ച;
കാളിഗോധായ ഭദ്ദിയോതി.

൨. നന്ദവഗ്ഗോ

൧. കമ്മവിപാകജസുത്തം

൨൧. ഏവം മേ സുതം - ഏകം സമയം ഭഗവാ സാവത്ഥിയം വിഹരതി ജേതവനേ അനാഥപിണ്ഡികസ്സ ആരാമേ. തേന ഖോ പന സമയേന അഞ്ഞതരോ ഭിക്ഖു ഭഗവതോ അവിദൂരേ നിസിന്നോ ഹോതി പല്ലങ്കം ആഭുജിത്വാ ഉജും കായം പണിധായ പുരാണകമ്മവിപാകജം ദുക്ഖം തിബ്ബം ഖരം കടുകം വേദനം അധിവാസേന്തോ സതോ സമ്പജാനോ അവിഹഞ്ഞമാനോ.

അദ്ദസാ ഖോ ഭഗവാ തം ഭിക്ഖും അവിദൂരേ നിസിന്നം പല്ലങ്കം ആഭുജിത്വാ ഉജും കായം പണിധായ പുരാണകമ്മവിപാകജം ദുക്ഖം തിബ്ബം ഖരം കടുകം വേദനം അധിവാസേന്തം സതം സമ്പജാനം അവിഹഞ്ഞമാനം.

അഥ ഖോ ഭഗവാ ഏതമത്ഥം വിദിത്വാ തായം വേലായം ഇമം ഉദാനം ഉദാനേസി -

“സബ്ബകമ്മജഹസ്സ ഭിക്ഖുനോ,
ധുനമാനസ്സ പുരേ കതം രജം;
അമമസ്സ ഠിതസ്സ താദിനോ,
അത്ഥോ നത്ഥി ജനം ലപേതവേ”തി. പഠമം;

൨. നന്ദസുത്തം

൨൨. ഏവം മേ സുതം - ഏകം സമയം ഭഗവാ സാവത്ഥിയം വിഹരതി ജേതവനേ അനാഥപിണ്ഡികസ്സ ആരാമേ. തേന ഖോ പന സമയേന ആയസ്മാ നന്ദോ ഭഗവതോ ഭാതാ മാതുച്ഛാപുത്തോ സമ്ബഹുലാനം ഭിക്ഖൂനം ഏവമാരോചേതി - “അനഭിരതോ അഹം, ആവുസോ, ബ്രഹ്മചരിയം ചരാമി; ന സക്കോമി ബ്രഹ്മചരിയം സന്ധാരേതും, സിക്ഖം പച്ചക്ഖായ ഹീനായാവത്തിസ്സാമീ”തി.

അഥ ഖോ അഞ്ഞതരോ ഭിക്ഖു യേന ഭഗവാ തേനുപസങ്കമി; ഉപസങ്കമിത്വാ ഭഗവന്തം അഭിവാദേത്വാ ഏകമന്തം നിസീദി. ഏകമന്തം നിസിന്നോ ഖോ സോ ഭിക്ഖു ഭഗവന്തം ഏതദവോച - “ആയസ്മാ, ഭന്തേ, നന്ദോ ഭഗവതോ ഭാതാ മാതുച്ഛാപുത്തോ സമ്ബഹുലാനം ഭിക്ഖൂനം ഏവമാരോചേതി - ‘അനഭിരതോ അഹം, ആവുസോ, ബ്രഹ്മചരിയം ചരാമി, ന സക്കോമി ബ്രഹ്മചരിയം സന്ധാരേതും, സിക്ഖം പച്ചക്ഖായ ഹീനായാവത്തിസ്സാമീ’”തി.

അഥ ഖോ ഭഗവാ അഞ്ഞതരം ഭിക്ഖും ആമന്തേസി - “ഏഹി ത്വം, ഭിക്ഖു, മമ വചനേന നന്ദം ഭിക്ഖും ആമന്തേഹി - ‘സത്ഥാ തം, ആവുസോ നന്ദ, ആമന്തേതീ’”തി. “ഏവം, ഭന്തേ”തി ഖോ സോ ഭിക്ഖു ഭഗവതോ പടിസ്സുത്വാ യേനായസ്മാ നന്ദോ തേനുപസങ്കമി; ഉപസങ്കമിത്വാ ആയസ്മന്തം നന്ദം ഏതദവോച - “സത്ഥാ തം, ആവുസോ നന്ദ, ആമന്തേതീ”തി.

“ഏവമാവുസോ”തി ഖോ ആയസ്മാ നന്ദോ തസ്സ ഭിക്ഖുനോ പടിസ്സുത്വാ യേന ഭഗവാ തേനുപസങ്കമി; ഉപസങ്കമിത്വാ ഭഗവന്തം അഭിവാദേത്വാ ഏകമന്തം നിസീദി. ഏകമന്തം നിസിന്നം ഖോ ആയസ്മന്തം നന്ദം ഭഗവാ ഏതദവോച -

“സച്ചം കിര ത്വം, നന്ദ, സമ്ബഹുലാനം ഭിക്ഖൂനം ഏവമാരോചേസി - ‘അനഭിരതോ അഹം, ആവുസോ, ബ്രഹ്മചരിയം ചരാമി, ന സക്കോമി ബ്രഹ്മചരിയം സന്ധാരേതും, സിക്ഖം പച്ചക്ഖായ ഹീനായാവത്തിസ്സാമീ’”തി ? “ഏവം, ഭന്തേ”തി.

“കിസ്സ പന ത്വം, നന്ദ, അനഭിരതോ ബ്രഹ്മചരിയം ചരസി, ന സക്കോസി ബ്രഹ്മചരിയം സന്ധാരേതും , സിക്ഖം പച്ചക്ഖായ ഹീനായാവത്തിസ്സസീ”തി? “സാകിയാനീ മം [മമ (സ്യാ॰, അട്ഠകഥാ ഓലോകേതബ്ബാ)], ഭന്തേ, ജനപദകല്യാണീ ഘരാ നിക്ഖമന്തസ്സ [നിക്ഖമന്തം (അട്ഠകഥായം പാഠന്തരം)] ഉപഡ്ഢുല്ലിഖിതേഹി കേസേഹി അപലോകേത്വാ മം ഏതദവോച - ‘തുവടം ഖോ, അയ്യപുത്ത, ആഗച്ഛേയ്യാസീ’തി. സോ ഖോ അഹം, ഭന്തേ, തമനുസ്സരമാനോ അനഭിരതോ ബ്രഹ്മചരിയം ചരാമി, ന സക്കോമി ബ്രഹ്മചരിയം സന്ധാരേതും, സിക്ഖം പച്ചക്ഖായ ഹീനായാവത്തിസ്സാമീ”തി.

അഥ ഖോ ഭഗവാ ആയസ്മന്തം നന്ദം ബാഹായം ഗഹേത്വാ - സേയ്യഥാപി നാമ ബലവാ പുരിസോ സമിഞ്ജിതം [സമ്മിഞ്ജിതം (സീ॰ സ്യാ॰ കം॰ പീ॰)] വാ ബാഹം പസാരേയ്യ, പസാരിതം വാ ബാഹം സമിഞ്ജേയ്യ [സമ്മിഞ്ജേയ്യ (സീ॰ സ്യാ॰ കം॰ പീ॰)], ഏവമേവ - ജേതവനേ അന്തരഹിതോ ദേവേസു താവതിംസേസു പാതുരഹോസി.

തേന ഖോ പന സമയേന പഞ്ചമത്താനി അച്ഛരാസതാനി സക്കസ്സ ദേവാനമിന്ദസ്സ ഉപട്ഠാനം ആഗതാനി ഹോന്തി കകുടപാദാനി. അഥ ഖോ ഭഗവാ ആയസ്മന്തം നന്ദം ആമന്തേസി - “പസ്സസി നോ ത്വം, നന്ദ, ഇമാനി പഞ്ച അച്ഛരാസതാനി കകുടപാദാനീ”തി? “ഏവം, ഭന്തേ”തി.

“തം കിം മഞ്ഞസി, നന്ദ, കതമാ നു ഖോ അഭിരൂപതരാ വാ ദസ്സനീയതരാ വാ പാസാദികതരാ വാ, സാകിയാനീ വാ ജനപദകല്യാണീ, ഇമാനി വാ പഞ്ച അച്ഛരാസതാനി കകുടപാദാനീ”തി? “സേയ്യഥാപി, ഭന്തേ, പലുട്ഠമക്കടീ കണ്ണനാസച്ഛിന്നാ, ഏവമേവ ഖോ, ഭന്തേ, സാകിയാനീ ജനപദകല്യാണീ ഇമേസം പഞ്ചന്നം അച്ഛരാസതാനം ഉപനിധായ സങ്ഖ്യമ്പി [സങ്ഖമ്പി (സീ॰)] നോപേതി കലഭാഗമ്പി നോപേതി ഉപനിധിമ്പി നോപേതി. അഥ ഖോ ഇമാനി പഞ്ച അച്ഛരാസതാനി അഭിരൂപതരാനി ചേവ ദസ്സനീയതരാനി ച പാസാദികതരാനി ചാ”തി.

“അഭിരമ, നന്ദ, അഭിരമ, നന്ദ! അഹം തേ പാടിഭോഗോ പഞ്ചന്നം അച്ഛരാസതാനം പടിലാഭായ കകുടപാദാന”ന്തി. “സചേ മേ, ഭന്തേ, ഭഗവാ പാടിഭോഗോ പഞ്ചന്നം അച്ഛരാസതാനം പടിലാഭായ കകുടപാദാനം, അഭിരമിസ്സാമഹം, ഭന്തേ, ഭഗവതി ബ്രഹ്മചരിയേ”തി [ഭഗവാ ബ്രഹ്മചരിയേതി (സ്യാ॰ പീ॰), ഭഗവാ ബ്രഹ്മചരിയന്തി (കം॰)].

അഥ ഖോ ഭഗവാ ആയസ്മന്തം നന്ദം ബാഹായം ഗഹേത്വാ - സേയ്യഥാപി നാമ ബലവാ പുരിസോ സമിഞ്ജിതം വാ ബാഹം പസാരേയ്യ, പസാരിതം വാ ബാഹം സമിഞ്ജേയ്യ, ഏവമേവ - ദേവേസു താവതിംസേസു അന്തരഹിതോ ജേതവനേ പാതുരഹോസി.

അസ്സോസും ഖോ ഭിക്ഖൂ - "ആയസ്മാ കിര നന്ദോ ഭഗവതോ ഭാതാ മാതുച്ഛാപുത്തോ അച്ഛരാനം ഹേതു ബ്രഹ്മചരിയം ചരതി; ഭഗവാ കിരസ്സ പാടിഭോഗോ പഞ്ചന്നം അച്ഛരാസതാനം പടിലാഭായ കകുടപാദാന"ന്തി.

അഥ ഖോ ആയസ്മതോ നന്ദസ്സ സഹായകാ ഭിക്ഖൂ ആയസ്മന്തം നന്ദം ഭതകവാദേന ച ഉപക്കിതകവാദേന ച സമുദാചരന്തി - "ഭതകോ കിരായസ്മാ നന്ദോ ഉപക്കിതകോ കിരായസ്മാ നന്ദോ അച്ഛരാനം ഹേതു ബ്രഹ്മചരിയം ചരതി; ഭഗവാ കിരസ്സ പാടിഭോഗോ പഞ്ചന്നം അച്ഛരാസതാനം പടിലാഭായ കകുടപാദാന"ന്തി.

അഥ ഖോ ആയസ്മാ നന്ദോ സഹായകാനം ഭിക്ഖൂനം ഭതകവാദേന ച ഉപക്കിതകവാദേന ച അട്ടീയമാനോ ഹരായമാനോ ജിഗുച്ഛമാനോ ഏകോ വൂപകട്ഠോ അപ്പമത്തോ ആതാപീ പഹിതത്തോ വിഹരന്തോ നചിരസ്സേവ - യസ്സത്ഥായ കുലപുത്താ സമ്മദേവ അഗാരസ്മാ അനഗാരിയം പബ്ബജന്തി തദനുത്തരം - ബ്രഹ്മചരിയപരിയോസാനം ദിട്ഠേവ ധമ്മേ സയം അഭിഞ്ഞാ സച്ഛികത്വാ ഉപസമ്പജ്ജ വിഹാസി. "ഖീണാ ജാതി, വുസിതം ബ്രഹ്മചരിയം, കതം കരണീയം, നാപരം ഇത്ഥത്തായാ"തി അബ്ഭഞ്ഞാസി. അഞ്ഞതരോ ഖോ പനായസ്മാ നന്ദോ അരഹതം അഹോസി.

അഥ ഖോ അഞ്ഞതരാ ദേവതാ അഭിക്കന്തായ രത്തിയാ അഭിക്കന്തവണ്ണാ കേവലകപ്പം ജേതവനം ഓഭാസേത്വാ യേന ഭഗവാ തേനുപസങ്കമി; ഉപസങ്കമിത്വാ ഭഗവന്തം അഭിവാദേത്വാ ഏകമന്തം അട്ഠാസി. ഏകമന്തം ഠിതാ ഖോ സാ ദേവതാ ഭഗവന്തം ഏതദവോച - "ആയസ്മാ, ഭന്തേ, നന്ദോ ഭഗവതോ ഭാതാ മാതുച്ഛാപുത്തോ ആസവാനം ഖയാ അനാസവം ചേതോവിമുത്തിം പഞ്ഞാവിമുത്തിം ദിട്ഠേവ ധമ്മേ സയം അഭിഞ്ഞാ സച്ഛികത്വാ ഉപസമ്പജ്ജ വിഹരതീ"തി. ഭഗവതോപി ഖോ ഞാണം ഉദപാദി - "നന്ദോ ആസവാനം ഖയാ അനാസവം ചേതോവിമുത്തിം പഞ്ഞാവിമുത്തിം ദിട്ഠേവ ധമ്മേ സയം അഭിഞ്ഞാ സച്ഛികത്വാ ഉപസമ്പജ്ജ വിഹരതീ"തി.

അഥ ഖോ ആയസ്മാ നന്ദോ തസ്സാ രത്തിയാ അച്ചയേന യേന ഭഗവാ തേനുപസങ്കമി; ഉപസങ്കമിത്വാ ഭഗവന്തം അഭിവാദേത്വാ ഏകമന്തം നിസീദി. ഏകമന്തം നിസിന്നോ ഖോ ആയസ്മാ നന്ദോ ഭഗവന്തം ഏതദവോച - "യം മേ, ഭന്തേ, ഭഗവാ പാടിഭോഗോ പഞ്ചന്നം അച്ഛരാസതാനം പടിലാഭായ കകുടപാദാനം, മുഞ്ചാമഹം, ഭന്തേ, ഭഗവന്തം ഏതസ്മാ പടിസ്സവാ"തി. "മയാപി ഖോ ത്വം, നന്ദ [ഖോ തേ നന്ദ (സീ॰ സ്യാ॰ പീ॰), ഖോ നന്ദ (ക॰)], ചേതസാ ചേതോ പരിച്ച വിദിതോ - 'നന്ദോ ആസവാനം ഖയാ അനാസവം ചേതോവിമുത്തിം പഞ്ഞാവിമുത്തിം ദിട്ഠേവ ധമ്മേ സയം അഭിഞ്ഞാ സച്ഛികത്വാ ഉപസമ്പജ്ജ വിഹരതീ'തി. ദേവതാപി മേ ഏതമത്ഥം ആരോചേസി - 'ആയസ്മാ, ഭന്തേ, നന്ദോ ഭഗവതോ ഭാതാ മാതുച്ഛാപുത്തോ ആസവാനം ഖയാ അനാസവം ചേതോവിമുത്തിം പഞ്ഞാവിമുത്തിം ദിട്ഠേവ ധമ്മേ സയം അഭിഞ്ഞാ സച്ഛികത്വാ ഉപസമ്പജ്ജ വിഹരതീ'തി. യദേവ ഖോ തേ, നന്ദ,

അനുപാദായ ആസവേഹി ചിത്തം വിമുത്തം, അഥാഹം മുത്തോ ഏതസ്മാ പടിസ്സവാ''തി.

അഥ ഖോ ഭഗവാ ഏതമത്ഥം വിദിത്വാ തായം വേലായം ഇമം ഉദാനം ഉദാനേസി -

''യസ്സ നിത്തിണ്ണോ പങ്കോ,
മദ്ദിതോ കാമകണ്ടകോ;
മോഹക്ഖയം അനുപ്പത്തോ,
സുഖദുക്ഖേസു ന വേധതീ സ ഭിക്ഖൂ''തി. ദുതിയം;

൩. യസോജസുത്തം

൨൩. ഏവം മേ സുതം - ഏകം സമയം ഭഗവാ സാവത്ഥിയം വിഹരതി ജേതവനേ അനാഥപിണ്ഡികസ്സ ആരാമേ. തേന ഖോ പന സമയേന യസോജപ്പമുഖാനി പഞ്ചമത്താനി ഭിക്ഖുസതാനി സാവത്ഥിം അനുപ്പത്താനി ഹോന്തി ഭഗവന്തം ദസ്സനായ. തേധ ഖോ ആഗന്തുകാ ഭിക്ഖൂ നേവാസികേഹി ഭിക്ഖൂഹി സദ്ധിം പടിസമ്മോദമാനാ സേനാസനാനി പഞ്ഞാപയമാനാ പത്തചീവരാനി പടിസാമയമാനാ ഉച്ചാസദ്ദാ മഹാസദ്ദാ [ഉച്ചാസദ്ദമഹാസദ്ദാ (ക॰)] അഹേസും .

അഥ ഖോ ഭഗവാ ആയസ്മന്തം ആനന്ദം ആമന്തേസി - ''കേ പനേതേ, ആനന്ദ, ഉച്ചാസദ്ദാ മഹാസദ്ദാ കേവട്ടാ മഞ്ഞേ മച്ഛവിലോപേ''തി? ''ഏതാനി, ഭന്തേ, യസോജപ്പമുഖാനി പഞ്ചമത്താനി ഭിക്ഖുസതാനി സാവത്ഥിം അനുപ്പത്താനി ഭഗവന്തം ദസ്സനായ. തേതേ ആഗന്തുകാ ഭിക്ഖൂ നേവാസികേഹി ഭിക്ഖൂഹി സദ്ധിം പടിസമ്മോദമാനാ സേനാസനാനി പഞ്ഞാപയമാനാ പത്തചീവരാനി പടിസാമയമാനാ ഉച്ചാസദ്ദാ മഹാസദ്ദാ''തി. ''തേനഹാനന്ദ, മമ വചനേന തേ ഭിക്ഖൂ ആമന്തേഹി - 'സത്ഥാ ആയസ്മന്തേ ആമന്തേതീ'''തി.

''ഏവം , ഭന്തേ''തി ഖോ ആയസ്മാ ആനന്ദോ ഭഗവതോ പടിസ്സുത്വാ യേന തേ ഭിക്ഖൂ തേനുപസങ്കമി ; ഉപസങ്കമിത്വാ തേ ഭിക്ഖൂ ഏതദവോച - ''സത്ഥാ ആയസ്മന്തേ ആമന്തേതീ''തി. ''ഏവമാവുസോ''തി ഖോ തേ ഭിക്ഖൂ ആയസ്മതോ ആനന്ദസ്സ പടിസ്സുത്വാ യേന ഭഗവാ തേനുപസങ്കമിംസു ; ഉപസങ്കമിത്വാ ഭഗവന്തം അഭിവാദേത്വാ ഏകമന്തം നിസീദിംസു. ഏകമന്തം നിസിന്നേ ഖോ തേ ഭിക്ഖൂ ഭഗവാ ഏതദവോച -

''കിം നു തുമ്ഹേ, ഭിക്ഖവേ, ഉച്ചാസദ്ദാ മഹാസദ്ദാ, കേവട്ടാ മഞ്ഞേ മച്ഛവിലോപേ''തി? ഏവം വുത്തേ, ആയസ്മാ യസോജോ ഭഗവന്തം ഏതദവോച - ''ഇമാനി, ഭന്തേ, പഞ്ചമത്താനി ഭിക്ഖുസതാനി സാവത്ഥിം അനുപ്പത്താനി ഭഗവന്തം ദസ്സനായ. തേമേ ആഗന്തുകാ ഭിക്ഖൂ നേവാസികേഹി ഭിക്ഖൂഹി സദ്ധിം പടിസമ്മോദമാനാ സേനാസനാനി പഞ്ഞാപയമാനാ പത്തചീവരാനി പടിസാമയമാനാ ഉച്ചാസദ്ദാ മഹാസദ്ദാ''തി. ''ഗച്ഛഥ, ഭിക്ഖവേ, പണാമേമി വോ [വോ പണാമേമി (സബ്ബത്ഥ) മ॰ നി॰ ൨.൧൫൭ പസ്സിതബ്ബം]; ന വോ മമ സന്തികേ വത്ഥബ്ബ''ന്തി.

“ഏവം, ഭന്തേ”തി ഖോ തേ ഭിക്ഖൂ ഭഗവതോ പടിസ്സുത്വാ ഉട്ഠായാസനാ ഭഗവന്തം അഭിവാദേത്വാ പദക്ഖിണം കത്വാ സേനാസനം സംസാമേത്വാ [പടിസംസാമേത്വാ (സ്യാ॰)] പത്തചീവരമാദായ യേന വജ്ജീ തേന ചാരികം പക്കമിംസു. വജ്ജീസു അനുപുബ്ബേന ചാരികം ചരമാനാ യേന വഗ്ഗുമുദാ നദീ തേനുപസങ്കമിംസു; ഉപസങ്കമിത്വാ വഗ്ഗുമുദായ നദിയാ തീരേ പണ്ണകുടിയോ കരിത്വാ വസ്സം ഉപഗച്ഛിംസു.

അഥ ഖോ ആയസ്മാ യസോജോ വസ്സൂപഗതോ [വസ്സൂപഗതേ (ക॰)] ഭിക്ഖൂ ആമന്തേസി – “ഭഗവതാ മയം, ആവുസോ, പണാമിതാ അത്ഥകാമേന ഹിതേസിനാ, അനുകമ്പകേന അനുകമ്പം ഉപാദായ. ഹന്ദ മയം, ആവുസോ, തഥാ വിഹാരം കപ്പേമ യഥാ നോ വിഹരതം ഭഗവാ അത്തമനോ അസ്സാ”തി. “ഏവമാവുസോ”തി ഖോ തേ ഭിക്ഖൂ ആയസ്മതോ യസോജസ്സ പച്ചസ്സോസും. അഥ ഖോ തേ ഭിക്ഖൂ വൂപകട്ഠാ അപ്പമത്താ ആതാപിനോ പഹിതത്താ വിഹരന്താ തേനേവന്തരവസ്സേന സബ്ബേവ തിസ്സോ വിജ്ജാ സച്ഛാകംസു.

അഥ ഖോ ഭഗവാ സാവത്ഥിയം യഥാഭിരന്തം വിഹരിത്വാ യേന വേസാലീ തേന ചാരികം പക്കാമി. അനുപുബ്ബേന ചാരികം ചരമാനോ യേന വേസാലീ തദവസരി. തത്ര സുദം ഭഗവാ വേസാലിയം വിഹരതി മഹാവനേ കൂടാഗാരസാലായം.

അഥ ഖോ ഭഗവാ വഗ്ഗുമുദാതീരിയാനം ഭിക്ഖൂനം ചേതസാ ചേതോ പരിച്ച മനസി കരിത്വാ ആയസ്മന്തം ആനന്ദം ആമന്തേസി – “ആലോകജാതാ വിയ മേ, ആനന്ദ, ഏസാ ദിസാ, ഓഭാസജാതാ വിയ മേ, ആനന്ദ, ഏസാ ദിസാ; യസ്സം ദിസായം [യായം (ക॰)] വഗ്ഗുമുദാതീരിയാ ഭിക്ഖൂ വിഹരന്തി. ഗന്തും അപ്പടികൂലാസി മേ മനസി കാതും. പഹിണേയ്യാസി ത്വം, ആനന്ദ, വഗ്ഗുമുദാതീരിയാനം ഭിക്ഖൂനം സന്തികേ ദൂതം – ‘സത്ഥാ ആയസ്മന്തേ ആമന്തേതി, സത്ഥാ ആയസ്മന്താനം ദസ്സനകാമോ’”തി.

“ഏവം, ഭന്തേ”തി ഖോ ആയസ്മാ ആനന്ദോ ഭഗവതോ പടിസ്സുത്വാ യേന അഞ്ഞതരോ ഭിക്ഖു തേനുപസങ്കമി; ഉപസങ്കമിത്വാ തം ഭിക്ഖും ഏതദവോച – “ഏഹി ത്വം, ആവുസോ, യേന വഗ്ഗുമുദാതീരിയാ ഭിക്ഖൂ തേനുപസങ്കമ; ഉപസങ്കമിത്വാ വഗ്ഗുമുദാതീരിയേ ഭിക്ഖൂ ഏവം വദേഹി – ‘സത്ഥാ ആയസ്മന്തേ ആമന്തേതി, സത്ഥാ ആയസ്മന്താനം ദസ്സനകാമോ’”തി.

“ഏവമാവുസോ”തി ഖോ സോ ഭിക്ഖു ആയസ്മതോ ആനന്ദസ്സ പടിസ്സുത്വാ – സേയ്യഥാപി നാമ ബലവാ പുരിസോ സമിഞ്ജിതം വാ ബാഹം പസാരേയ്യ, പസാരിതം വാ ബാഹം സമിഞ്ജേയ്യ, ഏവമേവ – മഹാവനേ കൂടാഗാരസാലായം അന്തരഹിതോ വഗ്ഗുമുദായ നദിയാ തീരേ തേസം ഭിക്ഖൂനം പുരതോ പാതുരഹോസി. അഥ ഖോ സോ ഭിക്ഖു വഗ്ഗുമുദാതീരിയേ ഭിക്ഖൂ ഏതദവോച – “സത്ഥാ ആയസ്മന്തേ ആമന്തേതി, സത്ഥാ ആയസ്മന്താനം ദസ്സനകാമോ”തി.

“ഏവമാവുസോ”തി ഖോ തേ ഭിക്ഖൂ തസ്സ ഭിക്ഖുനോ പടിസ്സുത്വാ സേനാസനം സംസാമേത്വാ പത്തചീവരമാദായ – സേയ്യഥാപി നാമ ബലവാ പുരിസോ സമിഞ്ജിതം വാ ബാഹം പസാരേയ്യ, പസാരിതം വാ ബാഹം സമിഞ്ജേയ്യ, ഏവമേവ – വഗ്ഗുമുദായ നദിയാ തീരേ അന്തരഹിതാ മഹാവനേ

കൂടാഗാരസാലായം ഭഗവതോ സമ്മുഖേ പാതുരഹേസും. തേന ഖോ പന സമയേന ഭഗവാ ആനേഞ്ജേന സമാധിനാ നിസിന്നോ ഹോതി. അഥ ഖോ തേസം ഭിക്ഖൂനം ഏതദഹോസി - ''കതമേന നു ഖോ ഭഗവാ വിഹാരേന ഏതരഹി വിഹരതീ''തി? അഥ ഖോ തേസം ഭിക്ഖൂനം ഏതദഹോസി - ''ആനേഞ്ജേന ഖോ ഭഗവാ വിഹാരേന ഏതരഹി വിഹരതീ''തി. സബ്ബേവ ആനേഞ്ജസമാധിനാ നിസീദിംസു.

അഥ ഖോ ആയസ്മാ ആനന്ദോ അഭിക്കന്തായ രത്തിയാ, നിക്ഖന്തേ പഠമേ യാമേ, ഉട്ഠായാസനാ ഏകംസം ഉത്തരാസങ്ഗം [ചീവരം (സബ്ബത്ഥ)] കരിത്വാ യേന ഭഗവാ തേനഞ്ജലിം പണാമേത്വാ ഭഗവന്തം ഏതദവോച - ''അഭിക്കന്താ, ഭന്തേ, രത്തി; നിക്ഖന്തോ പഠമോ യാമോ; ചിരനിസിന്നാ ആഗന്തുകാ ഭിക്ഖൂ; പടിസമ്മോദതു, ഭന്തേ, ഭഗവാ ആഗന്തുകേഹി ഭിക്ഖൂഹീ''തി. ഏവം വുത്തേ, ഭഗവാ തുണ്ഹീ അഹോസി.

ദുതിയമ്പി ഖോ ആയസ്മാ ആനന്ദോ അഭിക്കന്തായ രത്തിയാ, നിക്ഖന്തേ മജ്ഝിമേ യാമേ, ഉട്ഠായാസനാ ഏകംസം ഉത്തരാസങ്ഗം കരിത്വാ യേന ഭഗവാ തേനഞ്ജലിം പണാമേത്വാ ഭഗവന്തം ഏതദവോച - ''അഭിക്കന്താ, ഭന്തേ, രത്തി; നിക്ഖന്തോ മജ്ഝിമോ യാമോ; ചിരനിസിന്നാ ആഗന്തുകാ ഭിക്ഖൂ; പടിസമ്മോദതു, ഭന്തേ, ഭഗവാ ആഗന്തുകേഹി ഭിക്ഖൂഹീ''തി. ദുതിയമ്പി ഖോ ഭഗവാ തുണ്ഹീ അഹോസി.

തതിയമ്പി ഖോ ആയസ്മാ ആനന്ദോ അഭിക്കന്തായ രത്തിയാ, നിക്ഖന്തേ പച്ഛിമേ യാമേ, ഉദ്ധസ്തേ അരുണേ, നന്ദിമുഖിയാ രത്തിയാ ഉട്ഠായാസനാ ഏകംസം ഉത്തരാസങ്ഗം കരിത്വാ യേന ഭഗവാ തേനഞ്ജലിം പണാമേത്വാ ഭഗവന്തം ഏതദവോച - ''അഭിക്കന്താ, ഭന്തേ, രത്തി; നിക്ഖന്തോ പച്ഛിമോ യാമോ; ഉദ്ധസ്തോ അരുണോ; നന്ദിമുഖീ രത്തി; ചിരനിസിന്നാ ആഗന്തുകാ ഭിക്ഖൂ; പടിസമ്മോദതു, ഭന്തേ, ഭഗവാ, ആഗന്തുകേഹി ഭിക്ഖൂഹീ''തി.

അഥ ഖോ ഭഗവാ തമ്ഹാ സമാധിമ്ഹാ വുട്ഠഹിത്വാ ആയസ്മന്തം ആനന്ദം ആമന്തേസി - ''സചേ ഖോ ത്വം, ആനന്ദ, ജാനേയ്യാസി ഏത്തകമ്പി തേ നപ്പടിഭാസേയ്യ [നപ്പടിഭേയ്യ (?)]. അഹഞ്ച, ആനന്ദ, ഇമാനി ച പഞ്ച ഭിക്ഖുസതാനി സബ്ബേവ ആനേഞ്ജസമാധിനാ നിസീദിമ്ഹാ''തി.

അഥ ഖോ ഭഗവാ ഏതമത്ഥം വിദിത്വാ തായം വേലായം ഇമം ഉദാനം ഉദാനേസി -

''യസ്സ ജിതോ കാമകണ്ടകോ,
അക്കോസോ ച വധോ ച ബന്ധനഞ്ച;
പബ്ബതോവ [പബ്ബതോ വിയ (സീ॰ സ്യാ॰ പീ॰)] സോ ഠിതോ അനേജോ,
സുഖദുക്ഖേസു ന വേധതീ സ ഭിക്ഖൂ''തി. തതിയം;

൪. സാരിപുത്തസുത്തം

൨൪. ഏവം മേ സുതം - ഏകം സമയം ഭഗവാ സാവത്ഥിയം വിഹരതി ജേതവനേ അനാഥപിണ്ഡികസ്സ ആരാമേ. തേന ഖോ പന സമയേന ആയസ്മാ സാരിപുത്തോ ഭഗവതോ അവിദൂരേ നിസിന്നോ ഹോതി പല്ലങ്കം ആഭുജിത്വാ

ഉജും കായം പണിധായ പരിമുഖം സതിം ഉപട്ഠപേത്വാ. അദ്ദസാ ഖോ ഭഗവാ ആയസ്മന്തം സാരിപുത്തം അവിദൂരേ നിസിന്നം പല്ലങ്കം ആഭുജിത്വാ ഉജും കായം പണിധായ പരിമുഖം സതിം ഉപട്ഠപേത്വാ.

അഥ ഖോ ഭഗവാ ഏതമത്ഥം വിദിത്വാ തായം വേലായം ഇമം ഉദാനം ഉദാനേസി -

"യഥാപി പബ്ബതോ സേലോ, അചലോ സുപ്പതിട്ഠിതോ;
ഏവം മോഹക്ഖയാ ഭിക്ഖു, പബ്ബതോവ ന വേധതീ"തി. ചതുത്ഥം;

൫. മഹാമോഗ്ഗല്ലാനസുത്തം

൨൫. ഏവം മേ സുതം - ഏകം സമയം ഭഗവാ സാവത്ഥിയം വിഹരതി ജേതവനേ അനാഥപിണ്ഡികസ്സ ആരാമേ. തേന ഖോ പന സമയേന ആയസ്മാ മഹാമോഗ്ഗല്ലാനോ ഭഗവതോ അവിദൂരേ നിസിന്നോ ഹോതി പല്ലങ്കം ആഭുജിത്വാ ഉജും കായം പണിധായ കായഗതായ സതിയാ അജ്ഝത്തം സൂപട്ഠിതായ. അദ്ദസാ ഖോ ഭഗവാ ആയസ്മന്തം മഹാമോഗ്ഗല്ലാനം അവിദൂരേ നിസിന്നം പല്ലങ്കം ആഭുജിത്വാ ഉജും കായം പണിധായ കായഗതായ സതിയാ അജ്ഝത്തം സൂപട്ഠിതായ.

അഥ ഖോ ഭഗവാ ഏതമത്ഥം വിദിത്വാ തായം വേലായം ഇമം ഉദാനം ഉദാനേസി -

"സതി കായഗതാ ഉപട്ഠിതാ,
ഛസു ഫസ്സായതനേസു സംവുതോ;
സതതം ഭിക്ഖു സമാഹിതോ,
ജഞ്ഞാ നിബ്ബാനമത്തനോ"തി. പഞ്ചമം;

൬. പിലിന്ദവച്ഛസുത്തം

൨൬. ഏവം മേ സുതം - ഏകം സമയം ഭഗവാ രാജഗഹേ വിഹരതി വേളുവനേ കലന്ദകനിവാപേ. തേന ഖോ പന സമയേന ആയസ്മാ പിലിന്ദവച്ഛോ [പിലിന്ദിവച്ഛോ (സീ॰)] ഭിക്ഖൂ വസലവാദേന സമുദാചരതി. അഥ ഖോ സമ്ബഹുലാ ഭിക്ഖൂ യേന ഭഗവാ തേനുപസങ്കമിംസു; ഉപസങ്കമിത്വാ ഭഗവന്തം അഭിവാദേത്വാ ഏകമന്തം നിസീദിംസു. ഏകമന്തം നിസിന്നാ ഖോ തേ ഭിക്ഖൂ ഭഗവന്തം ഏതദവോചും - "ആയസ്മാ, ഭന്തേ, പിലിന്ദവച്ഛോ ഭിക്ഖൂ വസലവാദേന സമുദാചരതീ"തി.

അഥ ഖോ ഭഗവാ അഞ്ഞതരം ഭിക്ഖും ആമന്തേസി - "ഏഹി ത്വം, ഭിക്ഖു, മമ വചനേന പിലിന്ദവച്ഛം ഭിക്ഖും ആമന്തേഹി - 'സത്ഥാ തം, ആവുസോ പിലിന്ദവച്ഛ [വച്ഛ (സ്യാ॰)], ആമന്തേതീ'"തി. "ഏവം, ഭന്തേ"തി ഖോ സോ ഭിക്ഖു ഭഗവതോ പടിസ്സുത്വാ യേനായസ്മാ പിലിന്ദവച്ഛോ തേനുപസങ്കമി; ഉപസങ്കമിത്വാ ആയസ്മന്തം പിലിന്ദവച്ഛം ഏതദവോച - "സത്ഥാ തം, ആവുസോ പിലിന്ദവച്ഛ, ആമന്തേതീ"തി.

"ഏവമാവുസോ"തി ഖോ ആയസ്മാ പിലിന്ദവച്ഛോ തസ്സ ഭിക്ഖുനോ പടിസ്സുത്വാ യേന ഭഗവാ തേനുപസങ്കമി; ഉപസങ്കമിത്വാ ഭഗവന്തം

അഭിവാദേത്വാ ഏകമന്തം നിസീദി. ഏകമന്തം നിസിന്നം ഖോ ആയസ്മന്തം പിലിന്ദവച്ഛം ഭഗവാ ഏതദവോച - ''സച്ചം കിര ത്വം, വച്ഛ, ഭിക്ഖൂ വസലവാദേന സമുദാചരസീ''തി? ''ഏവം, ഭന്തേ''തി.

അഥ ഖോ ഭഗവാ ആയസ്മതോ പിലിന്ദവച്ഛസ്സ പുബ്ബേനിവാസം മനസി കരിത്വാ ഭിക്ഖൂ ആമന്തേസി - ''മാ ഖോ തുമ്ഹേ, ഭിക്ഖവേ, വച്ഛസ്സ ഭിക്ഖുനോ ഉജ്ഝായിത്ഥ. ന, ഭിക്ഖവേ, വച്ഛോ ദോസന്തരോ ഭിക്ഖൂ വസലവാദേന സമുദാചരതി. വച്ഛസ്സ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖുനോ പഞ്ച ജാതിസതാനി അബ്ബോകിണ്ണാനി ബ്രാഹ്മണകുലേ പച്ചാജാതാനി. സോ തസ്സ വസലവാദോ ദീഘരത്തം സമുദാചിണ്ണോ [അജ്ഝാചിണ്ണോ (സ്യാ॰ പീ॰ ക॰ അട്ഠകഥായം പാഠന്തരം)]. തേനായം വച്ഛോ ഭിക്ഖൂ വസലവാദേന സമുദാചരതീ''തി.

അഥ ഖോ ഭഗവാ ഏതമത്ഥം വിദിത്വാ തായം വേലായം ഇമം ഉദാനം ഉദാനേസി -

> ''യമ്ഹീ ന മായാ വസതീ ന മാനോ,
> യോ വീതലോഭോ അമമോ നിരാസോ;
> പനുണ്ണകോധോ [പണുന്നകോധോ (പീ॰)] അഭിനിബ്ബുതത്തോ,
> സോ ബ്രാഹ്മണോ സോ സമണോ സ ഭിക്ഖൂ''തി. ഛട്ഠം;

൭. സക്കുദാനസുത്തം

൨൭. ഏവം മേ സുതം - ഏകം സമയം ഭഗവാ രാജഗഹേ വിഹരതി വേളുവനേ കലന്ദകനിവാപേ. തേന ഖോ പന സമയേന ആയസ്മാ മഹാകസ്സപോ പിപ്പലിഗുഹായം വിഹരതി, സത്താഹം ഏകപല്ലങ്കേന നിസിന്നോ ഹോതി അഞ്ഞതരം [നിസിന്നോ അഞ്ഞതരം (സ്യാ॰ ക॰)] സമാധിം സമാപജ്ജിത്വാ. അഥ ഖോ ആയസ്മാ മഹാകസ്സപോ തസ്സ സത്താഹസ്സ അച്ചയേന തമ്ഹാ സമാധിമ്ഹാ വുട്ഠാസി. അഥ ഖോ ആയസ്മതോ മഹാകസ്സപസ്സ തമ്ഹാ സമാധിമ്ഹാ വുട്ഠിതസ്സ ഏതദഹോസി - ''യംനൂനാഹം രാജഗഹം പിണ്ഡായ പവിസേയ്യ''ന്തി.

തേന ഖോ പന സമയേന പഞ്ചമത്താനി ദേവതാസതാനി ഉസ്സുക്കം ആപന്നാനി ഹോന്തി ആയസ്മതോ മഹാകസ്സപസ്സ പിണ്ഡപാതപടിലാഭായ. അഥ ഖോ ആയസ്മാ മഹാകസ്സപോ താനി പഞ്ചമത്താനി ദേവതാസതാനി പടിക്ഖിപിത്വാ പുബ്ബണ്ഹസമയം നിവാസേത്വാ പത്തചീവരമാദായ രാജഗഹം പിണ്ഡായ പാവിസി.

തേന ഖോ പന സമയേന സക്കോ ദേവാനമിന്ദോ ആയസ്മതോ മഹാകസ്സപസ്സ പിണ്ഡപാതം ദാതുകാമോ ഹോതി. പേസകാരവണ്ണം അഭിനിമ്മിനിത്വാ തന്തം വിനാതി. സുജാ [സുജാതാ (സ്യാ॰ പീ॰ ക॰)] അസുരകഞ്ഞാ തസരം പൂരേതി. അഥ ഖോ ആയസ്മാ മഹാകസ്സപോ രാജഗഹേ സപദാനം പിണ്ഡായ ചരമാനോ യേന സക്കസ്സ ദേവാനമിന്ദസ്സ നിവേസനം തേനുപസങ്കമി. അദ്ദസാ ഖോ സക്കോ ദേവാനമിന്ദോ ആയസ്മന്തം മഹാകസ്സപം ദൂരതോവ ആഗച്ഛന്തം. ദിസ്വാന ഘരാ നിക്ഖമിത്വാ പച്ചുഗന്ത്വാ ഹത്ഥതോ പത്തം ഗഹേത്വാ ഘരം പവിസിത്വാ [പവിസേത്വാ (ക॰)] ഘടിയാ

ഓദനം ഉദ്ധരിത്വാ പത്തം പൂരേത്വാ ആയസ്മതോ മഹാകസ്സപസ്സ അദാസി. സോ അഹോസി പിണ്ഡപാതോ അനേകസൂപോ അനേകബ്യഞ്ജനോ അനേകരസബ്യഞ്ജനോ [അനേകസൂപരസബ്യഞ്ജനോ (സീ॰ പീ॰)]. അഥ ഖോ ആയസ്മതോ മഹാകസ്സപസ്സ ഏതദഹോസി - "കോ നു ഖോ അയം സത്തോ യസ്സായം ഏവരൂപോ ഇദ്ധാനുഭാവോ"തി ? അഥ ഖോ ആയസ്മതോ മഹാകസ്സപസ്സ ഏതദഹോസി - "സക്കോ ഖോ അയം ദേവാനമിന്ദോ"തി. ഇതി വിദിത്വാ സക്കം ദേവാനമിന്ദം ഏതദവോച - "കതം ഖോ തേ ഇദം, കോസിയ; മാ [മാസ്സു (സീ॰ സ്യാ॰)] പുനപി ഏവരൂപമകാസീ"തി. "അമ്ഹാകമ്പി, ഭന്തേ കസ്സപ, പുഞ്ഞേന അത്ഥോ; അമ്ഹാകമ്പി പുഞ്ഞേന കരണീയ"ന്തി.

അഥ ഖോ സക്കോ ദേവാനമിന്ദോ ആയസ്മന്തം മഹാകസ്സപം അഭിവാദേത്വാ പദക്ഖിണം കത്വാ വേഹാസം അബ്ഭുഗ്ഗന്ത്വാ ആകാസേ അന്തലിക്ഖേ തിക്ഖത്തും ഉദാനം ഉദാനേസി - "അഹോ ദാനം പരമദാനം [പരമം ദാനം (പീ॰ ക॰)] കസ്സപേ സുപ്പതിട്ഠിതം! അഹോ ദാനം പരമദാനം കസ്സപേ സുപ്പതിട്ഠിതം!! അഹോ ദാനം പരമദാനം കസ്സപേ സുപ്പതിട്ഠിത"ന്തി!!! അസ്സോസി ഖോ ഭഗവാ ദിബ്ബായ സോതധാതുയാ വിസുദ്ധായ അതിക്കന്തമാനുസികായ സക്കസ്സ ദേവാനമിന്ദസ്സ വേഹാസം അബ്ഭുഗ്ഗന്ത്വാ ആകാസേ അന്തലിക്ഖേ തിക്ഖത്തും ഉദാനം ഉദാനേന്തസ്സ - "അഹോ ദാനം പരമദാനം കസ്സപേ സുപ്പതിട്ഠിതം! അഹോ ദാനം പരമദാനം കസ്സപേ സുപ്പതിട്ഠിതം!! അഹോ ദാനം പരമദാനം കസ്സപേ സുപ്പതിട്ഠിത"ന്തി!!!

അഥ ഖോ ഭഗവാ ഏതമത്ഥം വിദിത്വാ തായം വേലായം ഇമം ഉദാനം ഉദാനേസി -

"പിണ്ഡപാതികസ്സ ഭിക്ഖുനോ,
അത്തഭരസ്സ അനഞ്ഞപോസിനോ;
ദേവാ പിഹയന്തി താദിനോ,
ഉപസന്തസ്സ സദാ സതീമതോ"തി. സത്തമം;

൮. പിണ്ഡപാതികസുത്തം

൨൮. ഏവം മേ സുതം - ഏകം സമയം ഭഗവാ സാവത്ഥിയം വിഹരതി ജേതവനേ അനാഥപിണ്ഡികസ്സ ആരാമേ. തേന ഖോ പന സമയേന സമ്ബഹുലാനം ഭിക്ഖൂനം പച്ഛാഭത്തം പിണ്ഡപാതപടിക്കന്താനം കരേരിമണ്ഡലമാളേ സന്നിസിന്നാനം സന്നിപതിതാനം അയമന്തരാകഥാ ഉദപാദി -

"പിണ്ഡപാതികോ, ആവുസോ, ഭിക്ഖു പിണ്ഡായ ചരന്തോ ലഭതി കാലേന കാലം മനാപികേ ചക്ഖുനാ രൂപേ പസ്സിതും, ലഭതി കാലേന കാലം മനാപികേ സോതേന സദ്ദേ സോതും, ലഭതി കാലേന കാലം മനാപികേ ഘാനേന ഗന്ധേ ഘായിതും, ലഭതി കാലേന കാലം മനാപികേ ജിവ്ഹായ രസേ സായിതും, ലഭതി കാലേന കാലം മനാപികേ കായേന ഫോട്ഠബ്ബേ ഫുസിതും. പിണ്ഡപാതികോ, ആവുസോ, ഭിക്ഖു സക്കതോ ഗരുകതോ മാനിതോ പൂജിതോ അപചിതോ പിണ്ഡായ ചരതി. ഹന്ദാവുസോ, മയമ്പി പിണ്ഡപാതികാ ഹോമ. മയമ്പി ലച്ഛാമ കാലേന കാലം മനാപികേ ചക്ഖുനാ രൂപേ പസ്സിതും, മയമ്പി ലച്ഛാമ കാലേന കാലം മനാപികേ സോതേന സദ്ദേ

സോതും, മയമ്പി ലച്ഛാമ കാലേന കാലം മനാപികേ ഘാനേന ഗന്ധേ ഘായിതും, മയമ്പി ലച്ഛാമ കാലേന കാലം മനാപികേ ജിവ്ഹായ രസേ സായിതും, മയമ്പി ലച്ഛാമ കാലേന കാലം മനാപികേ കായേന ഫോട്ഠബ്ബേ ഫുസിതും; മയമ്പി സക്കതാ ഗരുകതാ മാനിതാ പൂജിതാ അപചിതാ പിണ്ഡായ ചരിസ്സാമാ''തി. അയഞ്ചരഹി തേസം ഭിക്ഖൂനം അന്തരാകഥാ ഹോതി വിപ്പകതാ.

അഥ ഖോ ഭഗവാ സായന്ഹസമയം പടിസല്ലാനാ വുട്ഠിതോ യേന കരേരിമണ്ഡലമാളോ തേനുപസങ്കമി; ഉപസങ്കമിത്വാ പഞ്ഞത്തേ ആസനേ നിസീദി. നിസജ്ജ ഖോ ഭഗവാ ഭിക്ഖൂ ആമന്തേസി - ''കായ നുത്ഥ, ഭിക്ഖവേ, ഏതരഹി കഥായ സന്നിസിന്നാ, കാ ച പന വോ അന്തരാകഥാ വിപ്പകതാ''തി?

''ഇധ, ഭന്തേ, അമ്ഹാകം പച്ഛാഭത്തം പിണ്ഡപാതപടിക്കന്താനം കരേരിമണ്ഡലമാളേ സന്നിസിന്നാനം സന്നിപതിതാനം അയമന്തരാകഥാ ഉദപാദി -

'പിണ്ഡപാതികോ, ആവുസോ, ഭിക്ഖു പിണ്ഡായ ചരന്തോ ലഭതി കാലേന കാലം മനാപികേ ചക്ഖുനാ രൂപേ പസ്സിതും, ലഭതി കാലേന കാലം മനാപികേ സോതേന സദ്ദേ സോതും, ലഭതി കാലേന കാലം മനാപികേ ഘാനേന ഗന്ധേ ഘായിതും, ലഭതി കാലേന കാലം മനാപികേ ജിവ്ഹായ രസേ സായിതും, ലഭതി കാലേന കാലം മനാപികേ കായേന ഫോട്ഠബ്ബേ ഫുസിതും. പിണ്ഡപാതികോ, ആവുസോ, ഭിക്ഖു സക്കതോ ഗരുകതോ മാനിതോ പൂജിതോ അപചിതോ പിണ്ഡായ ചരതി. ഹന്ദാവുസോ, മയമ്പി പിണ്ഡപാതികാ ഹോമ. മയമ്പി ലച്ഛാമ കാലേന കാലം മനാപികേ ചക്ഖുനാ രൂപേ പസ്സിതും…പേ॰… കായേന ഫോട്ഠബ്ബേ ഫുസിതും. മയമ്പി സക്കതാ ഗരുകതാ മാനിതാ പൂജിതാ അപചിതാ പിണ്ഡായ ചരിസ്സാമാ'തി. അയം ഖോ നോ, ഭന്തേ, അന്തരാകഥാ വിപ്പകതാ, അഥ ഭഗവാ അനുപ്പത്തോ''തി.

''ന ഖോ തം, ഭിക്ഖവേ, തുമ്ഹാകം പതിരൂപം കുലപുത്താനം സദ്ധാ അഗാരസ്മാ അനഗാരിയം പബ്ബജിതാനം യം തുമ്ഹേ ഏവരൂപിം കഥം കഥേയ്യാഥ. സന്നിപതിതാനം വോ, ഭിക്ഖവേ, ദ്വയം കരണീയം - ധമ്മീ വാ കഥാ അരിയോ വാ തുണ്ഹീഭാവോ''തി.

അഥ ഖോ ഭഗവാ ഏതമത്ഥം വിദിത്വാ തായം വേലായം ഇമം ഉദാനം ഉദാനേസി -

> ''പിണ്ഡപാതികസ്സ ഭിക്ഖുനോ,
> അത്തഭരസ്സ അനഞ്ഞപോസിനോ;
> ദേവാ പിഹയന്തി താദിനോ,
> നോ ചേ സദ്ദസിലോകനിസ്സിതോ''തി. അട്ഠമം;

൯. സിപ്പസുത്തം

൨൯. ഏവം മേ സുതം - ഏകം സമയം ഭഗവാ സാവത്ഥിയം വിഹരതി ജേതവനേ അനാഥപിണ്ഡികസ്സ ആരാമേ. തേന ഖോ പന സമയേന സമ്ബഹുലാനം ഭിക്ഖൂനം പച്ഛാഭത്തം പിണ്ഡപാതപടിക്കന്താനം മണ്ഡലമാളേ

സന്നിസിന്നാനം സന്നിപതിതാനം അയമന്തരാകഥാ ഉദപാദി - "കോ നു ഖോ, ആവുസോ, സിപ്പം ജാനാതി? കോ കിം സിപ്പം സിക്ഖി? കതരം സിപ്പം സിപ്പാനം അഗ്ഗ"ന്തി?

തത്ഥേകച്ചേ ഏവമാഹംസു - "ഹത്ഥിസിപ്പം സിപ്പാനം അഗ്ഗ"ന്തി. ഏകച്ചേ ഏവമാഹംസു - "അസ്സസിപ്പം സിപ്പാനം അഗ്ഗ"ന്തി. ഏകച്ചേ ഏവമാഹംസു - "രഥസിപ്പം സിപ്പാനം അഗ്ഗ"ന്തി. ഏകച്ചേ ഏവമാഹംസു - "ധനുസിപ്പം സിപ്പാനം അഗ്ഗ"ന്തി. ഏകച്ചേ ഏവമാഹംസു - "ഥരുസിപ്പം സിപ്പാനം അഗ്ഗ"ന്തി. ഏകച്ചേ ഏവമാഹംസു - "മുദ്ദാസിപ്പം സിപ്പാനം അഗ്ഗ"ന്തി. ഏകച്ചേ ഏവമാഹംസു - "ഗണനാസിപ്പം സിപ്പാനം അഗ്ഗ"ന്തി. ഏകച്ചേ ഏവമാഹംസു - "സങ്ഖാനസിപ്പം സിപ്പാനം അഗ്ഗ"ന്തി. ഏകച്ചേ ഏവമാഹംസു - "ലേഖാസിപ്പം സിപ്പാനം അഗ്ഗ"ന്തി. ഏകച്ചേ ഏവമാഹംസു - "കാവേയ്യസിപ്പം [കാബ്യസിപ്പം (സ്യാ॰)] സിപ്പാനം അഗ്ഗ"ന്തി. ഏകച്ചേ ഏവമാഹംസു - "ലോകായതസിപ്പം സിപ്പാനം അഗ്ഗ"ന്തി. ഏകച്ചേ ഏവമാഹംസു - "ഖത്തവിജ്ജാസിപ്പം സിപ്പാനം അഗ്ഗ"ന്തി. അയഞ്ചരഹി തേസം ഭിക്ഖൂനം അന്തരാകഥാ ഹോതി വിപ്പകതാ.

അഥ ഖോ ഭഗവാ സായന്ഹസമയം പടിസല്ലാനാ വുട്ഠിതോ യേന മണ്ഡലമാളോ തേനുപസങ്കമി; ഉപസങ്കമിത്വാ പഞ്ഞത്തേ ആസനേ നിസീദി. നിസജ്ജ ഖോ ഭഗവാ ഭിക്ഖൂ ആമന്തേസി - "കായ നുത്ഥ, ഭിക്ഖവേ, ഏതരഹി കഥായ സന്നിസിന്നാ, കാ ച പന വോ അന്തരാകഥാ വിപ്പകതാ"തി?

"ഇധ, ഭന്തേ, അമ്ഹാകം പച്ഛാഭത്തം പിണ്ഡപാതപടിക്കന്താനം മണ്ഡലമാളേ സന്നിസിന്നാനം അയമന്തരാകഥാ ഉദപാദി - 'കോ നു ഖോ, ആവുസോ, സിപ്പം ജാനാതി? കോ കിം സിപ്പം സിക്ഖി? കതരം സിപ്പം സിപ്പാനം അഗ്ഗ'ന്തി?

"തത്ഥേകച്ചേ ഏവമാഹംസു - 'ഹത്ഥിസിപ്പം സിപ്പാനം അഗ്ഗ'ന്തി. ഏകച്ചേ ഏവമാഹംസു - 'അസ്സസിപ്പം സിപ്പാനം അഗ്ഗ'ന്തി; ഏകച്ചേ ഏവമാഹംസു - 'രഥസിപ്പം സിപ്പാനം അഗ്ഗ'ന്തി; ഏകച്ചേ ഏവമാഹംസു - 'ധനുസിപ്പം സിപ്പാനം അഗ്ഗ'ന്തി; ഏകച്ചേ ഏവമാഹംസു - 'ഥരുസിപ്പം സിപ്പാനം അഗ്ഗ'ന്തി, ഏകച്ചേ ഏവമാഹംസു - 'മുദ്ദാസിപ്പം സിപ്പാനം അഗ്ഗ'ന്തി ഏകച്ചേ ഏവമാഹംസു - 'ഗണനാസിപ്പം സിപ്പാനം അഗ്ഗ'ന്തി; ഏകച്ചേ ഏവമാഹംസു - 'സങ്ഖാനസിപ്പം സിപ്പാനം അഗ്ഗ'ന്തി; ഏകച്ചേ ഏവമാഹംസു - 'ലേഖാസിപ്പം സിപ്പാനം അഗ്ഗ'ന്തി; ഏകച്ചേ ഏവമാഹംസു - 'കാവേയ്യസിപ്പം സിപ്പാനം അഗ്ഗ'ന്തി; ഏകച്ചേ ഏവമാഹംസു - 'ലോകായതസിപ്പം സിപ്പാനം അഗ്ഗ'ന്തി; ഏകച്ചേ ഏവമാഹംസു - 'ഖത്തവിജ്ജാസിപ്പം സിപ്പാനം അഗ്ഗ'ന്തി. അയം ഖോ നോ, ഭന്തേ, അന്തരാകഥാ ഹോതി വിപ്പകതാ, അഥ ഭഗവാ അനുപ്പത്തോ"തി.

"ന ഖോതം, ഭിക്ഖവേ, തുമ്ഹാകം പതിരൂപം കുലപുത്താനം സദ്ധാ അഗാരസ്മാ അനഗാരിയം പബ്ബജിതാനം യം തുമ്ഹേ ഏവരൂപിം കഥം കഥേയ്യാഥ. സന്നിപതിതാനം വോ, ഭിക്ഖവേ, ദ്വയം കരണീയം - ധമ്മീ വാ കഥാ അരിയോ വാ തുണ്ഹീഭാവോ"തി.

അഥ ഖോ ഭഗവാ ഏതമത്ഥം വിദിത്വാ തായം വേലായം ഇമം ഉദാനം ഉദാനേസി -

"അസിപ്പജീവീ ലഹു അത്ഥകാമോ,

യതിന്ദ്രിയോ സബ്ബധി വിപ്പമുത്തോ;
അനോകസാരീ അമമോ നിരാസോ,
ഹിത്വാ മാനം ഏകചരോ സ ഭിക്ഖൂ''തി. നവമം;

൧൦. ലോകസുത്തം

൩൦. ഏവം മേ സുതം - ഏകം സമയം ഭഗവാ ഉരുവേലായം വിഹരതി നജ്ജാ നേരഞ്ജരായ തീരേ ബോധിരുക്ഖമൂലേ പഠമാഭിസമ്ബുദ്ധോ. തേന ഖോ പന സമയേന ഭഗവാ സത്താഹം ഏകപല്ലങ്കേന നിസിന്നോ ഹോതി വിമുത്തിസുഖപടിസംവേദീ.

അഥ ഖോ ഭഗവാ തസ്സ സത്താഹസ്സ അച്ചയേന തമ്ഹാ സമാധിമ്ഹാ വുട്ഠഹിത്വാ ബുദ്ധചക്ഖുനാ ലോകം വോലോകേസി. അദ്ദസാ ഖോ ഭഗവാ ബുദ്ധചക്ഖുനാ വോലോകേന്തോ സത്തേ അനേകേഹി സന്താപേഹി സന്തപ്പമാനേ, അനേകേഹി ച പരിളാഹേഹി പരിഡയ്ഹമാനേ - രാഗജേഹിപി, ദോസജേഹിപി, മോഹജേഹിപി [മോഹജേഹിപീതി (സബ്ബത്ഥ)].

അഥ ഖോ ഭഗവാ ഏതമത്ഥം വിദിത്വാ തായം വേലായം ഇമം ഉദാനം ഉദാനേസി -

''അയം ലോകോ സന്താപജാതോ,
ഫസ്സപരേതോ രോഗം വദതി അത്തതോ;
യേന യേന ഹി മഞ്ഞതി [യേന ഹി മഞ്ഞതി (സ്യാ॰ പീ॰)],
തതോ തം ഹോതി അഞ്ഞഥാ.

''അഞ്ഞഥാഭാവീ ഭവസത്തോ ലോകോ,
ഭവപരേതോ ഭവമേവാഭിനന്ദതി;
യദഭിനന്ദതി തം ഭയം,
യസ്സ ഭായതി തം ദുക്ഖം;
ഭവവിപ്പഹാനായ ഖോ പനിദം ബ്രഹ്മചരിയം വുസ്സതി''.

'''യേ ഹി കേചി സമണാ വാ ബ്രാഹ്മണാ വാ ഭവേന ഭവസ്സ വിപ്പമോക്ഖമാഹംസു, സബ്ബേ തേ അവിപ്പമുത്താ ഭവസ്മാ'തി വദാമി. 'യേ വാ പന കേചി സമണാ വാ ബ്രാഹ്മണാ വാ വിഭവേന ഭവസ്സ നിസ്സരണമാഹംസു, സബ്ബേ തേ അനിസ്സടാ ഭവസ്മാ'തി വദാമി.

''ഉപധിഞ്ഹി പടിച്ച ദുക്ഖമിദം സമ്ഭോതി, സബ്ബുപാദാനക്ഖയാ നത്ഥി ദുക്ഖസ്സ സമ്ഭവോ. ലോകമിമം പസ്സ; പുഥൂ അവിജ്ജായ പരേതാ ഭൂതാ ഭൂതരതാ അപരിമുത്താ; യേ ഹി കേചി ഭവാ സബ്ബധി സബ്ബത്ഥതായ സബ്ബേ തേ ഭവാ അനിച്ചാ ദുക്ഖാ വിപരിണാമധമ്മാ''തി.

''ഏവമേതം യഥാഭൂതം, സമ്മപ്പഞ്ഞായ പസ്സതോ;
ഭവതണ്ഹാ പഹീയതി, വിഭവം നാഭിനന്ദതി.

''സബ്ബസോ തണ്ഹാനം ഖയാ,
അസേസവിരാഗനിരോധോ നിബ്ബാനം;
തസ്സ നിബ്ബുതസ്സ ഭിക്ഖുനോ,

അനുപാദാ [അനുപാദാനാ (സീ॰)] പുനബ്ഭവോ ന ഹോതി;
അഭിഭൂതോ മാരോ വിജിതസങ്ഗാമോ,
ഉപച്ചഗാ സബ്ബഭവാനി താദീ''തി. ദസമം;

നന്ദവഗ്ഗോ തതിയോ നിട്ഠിതോ.

തസ്സുദ്ദാനം -

കമ്മം നന്ദോ യസോജോ ച, സാരിപുത്തോ ച കോലിതോ;
പിലിന്ദോ [പിലിന്ദി (സീ॰)] കസ്സപോ പിണ്ഡോ, സിപ്പം ലോകേന തേ ദസാതി.

൪. മേഘിയവഗ്ഗോ

൧. മേഘിയസുത്തം

൩൧. ഏവം മേ സുതം - ഏകം സമയം ഭഗവാ ചാലികായം വിഹരതി ചാലികേ പബ്ബതേ. തേന ഖോ പന സമയേന ആയസ്മാ മേഘിയോ ഭഗവതോ ഉപട്ഠാകോ ഹോതി. അഥ ഖോ ആയസ്മാ മേഘിയോ യേന ഭഗവാ തേനുപസങ്കമി; ഉപസങ്കമിത്വാ ഭഗവന്തം അഭിവാദേത്വാ ഏകമന്തം അട്ഠാസി. ഏകമന്തം ഠിതോ ഖോ ആയസ്മാ മേഘിയോ ഭഗവന്തം ഏതദവോച - ''ഇച്ഛാമഹം, ഭന്തേ, ജന്തുഗാമം പിണ്ഡായ പവിസിതു''ന്തി. ''യസ്സദാനി ത്വം, മേഘിയ, കാലം മഞ്ഞസീ''തി.

അഥ ഖോ ആയസ്മാ മേഘിയോ പുബ്ബണ്ഹസമയം നിവാസേത്വാ പത്തചീവരമാദായ ജന്തുഗാമം പിണ്ഡായ പാവിസി. ജന്തുഗാമേ പിണ്ഡായ ചരിത്വാ പച്ഛാഭത്തം പിണ്ഡപാതപടിക്കന്തോ യേന കിമികാളായ നദിയാ തീരം തേനുപസങ്കമി. [ഉപസങ്കമിത്വാ (സബ്ബത്ഥ) അം॰ നി॰ ൯.൩ പസ്സിതബ്ബം] അദ്ദസാ ഖോ ആയസ്മാ മേഘിയോ [ഉപസങ്കമിത്വാ (സബ്ബത്ഥ) അം॰ നി॰ ൯.൩ പസ്സിതബ്ബം] കിമികാളായ നദിയാ തീരേ ജങ്ഘാവിഹാരം [ജങ്ഘവിഹാരം (ക॰)] അനുചങ്കമമാനോ അനുവിചരമാനോ [അനുവിചരമാനോ അദ്ദസാ ഖോ (സീ॰ സ്യാ॰ പീ॰), അനുവിചരമാനോ അദ്ദസ (ക॰)] അമ്ബവനം പാസാദികം മനുഞ്ഞം രമണീയം. ദിസ്വാനസ്സ ഏതദഹോസി - ''പാസാദികം വതിദം അമ്ബവനം മനുഞ്ഞം [ഇദം പദം വിദേസപോത്ഥകേസു നത്ഥി, അങ്ഗുത്തരേപി] രമണീയം. അലം വതിദം കുലപുത്തസ്സ പധാനത്ഥികസ്സ പധാനായ. സചേ മം ഭഗവാ അനുജാനേയ്യ, ആഗച്ഛേയ്യാഹം ഇമം അമ്ബവനം പധാനായാ''തി.

അഥ ഖോ ആയസ്മാ മേഘിയോ യേന ഭഗവാ തേനുപസങ്കമി; ഉപസങ്കമിത്വാ ഭഗവന്തം അഭിവാദേത്വാ ഏകമന്തം നിസീദി. ഏകമന്തം നിസിന്നോ ഖോ ആയസ്മാ മേഘിയോ ഭഗവന്തം ഏതദവോച -

''ഇധാഹം, ഭന്തേ, പുബ്ബണ്ഹസമയം നിവാസേത്വാ പത്തചീവരമാദായ ജന്തുഗാമം പിണ്ഡായ പാവിസിം. ജന്തുഗാമേ പിണ്ഡായ ചരിത്വാ പച്ഛാഭത്തം പിണ്ഡപാതപടിക്കന്തോ യേന കിമികാളായ നദിയാ തീരം തേനുപസങ്കമിം [ഉപസങ്കമിത്വാ (സബ്ബത്ഥ)]. അദ്ദസം ഖോ അഹം, ഭന്തേ [ഉപസങ്കമിത്വാ (സബ്ബത്ഥ)], കിമികാളായ നദിയാ തീരേ ജങ്ഘാവിഹാരം അനുചങ്കമമാനോ അനുവിചരമാനോ [അനുവിചരമാനോ അദ്ദസം (സബ്ബത്ഥ)] അമ്ബവനം പാസാദികം മനുഞ്ഞം രമണീയം. ദിസ്വാന മേ ഏതദഹോസി - 'പാസാദികം വതിദം അമ്ബവനം മനുഞ്ഞം രമണീയം. അലം വതിദം കുലപുത്തസ്സ പധാനത്ഥികസ്സ പധാനായ. സചേ മം ഭഗവാ അനുജാനേയ്യ, ആഗച്ഛേയ്യാഹം ഇമം അമ്ബവനം പധാനായാ'തി. സചേ മം, ഭന്തേ, ഭഗവാ അനുജാനാതി [അനുജാനേയ്യ (അം॰ നി॰ ൯.൩)], ഗച്ഛേയ്യാഹം തം അമ്ബവനം പധാനായാ''തി.

ഏവം വുത്തേ, ഭഗവാ ആയസ്മന്തം മേഘിയം ഏതദവോച - ''ആഗമേഹി താവ, മേഘിയ, ഏകകമ്ഹി [ഏകകമ്ഹാ (സീ॰ പീ॰), ഏകകോമ്ഹി (സ്യാ॰)] താവ, യാവ അഞ്ഞോപി കോചി ഭിക്ഖു ആഗച്ഛതീ''തി.

ദുതിയമ്പി ഖോ ആയസ്മാ മേഘിയോ ഭഗവന്തം ഏതദവോച - ''ഭഗവതോ, ഭന്തേ, നത്ഥി കിഞ്ചി ഉത്തരി [ഉത്തരിം (സീ॰ സ്യാ॰ കം॰ പീ॰)] കരണീയം, നത്ഥി കതസ്സ വാ പതിചയോ. മയ്ഹം ഖോ പന, ഭന്തേ, അത്ഥി ഉത്തരി കരണീയം, അത്ഥി കതസ്സ പതിചയോ. സചേ മം ഭഗവാ അനുജാനാതി, ഗച്ഛേയ്യാഹം തം അമ്ബവനം പധാനായാ''തി. ദുതിയമ്പി ഖോ ഭഗവാ ആയസ്മന്തം മേഘിയം ഏതദവോച - ''ആഗമേഹി താവ, മേഘിയ, ഏകകമ്ഹി താവ, യാവ അഞ്ഞോപി കോചി ഭിക്ഖു ആഗച്ഛതീ''തി.

തതിയമ്പി ഖോ ആയസ്മാ മേഘിയോ ഭഗവന്തം ഏതദവോച - ''ഭഗവതോ, ഭന്തേ, നത്ഥി കിഞ്ചി ഉത്തരി കരണീയം, നത്ഥി കതസ്സ വാ പതിചയോ. മയ്ഹം ഖോ പന, ഭന്തേ, അത്ഥി ഉത്തരി കരണീയം, അത്ഥി കതസ്സ പതിചയോ. സചേ മം ഭഗവാ അനുജാനാതി, ഗച്ഛേയ്യാഹം തം അമ്ബവനം പധാനായാ''തി. ''പധാനന്തി ഖോ, മേഘിയ, വദമാനം കിന്തി വദേയ്യാമ? യസ്സദാനി ത്വം, മേഘിയ, കാലം മഞ്ഞസീ''തി.

അഥ ഖോ ആയസ്മാ മേഘിയോ ഉട്ഠായാസനാ ഭഗവന്തം അഭിവാദേത്വാ പദക്ഖിണം കത്വാ യേന തം അമ്ബവനം തേനുപസങ്കമി; ഉപസങ്കമിത്വാ തം അമ്ബവനം അജ്ഝോഗാഹേത്വാ [അജ്ഝോഗഹേത്വാ (സീ॰ സ്യാ॰ പീ॰)] അഞ്ഞതരസ്മിം രുക്ഖമൂലേ ദിവാവിഹാരം നിസീദി. അഥ ഖോ ആയസ്മതോ മേഘിയസ്സ തസ്മിം അമ്ബവനേ വിഹരന്തസ്സ യേഭുയ്യേന തയോ പാപകാ അകുസലാ വിതക്കാ സമുദാചരന്തി, സേയ്യഥിദം - കാമവിതക്കോ, ബ്യാപാദവിതക്കോ, വിഹിംസാവിതക്കോ [വിതക്കോതി (സീ॰ പീ॰ ക॰)].

അഥ ഖോ ആയസ്മതോ മേഘിയസ്സ ഏതദഹോസി - ''അച്ഛരിയം വത ഭോ, അബ്ഭുതം വത ഭോ! സദ്ധായ ച വതമ്ഹാ അഗാരസ്മാ അനഗാരിയം പബ്ബജിതാ. അഥ ച പനിമേഹി തീഹി പാപകേഹി അകുസലേഹി വിതക്കേഹി അന്വാസത്താ, സേയ്യഥിദം - കാമവിതക്കേന, ബ്യാപാദവിതക്കേന, വിഹിംസാവിതക്കേന''.

അഥ ഖോ ആയസ്മാ മേഘിയോ സായന്ഹസമയം പടിസല്ലാനാ വുട്ഠിതോ യേന ഭഗവാ തേനുപസങ്കമി; ഉപസങ്കമിത്വാ ഭഗവന്തം അഭിവാദേത്വാ ഏകമന്തം നിസീദി. ഏകമന്തം നിസിന്നോ ഖോ ആയസ്മാ മേഘിയോ ഭഗവന്തം ഏതദവോച - ''ഇധ മയ്ഹം, ഭന്തേ, തസ്മിം അമ്ബവനേ വിഹരന്തസ്സ യേഭുയ്യേന തയോ പാപകാ അകുസലാ വിതക്കാ സമുദാചരന്തി, സേയ്യഥിദം - കാമവിതക്കോ, ബ്യാപാദവിതക്കോ, വിഹിംസാവിതക്കോ . തസ്സ മയ്ഹം, ഭന്തേ, ഏതദഹോസി - 'അച്ഛരിയം വത, ഭോ, അബ്ഭുതം വത, ഭോ! സദ്ധായ ച വതമ്ഹാ അഗാരസ്മാ അനഗാരിയം പബ്ബജിതാ. അഥ ച പനിമേഹി തീഹി പാപകേഹി അകുസലേഹി വിതക്കേഹി അന്വാസത്താ, സേയ്യഥിദം - കാമവിതക്കേന, ബ്യാപാദവിതക്കേന, വിഹിംസാവിതക്കേന'''.

''അപരിപക്കായ , മേഘിയ, ചേതോവിമുത്തിയാ പഞ്ച ധമ്മാ പരിപാകായ സംവത്തന്തി. കതമേ പഞ്ച?

''ഇധ, മേഘിയ, ഭിക്ഖു കല്യാണമിത്തോ ഹോതി കല്യാണസഹായോ കല്യാണസമ്പവങ്കോ. അപരിപക്കായ, മേഘിയ, ചേതോവിമുത്തിയാ അയം പഠമോ ധമ്മോ പരിപാകായ സംവത്തതി.

“പുന ചപരം, മേഘിയ, ഭിക്ഖു സീലവാ ഹോതി, പാതിമോക്ഖസംവരസംവുതോ വിഹരതി ആചാരഗോചരസമ്പന്നോ, അണുമത്തേസു വജ്ജേസു ഭയദസ്സാവീ, സമാദായ സിക്ഖതി സിക്ഖാപദേസു. അപരിപക്കായ, മേഘിയ, ചേതോവിമുത്തിയാ അയം ദുതിയോ ധമ്മോ പരിപാകായ സംവത്തതി.

“പുന ചപരം, മേഘിയ, ഭിക്ഖു യായം കഥാ അഭിസല്ലേഖികാ ചേതോവിവരണസപ്പായാ ഏകന്തനിബ്ബിദായ വിരാഗായ നിരോധായ ഉപസമായ അഭിഞ്ഞായ സമ്ബോധായ നിബ്ബാനായ സംവത്തതി, സേയ്യഥിദം - അപ്പിച്ഛകഥാ, സന്തുട്ഠികഥാ, പവിവേകകഥാ, അസംസഗ്ഗകഥാ, വീരിയാരമ്ഭകഥാ, സീലകഥാ, സമാധികഥാ, പഞ്ഞാകഥാ, വിമുത്തികഥാ, വിമുത്തിഞാണദസ്സനകഥാ; ഏവരൂപായ കഥായ നികാമലാഭീ ഹോതി അകിച്ഛലാഭീ അകസിരലാഭീ. അപരിപാകായ, മേഘിയ, ചേതോവിമുത്തിയാ അയം തതിയോ ധമ്മോ പരിപാകായ സംവത്തതി.

“പുന ചപരം , മേഘിയ, ഭിക്ഖു ആരദ്ധവീരിയോ വിഹരതി, അകുസലാനം ധമ്മാനം പഹാനായ, കുസലാനം ധമ്മാനം ഉപസമ്പദായ [ഉപ്പാദായ (സ്യാ॰)], ഥാമവാ ദള്ഹപരക്കമോ അനിക്ഖിത്തധുരോ കുസലേസു ധമ്മേസു. അപരിപക്കായ, മേഘിയ, ചേതോവിമുത്തിയാ അയം ചതുത്ഥോ ധമ്മോ പരിപാകായ സംവത്തതി.

“പുന ചപരം, മേഘിയ, ഭിക്ഖു പഞ്ഞവാ ഹോതി ഉദയത്ഥഗാമിനിയാ പഞ്ഞായ സമന്നാഗതോ അരിയായ നിബ്ബേധികായ സമ്മാ ദുക്ഖക്ഖയഗാമിനിയാ. അപരിപക്കായ, മേഘിയ, ചേതോവിമുത്തിയാ അയം പഞ്ചമോ ധമ്മോ പരിപാകായ സംവത്തതി. അപരിപക്കായ, മേഘിയ, ചേതോവിമുത്തിയാ ഇമേ പഞ്ച ധമ്മാ പരിപാകായ സംവത്തന്തി.

“കല്യാണമിത്തസ്സേതം , മേഘിയ, ഭിക്ഖുനോ പാടികങ്ഖം കല്യാണസഹായസ്സ കല്യാണസമ്പവങ്കസ്സ യം സീലവാ ഭവിസ്സതി, പാതിമോക്ഖസംവരസംവുതോ വിഹരിസ്സതി, ആചാരഗോചരസമ്പന്നോ, അണുമത്തേസു വജ്ജേസു ഭയദസ്സാവീ, സമാദായ സിക്ഖിസ്സതി സിക്ഖാപദേസു.

“കല്യാണമിത്തസ്സേതം , മേഘിയ, ഭിക്ഖുനോ പാടികങ്ഖം കല്യാണസഹായസ്സ കല്യാണസമ്പവങ്കസ്സ യം യായം കഥാ അഭിസല്ലേഖികാ ചേതോവിവരണസപ്പായാ ഏകന്തനിബ്ബിദായ വിരാഗായ നിരോധായ ഉപസമായ അഭിഞ്ഞായ സമ്ബോധായ നിബ്ബാനായ സംവത്തതി, സേയ്യഥിദം - അപ്പിച്ഛകഥാ, സന്തുട്ഠികഥാ, പവിവേകകഥാ, അസംസഗ്ഗകഥാ, വീരിയാരമ്ഭകഥാ, സീലകഥാ, സമാധികഥാ, പഞ്ഞാകഥാ, വിമുത്തികഥാ, വിമുത്തിഞാണദസ്സനകഥാ; ഏവരൂപായ കഥായ നികാമലാഭീ ഭവിസ്സതി അകിച്ഛലാഭീ അകസിരലാഭീ.

“കല്യാണമിത്തസ്സേതം, മേഘിയ, ഭിക്ഖുനോ പാടികങ്ഖം കല്യാണസഹായസ്സ കല്യാണസമ്പവങ്കസ്സ യം ആരദ്ധവീരിയോ വിഹരിസ്സതി അകുസലാനം ധമ്മാനം പഹാനായ, കുസലാനം ധമ്മാനം ഉപസമ്പദായ, ഥാമവാ ദള്ഹപരക്കമോ അനിക്ഖിത്തധുരോ കുസലേസു ധമ്മേസു.

“കല്യാണമിത്തസ്സേതം, മേഘിയ, ഭിക്ഖുനോ പാടികങ്ഖം കല്യാണസഹായസ്സ കല്യാണസമ്പവങ്കസ്സ യം പഞ്ഞവാ ഭവിസ്സതി, ഉദയത്ഥഗാമിനിയാ പഞ്ഞായ സമന്നാഗതോ അരിയായ നിബ്ബേധികായ സമ്മാ ദുക്ഖക്ഖയഗാമിനിയാ.

“തേന ച പന, മേഘിയ, ഭിക്ഖുനാ ഇമേസു പഞ്ചസു ധമ്മേസു പതിട്ഠായ ചത്താരോ ധമ്മാ ഉത്തരി ഭാവേതബ്ബാ - അസുഭാ ഭാവേതബ്ബാ രാഗസ്സ പഹാനായ, മേത്താ ഭാവേതബ്ബാ ബ്യാപാദസ്സ പഹാനായ, ആനാപാനസ്സതി ഭാവേതബ്ബാ വിതക്കുപച്ഛേദായ, അനിച്ചസഞ്ഞാ ഭാവേതബ്ബാ അസ്മിമാനസമുഗ്ഘാതായ. അനിച്ചസഞ്ഞിനോ ഹി, മേഘിയ, അനത്തസഞ്ഞാ സണ്ഠാതി, അനത്തസഞ്ഞീ അസ്മിമാനസമുഗ്ഘാതം പാപുണാതി ദിട്ഠേവ ധമ്മേ നിബ്ബാന”ന്തി.

അഥ ഖോ ഭഗവാ ഏതമത്ഥം വിദിത്വാ തായം വേലായം ഇമം ഉദാനം ഉദാനേസി -

“ഖുദ്ദാ വിതക്കാ സുഖുമാ വിതക്കാ,
അനുഗതാ [അനുഗ്ഗതാ (സീ॰ ക॰ അട്ഠകഥായം പാഠന്തരം)] മനസോ
ഉപ്പിലാവാ [ഉബ്ബിലാപാ (സീ॰ സ്യാ॰ പീ॰)];
ഏതേ അവിദ്വാ മനസോ വിതക്കേ,
ഹുരാ ഹുരം ധാവതി ഭന്തചിത്തോ.

“ഏതേ ച വിദ്വാ മനസോ വിതക്കേ,
ആതാപിയോ സംവരതീ സതീമാ;
അനുഗതേ മനസോ ഉപ്പിലാവേ,
അസേസമേതേ പജഹാസി ബുദ്ധോ”തി. പഠമം;

൨. ഉദ്ധതസുത്തം

൩൨. ഏവം മേ സുതം - ഏകം സമയം ഭഗവാ കുസിനാരായം വിഹരതി ഉപവത്തനേ മല്ലാനം സാലവനേ. തേന ഖോ പന സമയേന സമ്ബഹുലാ ഭിക്ഖൂ ഭഗവതോ അവിദൂരേ അരഞ്ഞകുടികായം വിഹരന്തി ഉദ്ധതാ ഉന്നളാ ചപലാ മുഖരാ വികിണ്ണവാചാ മുട്ഠസ്സതിനോ അസമ്പജാനാ അസമാഹിതാ വിബ്ഭന്തചിത്താ പാകതിന്ദ്രിയാ.

അദ്ദസാ ഖോ ഭഗവാ തേ സമ്ബഹുലേ ഭിക്ഖൂ അവിദൂരേ അരഞ്ഞകുടികായം വിഹരന്തേ ഉദ്ധതേ ഉന്നളേ ചപലേ മുഖരേ വികിണ്ണവാചേ മുട്ഠസ്സതിനോ അസമ്പജാനേ അസമാഹിതേ വിബ്ഭന്തചിത്തേ പാകതിന്ദ്രിയേ.

അഥ ഖോ ഭഗവാ ഏതമത്ഥം വിദിത്വാ തായം വേലായം ഇമം ഉദാനം ഉദാനേസി -

“അരക്ഖിതേന കായേന [ചിത്തേന (നേത്തിയം)], മിച്ഛാദിട്ഠിഹതേന
[മിച്ഛാദിട്ഠിഗതേന (ബഹൂസു)] ച;
ഥിനമിദ്ധാ [ഥീനമിദ്ധാ (സീ॰ സ്യാ॰ ക॰ പീ॰)] ഭിഭൂതേന, വസം മാരസ്സ
ഗച്ഛതി.

“തസ്മാ രക്ഖിതചിത്തസ്സ, സമ്മാസങ്കപ്പഗോചരോ;
സമ്മാദിട്ഠിപുരേക്ഖാരോ, ഞത്വാന ഉദയബ്ബയം;
ഥിനമിദ്ധാഭിഭൂ ഭിക്ഖു, സബ്ബാ ദുഗ്ഗതിയോ ജഹേ”തി. ദുതിയം;

൩. ഗോപാലകസുത്തം

൩൩. ഏവം മേ സുതം - ഏകം സമയം ഭഗവാ കോസലേസു ചാരികം ചരതി മഹതാ ഭിക്ഖുസങ്ഘേന സദ്ധിം. അഥ ഖോ ഭഗവാ മഗ്ഗാ ഓക്കമ്മ യേന അഞ്ഞതരം രുക്ഖമൂലം തേനുപസങ്കമി; ഉപസങ്കമിത്വാ പഞ്ഞത്തേ ആസനേ നിസീദി.

അഥ ഖോ അഞ്ഞതരോ ഗോപാലകോ യേന ഭഗവാ തേനുപസങ്കമി ; ഉപസങ്കമിത്വാ ഭഗവന്തം അഭിവാദേത്വാ ഏകമന്തം നിസീദി. ഏകമന്തം നിസിന്നം ഖോ തം ഗോപാലകം ഭഗവാ ധമ്മിയാ കഥായ സന്ദസ്സേസി സമാദപേസി [സമാദാപേസി (?)] സമുത്തേജേസി സമ്പഹംസേസി.

അഥ ഖോ സോ ഗോപാലകോ ഭഗവതാ ധമ്മിയാ കഥായ സന്ദസ്സിതോ സമാദപിതോ [സമാദിപിതോ (?)] സമുത്തേജിതോ സമ്പഹംസിതോ ഭഗവന്തം ഏതദവോച - “അധിവാസേതു മേ, ഭന്തേ, ഭഗവാ സ്വാതനായ ഭത്തം സദ്ധിം ഭിക്ഖുസങ്ഘേനാ”തി. അധിവാസേസി ഭഗവാ തുണ്ഹീഭാവേന. അഥ ഖോ സോ ഗോപാലകോ ഭഗവതോ അധിവാസനം വിദിത്വാ ഉട്ഠായാസനാ ഭഗവന്തം അഭിവാദേത്വാ പദക്ഖിണം കത്വാ പക്കാമി.

അഥ ഖോ സോ ഗോപാലകോ തസ്സാ രത്തിയാ അച്ചയേന സകേ നിവേസനേ പഹൂതം അപ്പോദകപായസം [അപ്പോദകപായാസം (സബ്ബത്ഥ)] പടിയാദാപേത്വാ നവഞ്ച സപ്പിം ഭഗവതോ കാലം ആരോചേസി - “കാലോ, ഭന്തേ, നിട്ഠിതം ഭത്ത”ന്തി. അഥ ഖോ ഭഗവാ പുബ്ബണ്ഹസമയം നിവാസേത്വാ പത്തചീവരമാദായ സദ്ധിം ഭിക്ഖുസങ്ഘേന യേന തസ്സ ഗോപാലകസ്സ നിവേസനം തേനുപസങ്കമി; ഉപസങ്കമിത്വാ പഞ്ഞത്തേ ആസനേ നിസീദി. അഥ ഖോ സോ ഗോപാലകോ ബുദ്ധപ്പമുഖം ഭിക്ഖുസങ്ഘം അപ്പോദകപായസേന [അപ്പോദകപായാസേന ച (സ്യാ॰ പീ॰)] നവേന ച സപ്പിനാ സഹത്ഥാ സന്തപ്പേസി സമ്പവാരേസി. അഥ ഖോ സോ ഗോപാലകോ ഭഗവന്തം ഭുത്താവിം ഓനീതപത്തപാണിം അഞ്ഞതരം നീചം ആസനം ഗഹേത്വാ ഏകമന്തം നിസീദി. ഏകമന്തം നിസിന്നം ഖോ തം ഗോപാലകം ഭഗവാ ധമ്മിയാ കഥായ സന്ദസ്സേത്വാ സമാദപേത്വാ സമുത്തേജേത്വാ സമ്പഹംസേത്വാ ഉട്ഠായാസനാ പക്കാമി. അഥ ഖോ അചിരപക്കന്തസ്സ ഭഗവതോ തം ഗോപാലകം അഞ്ഞതരോ പുരിസോ സീമന്തരികായ ജീവിതാ വോരോപേസി.

അഥ ഖോ സമ്ബഹുലാ ഭിക്ഖൂ യേന ഭഗവാ തേനുപസങ്കമിംസു; ഉപസങ്കമിത്വാ ഭഗവന്തം അഭിവാദേത്വാ ഏകമന്തം നിസീദിംസു. ഏകമന്തം നിസിന്നാ ഖോ തേ ഭിക്ഖൂ ഭഗവന്തം ഏതദവോചും - “യേന, ഭന്തേ, ഗോപാലകേന അജ്ജ ബുദ്ധപ്പമുഖോ ഭിക്ഖുസങ്ഘോ അപ്പോദകപായസേന നവേന ച സപ്പിനാ സഹത്ഥാ സന്തപ്പിതോ സമ്പവാരിതോ സോ കിര, ഭന്തേ, ഗോപാലകോ അഞ്ഞതരേന പുരിസേന സീമന്തരികായ ജീവിതാ വോരോപിതോ”തി.

അഥ ഖോ ഭഗവാ ഏതമത്ഥം വിദിത്വാ തായം വേലായം ഇമം ഉദാനം ഉദാനേസി -

> “ദിസോ ദിസം യം തം കയിരാ, വേരീ വാ പന വേരിനം;
> മിച്ഛാപണിഹിതം ചിത്തം, പാപിയോ നം തതോ കരേ”തി. തതിയം;

൪. യക്ഖപഹാരസുത്തം

൩൪. ഏവം മേ സുതം - ഏകം സമയം ഭഗവാ രാജഗഹേ വിഹരതി വേളുവനേ കലന്ദകനിവാപേ. തേന ഖോ പന സമയേന ആയസ്മാ ച സാരിപുത്തോ ആയസ്മാ ച മഹാമോഗ്ഗല്ലാനോ കപോതകന്ദരായം വിഹരന്തി. തേന ഖോ പന സമയേന ആയസ്മാ സാരിപുത്തോ ജുണ്ഹായ രത്തിയാ നവോരോപിതേഹി കേസേഹി അബ്ഭോകാസേ നിസിന്നോ ഹോതി അഞ്ഞതരം സമാധിം സമാപജ്ജിത്വാ.

തേന ഖോ പന സമയേന ദ്വേ യക്ഖാ സഹായകാ ഉത്തരായ ദിസായ ദക്ഖിണം ദിസം ഗച്ഛന്തി കേനചിദേവ കരണീയേന. അദ്ദസംസു ഖോ തേ യക്ഖാ ആയസ്മന്തം സാരിപുത്തം ജുണ്ഹായ രത്തിയാ നവോരോപിതേഹി കേസേഹി അബ്ഭോകാസേ നിസിന്നം. ദിസ്വാന ഏകോ യക്ഖോ ദുതിയം യക്ഖം ഏതദവോച - “പടിഭാതി മം, സമ്മ, ഇമസ്സ സമണസ്സ സീസേ പഹാരം ദാതു”ന്തി. ഏവം വുത്തേ, സോ യക്ഖോ തം യക്ഖം ഏതദവോച - “അലം, സമ്മ, മാ സമണം ആസാദേസി. ഉളാരോ സോ, സമ്മ, സമണോ മഹിദ്ധികോ മഹാനുഭാവോ”തി.

ദുതിയമ്പി ഖോ സോ യക്ഖോ തം യക്ഖം ഏതദവോച - “പടിഭാതി മം, സമ്മ, ഇമസ്സ സമണസ്സ സീസേ പഹാരം ദാതു”ന്തി. ദുതിയമ്പി ഖോ സോ യക്ഖോ തം യക്ഖം ഏതദവോച - “അലം, സമ്മ, മാ സമണം ആസാദേസി. ഉളാരോ സോ, സമ്മ, സമണോ മഹിദ്ധികോ മഹാനുഭാവോ”തി. തതിയമ്പി ഖോ സോ യക്ഖോ തം യക്ഖം ഏതദവോച - “പടിഭാതി മം, സമ്മ, ഇമസ്സ സമണസ്സ സീസേ പഹാരം ദാതു”ന്തി. തതിയമ്പി ഖോ സോ യക്ഖോ തം യക്ഖം ഏതദവോച - “അലം, സമ്മ, മാ സമണം ആസാദേസി. ഉളാരോ സോ, സമ്മ, സമണോ മഹിദ്ധികോ മഹാനുഭാവോ”തി.

അഥ ഖോ സോ യക്ഖോ തം യക്ഖം അനാദിയിത്വാ ആയസ്മതോ സാരിപുത്തത്ഥേരസ്സ സീസേ പഹാരം അദാസി. താവ മഹാ പഹാരോ അഹോസി, അപി തേന പഹാരേന സത്തരതനം വാ അഡ്ഢട്ഠരതനം വാ നാഗം ഓസാദേയ്യ, മഹന്തം വാ പബ്ബതകൂടം പദാലേയ്യ. അഥ ച പന സോ യക്ഖോ ‘ഡയ്ഹാമി ഡയ്ഹാമീ’തി വത്വാ തത്ഥേവ മഹാനിരയം അപതാസി [അവത്ഥാസി (ക॰ സീ॰)].

അദ്ദസാ ഖോ ആയസ്മാ മഹാമോഗ്ഗല്ലാനോ ദിബ്ബേന ചക്ഖുനാ വിസുദ്ധേന അതിക്കന്തമാനുസകേന തേന യക്ഖേന ആയസ്മതോ സാരിപുത്തത്ഥേരസ്സ സീസേ പഹാരം ദീയമാനം. ദിസ്വാ യേന ആയസ്മാ സാരിപുത്തോ തേനുപസങ്കമി; ഉപസങ്കമിത്വാ ആയസ്മന്തം സാരിപുത്തം ഏതദവോച - “കച്ചി തേ, ആവുസോ, ഖമനീയം, കച്ചി യാപനീയം, കച്ചി ന കിഞ്ചി ദുക്ഖ”ന്തി ?

“ഖമനീയം മേ, ആവുസോ മോഗ്ഗല്ലാന, യാപനീയം മേ, ആവുസോ മോഗ്ഗല്ലാന; അപി ച മേ സീസം ഥോകം ദുക്ഖ”ന്തി.

“അച്ഛരിയം, ആവുസോ സാരിപുത്ത, അബ്ഭുതം, ആവുസോ സാരിപുത്ത! യാവ [യം ത്വം (സീ॰ ക॰), യം (സ്യാ॰)] മഹിദ്ധികോ ആയസ്മാ സാരിപുത്തോ മഹാനുഭാവോ! ഇധ തേ, ആവുസോ സാരിപുത്ത, അഞ്ഞതരോ യക്ഖോ സീസേ പഹാരം അദാസി. താവ മഹാ പഹാരോ അഹോസി, അപി തേന പഹാരേന സത്തരതനം വാ അഡ്ഢട്ഠമരതനം വാ നാഗം ഓസാദേയ്യ, മഹന്തം വാ പബ്ബതകൂടം പദാലേയ്യ, അഥ ച പനായസ്മാ സാരിപുത്തോ ഏവമാഹ - ‘ഖമനീയം മേ, ആവുസോ മോഗ്ഗല്ലാന, യാപനീയം മേ, ആവുസോ മോഗ്ഗല്ലാന; അപി ച മേ സീസം ഥോകം ദുക്ഖ’”ന്തി.

“അച്ഛരിയം, ആവുസോ മോഗ്ഗല്ലാന, അബ്ഭുതം, ആവുസോ മോഗ്ഗല്ലാന! യാവ [യം (സ്യാ॰)] മഹിദ്ധികോ ആയസ്മാ മഹാമോഗ്ഗല്ലാനോ മഹാനുഭാവോ യത്ര ഹി നാമ യക്ഖമ്പി പസ്സിസ്സതി! മയം പനേതരഹി പംസുപിസാചകമ്പി ന പസ്സാമാ”തി.

അസ്സോസി ഖോ ഭഗവാ ദിബ്ബായ സോതധാതുയാ വിസുദ്ധായ അതിക്കന്തമാനുസികായ തേസം ഉഭിന്നം മഹാനാഗാനം ഇമം ഏവരൂപം കഥാസല്ലാപം.

അഥ ഖോ ഭഗവാ ഏതമത്ഥം വിദിത്വാ തായം വേലായം ഇമം ഉദാനം ഉദാനേസി -

“യസ്സ സേലൂപമം ചിത്തം, ഠിതം നാനുപകമ്പതി;
വിരത്തം രജനീയേസു, കോപനേയ്യേ ന കുപ്പതി;
യസ്സേവം ഭാവിതം ചിത്തം, കുതോ തം ദുക്ഖമേസ്സതീ”തി. ചതുത്ഥം;

൫. നാഗസുത്തം

൩൫. ഏവം മേ സുതം - ഏകം സമയം ഭഗവാ കോസമ്ബിയം വിഹരതി ഘോസിതാരാമേ . തേന ഖോ പന സമയേന ഭഗവാ ആകിണ്ണോ വിഹരതി ഭിക്ഖൂഹി ഭിക്ഖൂനീഹി ഉപാസകേഹി ഉപാസികാഹി രാജൂഹി രാജമഹാമത്തേഹി തിത്ഥിയേഹി തിത്ഥിയസാവകേഹി. ആകിണ്ണോ ദുക്ഖം ന ഫാസു വിഹരതി. അഥ ഖോ ഭഗവതോ ഏതദഹോസി - “അഹം ഖോ ഏതരഹി ആകിണ്ണോ വിഹരാമി ഭിക്ഖൂഹി ഭിക്ഖൂനീഹി ഉപാസകേഹി ഉപാസികാഹി രാജൂഹി രാജമഹാമത്തേഹി തിത്ഥിയേഹി തിത്ഥിയസാവകേഹി. ആകിണ്ണോ ദുക്ഖം ന ഫാസു വിഹരാമി. യംനൂനാഹം ഏകോ ഗണസ്മാ വൂപകട്ഠോ വിഹരേയ്യ”ന്തി.

അഥ ഖോ ഭഗവാ പുബ്ബണ്ഹസമയം നിവാസേത്വാ പത്തചീവരമാദായ കോസമ്ബിം പിണ്ഡായ പാവിസി. കോസമ്ബിയം പിണ്ഡായ ചരിത്വാ പച്ഛാഭത്തം പിണ്ഡപാതപടിക്കന്തോ സാമം സേനാസനം സംസാമേത്വാ പത്തചീവരമാദായ അനാമന്തേത്വാ ഉപട്ഠാകം അനപലോകേത്വാ ഭിക്ഖുസങ്ഘം ഏകോ അദുതിയോ യേന പാലിലേയ്യകം തേന ചാരികം പക്കാമി. അനുപുബ്ബേന ചാരികം ചരമാനോ യേന പാലിലേയ്യകം തദവസരി.

തത്ര സുദം ഭഗവാ പാലിലേയ്യകേ വിഹരതി രക്ഖിതവനസണ്ഡേ ഭദ്ദസാലമൂലേ.

അഞ്ഞതരോപി ഖോ ഹത്ഥിനാഗോ ആകിണ്ണോ വിഹരതി ഹത്ഥീഹി ഹത്ഥിനീഹി ഹത്ഥികലഭേഹി ഹത്ഥിച്ഛാപേഹി. ഛിന്നഗ്ഗാനി ചേവ തിണാനി ഖാദതി, ഓഭഗ്ഗോഭഗ്ഗഞ്ചസ്സ സാഖാഭങ്ഗം ഖാദന്തി, ആവിലാനി ച പാനീയാനി പിവതി, ഓഗാഹാ ചസ്സ ഉത്തിണ്ണസ്സ ഹത്ഥിനിയോ കായം ഉപനിഘംസന്തിയോ ഗച്ഛന്തി. ആകിണ്ണോ ദുക്ഖം ന ഫാസു വിഹരതി. അഥ ഖോ തസ്സ ഹത്ഥിനാഗസ്സ ഏതദഹോസി - "അഹം ഖോ ഏതരഹി ആകിണ്ണോ വിഹരാമി ഹത്ഥീഹി ഹത്ഥിനീഹി ഹത്ഥികലഭേഹി ഹത്ഥിച്ഛാപേഹി, ഛിന്നഗ്ഗാനി ചേവ തിണാനി ഖാദാമി, ഓഭഗ്ഗോഭഗ്ഗഞ്ച മേ സാഖാഭങ്ഗം ഖാദന്തി, ആവിലാനി ച പാനീയാനി പിവാമി, ഓഗാഹാ ച മേ ഉത്തിണ്ണസ്സ ഹത്ഥിനിയോ കായം ഉപനിഘംസന്തിയോ ഗച്ഛന്തി, ആകിണ്ണോ ദുക്ഖം ന ഫാസു വിഹരാമി. യംനൂനാഹം ഏകോ ഗണസ്മാ വൂപകട്ഠോ വിഹരേയ്യ"ന്തി.

അഥ ഖോ സോ ഹത്ഥിനാഗോ യൂഥാ അപക്കമ്മ യേന പാലിലേയ്യകം രക്ഖിതവനസണ്ഡോ ഭദ്ദസാലമൂലം യേന ഭഗവാ തേനുപസങ്കമി. തത്ര സുദം [ഉപസങ്കമിത്വാ തത്ര സുദം (സ്യാ॰ പീ॰ ക॰)] സോ ഹത്ഥിനാഗോ യസ്മിം പദേസേ ഭഗവാ വിഹരതി തം പദേസം [അപ്പഹരിതഞ്ച കരോതി, സോണ്ഡായ (ബഹൂസു)] അപ്പഹരിതം കരോതി, സോണ്ഡായ ച [അപ്പഹരിതഞ്ച കരോതി, സോണ്ഡായ (ബഹൂസു)] ഭഗവതോ പാനീയം പരിഭോജനീയം ഉപട്ഠാപേതി [ഉപട്ഠപേതി (സീ॰ സ്യാ॰ കം॰ പീ॰)].

അഥ ഖോ ഭഗവതോ രഹോഗതസ്സ പടിസല്ലീനസ്സ ഏവം ചേതസോ പരിവിതക്കോ ഉദപാദി - "അഹം ഖോ പുബ്ബേ ആകിണ്ണോ വിഹാസിം ഭിക്ഖൂഹി ഭിക്ഖൂനീഹി ഉപാസകേഹി ഉപാസികാഹി രാജൂഹി രാജമഹാമത്തേഹി തിത്ഥിയേഹി തിത്ഥിയസാവകേഹി, ആകിണ്ണോ ദുക്ഖം ന ഫാസു വിഹാസിം. സോമ്ഹി ഏതരഹി അനാകിണ്ണോ വിഹരാമി ഭിക്ഖൂഹി ഭിക്ഖുനീഹി ഉപാസകേഹി ഉപാസികാഹി രാജൂഹി രാജമഹാമത്തേഹി തിത്ഥിയേഹി തിത്ഥിയസാവകേഹി, അനാകിണ്ണോ സുഖം ഫാസു വിഹരാമീ"തി.

തസ്സപി ഖോ ഹത്ഥിനാഗസ്സ ഏവം ചേതസോ പരിവിതക്കോ ഉദപാദി - "അഹം ഖോ പുബ്ബേ ആകിണ്ണോ വിഹാസിം ഹത്ഥീഹി ഹത്ഥിനീഹി ഹത്ഥികലഭേഹി ഹത്ഥിച്ഛാപേഹി, ഛിന്നഗ്ഗാനി ചേവ തിണാനി ഖാദിം, ഓഭഗ്ഗോഭഗ്ഗഞ്ച മേ സാഖാഭങ്ഗം ഖാദിംസു, ആവിലാനി ച പാനീയാനി അപായിം, ഓഗാഹാ ച മേ ഉത്തിണ്ണസ്സ ഹത്ഥിനിയോ കായം ഉപനിഘംസന്തിയോ അഗമംസു, ആകിണ്ണോ ദുക്ഖം ന ഫാസു വിഹാസിം. സോമ്ഹി ഏതരഹി അനാകിണ്ണോ വിഹരാമി ഹത്ഥീഹി ഹത്ഥിനീഹി ഹത്ഥികലഭേഹി ഹത്ഥിച്ഛാപേഹി, അച്ഛിന്നഗ്ഗാനി ചേവ തിണാനി ഖാദാമി, ഓഭഗ്ഗോഭഗ്ഗഞ്ച മേ സാഖാഭങ്ഗം ന ഖാദന്തി, അനാവിലാനി ച പാനീയാനി പിവാമി, ഓഗാഹാ ച മേ ഉത്തിണ്ണസ്സ ഹത്ഥിനിയോ ന കായം ഉപനിഘംസന്തിയോ ഗച്ഛന്തി, അനാകിണ്ണോ സുഖം ഫാസു വിഹരാമീ"തി.

അഥ ഖോ ഭഗവാ അത്തനോ ച പവിവേകം വിദിത്വാ തസ്സ ച ഹത്ഥിനാഗസ്സ ചേതസാ ചേതോപരിവിതക്കമഞ്ഞായ തായം വേലായം ഇമം

ഉദാനം ഉദാനേസി -

> “ഏതം [ഏവം (ക॰)] നാഗസ്സ നാഗേന, ഈസാദന്തസ്സ ഹത്ഥിനോ;
> സമേതി ചിത്തം ചിത്തേന, യദേകോ രമതീ മനോ”തി. പഞ്ചമം;

൬. പിണ്ഡോലസുത്തം

൩൬. ഏവം മേ സുതം - ഏകം സമയം ഭഗവാ സാവത്ഥിയം വിഹരതി ജേതവനേ അനാഥപിണ്ഡികസ്സ ആരാമേ. തേന ഖോ പന സമയേന ആയസ്മാ പിണ്ഡോലഭാരദ്വാജോ ഭഗവതോ അവിദൂരേ നിസിന്നോ ഹോതി പല്ലങ്കം ആഭുജിത്വാ ഉജും കായം പണിധായ ആരഞ്ഞികോ പിണ്ഡപാതികോ പംസുകൂലികോ തേചീവരികോ അപ്പിച്ഛോ സന്തുട്ഠോ പവിവിത്തോ അസംസട്ഠോ ആരദ്ധവീരിയോ [ആരദ്ധവിരിയോ (സീ॰ സ്യാ॰ കം॰ പീ॰)] ധുതവാദോ അധിചിത്തമനുയുത്തോ.

അദ്ദസാ ഖോ ഭഗവാ ആയസ്മന്തം പിണ്ഡോലഭാരദ്വാജം അവിദൂരേ നിസിന്നം പല്ലങ്കം ആഭുജിത്വാ ഉജും കായം പണിധായ ആരഞ്ഞികം പിണ്ഡപാതികം പംസുകൂലികം തേചീവരികം അപ്പിച്ഛം സന്തുട്ഠം പവിവിത്തം അസംസട്ഠം ആരദ്ധവീരിയം ധുതവാദം അധിചിത്തമനുയുത്തം .

അഥ ഖോ ഭഗവാ ഏതമത്ഥം വിദിത്വാ തായം വേലായം ഇമം ഉദാനം ഉദാനേസി -

> “അനൂപവാദോ അനൂപഘാതോ [അനുപവാദോ അനുപഘാതോ (സ്യാ॰ പീ॰ ക॰)], പാതിമോക്ഖേ ച സംവരോ;
> മത്തഞ്ഞുതാ ച ഭത്തസ്മിം, പന്തഞ്ച സയനാസനം;
> അധിചിത്തേ ച ആയോഗോ, ഏതം ബുദ്ധാന സാസന”ന്തി. ഛട്ഠം;

൭. സാരിപുത്തസുത്തം

൩൭. ഏവം മേ സുതം - ഏകം സമയം ഭഗവാ സാവത്ഥിയം വിഹരതി ജേതവനേ അനാഥപിണ്ഡികസ്സ ആരാമേ. തേന ഖോ പന സമയേന ആയസ്മാ സാരിപുത്തോ ഭഗവതോ അവിദൂരേ നിസിന്നോ ഹോതി പല്ലങ്കം ആഭുജിത്വാ ഉജും കായം പണിധായ അപ്പിച്ഛോ സന്തുട്ഠോ പവിവിത്തോ അസംസട്ഠോ ആരദ്ധവീരിയോ അധിചിത്തമനുയുത്തോ.

അദ്ദസാ ഖോ ഭഗവാ ആയസ്മന്തം സാരിപുത്തം അവിദൂരേ നിസിന്നം പല്ലങ്കം ആഭുജിത്വാ ഉജും കായം പണിധായ അപ്പിച്ഛം സന്തുട്ഠം പവിവിത്തം അസംസട്ഠം ആരദ്ധവീരിയം അധിചിത്തമനുയുത്തം.

അഥ ഖോ ഭഗവാ ഏതമത്ഥം വിദിത്വാ തായം വേലായം ഇമം ഉദാനം ഉദാനേസി -

> “അധിചേതസോ അപ്പമജ്ജതോ,
> മുനിനോ മോനപഥേസു സിക്ഖതോ;
> സോകാ ന ഭവന്തി താദിനോ,
> ഉപസന്തസ്സ സദാ സതീമതോ”തി. സത്തമം;

൮. സുന്ദരീസുത്തം

൩൮. ഏവം മേ സുതം - ഏകം സമയം ഭഗവാ സാവത്ഥിയം വിഹരതി ജേതവനേ അനാഥപിണ്ഡികസ്സ ആരാമേ. തേന ഖോ പന സമയേന ഭഗവാ സക്കതോ ഹോതി ഗരുകതോ മാനിതോ പൂജിതോ അപചിതോ ലാഭീ ചീവരപിണ്ഡപാതസേനാസനഗിലാനപച്ചയഭേസജ്ജപരിക്ഖാരാനം . ഭിക്ഖുസങ്ഘോപി സക്കതോ ഹോതി ഗരുകതോ മാനിതോ പൂജിതോ അപചിതോ ലാഭീ ചീവരപിണ്ഡപാതസേനാസനഗിലാനപച്ചയഭേസജ്ജപരിക്ഖാരാനം. അഞ്ഞതിത്ഥിയാ പന പരിബ്ബാജകാ അസക്കതാ ഹോന്തി അഗരുകതാ അമാനിതാ അപൂജിതാ അനപചിതാ ന ലാഭിനോ ചീവരപിണ്ഡപാതസേനാസനഗിലാനപച്ചയഭേസജ്ജപരിക്ഖാരാനം.

അഥ ഖോ തേ അഞ്ഞതിത്ഥിയാ പരിബ്ബാജകാ ഭഗവതോ സക്കാരം അസഹമാനാ ഭിക്ഖുസങ്ഘസ്സ ച യേന സുന്ദരീ പരിബ്ബാജികാ തേനുപസങ്കമിംസു; ഉപസങ്കമിത്വാ സുന്ദരിം പരിബ്ബാജികം ഏതദവോചും - "ഉസ്സഹസി ത്വം, ഭഗിനി, ഞാതീനം അത്ഥം കാതു"ന്തി? "ക്യാഹം, അയ്യാ, കരോമി? കിം മയാ ന സക്കാ [കിം മയാ സക്കാ (സ്യാ॰ പീ॰)] കാതും? ജീവിതമ്പി മേ പരിച്ചത്തം ഞാതീനം അത്ഥായാ"തി.

"തേന ഹി, ഭഗിനി, അഭിക്ഖണം ജേതവനം ഗച്ഛാഹീ"തി. "ഏവം, അയ്യാ"തി ഖോ സുന്ദരീ പരിബ്ബാജികാ തേസം അഞ്ഞതിത്ഥിയാനം പരിബ്ബാജകാനം പടിസ്സുത്വാ അഭിക്ഖണം ജേതവനം അഗമാസി.

യദാ തേ അഞ്ഞിംസു അഞ്ഞതിത്ഥിയാ പരിബ്ബാജകാ - "വോദിട്ഠാ ഖോ സുന്ദരീ പരിബ്ബാജികാ ബഹുജനേന അഭിക്ഖണം ജേതവനം ഗച്ഛതീ"തി [ഗച്ഛതീതി (സീ॰ സ്യാ॰ കം॰ പീ॰)]. അഥ നം ജീവിതാ വോരോപേത്വാ തത്ഥേവ ജേതവനസ്സ പരിഖാകൂപേ നിക്ഖിപിത്വാ [നിഖനിത്വാ (സീ॰ സ്യാ॰ പീ॰)] യേന രാജാ പസേനദി കോസലോ തേനുപസങ്കമിംസു; ഉപസങ്കമിത്വാ രാജാനം പസേനദിം കോസലം ഏതദവോചും - "യാ സാ, മഹാരാജ, സുന്ദരീ പരിബ്ബാജികാ; സാ നോ ന ദിസ്സതീ"തി. "കത്ഥ പന തുമ്ഹേ ആസങ്കഥാ"തി ? "ജേതവനേ, മഹാരാജാ"തി. "തേന ഹി ജേതവനം വിചിനഥാ"തി.

അഥ ഖോ തേ അഞ്ഞതിത്ഥിയാ പരിബ്ബാജകാ ജേതവനം വിചിനിത്വാ യഥാനിക്ഖിത്തം പരിഖാകൂപാ ഉദ്ധരിത്വാ മഞ്ചകം ആരോപേത്വാ സാവത്ഥിം പവേസേത്വാ രഥിയായ രഥിയം സിങ്ഘാടകേന സിങ്ഘാടകം ഉപസങ്കമിത്വാ മനുസ്സേ ഉജ്ഝാപേസും -

"പസ്സഥായ്യാ സമണാനം സക്യപുത്തിയാനം കമ്മം! അലജ്ജിനോ ഇമേ സമണാ സക്യപുത്തിയാ ദുസ്സീലാ പാപധമ്മാ മുസാവാദിനോ അബ്രഹ്മചാരിനോ. ഇമേ ഹി നാമ ധമ്മചാരിനോ സമചാരിനോ ബ്രഹ്മചാരിനോ സച്ചവാദിനോ സീലവന്തോ കല്യാണധമ്മാ പടിജാനിസ്സന്തി! നത്ഥി ഇമേസം സാമഞ്ഞം, നത്ഥി ഇമേസം ബ്രഹ്മഞ്ഞം. നട്ഠം ഇമേസം സാമഞ്ഞം, നട്ഠം ഇമേസം ബ്രഹ്മഞ്ഞം. കുതോ ഇമേസം സാമഞ്ഞം, കുതോ ഇമേസം ബ്രഹ്മഞ്ഞം? അപഗതാ ഇമേ സാമഞ്ഞാ, അപഗതാ ഇമേ ബ്രഹ്മഞ്ഞാ.

കഥഞ്ഹി നാമ പുരിസോ പുരിസകിച്ചം കരിത്വാ ഇത്ഥിം ജീവിതാ വോരോപേസ്സതീ''തി!

തേന ഖോ പന സമയേന സാവത്ഥിയം മനുസ്സാ ഭിക്ഖൂ ദിസ്വാ അസബ്ഭാഹി ഫരുസാഹി വാചാഹി അക്കോസന്തി പരിഭാസന്തി രോസന്തി വിഹേസന്തി -

''അലജ്ജിനോ ഇമേ സമണാ സക്യപുത്തിയാ ദുസ്സീലാ പാപധമ്മാ മുസാവാദിനോ അബ്രഹ്മചാരിനോ . ഇമേ ഹി നാമ ധമ്മചാരിനോ സമചാരിനോ ബ്രഹ്മചാരിനോ സച്ചവാദിനോ സീലവന്തോ കല്യാണധമ്മാ പടിജാനിസ്സന്തി! നത്ഥി ഇമേസം സാമഞ്ഞം, നത്ഥി ഇമേസം ബ്രഹ്മഞ്ഞം. നട്ഠം ഇമേസം സാമഞ്ഞം, നട്ഠം ഇമേസം ബ്രഹ്മഞ്ഞം. കുതോ ഇമേസം സാമഞ്ഞം, കുതോ ഇമേസം ബ്രഹ്മഞ്ഞം? അപഗതാ ഇമേ സാമഞ്ഞാ, അപഗതാ ഇമേ ബ്രഹ്മഞ്ഞാ. കഥഞ്ഹി നാമ പുരിസോ പുരിസകിച്ചം കരിത്വാ ഇത്ഥിം ജീവിതാ വോരോപേസ്സതീ''തി!

അഥ ഖോ സമ്ബഹുലാ ഭിക്ഖൂ പുബ്ബണ്ഹസമയം നിവാസേത്വാ പത്തചീവരമാദായ സാവത്ഥിം പിണ്ഡായ പാവിസിംസു. സാവത്ഥിയം പിണ്ഡായ ചരിത്വാ പച്ഛാഭത്തം പിണ്ഡപാതപടിക്കന്താ യേന ഭഗവാ തേനുപസങ്കമിംസു; ഉപസങ്കമിത്വാ ഭഗവന്തം അഭിവാദേത്വാ ഏകമന്തം നിസീദിംസു. ഏകമന്തം നിസിന്നാ ഖോ തേ ഭിക്ഖൂ ഭഗവന്തം ഏതദവോചും -

''ഏതരഹി, ഭന്തേ, സാവത്ഥിയം മനുസ്സാ ഭിക്ഖൂ ദിസ്വാ അസബ്ഭാഹി ഫരുസാഹി വാചാഹി അക്കോസന്തി പരിഭാസന്തി രോസന്തി വിഹേസന്തി - 'അലജ്ജിനോ ഇമേ സമണാ സക്യപുത്തിയാ ദുസ്സീലാ പാപധമ്മാ മുസാവാദിനോ അബ്രഹ്മചാരിനോ. ഇമേ ഹി നാമ ധമ്മചാരിനോ സമചാരിനോ ബ്രഹ്മചാരിനോ സച്ചവാദിനോ സീലവന്തോ കല്യാണധമ്മാ പടിജാനിസ്സന്തി. നത്ഥി ഇമേസം സാമഞ്ഞം, നത്ഥി ഇമേസം ബ്രഹ്മഞ്ഞം. നട്ഠം ഇമേസം സാമഞ്ഞം, നട്ഠം ഇമേസം ബ്രഹ്മഞ്ഞം. കുതോ ഇമേസം സാമഞ്ഞം, കുതോ ഇമേസം ബ്രഹ്മഞ്ഞം? അപഗതാ ഇമേ സാമഞ്ഞാ, അപഗതാ ഇമേ ബ്രഹ്മഞ്ഞാ. കഥഞ്ഹി നാമ പുരിസോ പുരിസകിച്ചം കരിത്വാ ഇത്ഥിം ജീവിതാ വോരോപേസ്സതീ'''തി!

''നേസോ, ഭിക്ഖവേ, സദ്ദോ ചിരം ഭവിസ്സതി സത്താഹമേവ ഭവിസ്സതി. സത്താഹസ്സ അച്ചയേന അന്തരധായിസ്സതി. തേന ഹി, ഭിക്ഖവേ, യേ മനുസ്സാ ഭിക്ഖൂ ദിസ്വാ അസബ്ഭാഹി ഫരുസാഹി വാചാഹി അക്കോസന്തി പരിഭാസന്തി രോസന്തി വിഹേസന്തി, തേ തുമ്ഹേ ഇമായ ഗാഥായ പടിചോദേഥ -

'''അഭൂതവാദീ നിരയം ഉപേതി,
യോ വാപി [യോ ചാപി (സീ॰ പീ॰ ക॰)] കത്വാ ന കരോമീ ചാഹ;
ഉഭോപി തേ പേച്ച സമാ ഭവന്തി,
നിഹീനകമ്മാ മനുജാ പരത്ഥാ'''തി.

അഥ ഖോ തേ ഭിക്ഖൂ ഭഗവതോ സന്തികേ ഇമം ഗാഥം പരിയാപുണിത്വാ യേ മനുസ്സാ ഭിക്ഖൂ ദിസ്വാ അസബ്ഭാഹി ഫരുസാഹി വാചാഹി

അക്കോസന്തി പരിഭാസന്തി രോസന്തി വിഹേസന്തി തേ ഇമായ ഗാഥായ പടിചോദേന്തി -

> "അഭൂതവാദീ നിരയം ഉപേതി,
> യോ വാപി കത്വാ ന കരോമിചാഹ;
> ഉഭോപി തേ പേച്ച സമാ ഭവന്തി,
> നിഹീനകമ്മാ മനുജാ പരത്ഥാ"തി.

മനുസ്സാനം ഏതദഹോസി - "അകാരകാ ഇമേ സമണാ സക്യപുത്തിയാ. നയിമേഹി കതം. സപന്തിമേ സമണാ സക്യപുത്തിയാ"തി. നേവ സോ സദ്ദോ ചിരം അഹോസി. സത്താഹമേവ അഹോസി. സത്താഹസ്സ അച്ചയേന അന്തരധായി.

അഥ ഖോ സമ്ബഹുലാ ഭിക്ഖൂ യേന ഭഗവാ തേനുപസങ്കമിംസു; ഉപസങ്കമിത്വാ ഭഗവന്തം അഭിവാദേത്വാ ഏകമന്തം നിസീദിംസു. ഏകമന്തം നിസിന്നാ ഖോ തേ ഭിക്ഖൂ ഭഗവതോ ഏതദവോചും -

"അച്ഛരിയം, ഭന്തേ, അബ്ഭുതം, ഭന്തേ! യാവ സുഭാസിതം ചിദം ഭന്തേ ഭഗവതാ - 'നേസോ, ഭിക്ഖവേ, സദ്ദോ ചിരം ഭവിസ്സതി. സത്താഹമേവ ഭവിസ്സതി. സത്താഹസ്സ അച്ചയേന അന്തരധായിസ്സതീ'തി. അന്തരഹിതോ സോ, ഭന്തേ, സദ്ദോ"തി.

അഥ ഖോ ഭഗവാ ഏതമത്ഥം വിദിത്വാ തായം വേലായം ഇമം ഉദാനം ഉദാനേസി -

> "തുദന്തി വാചായ ജനാ അസഞ്ഞതാ,
> സരേഹി സങ്ഗാമഗതംവ കുഞ്ജരം;
> സുത്വാന വാക്യം ഫരുസം ഉദീരിതം,
> അധിവാസയേ ഭിക്ഖു അദുട്ഠചിത്തോ"തി. അട്ഠമം;

൯. ഉപസേനസുത്തം

൩൯. ഏവം മേ സുതം - ഏകം സമയം ഭഗവാ രാജഗഹേ വിഹരതി വേളുവനേ കലന്ദകനിവാപേ. അഥ ഖോ ആയസ്മതോ ഉപസേനസ്സ വങ്ഗന്തപുത്തസ്സ രഹോഗതസ്സ പടിസല്ലീനസ്സ ഏവം ചേതസോ പരിവിതക്കോ ഉദപാദി - "ലാഭാ വത മേ, സുലദ്ധം വത മേ, സത്ഥാ ച മേ ഭഗവാ അരഹം സമ്മാസമ്ബുദ്ധോ; സ്വാക്ഖാതേ ചമ്ഹി ധമ്മവിനയേ അഗാരസ്മാ അനഗാരിയം പബ്ബജിതോ; സബ്രഹ്മചാരിനോ ച മേ സീലവന്തോ കല്യാണധമ്മാ; സീലേസു ചമ്ഹി പരിപൂരകാരീ; സുസമാഹിതോ ചമ്ഹി ഏകഗ്ഗചിത്തോ; അരഹാ ചമ്ഹി ഖീണാസവോ; മഹിദ്ധികോ ചമ്ഹി മഹാനുഭാവോ. ഭദ്ദകം മേ ജീവിതം, ഭദ്ദകം മരണ"ന്തി.

അഥ ഖോ ഭഗവാ ആയസ്മതോ ഉപസേനസ്സ വങ്ഗന്തപുത്തസ്സ ചേതസാ ചേതോപരിവിതക്കമഞ്ഞായ തായം വേലായം ഇമം ഉദാനം ഉദാനേസി -

> "യം ജീവിതം ന തപതി, മരണന്തേ ന സോചതി;
> സ വേ ദിട്ഠപദോ ധീരോ, സോകമജ്ഝേ ന സോചതി.

“ഉച്ഛിന്നഭവതണ്ഹസ്സ , സന്തചിത്തസ്സ ഭിക്ഖുനോ;
വിക്ഖീണോ ജാതിസംസാരോ, നത്ഥി തസ്സ പുനബ്ഭവോ”തി. നവമം;

൧൦. സാരിപുത്തഉപസമസുത്തം

൪൧. ഏവം മേ സുതം - ഏകം സമയം ഭഗവാ സാവത്ഥിയം വിഹരതി ജേതവനേ അനാഥപിണ്ഡികസ്സ ആരാമേ. തേന ഖോ പന സമയേന ആയസ്മാ സാരിപുത്തോ ഭഗവതോ അവിദൂരേ നിസിന്നോ ഹോതി പല്ലങ്കം ആഭുജിത്വാ ഉജും കായം പണിധായ അത്തനോ ഉപസമം പച്ചവേക്ഖമാനോ.

അദ്ദസാ ഖോ ഭഗവാ ആയസ്മന്തം സാരിപുത്തം അവിദൂരേ നിസിന്നം പല്ലങ്കം ആഭുജിത്വാ ഉജും കായം പണിധായ അത്തനോ ഉപസമം പച്ചവേക്ഖമാനം.

അഥ ഖോ ഭഗവാ ഏതമത്ഥം വിദിത്വാ തായം വേലായം ഇമം ഉദാനം ഉദാനേസി -

“ഉപസന്തസന്തചിത്തസ്സ, നേത്തിച്ഛിന്നസ്സ ഭിക്ഖുനോ;
വിക്ഖീണോ ജാതിസംസാരോ, മുത്തോ സോ മാരബന്ധനാ”തി. ദസമം;

മേഘിയവഗ്ഗോ ചതുത്ഥോ നിട്ഠിതോ.

തസ്സുദ്ദാനം -

മേഘിയോ ഉദ്ധതാ ഗോപാലോ, യക്ഖോ [ജുണ്ഹാ (സീ॰ സ്യാ॰ പീ॰), ജുണ്ഹം (ക॰)] നാഗേന പഞ്ചമം;
പിണ്ഡോലോ സാരിപുത്തോ ച, സുന്ദരീ ഭവതി അട്ഠമം;
ഉപസേനോ വങ്ഗന്തപുത്തോ, സാരിപുത്തോ ച തേ ദസാതി.

൫. സോണവഗ്ഗോ [മഹാവഗ്ഗ (അട്ഠകഥായ സമേതി)]

൧. പിയതരസുത്തം

൪൧. ഏവം മേ സുതം - ഏകം സമയം ഭഗവാ സാവത്ഥിയം വിഹരതി ജേതവനേ അനാഥപിണ്ഡികസ്സ ആരാമേ. തേന ഖോ പന സമയേന രാജാ പസേനദി കോസലോ മല്ലികായ ദേവിയാ സദ്ധിം ഉപരിപാസാദവരഗതോ ഹോതി. അഥ ഖോ രാജാ പസേനദി കോസലോ മല്ലികം ദേവിം ഏതദവോച - ''അത്ഥി നു ഖോ തേ, മല്ലികേ, കോചഞ്ഞോ അത്തനാ പിയതരോ''തി?

''നത്ഥി ഖോ മേ, മഹാരാജ, കോചഞ്ഞോ അത്തനാ പിയതരോ. തുയ്ഹം പന, മഹാരാജ, അത്ഥഞ്ഞോ കോചി അത്തനാ പിയതരോ''തി? ''മയ്ഹമ്പി ഖോ, മല്ലികേ, നത്ഥഞ്ഞോ കോചി അത്തനാ പിയതരോ''തി.

അഥ ഖോ രാജാ പസേനദി കോസലോ പാസാദാ ഓരോഹിത്വാ യേന ഭഗവാ തേനുപസങ്കമി; ഉപസങ്കമിത്വാ ഭഗവന്തം അഭിവാദേത്വാ ഏകമന്തം നിസീദി. ഏകമന്തം നിസിന്നോ ഖോ രാജാ പസേനദി കോസലോ ഭഗവന്തം ഏതദവോച -

''ഇധാഹം, ഭന്തേ, മല്ലികായ ദേവിയാ സദ്ധിം ഉപരിപാസാദവരഗതോ മല്ലികം ദേവിം ഏതദവോചം - 'അത്ഥി നു ഖോ തേ, മല്ലികേ, കോചഞ്ഞോ അത്തനാ പിയതരോ'തി? ഏവം വുത്തേ, മല്ലികാ ദേവീ മം ഏതദവോച - 'നത്ഥി ഖോ മേ, മഹാരാജ, കോചഞ്ഞോ അത്തനാ പിയതരോ. തുയ്ഹം പന, മഹാരാജ, അത്ഥഞ്ഞോ കോചി അത്തനാ പിയതരോ'തി? ഏവം വുത്തേ, അഹം, ഭന്തേ, മല്ലികം ദേവിം ഏതദവോചം - 'മയ്ഹമ്പി ഖോ, മല്ലികേ, നത്ഥഞ്ഞോ കോചി അത്തനാ പിയതരോ'''തി.

അഥ ഖോ ഭഗവാ ഏതമത്ഥം വിദിത്വാ തായം വേലായം ഇമം ഉദാനം ഉദാനേസി -

> ''സബ്ബാ ദിസാ അനുപരിഗമ്മ ചേതസാ,
> നേവജ്ഝഗാ പിയതരമത്തനാ ക്വചി;
> ഏവം പിയോ പുഥു അത്താ പരേസം,
> തസ്മാ ന ഹിംസേ പരമത്തകാമോ''തി. പഠമം;

൨. അപ്പായുകസുത്തം

൪൨. ഏവം മേ സുതം - ഏകം സമയം ഭഗവാ സാവത്ഥിയം വിഹരതി ജേതവനേ അനാഥപിണ്ഡികസ്സ ആരാമേ. അഥ ഖോ ആയസ്മാ ആനന്ദോ സായന്ഹസമയം പടിസല്ലാനാ [പടിസല്ലാണാ (സീ॰)] വുട്ഠിതോ യേന ഭഗവാ തേനുപസങ്കമി; ഉപസങ്കമിത്വാ ഭഗവന്തം അഭിവാദേത്വാ ഏകമന്തം നിസീദി. ഏകമന്തം നിസിന്നോ ഖോ ആയസ്മാ ആനന്ദോ ഭഗവന്തം ഏതദവോച - ''അച്ഛരിയം, ഭന്തേ, അബ്ഭുതം, ഭന്തേ! യാവ അപ്പായുകാ ഹി, ഭന്തേ, ഭഗവതോ മാതാ അഹോസി, സത്താഹജാതേ ഭഗവതി ഭഗവതോ മാതാ കാലമകാസി, തുസിതം കായം ഉപപജ്ജീ''തി.

“ഏവമേതം, ആനന്ദ [ഏവമേതം ആനന്ദ ഏവമേതം ആനന്ദ (സ്യാ॰)], അപ്പായുകാ ഹി, ആനന്ദ, ബോധിസത്തമാതരോ ഹോന്തി. സത്താഹജാതേസു ബോധിസത്തേസു ബോധിസത്തമാതരോ കാലം കരോന്തി, തുസിതം കായം ഉപപജ്ജന്തീ”തി.

അഥ ഖോ ഭഗവാ ഏതമത്ഥം വിദിത്വാ തായം വേലായം ഇമം ഉദാനം ഉദാനേസി -

> “യേ കേചി ഭൂതാ ഭവിസ്സന്തി യേ വാപി,
> സബ്ബേ ഗമിസ്സന്തി പഹായ ദേഹം;
> തം സബ്ബജാനിം കുസലോ വിദിത്വാ,
> ആതാപിയോ ബ്രഹ്മചരിയം ചരേയ്യാ”തി. ദുതിയം;

൩. സുപ്പബുദ്ധകുട്ഠിസുത്തം

൪൩. ഏവം മേ സുതം - ഏകം സമയം ഭഗവാ രാജഗഹേ വിഹരതി വേളുവനേ കലന്ദകനിവാപേ. തേന ഖോ പന സമയേന രാജഗഹേ സുപ്പബുദ്ധോ നാമ കുട്ഠീ അഹോസി - മനുസ്സദലിദ്ദോ, മനുസ്സകപണോ , മനുസ്സവരാകോ. തേന ഖോ പന സമയേന ഭഗവാ മഹതിയാ പരിസായ പരിവുതോ ധമ്മം ദേസേന്തോ നിസിന്നോ ഹോതി.

അദ്ദസാ ഖോ സുപ്പബുദ്ധോ കുട്ഠീ തം മഹാജനകായം ദൂരതോവ സന്നിപതിതം. ദിസ്വാനസ്സ ഏതദഹോസി - “നിസ്സംസയം ഖോ ഏത്ഥ കിഞ്ചി ഖാദനീയം വാ ഭോജനീയം വാ ഭാജീയതി [ഭാജീയിസ്സതി (സീ॰)]. യംനൂനാഹം യേന സോ മഹാജനകായോ തേനുപസങ്കമേയ്യം. അപ്പേവ നാമേത്ഥ കിഞ്ചി ഖാദനീയം വാ ഭോജനീയം വാ ലഭേയ്യ”ന്തി.

അഥ ഖോ സുപ്പബുദ്ധോ കുട്ഠീ യേന സോ മഹാജനകായോ തേനുപസങ്കമി. അദ്ദസാ ഖോ സുപ്പബുദ്ധോ കുട്ഠീ ഭഗവന്തം മഹതിയാ പരിസായ പരിവുതം ധമ്മം ദേസേന്തം നിസിന്നം. ദിസ്വാനസ്സ ഏതദഹോസി - “ന ഖോ ഏത്ഥ കിഞ്ചി ഖാദനീയം വാ ഭോജനീയം വാ ഭാജീയതി. സമണോ അയം ഗോതമോ പരിസതി ധമ്മം ദേസേതി. യംനൂനാഹമ്പി ധമ്മം സുണേയ്യ”ന്തി. തത്ഥേവ ഏകമന്തം നിസീദി - “അഹമ്പി ധമ്മം സോസ്സാമീ”തി.

അഥ ഖോ ഭഗവാ സബ്ബാവന്തം പരിസം ചേതസാ ചേതോ പരിച്ച മനസാകാസി “കോ നു ഖോ ഇധ ഭബ്ബോ ധമ്മം വിഞ്ഞാതു”ന്തി? അദ്ദസാ ഖോ ഭഗവാ സുപ്പബുദ്ധം കുട്ഠിം തസ്സം പരിസായം നിസിന്നം. ദിസ്വാനസ്സ ഏതദഹോസി - “അയം ഖോ ഇധ ഭബ്ബോ ധമ്മം വിഞ്ഞാതു”ന്തി. സുപ്പബുദ്ധം കുട്ഠിം ആരബ്ഭ ആനുപുബ്ബിം കഥം [ആനുപുബ്ബികഥം (സീ॰), അനുപുബ്ബികഥം (സ്യാ॰ പീ॰ ക॰)] കഥേസി, സേയ്യഥിദം - ദാനകഥം സീലകഥം സഗ്ഗകഥം; കാമാനം ആദീനവം ഓകാരം സങ്കിലേസം; നേക്ഖമ്മേ [നേക്ഖമ്മേ ച (സീ॰ സ്യാ॰ പീ॰)] ആനിസംസം പകാസേസി. യദാ ഭഗവാ അഞ്ഞാസി സുപ്പബുദ്ധം കുട്ഠിം കല്ലചിത്തം മുദുചിത്തം വിനീവരണചിത്തം ഉദഗ്ഗചിത്തം പസന്നചിത്തം, അഥ യാ ബുദ്ധാനം സാമുക്കംസികാ ധമ്മദേസനാ തം പകാസേസി - ദുക്ഖം, സമുദയം, നിരോധം, മഗ്ഗം. സേയ്യഥാപി നാമ സുദ്ധം വത്ഥം അപഗതകാളകം സമ്മദേവ രജനം പടിഗ്ഗണ്ഹേയ്യ, ഏവമേവ സുപ്പബുദ്ധസ്സ കുട്ഠിസ്സ

തസ്മിംയേവ ആസനേ വിരജം വീതമലം ധമ്മചക്ഖും ഉദപാദി - ''യം കിഞ്ചി സമുദയധമ്മം സബ്ബം തം നിരോധധമ്മ''ന്തി.

അഥ ഖോ സുപ്പബുദ്ധോ കുട്ഠീ ദിട്ഠധമ്മോ പത്തധമ്മോ വിദിതധമ്മോ പരിയോഗാള്ഹധമ്മോ തിണ്ണവിചികിച്ഛോ വിഗതകഥംകഥോ വേസാരജ്ജപ്പത്തോ അപരപ്പച്ചയോ സത്ഥു സാസനേ ഉട്ഠായാസനാ യേന ഭഗവാ തേനുപസങ്കമി; ഉപസങ്കമിത്വാ ഭഗവന്തം അഭിവാദേത്വാ ഏകമന്തം നിസീദി. ഏകമന്തം നിസിന്നോ ഖോ സുപ്പബുദ്ധോ കുട്ഠീ ഭഗവന്തം ഏതദവോച -

''അഭിക്കന്തം , ഭന്തേ, അഭിക്കതം, ഭന്തേ! സേയ്യഥാപി, ഭന്തേ, നിക്കുജ്ജിതം വാ ഉക്കുജ്ജേയ്യ, പടിച്ഛന്നം വാ വിവരേയ്യ, മൂള്ഹസ്സ വാ മഗ്ഗം ആചിക്ഖേയ്യ, അന്ധകാരേ വാ തേലപജ്ജോതം ധാരേയ്യ - ചക്ഖുമന്തോ രൂപാനി ദക്ഖന്തീതി; ഏവമേവം ഭഗവതാ അനേകപരിയായേന ധമ്മോ പകാസിതോ. ഏസാഹം, ഭന്തേ, ഭഗവന്തം സരണം ഗച്ഛാമി ധമ്മഞ്ച ഭിക്ഖുസങ്ഘഞ്ച. ഉപാസകം മം ഭഗവാ ധാരേതു അജ്ജതഗ്ഗേ പാണുപേതം സരണം ഗത''ന്തി.

അഥ ഖോ സുപ്പബുദ്ധോ കുട്ഠീ ഭഗവതാ ധമ്മിയാ കഥായ സന്ദസ്സിതോ സമാദപിതോ സമുത്തേജിതോ സമ്പഹംസിതോ ഭഗവതോ ഭാസിതം അഭിനന്ദിത്വാ അനുമോദിത്വാ ഉട്ഠായാസനാ ഭഗവന്തം അഭിവാദേത്വാ പദക്ഖിണം കത്വാ പക്കാമി. അഥ ഖോ അചിരപക്കന്തം സുപ്പബുദ്ധം കുട്ഠിം ഗാവീ തരുണവച്ഛാ അധിപതിത്വാ ജീവിതാ വോരോപേസി.

അഥ ഖോ സമ്ബഹുലാ ഭിക്ഖൂ യേന ഭഗവാ തേനുപസങ്കമിംസു; ഉപസങ്കമിത്വാ ഭഗവന്തം അഭിവാദേത്വാ ഏകമന്തം നിസീദിംസു. ഏകമന്തം നിസിന്നാ ഖോ തേ ഭിക്ഖൂ ഭഗവന്തം ഏതദവോചും - ''യോ സോ, ഭന്തേ, സുപ്പബുദ്ധോ നാമ കുട്ഠീ ഭഗവതാ ധമ്മിയാ കഥായ സന്ദസ്സിതോ സമാദപിതോ സമുത്തേജിതോ സമ്പഹംസിതോ, സോ കാലങ്കതോ. തസ്സ കാ ഗതി, കോ അഭിസമ്പരായോ''തി?

''പണ്ഡിതോ, ഭിക്ഖവേ, സുപ്പബുദ്ധോ കുട്ഠീ; പച്ചപാദി ധമ്മസ്സാനുധമ്മം; ന ച മം ധമ്മാധികരണം വിഹേസേസി. സുപ്പബുദ്ധോ, ഭിക്ഖവേ, കുട്ഠീ തിണ്ണം സംയോജനാനം പരിക്ഖയാ സോതാപന്നോ അവിനിപാതധമ്മോ നിയതോ സമ്ബോധിപരായണോ''തി.

ഏവം വുത്തേ, അഞ്ഞതരോ ഭിക്ഖു ഭഗവന്തം ഏതദവോച - ''കോ നു ഖോ, ഭന്തേ, ഹേതു, കോ പച്ചയോ യേന സുപ്പബുദ്ധോ കുട്ഠീ അഹോസി - മനുസ്സദലിദ്ദോ, മനുസ്സകപണോ, മനുസ്സവരാകോ''തി?

''ഭൂതപുബ്ബം, ഭിക്ഖവേ, സുപ്പബുദ്ധോ കുട്ഠീ ഇമസ്മിംയേവ രാജഗഹേ സേട്ഠിപുത്തോ അഹോസി. സോ ഉയ്യാനഭൂമിം നിയ്യന്തോ അദ്ദസ തഗരസിഖിം [തഗ്ഗരസിഖിം (ക॰)] പച്ചേകബുദ്ധം നഗരം പിണ്ഡായ പവിസന്തം. ദിസ്വാനസ്സ ഏതദഹോസി - 'ക്വായം കുട്ഠീ കുട്ഠിചീവരേന വിചരതീ'തി? നിട്ഠുഭിത്വാ അപസബ്യതോ [അപബ്യാമതോ (സ്യാ॰ സം॰ നി॰ ൧.൨൭൭)] കരിത്വാ പക്കാമി. സോ തസ്സ കമ്മസ്സ വിപാകേന ബഹൂനി വസ്സാനി ബഹൂനി വസ്സസതാനി ബഹൂനി വസ്സസഹസ്സാനി ബഹൂനി വസ്സസതസഹസ്സാനി നിരയേ പച്ചിത്ഥ. തസ്സേവ കമ്മസ്സ വിപാകാവസേസേന ഇമസ്മിംയേവ രാജഗഹേ കുട്ഠീ അഹോസി

മനുസ്സദലിദ്ദോ, മനുസ്സകപണോ, മനുസ്സവരാകോ. സോ തഥാഗതപ്പവേദിതം ധമ്മവിനയം ആഗമ്മ സദ്ധം സമാദിയി സീലം സമാദിയി സുതം സമാദിയി ചാഗം സമാദിയി പഞ്ഞം സമാദിയി. സോ തഥാഗതപ്പവേദിതം ധമ്മവിനയം ആഗമ്മ സദ്ധം സമാദിയിത്വാ സീലം സമാദിയിത്വാ സുതം സമാദിയിത്വാ ചാഗം സമാദിയിത്വാ പഞ്ഞം സമാദിയിത്വാ കായസ്സ ഭേദാ പരം മരണാ സുഗതിം സഗ്ഗം ലോകം ഉപപന്നോ ദേവാനം താവതിംസാനം സഹബ്യതം. സോ തത്ഥ അഞ്ഞേ ദേവേ അതിരോചതി വണ്ണേന ചേവ യസസാ ചാ''തി.

അഥ ഖോ ഭഗവാ ഏതമത്ഥം വിദിത്വാ തായം വേലായം ഇമം ഉദാനം ഉദാനേസി -

''ചക്ഖുമാ വിസമാനീവ, വിജ്ജമാനേ പരക്കമേ;
പണ്ഡിതോ ജീവലോകസ്മിം, പാപാനി പരിവജ്ജയേ''തി. തതിയം;

൪. കുമാരകസുത്തം

൪൪. ഏവം മേ സുതം - ഏകം സമയം ഭഗവാ സാവത്ഥിയം വിഹരതി ജേതവനേ അനാഥപിണ്ഡികസ്സ ആരാമേ. തേന ഖോ പന സമയേന സമ്ബഹുലാ കുമാരകാ അന്തരാ ച സാവത്ഥിം അന്തരാ ച ജേതവനം മച്ഛകേ ബാധേന്തി.

അഥ ഖോ ഭഗവാ പുബ്ബണ്ഹസമയം നിവാസേത്വാ പത്തചീവരമാദായ സാവത്ഥിം പിണ്ഡായ പാവിസി. അദ്ദസാ ഖോ ഭഗവാ തേ സമ്ബഹുലേ കുമാരകേ അന്തരാ ച സാവത്ഥിം അന്തരാ ച ജേതവനം മച്ഛകേ ബാധേന്തേ. ദിസ്വാന യേന തേ കുമാരകാ തേനുപസങ്കമി; ഉപസങ്കമിത്വാ തേ കുമാരകേ ഏതദവോച - ''ഭായഥ വോ, തുമ്ഹേ കുമാരകാ, ദുക്ഖസ്സ, അപ്പിയം വോ ദുക്ഖ''ന്തി? ''ഏവം, ഭന്തേ, ഭായാമ മയം, ഭന്തേ, ദുക്ഖസ്സ , അപ്പിയം നോ ദുക്ഖ''ന്തി.

അഥ ഖോ ഭഗവാ ഏതമത്ഥം വിദിത്വാ തായം വേലായം ഇമം ഉദാനം ഉദാനേസി -

''സചേ ഭായഥ ദുക്ഖസ്സ, സചേ വോ ദുക്ഖമപ്പിയം;
മാകത്ഥ പാപകം കമ്മം, ആവി വാ യദി വാ രഹോ.

''സചേ ച പാപകം കമ്മം, കരിസ്സഥ കരോഥ വാ;
ന വോ ദുക്ഖാ പമുത്യത്ഥി, ഉപേച്ചപി [ഉപച്ചപി (ക॰), ഉപ്പച്ചപി (?), ഉപ്പതിത്വാപി ഇതി അത്ഥോ] പലായത''ന്തി. ചതുത്ഥം;

൫. ഉപോസഥസുത്തം

൪൫. ഏവം മേ സുതം - ഏകം സമയം ഭഗവാ സാവത്ഥിയം വിഹരതി പുബ്ബാരാമേ മിഗാരമാതുപാസാദേ. തേന ഖോ പന സമയേന ഭഗവാ തദഹുപോസഥേ ഭിക്ഖുസങ്ഘപരിവുതോ നിസിന്നോ ഹോതി.

അഥ ഖോ ആയസ്മാ ആനന്ദോ അഭിക്കന്തായ രത്തിയാ, നിക്ഖന്തേ പഠമേ യാമേ, ഉട്ഠായാസനാ ഏകംസം ഉത്തരാസങ്ഗം [ചീവരം (സബ്ബത്ഥ)] കരിത്വാ

യേന ഭഗവാ തേനഞ്ജലിം പണാമേത്വാ ഭഗവന്തം ഏതദവോച - “അഭിക്കന്താ, ഭന്തേ, രത്തി; നിക്ഖന്തോ പഠമോ യാമോ; ചിരനിസിന്നോ ഭിക്ഖുസങ്ഘോ; ഉദ്ദിസതു, ഭന്തേ, ഭഗവാ ഭിക്ഖൂനം പാതിമോക്ഖ”ന്തി. ഏവം വുത്തേ, ഭഗവാ തുണ്ഹീ അഹോസി.

ദുതിയമ്പി ഖോ ആയസ്മാ ആനന്ദോ അഭിക്കന്തായ രത്തിയാ, നിക്ഖന്തേ മജ്ഝിമേ യാമേ, ഉട്ഠായാസനാ ഏകംസം ഉത്തരാസങ്ഗം കരിത്വാ യേന ഭഗവാ തേനഞ്ജലിം പണാമേത്വാ ഭഗവന്തം ഏതദവോച - “അഭിക്കന്താ, ഭന്തേ, രത്തി; നിക്ഖന്തോ മജ്ഝിമോ യാമോ; ചിരനിസിന്നോ ഭിക്ഖുസങ്ഘോ; ഉദ്ദിസതു, ഭന്തേ, ഭഗവാ ഭിക്ഖൂനം പാതിമോക്ഖ”ന്തി. ദുതിയമ്പി ഖോ ഭഗവാ തുണ്ഹീ അഹോസി.

തതിയമ്പി ഖോ ആയസ്മാ ആനന്ദോ അഭിക്കന്തായ രത്തിയാ, നിക്ഖന്തേ പച്ഛിമേ യാമേ, ഉദ്ധസ്തേ അരുണേ, നന്ദിമുഖിയാ രത്തിയാ ഉട്ഠായാസനാ ഏകംസം ഉത്തരാസങ്ഗം കരിത്വാ യേന ഭഗവാ തേനഞ്ജലിം പണാമേത്വാ ഭഗവന്തം ഏതദവോച - “അഭിക്കന്താ, ഭന്തേ, രത്തി; നിക്ഖന്തോ പച്ഛിമോ യാമോ; ഉദ്ധസ്തോ അരുണോ; നന്ദിമുഖീ രത്തി; ചിരനിസിന്നോ ഭിക്ഖുസങ്ഘോ; ഉദ്ദിസതു, ഭന്തേ, ഭഗവാ ഭിക്ഖൂനം പാതിമോക്ഖ”ന്തി. “അപരിസുദ്ധാ, ആനന്ദ, പരിസാ”തി.

അഥ ഖോ ആയസ്മതോ മഹാമോഗ്ഗല്ലാനസ്സ ഏതദഹോസി - “കം നു ഖോ ഭഗവാ പുഗ്ഗലം സന്ധായ ഏവമാഹ - ‘അപരിസുദ്ധാ, ആനന്ദ, പരിസാ’തി? അഥ ഖോ ആയസ്മാ മഹാമോഗ്ഗല്ലാനോ സബ്ബാവന്തം ഭിക്ഖുസങ്ഘം ചേതസാ ചേതോ പരിച്ച മനസാകാസി. അദ്ദസാ ഖോ ആയസ്മാ മഹാമോഗ്ഗല്ലാനോ തം പുഗ്ഗലം ദുസ്സീലം പാപധമ്മം അസുചിം സങ്കസ്സരസമാചാരം പടിച്ഛന്നകമ്മന്തം അസമണം സമണപടിഞ്ഞം അബ്രഹ്മചാരിം ബ്രഹ്മചാരിപടിഞ്ഞം അന്തോപൂതിം അവസ്സുതം കസമ്ബുജാതം മജ്ഝേ ഭിക്ഖുസങ്ഘസ്സ നിസിന്നം. ദിസ്വാന ഉട്ഠായാസനാ യേന സോ പുഗ്ഗലോ തേനുപസങ്കമി; ഉപസങ്കമിത്വാ തം പുഗ്ഗലം ഏതദവോച - “ഉട്ഠേഹി, ആവുസോ, ദിട്ഠോസി ഭഗവതാ; നത്ഥി തേ ഭിക്ഖൂഹി സദ്ധിം സംവാസോ”തി. ഏവം വുത്തേ [അഥ ഖോ (സബ്ബത്ഥ), ചൂളവ॰ നവമ; അ॰ നി॰ വ്യ.ഛം പസ്സിതബ്ബം], സോ പുഗ്ഗലോ തുണ്ഹീ അഹോസി.

ദുതിയമ്പി ഖോ ആയസ്മാ മഹാമോഗ്ഗല്ലാനോ തം പുഗ്ഗലം ഏതദവോച - “ഉട്ഠേഹി, ആവുസോ, ദിട്ഠോസി ഭഗവതാ; നത്ഥി തേ ഭിക്ഖൂഹി സദ്ധിം സംവാസോ”തി. ദുതിയമ്പി ഖോ...പേ॰... തതിയമ്പി ഖോ സോ പുഗ്ഗലോ തുണ്ഹീ അഹോസി.

അഥ ഖോ ആയസ്മാ മഹാമോഗ്ഗല്ലാനോ തം പുഗ്ഗലം ബാഹായം ഗഹേത്വാ ബഹിദ്വാരകോട്ഠകാ നിക്ഖാമേത്വാ സൂചിഘടികം ദത്വാ യേന ഭഗവാ തേനുപസങ്കമി; ഉപസങ്കമിത്വാ ഭഗവന്തം ഏതദവോച - “നിക്ഖാമിതോ, ഭന്തേ, സോ പുഗ്ഗലോ മയാ. പരിസുദ്ധാ പരിസാ. ഉദ്ദിസതു, ഭന്തേ, ഭഗവാ ഭിക്ഖൂനം പാതിമോക്ഖ”ന്തി. “അച്ഛരിയം, മോഗ്ഗല്ലാന, അബ്ഭുതം, മോഗ്ഗല്ലാന! യാവ ബാഹാഗഹണാപി നാമ സോ മോഘപുരിസോ ആഗമേസ്സതീ”തി!

അഥ ഖോ ഭഗവാ ഭിക്ഖൂ ആമന്തേസി - ''ന ദാനാഹം, ഭിക്ഖവേ, ഇതോ പരം [ന ദാനാഹം ഭിക്ഖവേ അജ്ജതഗ്ഗേ (അം॰ നി॰ വ്യ.വം)] ഉപോസഥം കരിസ്സാമി, പാതിമോക്ഖം ഉദ്ദിസിസ്സാമി. തുമ്ഹേവ ദാനി, ഭിക്ഖവേ, ഇതോ പരം ഉപോസഥം കരേയ്യാഥ, പാതിമോക്ഖം ഉദ്ദിസേയ്യാഥ. അട്ഠാനമേതം, ഭിക്ഖവേ, അനവകാസോ യം തഥാഗതോ അപരിസുദ്ധായ പരിസായ ഉപോസഥം കരേയ്യ, പാതിമോക്ഖം ഉദ്ദിസേയ്യ.

''അട്ഠിമേ, ഭിക്ഖവേ, മഹാസമുദ്ദേ അച്ഛരിയാ അബ്ഭുതാ ധമ്മാ, യേ ദിസ്വാ ദിസ്വാ അസുരാ മഹാസമുദ്ദേ അഭിരമന്തി. കതമേ അട്ഠ?

''മഹാസമുദ്ദോ, ഭിക്ഖവേ, അനുപുബ്ബനിന്നോ അനുപുബ്ബപോണോ അനുപുബ്ബപബ്ഭാരോ, ന ആയതകേനേവ പപാതോ. യമ്പി [യം (സീ॰ സ്യാ॰ ക॰)], ഭിക്ഖവേ, മഹാസമുദ്ദോ അനുപുബ്ബനിന്നോ അനുപുബ്ബപോണോ അനുപുബ്ബപബ്ഭാരോ ന ആയതകേനേവ പപാതോ; അയം, ഭിക്ഖവേ, മഹാസമുദ്ദേ പഠമോ അച്ഛരിയോ അബ്ഭുതോ ധമ്മോ, യം ദിസ്വാ ദിസ്വാ അസുരാ മഹാസമുദ്ദേ അഭിരമന്തി.

''പുന ചപരം, ഭിക്ഖവേ, മഹാസമുദ്ദോ ഠിതധമ്മോ വേലം നാതിവത്തതി. യമ്പി, ഭിക്ഖവേ, മഹാസമുദ്ദോ ഠിതധമ്മോ വേലം നാതിവത്തതി; അയം, ഭിക്ഖവേ [അയമ്പി (സബ്ബത്ഥ)], മഹാസമുദ്ദേ ദുതിയോ അച്ഛരിയോ അബ്ഭുതോ ധമ്മോ, യം ദിസ്വാ ദിസ്വാ അസുരാ മഹാസമുദ്ദേ അഭിരമന്തി.

''പുന ചപരം, ഭിക്ഖവേ, മഹാസമുദ്ദോ ന മതേന കുണപേന സംവസതി. യം ഹോതി മഹാസമുദ്ദേ മതം കുണപം തം ഖിപ്പമേവ [ഖിപ്പഞ്ഞേവ (സീ॰), ഖിപ്പംയേവ (ക॰)] തീരം വാഹേതി, ഥലം ഉസ്സാരേതി. യമ്പി, ഭിക്ഖവേ, മഹാസമുദ്ദോ ന മതേന കുണപേന സംവസതി, യം ഹോതി മഹാസമുദ്ദേ മതം കുണപം തം ഖിപ്പമേവ തീരം വാഹേതി ഥലം ഉസ്സാരേതി; അയം, ഭിക്ഖവേ, മഹാസമുദ്ദേ തതിയോ അച്ഛരിയോ അബ്ഭുതോ ധമ്മോ, യം ദിസ്വാ ദിസ്വാ അസുരാ മഹാസമുദ്ദേ അഭിരമന്തി.

''പുന ചപരം, ഭിക്ഖവേ, യാ കാചി മഹാനദിയോ, സേയ്യഥിദം - ഗങ്ഗാ യമുനാ അചിരവതീ സരഭൂ മഹീ, താ മഹാസമുദ്ദം പത്വാ [പത്താ (സ്യാ॰ പീ॰ ക॰)] ജഹന്തി പുരിമാനി നാമഗോത്താനി; 'മഹാസമുദ്ദോ'ത്വേവ സങ്ഖം ഗച്ഛന്തി. യമ്പി, ഭിക്ഖവേ, യാ കാചി മഹാനദിയോ, സേയ്യഥിദം - ഗങ്ഗാ യമുനാ അചിരവതീ സരഭൂ മഹീ താ മഹാസമുദ്ദം പത്വാ ജഹന്തി പുരിമാനി നാമഗോത്താനി, 'മഹാസമുദ്ദോ'ത്വേവ സങ്ഖം ഗച്ഛന്തി; അയം, ഭിക്ഖവേ, മഹാസമുദ്ദേ ചതുത്ഥോ അച്ഛരിയോ അബ്ഭുതോ ധമ്മോ, യം ദിസ്വാ ദിസ്വാ അസുരാ മഹാസമുദ്ദേ അഭിരമന്തി.

''പുന ചപരം, ഭിക്ഖവേ, യാ ച ലോകേ സവന്തിയോ മഹാസമുദ്ദം അപ്പേന്തി, യാ ച അന്തലിക്ഖാ ധാരാ പപതന്തി, ന തേന മഹാസമുദ്ദസ്സ ഊനത്തം വാ പൂരത്തം വാ പഞ്ഞായതി. യമ്പി, ഭിക്ഖവേ , യാ ച ലോകേ സവന്തിയോ മഹാസമുദ്ദം അപ്പേന്തി, യാ ച അന്തലിക്ഖാ ധാരാ പപതന്തി, ന തേന മഹാസമ്മുദ്ദസ്സ ഊനത്തം വാ പൂരത്തം വാ പഞ്ഞായതി; അയം, ഭിക്ഖവേ, മഹാസമുദ്ദേ പഞ്ചമോ അച്ഛരിയോ അബ്ഭുതോ ധമ്മോ, യം ദിസ്വാ ദിസ്വാ അസുരാ മഹാസമുദ്ദേ അഭിരമന്തി.

“പുന ചപരം, ഭിക്ഖവേ, മഹാസമുദ്ദോ ഏകരസോ ലോണരസോ. യമ്പി, ഭിക്ഖവേ, മഹാസമുദ്ദോ ഏകരസോ ലോണരസോ; അയം, ഭിക്ഖവേ, മഹാസമുദ്ദേ ഛട്ഠോ അച്ഛരിയോ അബ്ഭുതോ ധമ്മോ, യം ദിസ്വാ ദിസ്വാ അസുരാ മഹാസമുദ്ദേ അഭിരമന്തി.

“പുന ചപരം, ഭിക്ഖവേ, മഹാസമുദ്ദോ ബഹുരതനോ അനേകരതനോ. തത്രിമാനി രതനാനി, സേയ്യഥിദം - മുത്താ മണി വേളുരിയോ സങ്ഖോ സിലാ പവാളം രജതം ജാതരൂപം ലോഹിതങ്ഗോ മസാരഗല്ലം. യമ്പി, ഭിക്ഖവേ, മഹാസമുദ്ദോ ബഹുരതനോ അനേകരതനോ, തത്രിമാനി രതനാനി, സേയ്യഥിദം - മുത്താ മണി വേളുരിയോ സങ്ഖോ സിലാ പവാളം രജതം ജാതരൂപം ലോഹിതങ്ഗോ [ലോഹിതങ്കോ (സീ॰ പീ॰), ലോഹിതകോ (?)] മസാരഗല്ലം; അയം, ഭിക്ഖവേ, മഹാസമുദ്ദേ സത്തമോ അച്ഛരിയോ അബ്ഭുതോ ധമ്മോ, യം ദിസ്വാ ദിസ്വാ അസുരാ മഹാസമുദ്ദേ അഭിരമന്തി.

“പുന ചപരം, ഭിക്ഖവേ, മഹാസമുദ്ദോ മഹതം ഭൂതാനം ആവാസോ. തത്രിമേ ഭൂതാ - തിമി തിമിങ്ഗലോ തിമിതിമിങ്ഗലോ [തിമി തിമിങ്ഗലോ തിമിരപിങ്ഗലോ (സീ॰ പീ॰, അം॰ നി॰ വ്യ.ഥൻ)] അസുരാ നാഗാ ഗന്ധബ്ബാ. സന്തി മഹാസമുദ്ദേ യോജനസതികാപി അത്തഭാവാ, ദ്വിയോജനസതികാപി അത്തഭാവാ, തിയോജനസതികാപി അത്തഭാവാ, ചതുയോജനസതികാപി അത്തഭാവാ, പഞ്ചയോജനസതികാപി അത്തഭാവാ. യമ്പി, ഭിക്ഖവേ, മഹാസമുദ്ദോ മഹതം ഭൂതാനം ആവാസോ, തത്രിമേ ഭൂതാ - തിമി തിമിങ്ഗലോ തിമിതിമിങ്ഗലോ അസുരാ നാഗാ ഗന്ധബ്ബാ, സന്തി മഹാസമുദ്ദേ യോജനസതികാപി അത്തഭാവാ ദ്വിയോജനസതികാപി അത്തഭാവാ...പേ॰... പഞ്ചയോജനസതികാപി അത്തഭാവാ; അയം, ഭിക്ഖവേ, മഹാസമുദ്ദേ അട്ഠമോ അച്ഛരിയോ അബ്ഭുതോ ധമ്മോ, യം ദിസ്വാ ദിസ്വാ അസുരാ മഹാസമുദ്ദേ അഭിരമന്തി. ഇമേ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, അട്ഠ മഹാസമുദ്ദേ അച്ഛരിയാ അബ്ഭുതാ ധമ്മാ യേ ദിസ്വാ ദിസ്വാ അസുരാ മഹാസമുദ്ദേ അഭിരമന്തി.

“ഏവമേവ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ഇമസ്മിം ധമ്മവിനയേ അട്ഠ അച്ഛരിയാ അബ്ഭുതാ ധമ്മാ, യേ ദിസ്വാ ദിസ്വാ ഭിക്ഖൂ ഇമസ്മിം ധമ്മവിനയേ അഭിരമന്തി. കതമേ അട്ഠ?

“സേയ്യഥാപി, ഭിക്ഖവേ, മഹാസമുദ്ദോ അനുപുബ്ബനിന്നോ അനുപുബ്ബപോണോ അനുപുബ്ബപബ്ഭാരോ, ന ആയതകേനേവ പപാതോ; ഏവമേവ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ഇമസ്മിം ധമ്മവിനയേ അനുപുബ്ബസിക്ഖാ അനുപുബ്ബകിരിയാ അനുപുബ്ബപടിപദാ, ന ആയതകേനേവ അഞ്ഞാപടിവേധോ. യമ്പി, ഭിക്ഖവേ, ഇമസ്മിം ധമ്മവിനയേ അനുപുബ്ബസിക്ഖാ അനുപുബ്ബകിരിയാ അനുപുബ്ബപടിപദാ, ന ആയതകേനേവ അഞ്ഞാപടിവേധോ; അയം, ഭിക്ഖവേ, ഇമസ്മിം ധമ്മവിനയേ പഠമോ അച്ഛരിയോ അബ്ഭുതോ ധമ്മോ, യം ദിസ്വാ ദിസ്വാ ഭിക്ഖൂ ഇമസ്മിം ധമ്മവിനയേ അഭിരമന്തി.

“സേയ്യഥാപി , ഭിക്ഖവേ, മഹാസമുദ്ദോ ഠിതധമ്മോ വേലം നാതിവത്തതി; ഏവമേവ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, യം മയാ സാവകാനം സിക്ഖാപദം പഞ്ഞത്തം തം മമ സാവകാ ജീവിതഹേതുപി നാതിക്കമന്തി. യമ്പി, ഭിക്ഖവേ, മയാ സാവകാനം സിക്ഖാപദം പഞ്ഞത്തം തം മമ സാവകാ ജീവിതഹേതുപി

നാതിക്കമന്തി; അയം, ഭിക്ഖവേ, ഇമസ്മിം ധമ്മവിനയേ ദുതിയോ അച്ഛരിയോ അബ്ഭുതോ ധമ്മോ, യം ദിസ്വാ ദിസ്വാ ഭിക്ഖൂ ഇമസ്മിം ധമ്മവിനയേ അഭിരമന്തി.

“സേയ്യഥാപി, ഭിക്ഖവേ, മഹാസമുദ്ദോ ന മതേന കുണപേന സംവസതി; യം ഹോതി മഹാസമുദ്ദേ മതം കുണപം തം ഖിപ്പമേവ തീരം വാഹേതി, ഥലം ഉസ്സാരേതി; ഏവമേവ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, യോ സോ പുഗ്ഗലോ ദുസ്സീലോ പാപധമ്മോ അസുചി സങ്കസ്സരസമാചാരോ പടിച്ഛന്നകമ്മന്തോ അസ്സമണോ സമണപടിഞ്ഞോ അബ്രഹ്മചാരീ ബ്രഹ്മചാരിപടിഞ്ഞോ അന്തോപൂതി അവസ്സുതോ കസമ്ബുജാതോ, ന തേന സങ്ഘോ സംവസതി; അഥ ഖോ നം ഖിപ്പമേവ സന്നിപതിത്വാ ഉക്ഖിപതി. കിഞ്ചാപി സോ ഹോതി മജ്ഝേ ഭിക്ഖുസങ്ഘസ്സ നിസിന്നോ, അഥ ഖോ സോ ആരകാവ സങ്ഘമ്ഹാ, സങ്ഘോ ച തേന. യമ്പി, ഭിക്ഖവേ, യോ സോ പുഗ്ഗലോ ദുസ്സീലോ പാപധമ്മോ അസുചി സങ്കസ്സരസമാചാരോ പടിച്ഛന്നകമ്മന്തോ അസ്സമണോ സമണപടിഞ്ഞോ അബ്രഹ്മചാരീ ബ്രഹ്മചാരിപടിഞ്ഞോ അന്തോപൂതി അവസ്സുതോ കസമ്ബുജാതോ, ന തേന സങ്ഘോ സംവസതി; ഖിപ്പമേവ നം സന്നിപതിത്വാ ഉക്ഖിപതി. കിഞ്ചാപി സോ ഹോതി മജ്ഝേ ഭിക്ഖുസങ്ഘസ്സ നിസിന്നോ, അഥ ഖോ സോ ആരകാവ സങ്ഘമ്ഹാ, സങ്ഘോ ച തേന; അയം, ഭിക്ഖവേ, ഇമസ്മിം ധമ്മവിനയേ തതിയോ അച്ഛരിയോ അബ്ഭുതോ ധമ്മോ, യം ദിസ്വാ ദിസ്വാ ഭിക്ഖൂ ഇമസ്മിം ധമ്മവിനയേ അഭിരമന്തി.

“സേയ്യഥാപി, ഭിക്ഖവേ, യാ കാചി മഹാനദിയോ, സേയ്യഥിദം - ഗങ്ഗാ യമുനാ അചിരവതീ സരഭൂ മഹീ താ മഹാസമുദ്ദം പത്വാ ജഹന്തി പുരിമാനി നാമഗോത്താനി, ‘മഹാസമുദ്ദോ’ത്വേവ സങ്ഖം ഗച്ഛന്തി; ഏവമേവ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ചത്താരോ വണ്ണാ - ഖത്തിയാ, ബ്രാഹ്മണാ, വേസ്സാ, സുദ്ദാ തേ തഥാഗതപ്പവേദിതേ ധമ്മവിനയേ അഗാരസ്മാ അനഗാരിയം പബ്ബജിത്വാ [പബ്ബജിതാ (കം॰ സീ॰)] ജഹന്തി പുരിമാനി നാമഗോത്താനി, ‘സമണാ സക്യപുത്തിയാ’ത്വേവ സങ്ഖം ഗച്ഛന്തി. യമ്പി, ഭിക്ഖവേ, ചത്താരോ വണ്ണാ - ഖത്തിയാ, ബ്രാഹ്മണാ, വേസ്സാ, സുദ്ദാ തേ തഥാഗതപ്പവേദിതേ ധമ്മവിനയേ അഗാരസ്മാ അനഗാരിയം പബ്ബജിത്വാ ജഹന്തി പുരിമാനി നാമഗോത്താനി , ‘സമണാ സക്യപുത്തിയാ’ത്വേവ സങ്ഖം ഗച്ഛന്തി; അയം, ഭിക്ഖവേ, ഇമസ്മിം ധമ്മവിനയേ ചതുത്ഥോ അച്ഛരിയോ അബ്ഭുതോ ധമ്മോ, യം ദിസ്വാ ദിസ്വാ ഭിക്ഖൂ ഇമസ്മിം ധമ്മവിനയേ അഭിരമന്തി.

“സേയ്യഥാപി, ഭിക്ഖവേ, യാ ച ലോകേ സവന്തിയോ മഹാസമുദ്ദം അപ്പേന്തി, യാ ച അന്തലിക്ഖാ ധാരാ പപതന്തി, ന തേന മഹാസമുദ്ദസ്സ ഊനത്തം വാ പൂരത്തം വാ പഞ്ഞായതി; ഏവമേവ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ബഹൂ ചേപി ഭിക്ഖൂ അനുപാദിസേസായ നിബ്ബാനധാതുയാ പരിനിബ്ബായന്തി, ന തേന നിബ്ബാനധാതുയാ ഊനത്തം വാ പൂരത്തം വാ പഞ്ഞായതി. യമ്പി, ഭിക്ഖവേ, ബഹൂ ചേപി ഭിക്ഖൂ അനുപാദിസേസായ നിബ്ബാനധാതുയാ പരിനിബ്ബായന്തി, ന തേന നിബ്ബാനധാതുയാ ഊനത്തം വാ പൂരത്തം വാ പഞ്ഞായതി; അയം, ഭിക്ഖവേ, ഇമസ്മിം ധമ്മവിനയേ പഞ്ചമോ അച്ഛരിയോ അബ്ഭുതോ ധമ്മോ, യം ദിസ്വാ ദിസ്വാ ഭിക്ഖൂ ഇമസ്മിം ധമ്മവിനയേ അഭിരമന്തി.

“സേയ്യഥാപി , ഭിക്ഖവേ, മഹാസമുദ്ദോ ഏകരസോ ലോണരസോ; ഏവമേവ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, അയം ധമ്മവിനയോ ഏകരസോ വിമുത്തിരസോ.

യമ്പി, ഭിക്ഖവേ, അയം ധമ്മവിനയോ ഏകരസോ വിമുത്തിരസോ; അയം , ഭിക്ഖവേ, ഇമസ്മിം ധമ്മവിനയേ ഛട്ഠോ അച്ഛരിയോ അബ്ഭുതോ ധമ്മോ, യം ദിസ്വാ ദിസ്വാ ഭിക്ഖൂ ഇമസ്മിം ധമ്മവിനയേ അഭിരമന്തി.

"സേയ്യഥാപി, ഭിക്ഖവേ, മഹാസമുദ്ദോ ബഹുരതനോ അനേകരതനോ, തത്രിമാനി രതനാനി, സേയ്യഥിദം - മുത്താ മണി വേളുരിയോ സങ്ഖോ സിലാ പവാളം രജതം ജാതരൂപം ലോഹിതങ്ഗോ മസാരഗല്ലം; ഏവമേവ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, അയം ധമ്മവിനയോ ബഹുരതനോ അനേകരതനോ; തത്രിമാനി രതനാനി, സേയ്യഥിദം - ചത്താരോ സതിപട്ഠാനാ, ചത്താരോ സമ്മപ്പധാനാ, ചത്താരോ ഇദ്ധിപാദാ, പഞ്ചിന്ദ്രിയാനി, പഞ്ച ബലാനി, സത്ത ബോജ്ഝങ്ഗാ, അരിയോ അട്ഠങ്ഗികോ മഗ്ഗോ. യമ്പി, ഭിക്ഖവേ, അയം ധമ്മവിനയോ ബഹുരതനോ അനേകരതനോ, തത്രിമാനി രതനാനി, സേയ്യഥിദം - ചത്താരോ സതിപട്ഠാനാ, ചത്താരോ സമ്മപ്പധാനാ, ചത്താരോ ഇദ്ധിപാദാ, പഞ്ചിന്ദ്രിയാനി, പഞ്ച ബലാനി, സത്ത ബോജ്ഝങ്ഗാ, അരിയോ അട്ഠങ്ഗികോ മഗ്ഗോ; അയം, ഭിക്ഖവേ, ഇമസ്മിം ധമ്മവിനയേ സത്തമോ അച്ഛരിയോ അബ്ഭുതോ ധമ്മോ, യം ദിസ്വാ ദിസ്വാ ഭിക്ഖൂ ഇമസ്മിം ധമ്മവിനയേ അഭിരമന്തി.

"സേയ്യഥാപി , ഭിക്ഖവേ, മഹാസമുദ്ദോ മഹതം ഭൂതാനം ആവാസോ, തത്രിമേ ഭൂതാ - തിമി തിമിങ്ഗലോ തിമിതിമിങ്ഗലോ അസുരാ നാഗാ ഗന്ധബ്ബാ, സന്തി മഹാസമുദ്ദേ യോജനസതികാപി അത്തഭാവാ ദ്വിയോജനസതികാപി അത്തഭാവാ തിയോജനസതികാപി അത്തഭാവാ ചതുയോജനസതികാപി അത്തഭാവാ പഞ്ചയോജനസതികാപി അത്തഭാവാ; ഏവമേവ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, അയം ധമ്മവിനയോ മഹതം ഭൂതാനം ആവാസോ; തത്രിമേ ഭൂതാ - സോതാപന്നോ, സോതാപത്തിഫലസച്ഛികിരിയായ പടിപന്നോ, സകദാഗാമീ, സകദാഗാമിഫലസച്ഛികിരിയായ പടിപന്നോ, അനാഗാമീ, അനാഗാമീഫലസച്ഛികിരിയായ പടിപന്നോ, അരഹാ, അരഹത്തായ പടിപന്നോ [അരഹത്തഫലസച്ഛികിരിയായ (സീ॰)]. യമ്പി, ഭിക്ഖവേ, അയം ധമ്മവിനയോ മഹതം ഭൂതാനം ആവാസോ, തത്രിമേ ഭൂതാ - സോതാപന്നോ, സോതാപത്തിഫലസച്ഛികിരിയായ പടിപന്നോ, സകദാഗാമീ, സകദാഗാമിഫലസച്ഛികിരിയായ പടിപന്നോ, അനാഗാമീ, അനാഗാമിഫലസച്ഛികിരിയായ പടിപന്നോ, അരഹാ, അരഹത്തായ പടിപന്നോ; അയം, ഭിക്ഖവേ, ഇമസ്മിം ധമ്മവിനയേ അട്ഠമോ അച്ഛരിയോ അബ്ഭുതോ ധമ്മോ, യം ദിസ്വാ ദിസ്വാ ഭിക്ഖൂ ഇമസ്മിം ധമ്മവിനയേ അഭിരമന്തി. ഇമേ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ഇമസ്മിം ധമ്മവിനയേ അട്ഠ അച്ഛരിയാ അബ്ഭുതാ ധമ്മാ, യേ ദിസ്വാ ദിസ്വാ ഭിക്ഖൂ ഇമസ്മിം ധമ്മവിനയേ അഭിരമന്തീ"തി.

അഥ ഖോ ഭഗവാ ഏതമത്ഥം വിദിത്വാ തായം വേലായം ഇമം ഉദാനം ഉദാനേസി -

"ഛന്നമതിവസ്സതി, വിവടം നാതിവസ്സതി;
തസ്മാ ഛന്നം വിവരേഥ, ഏവം തം നാതിവസ്സതീ"തി. പഞ്ചമം;

൬. സോണസുത്തം

൪൬. ഏവം മേ സുതം - ഏകം സമയം ഭഗവാ സാവത്ഥിയം വിഹരതി ജേതവനേ അനാഥപിണ്ഡികസ്സ ആരാമേ. തേന ഖോ പന സമയേന ആയസ്മാ മഹാകച്ചാനോ അവന്തീസു വിഹരതി കുരരഘരേ [കുരുരഘരേ (സ്യാ॰ മഹാവ॰ ൨൫൭), കുലഘരേ (ക॰)] പവത്തേ പബ്ബതേ. തേന ഖോ പന സമയേന സോണോ ഉപാസകോ കുടികണ്ണോ ആയസ്മതോ മഹാകച്ചാനസ്സ ഉപട്ഠാകോ ഹോതി.

അഥ ഖോ സോണസ്സ ഉപാസകസ്സ കുടികണ്ണസ്സ രഹോഗതസ്സ പടിസല്ലീനസ്സ ഏവം ചേതസോ പരിവിതക്കോ ഉദപാദി - ''യഥാ യഥാ ഖോ അയ്യോ മഹാകച്ചാനോ ധമ്മം ദേസേതി നയിദം സുകരം അഗാരം അജ്ഝാവസതാ ഏകന്തപരിപുണ്ണം ഏകന്തപരിസുദ്ധം സങ്ഖലിഖിതം ബ്രഹ്മചരിയം ചരിതും. യംനൂനാഹം കേസമസ്സും ഓഹാരേത്വാ കാസായാനി വത്ഥാനി അച്ഛാദേത്വാ അഗാരസ്മാ അനഗാരിയം പബ്ബജേയ്യ''ന്തി.

അഥ ഖോ സോണോ ഉപാസകോ കുടികണ്ണോ യേനായസ്മാ മഹാകച്ചാനോ തേനുപസങ്കമി; ഉപസങ്കമിത്വാ ആയസ്മന്തം മഹാകച്ചാനം അഭിവാദേത്വാ ഏകമന്തം നിസീദി. ഏകമന്തം നിസിന്നോ ഖോ സോണോ ഉപാസകോ കുടികണ്ണോ ആയസ്മന്തം മഹാകച്ചാനം ഏതദവോച -

''ഇധ മയ്ഹം, ഭന്തേ, രഹോഗതസ്സ പടിസല്ലീനസ്സ ഏവം ചേതസോ പരിവിതക്കോ ഉദപാദി - 'യഥാ യഥാ ഖോ അയ്യോ മഹാകച്ചാനോ ധമ്മം ദേസേതി നയിദം സുകരം അഗാരം അജ്ഝാവസതാ ഏകന്തപരിപുണ്ണം ഏകന്തപരിസുദ്ധം സങ്ഖലിഖിതം ബ്രഹ്മചരിയം ചരിതും. യംനൂനാഹം കേസമസ്സും ഓഹാരേത്വാ കാസായാനി വത്ഥാനി അച്ഛാദേത്വാ അഗാരസ്മാ അനഗാരിയം പബ്ബജേയ്യ'ന്തി. പബ്ബാജേതു മം, ഭന്തേ , അയ്യോ മഹാകച്ചാനോ''തി.

ഏവം വുത്തേ, ആയസ്മാ മഹാകച്ചാനോ സോണം ഉപാസകം കുടികണ്ണം ഏതദവോച - ''ദുക്കരം ഖോ, സോണ, യാവജീവം ഏകഭത്തം ഏകസേയ്യം ബ്രഹ്മചരിയം. ഇങ്ഘ ത്വം, സോണ, തത്ഥേവ ആഗാരികഭൂതോ സമാനോ ബുദ്ധാനം സാസനം അനുയുഞ്ജ കാലയുത്തം ഏകഭത്തം ഏകസേയ്യം ബ്രഹ്മചരിയ''ന്തി. അഥ ഖോ സോണസ്സ ഉപാസകസ്സ കുടികണ്ണസ്സ യോ അഹോസി പബ്ബജ്ജാഭിസങ്ഖാരോ സോ പടിപസ്സമ്ഭി.

ദുതിയമ്പി ഖോ...പേ॰... ദുതിയമ്പി ഖോ ആയസ്മാ മഹാകച്ചാനോ സോണം ഉപാസകം കുടികണ്ണം ഏതദവോച - ''ദുക്കരം ഖോ, സോണ, യാവജീവം ഏകഭത്തം ഏകസേയ്യം ബ്രഹ്മചരിയം. ഇങ്ഘ ത്വം, സോണ, തത്ഥേവ ആഗാരികഭൂതോ സമാനോ ബുദ്ധാനം സാസനം അനുയുഞ്ജ കാലയുത്തം ഏകഭത്തം ഏകസേയ്യം ബ്രഹ്മചരിയ''ന്തി. ദുതിയമ്പി ഖോ സോണസ്സ ഉപാസകസ്സ കുടികണ്ണസ്സ യോ അഹോസി പബ്ബജ്ജാഭിസങ്ഖാരോ സോ പടിപസ്സമ്ഭി.

തതിയമ്പി ഖോ സോണസ്സ ഉപാസകസ്സ കുടികണ്ണസ്സ രഹോഗതസ്സ പടിസല്ലീനസ്സ ഏവം ചേതസോ പരിവിതക്കോ ഉദപാദി - ''യഥാ യഥാ ഖോ അയ്യോ മഹാകച്ചാനോ ധമ്മം ദേസേതി നയിദം സുകരം അഗാരം അജ്ഝാവസതാ ഏകന്തപരിപുണ്ണം ഏകന്തപരിസുദ്ധം സങ്ഖലിഖിതം ബ്രഹ്മചരിയം ചരിതും. യംനൂനാഹം കേസമസ്സും ഓഹാരേത്വാ കാസായാനി

വത്ഥാനി അച്ഛാദേത്വാ അഗാരസ്മാ അനഗാരിയം പബ്ബജേയ്യ''ന്തി. തതിയമ്പി ഖോ സോണോ ഉപാസകോ കുടികണ്ണോ യേനായസ്മാ മഹാകച്ചാനോ തേനുപസങ്കമി; ഉപസങ്കമിത്വാ ആയസ്മന്തം മഹാകച്ചാനം അഭിവാദേത്വാ ഏകമന്തം നിസീദി. ഏകമന്തം നിസിന്നോ ഖോ സോണോ ഉപാസകോ കുടികണ്ണോ ആയസ്മന്തം മഹാകച്ചാനം ഏതദവോച -

"ഇധ മയ്ഹം, ഭന്തേ, രഹോഗതസ്സ പടിസല്ലീനസ്സ ഏവം ചേതസോ പരിവിതക്കോ ഉദപാദി - 'യഥാ യഥാ ഖോ അയ്യോ മഹാകച്ചാനോ ധമ്മം ദേസേതി നയിദം സുകരം അഗാരം അജ്ഝാവസതാ ഏകന്തപരിപുണ്ണം ഏകന്തപരിസുദ്ധം സങ്ഖലിഖിതം ബ്രഹ്മചരിയം ചരിതും. യംനൂനാഹം കേസമസ്സും ഓഹാരേത്വാ കാസായാനി വത്ഥാനി അച്ഛാദേത്വാ അഗാരസ്മാ അനഗാരിയം പബ്ബജേയ്യ'ന്തി. പബ്ബാജേതു മം, ഭന്തേ, അയ്യോ മഹാകച്ചാനോ''തി.

അഥ ഖോ ആയസ്മാ മഹാകച്ചാനോ സോണം ഉപാസകം കുടികണ്ണം പബ്ബാജേസി. തേന ഖോ പന സമയേന അവന്തിദക്ഖിണാപഥോ [അവന്തി ദക്ഖിണപഥോ (സീ॰)] അപ്പഭിക്ഖുകോ ഹോതി. അഥ ഖോ ആയസ്മാ മഹാകച്ചാനോ തിണ്ണം വസ്സാനം അച്ചയേന കിച്ഛേന കസിരേന തതോ തതോ ദസവഗ്ഗം ഭിക്ഖുസങ്ഘം സന്നിപാതേത്വാ ആയസ്മന്തം സോണം ഉപസമ്പാദേസി.

അഥ ഖോ ആയസ്മതോ സോണസ്സ വസ്സംവുട്ഠസ്സ [വസ്സംവുത്ഥസ്സ (സീ॰ സ്യാ॰ കം॰ പീ॰)] രഹോഗതസ്സ പടിസല്ലീനസ്സ ഏവം ചേതസോ പരിവിതക്കോ ഉദപാദി - "ന ഖോ മേ സോ ഭഗവാ സമ്മുഖാ ദിട്ഠോ, അപി ച സുതോയേവ മേ സോ ഭഗവാ - 'ഈദിസോ ച ഈദിസോ ചാ'തി. സചേ മം ഉപജ്ഝായോ അനുജാനേയ്യ, ഗച്ഛേയ്യാഹം തം ഭഗവന്തം ദസ്സനായ അരഹന്തം സമ്മാസമ്ബുദ്ധ''ന്തി.

അഥ ഖോ ആയസ്മാ സോണോ സായന്ഹസമയം പടിസല്ലാനാ വുട്ഠിതോ യേനായസ്മാ മഹാകച്ചാനോ തേനുപസങ്കമി; ഉപസങ്കമിത്വാ ആയസ്മന്തം മഹാകച്ചാനം അഭിവാദേത്വാ ഏകമന്തം നിസീദി. ഏകമന്തം നിസിന്നോ ഖോ ആയസ്മാ സോണോ ആയസ്മന്തം മഹാകച്ചാനം ഏതദവോച -

"ഇധ മയ്ഹം, ഭന്തേ, രഹോഗതസ്സ പടിസല്ലീനസ്സ ഏവം ചേതസോ പരിവിതക്കോ ഉദപാദി - 'ന ഖോ മേ സോ ഭഗവാ സമ്മുഖാ ദിട്ഠോ, അപി ച സുതോയേവ മേ സോ ഭഗവാ - ഈദിസോ ച ഈദിസോ ചാ'തി. സചേ മം ഉപജ്ഝായോ അനുജാനേയ്യ, ഗച്ഛേയ്യാഹം തം ഭഗവന്തം ദസ്സനായ അരഹന്തം സമ്മാസമ്ബുദ്ധ''ന്തി ( ) [(ഗച്ഛേയ്യാഹം ഭന്തേ തം ഭഗവന്തം ദസ്സനായ അരഹന്തം സമ്മാസമ്ബുദ്ധം, സചേ മം ഉപജ്ഝായോ അനുജാനാതീതി (മഹാവ॰ ൨൫൭)].

"സാധു സാധു, സോണ; ഗച്ഛ ത്വം, സോണ, തം ഭഗവന്തം ദസ്സനായ അരഹന്തം സമ്മാസമ്ബുദ്ധം [സമാസമ്ബുദ്ധന്തി (സബ്ബത്ഥ)]. ദക്ഖിസ്സസി ത്വം, സോണ, തം ഭഗവന്തം പാസാദികം പസാദനീയം സന്തിന്ദ്രിയം സന്തമാനസം ഉത്തമദമഥസമഥമനുപ്പത്തം ദന്തം ഗുത്തം യതിന്ദ്രിയം നാഗം. ദിസ്വാന മമ വചനേന ഭഗവതോ പാദേ സിരസാ വന്ദാഹി, അപ്പാബാധം അപ്പാതങ്കം ലഹുട്ഠാനം ബലം ഫാസുവിഹാരം [ഫാസുവിഹാരഞ്ച (സീ॰)] പുച്ഛ -

‘ഉപജ്ഝായോ മേ, ഭന്തേ, ആയസ്മാ മഹാകച്ചാനോ ഭഗവതോ പാദേ സിരസാ വന്ദതി, അപ്പാബാധം അപ്പാതങ്കം ലഹുട്ഠാനം ബലം ഫാസുവിഹാരം [ഫാസുവിഹാരഞ്ച (സീ॰)] പുച്ഛതീ’’’തി.

‘‘ഏവം, ഭന്തേ’’തി ഖോ ആയസ്മാ സോണോ ആയസ്മതോ മഹാകച്ചാനസ്സ ഭാസിതം അഭിനന്ദിത്വാ അനുമോദിത്വാ ഉട്ഠായാസനാ ആയസ്മന്തം മഹാകച്ചാനം അഭിവാദേത്വാ പദക്ഖിണം കത്വാ സേനാസനം സംസാമേത്വാ പത്തചീവരമാദായ യേന സാവത്ഥി തേന ചാരികം പക്കാമി. അനുപുബ്ബേന ചാരികം ചരമാനോ യേന സാവത്ഥി ജേതവനം അനാഥപിണ്ഡികസ്സ ആരാമോ, യേന ഭഗവാ തേനുപസങ്കമി, ഉപസങ്കമിത്വാ ഭഗവന്തം അഭിവാദേത്വാ ഏകമന്തം നിസീദി. ഏകമന്തം നിസിന്നോ ഖോ ആയസ്മാ സോണോ ഭഗവന്തം ഏതദവോച - ‘‘ഉപജ്ഝായോ മേ, ഭന്തേ, ആയസ്മാ മഹാകച്ചാനോ ഭഗവതോ പാദേ സിരസാ വന്ദതി, അപ്പാബാധം അപ്പാതങ്കം ലഹുട്ഠാനം ബലം ഫാസുവിഹാരം [ഫാസുവിഹാരഞ്ച (സീ॰)] പുച്ഛതീ’’തി.

‘‘കച്ചി, ഭിക്ഖു, ഖമനീയം, കച്ചി യാപനീയം, കച്ചിസി അപ്പകിലമഥേന അദ്ധാനം ആഗതോ, ന ച പിണ്ഡകേന കിലന്തോസീ’’തി? ‘‘ഖമനീയം ഭഗവാ, യാപനീയം ഭഗവാ, അപ്പകിലമഥേന ചാഹം, ഭന്തേ, അദ്ധാനം ആഗതോ, ന പിണ്ഡകേന കിലന്തോമ്ഹീ’’തി.

അഥ ഖോ ഭഗവാ ആയസ്മന്തം ആനന്ദം ആമന്തേസി - ‘‘ഇമസ്സാനന്ദ, ആഗന്തുകസ്സ ഭിക്ഖുനോ സേനാസനം പഞ്ഞാപേഹീ’’തി. അഥ ഖോ ആയസ്മതോ ആനന്ദസ്സ ഏതദഹോസി - ‘‘യസ്സ ഖോ മം ഭഗവാ ആണാപേതി - ‘ഇമസ്സാനന്ദ, ആഗന്തുകസ്സ ഭിക്ഖുനോ സേനാസനം പഞ്ഞാപേഹീ’തി, ഇച്ഛതി ഭഗവാ തേന ഭിക്ഖുനാ സദ്ധിം ഏകവിഹാരേ വത്ഥും, ഇച്ഛതി ഭഗവാ ആയസ്മതാ സോണേന സദ്ധിം ഏകവിഹാരേ വത്ഥു’’ന്തി. യസ്മിം വിഹാരേ ഭഗവാ വിഹരതി, തസ്മിം വിഹാരേ ആയസ്മതോ സോണസ്സ സേനാസനം പഞ്ഞാപേസി.

അഥ ഖോ ഭഗവാ ബഹുദേവ രത്തിം അബ്ഭോകാസേ നിസജ്ജായ വീതിനാമേത്വാ പാദേ പക്ഖാലേത്വാ വിഹാരം പാവിസി. ആയസ്മാപി ഖോ സോണോ ബഹുദേവ രത്തിം അബ്ഭോകാസേ നിസജ്ജായ വീതിനാമേത്വാ പാദേ പക്ഖാലേത്വാ വിഹാരം പാവിസി. അഥ ഖോ ഭഗവാ രത്തിയാ പച്ചൂസസമയം പച്ചുട്ഠായ ആയസ്മന്തം സോണം അജ്ഝേസി - ‘‘പടിഭാതു തം ഭിക്ഖു ധമ്മോ ഭാസിതു’’ന്തി.

‘‘ഏവം, ഭന്തേ’’തി ഖോ ആയസ്മാ സോണോ ഭഗവതോ പടിസ്സുത്വാ സോളസ അട്ഠകവഗ്ഗികാനി സബ്ബാനേവ സരേന അഭണി. അഥ ഖോ ഭഗവാ ആയസ്മതോ സോണസ്സ സരഭഞ്ഞപരിയോസാനേ അബ്ഭനുമോദി - ‘‘സാധു സാധു, ഭിക്ഖു, സുഗ്ഗഹിതാനി തേ, ഭിക്ഖു, സോളസ അട്ഠകവഗ്ഗികാനി സുമനസികതാനി സൂപധാരിതാനി, കല്യാണിയാസി [കല്യാണിയാ ച (ക॰), കല്യാണിയാ ചാസി (?)] വാചായ സമന്നാഗതോ വിസ്സട്ഠായ അനേലഗളായ അത്ഥസ്സ വിഞ്ഞാപനിയാ. കതി വസ്സോസി ത്വം, ഭിക്ഖൂ’’തി? ‘‘ഏകവസ്സോ അഹം ഭഗവാ’’തി. ‘‘കിസ്സ പന ത്വം , ഭിക്ഖു, ഏവം ചിരം അകാസീ’’തി? ‘‘ചിരം ദിട്ഠോ [ചിരദിട്ഠോ (സീ॰)] മേ, ഭന്തേ, കാമേസു ആദീനവോ; അപി ച സമ്ബാധോ ഘരാവാസോ ബഹുകിച്ചോ ബഹുകരണീയോ’’തി.

അഥ ഖോ ഭഗവാ ഏതമത്ഥം വിദിത്വാ തായം വേലായം ഇമം ഉദാനം ഉദാനേസി -

"ദിസ്വാ ആദീനവം ലോകേ, ഞത്വാ ധമ്മം നിരൂപധിം;
അരിയോ ന രമതീ പാപേ, പാപേ ന രമതീ സുചീ"തി. ഛട്ഠം;

൭. കങ്ഖാരേവതസുത്തം

൪൭. ഏവം മേ സുതം - ഏകം സമയം ഭഗവാ സാവത്ഥിയം വിഹരതി ജേതവനേ അനാഥപിണ്ഡികസ്സ ആരാമേ. തേന ഖോ പന സമയേന ആയസ്മാ കങ്ഖാരേവതോ ഭഗവതോ അവിദൂരേ നിസിന്നോ ഹോതി പല്ലങ്കം ആഭുജിത്വാ ഉജും കായം പണിധായ അത്തനോ കങ്ഖാവിതരണവിസുദ്ധിം പച്ചവേക്ഖമാനോ.

അദ്ദസാ ഖോ ഭഗവാ ആയസ്മന്തം കങ്ഖാരേവതം അവിദൂരേ നിസിന്നം പല്ലങ്കം ആഭുജിത്വാ ഉജും കായം പണിധായ അത്തനോ കങ്ഖാവിതരണവിസുദ്ധിം പച്ചവേക്ഖമാനം.

അഥ ഖോ ഭഗവാ ഏതമത്ഥം വിദിത്വാ തായം വേലായം ഇമം ഉദാനം ഉദാനേസി -

"യാ കാചി കങ്ഖാ ഇധ വാ ഹുരം വാ,
സകവേദിയാ വാ പരവേദിയാ വാ;
യേ ഝായിനോ താ പജഹന്തി സബ്ബാ,
ആതാപിനോ ബ്രഹ്മചരിയം ചരന്താ"തി. സത്തമം;

൮. സങ്ഘഭേദസുത്തം

൪൮. ഏവം മേ സുതം - ഏകം സമയം ഭഗവാ രാജഗഹേ വിഹരതി വേളുവനേ കലന്ദകനിവാപേ. തേന ഖോ പന സമയേന ആയസ്മാ ആനന്ദോ തദഹുപോസഥേ പുബ്ബണ്ഹസമയം നിവാസേത്വാ പത്തചീവരമാദായ രാജഗഹം പിണ്ഡായ പാവിസി.

അദ്ദസാ ഖോ ദേവദത്തോ ആയസ്മന്തം ആനന്ദം രാജഗഹേ പിണ്ഡായ ചരന്തം. ദിസ്വാന യേനായസ്മാ ആനന്ദോ തേനുപസങ്കമി; ഉപസങ്കമിത്വാ ആയസ്മന്തം ആനന്ദം ഏതദവോച - "അജ്ജതഗ്ഗേ ദാനാഹം, ആവുസോ ആനന്ദ, അഞ്ഞത്രേവ ഭഗവതാ അഞ്ഞത്ര ഭിക്ഖുസങ്ഘാ ഉപോസഥം കരിസ്സാമി സങ്ഘകമ്മാനി ചാ"തി.

അഥ ഖോ ആയസ്മാ ആനന്ദോ രാജഗഹേ പിണ്ഡായ ചരിത്വാ പച്ഛാഭത്തം പിണ്ഡപാതപടിക്കന്തോ യേന ഭഗവാ തേനുപസങ്കമി; ഉപസങ്കമിത്വാ ഭഗവന്തം അഭിവാദേത്വാ ഏകമന്തം നിസീദി. ഏകമന്തം നിസിന്നോ ഖോ ആയസ്മാ ആനന്ദോ ഭഗവന്തം ഏതദവോച -

"ഇധാഹം, ഭന്തേ, പുബ്ബണ്ഹസമയം നിവാസേത്വാ പത്തചീവരമാദായ രാജഗഹം പിണ്ഡായ പാവിസിം. അദ്ദസാ ഖോ മം, ഭന്തേ, ദേവദത്തോ രാജഗഹേ പിണ്ഡായ ചരന്തം. ദിസ്വാന യേനാഹം തേനുപസങ്കമി;

ഉപസങ്കമിത്വാ മം എതദവോച - 'അജ്ജതഗ്ഗേ ദാനാഹം, ആവുസോ ആനന്ദ, അഞ്ഞത്രേവ ഭഗവതാ അഞ്ഞത്ര ഭിക്ഖുസങ്ഘാ ഉപോസഥം കരിസ്സാമി സങ്ഘകമ്മാനി ചാ'തി. അജ്ജ, ഭന്തേ, ദേവദത്തോ സങ്ഘം ഭിന്ദിസ്സതി, ഉപോസഥഞ്ച കരിസ്സതി സങ്ഘകമ്മാനി ചാ''തി.

അഥ ഖോ ഭഗവാ എതമത്ഥം വിദിത്വാ തായം വേലായം ഇമം ഉദാനം ഉദാനേസി -

> ''സുകരം സാധുനാ സാധു, സാധു പാപേന ദുക്കരം [സുകരം സാധുനാ സാധും, സാധും പാപേന ദുക്കരം (ക॰)];
> പാപം പാപേന സുകരം, പാപമരിയേഹി ദുക്കര''ന്തി. അട്ഠമം;

൯. സധായമാനസുത്തം

൪൯. ഏവം മേ സുതം - ഏകം സമയം ഭഗവാ കോസലേസു ചാരികം ചരതി മഹതാ ഭിക്ഖുസങ്ഘേന സദ്ധിം. തേന ഖോ പന സമയേന സമ്ബഹുലാ മാണവകാ ഭഗവതോ അവിദൂരേ സധായമാനരൂപാ [സദ്ദായമാനരൂപാ (സ്യാ॰ പീ॰ അട്ഠകഥായം പാഠന്തരം), പഥായമാനരൂപാ (ക॰), വധായമാനരൂപാ (ക॰ സീ॰, ക॰ അട്ഠ॰), സദ്ധായമാനരൂപാ (?), സദ്ധുധാതുയാ സധുധാതുയാ വാ സിദ്ധമിദന്തി വേദിതബ്ബം] അതിക്കമന്തി. അദ്ദസാ ഖോ ഭഗവാ സമ്ബഹുലേ മാണവകേ അവിദൂരേ സധായമാനരൂപേ അതിക്കന്തേ.

അഥ ഖോ ഭഗവാ എതമത്ഥം വിദിത്വാ തായം വേലായം ഇമം ഉദാനം ഉദാനേസി -

> ''പരിമുട്ഠാ പണ്ഡിതാഭാസാ, വാചാഗോചരഭാണിനോ;
> യാവിച്ഛന്തി മുഖായാമം, യേന നീതാ ന തം വിദൂ''തി. നവമം;

൧൦. ചൂളപന്ഥകസുത്തം

൫൦. ഏവം മേ സുതം - ഏകം സമയം ഭഗവാ സാവത്ഥിയം വിഹരതി ജേതവനേ അനാഥപിണ്ഡികസ്സ ആരാമേ. തേന ഖോ പന സമയേന ആയസ്മാ ചൂളപന്ഥകോ [ചുല്ലപന്ഥകോ (സീ॰), ചൂലപന്ഥകോ (പീ॰)] ഭഗവതോ അവിദൂരേ നിസിന്നോ ഹോതി പല്ലങ്കം ആഭുജിത്വാ ഉജും കായം പണിധായ പരിമുഖം സതിം ഉപട്ഠപേത്വാ.

അദ്ദസാ ഖോ ഭഗവാ ആയസ്മന്തം ചൂളപന്ഥകം അവിദൂരേ നിസിന്നം പല്ലങ്കം ആഭുജിത്വാ ഉജും കായം പണിധായ പരിമുഖം സതിം ഉപട്ഠപേത്വാ.

അഥ ഖോ ഭഗവാ എതമത്ഥം വിദിത്വാ തായം വേലായം ഇമം ഉദാനം ഉദാനേസി -

> ''ഠിതേന കായേന ഠിതേന ചേതസാ,
> തിട്ഠം നിസിന്നോ ഉദ വാ സയാനോ;
> എതം [ഏവം (ക॰)] സതിം ഭിക്ഖു അധിട്ഠഹാനോ,
> ലഭേഥ പുബ്ബാപരിയം വിസേസം;
> ലദ്ധാന പുബ്ബാപരിയം വിസേസം,

അദസ്സനം മച്ചുരാജസ്സ ഗച്ഛേ’’തി. ദസമം;

സോണവഗ്ഗോ [സോണഥേരവഗ്ഗോ (സ്യാ॰ കം॰ ക॰) മഹാവഗ്ഗോ (അട്ഠകഥായ സമേതി)] പഞ്ചമോ നിട്ഠിതോ.

തസ്സുദ്ദാനം -

പിയോ അപ്പായുകാ കുട്ഠീ, കുമാരകാ ഉപോസഥോ;
സോണോ ച രേവതോ ഭേദോ, സധായ പന്ഥകേന ചാതി.

൩. ജമ്ബുഖാദകവഗ്ഗോ

൧. ആയുസങ്ഖാരോസ്സജ്ജനസുത്തം

൧൬൭. ഏവം മേ സുതം - ഏകം സമയം ഭഗവാ വേസാലിയം വിഹരതി മഹാവനേ കൂടാഗാരസാലായം. അഥ ഖോ ഭഗവാ പുബ്ബണ്ഹസമയം നിവാസേത്വാ പത്തചീവരമാദായ വേസാലിം പിണ്ഡായ പാവിസി. വേസാലിയം പിണ്ഡായ ചരിത്വാ പച്ഛാഭത്തം പിണ്ഡപാതപടിക്കന്തോ ആയസ്മന്തം ആനന്ദം ആമന്തേസി - ''ഗണ്ഹാഹി, ആനന്ദ, നിസീദനം. യേന ചാപാലം [പാവാലം (സ്യാ॰)] ചേതിയം തേനുപസങ്കമിസ്സാമ ദിവാവിഹാരായാ''തി.

''ഏവം, ഭന്തേ''തി ഖോ ആയസ്മാ ആനന്ദോ ഭഗവതോ പടിസ്സുത്വാ നിസീദനം ആദായ ഭഗവന്തം പിട്ഠിതോ പിട്ഠിതോ അനുബന്ധി. അഥ ഖോ ഭഗവാ യേന ചാപാലം ചേതിയം തേനുപസങ്കമി; ഉപസങ്കമിത്വാ പഞ്ഞത്തേ ആസനേ നിസീദി. നിസജ്ജ ഖോ ഭഗവാ ആയസ്മന്തം ആനന്ദം ആമന്തേസി -

''രമണീയാ, ആനന്ദ, വേസാലീ; രമണീയം ഉദേനം ചേതിയം; രമണീയം ഗോതമകം ചേതിയം; രമണീയം സത്തമ്ബം ചേതിയം; രമണീയം ബഹുപുത്തം ചേതിയം; രമണീയം സാരന്ദദം ചേതിയം; രമണീയം ചാപാലം ചേതിയം. യസ്സ കസ്സചി, ആനന്ദ , ചത്താരോ ഇദ്ധിപാദാ ഭാവിതാ ബഹുലീകതാ യാനീകതാ വത്ഥുകതാ അനുട്ഠിതാ പരിചിതാ സുസമാരദ്ധാ, സോ ആകങ്ഖമാനോ ( ) [(ആനന്ദ) (ക॰)] കപ്പം വാ തിട്ഠേയ്യ കപ്പാവസേസം വാ. തഥാഗതസ്സ ഖോ, ആനന്ദ, ചത്താരോ ഇദ്ധിപാദാ ഭാവിതാ ബഹുലീകതാ യാനീകതാ വത്ഥുകതാ അനുട്ഠിതാ പരിചിതാ സുസമാരദ്ധാ. ആകങ്ഖമാനോ, ആനന്ദ, തഥാഗതോ കപ്പം വാ തിട്ഠേയ്യ കപ്പാവസേസം വാ''തി.

ഏവമ്പി ഖോ ആയസ്മാ ആനന്ദോ ഭഗവതാ ഓളാരികേ നിമിത്തേ കയിരമാനേ, ഓളാരികേ ഓഭാസേ കയിരമാനേ, നാസക്ഖി പടിവിജ്ഝിതും; ന ഭഗവന്തം യാചി - ''തിട്ഠതു, ഭന്തേ, ഭഗവാ കപ്പം; തിട്ഠതു സുഗതോ കപ്പം ബഹുജനഹിതായ ബഹുജനസുഖായ ലോകാനുകമ്പായ അത്ഥായ ഹിതായ സുഖായ ദേവമനുസ്സാന''ന്തി, യഥാ തം മാരേന പരിയുട്ഠിതചിത്തോ . ദുതിയമ്പി ഖോ...പേ॰... തതിയമ്പി ഖോ ഭഗവാ ആയസ്മന്തം ആനന്ദം ആമന്തേസി -

''രമണീയാ, ആനന്ദ, വേസാലീ; രമണീയം ഉദേനം ചേതിയം; രമണീയം ഗോതമകം ചേതിയം; രമണീയം സത്തമ്ബം ചേതിയം; രമണീയം ബഹുപുത്തം ചേതിയം; രമണീയം സാരന്ദദം ചേതിയം; രമണീയം ചാപാലം ചേതിയം. യസ്സ കസ്സചി, ആനന്ദ, ചത്താരോ ഇദ്ധിപാദാ ഭാവിതാ ബഹുലീകതാ യാനീകതാ വത്ഥുകതാ അനുട്ഠിതാ പരിചിതാ സുസമാരദ്ധാ, സോ ആകങ്ഖമാനോ കപ്പം വാ തിട്ഠേയ്യ കപ്പാവസേസം വാ. തഥാഗതസ്സ ഖോ, ആനന്ദ, ചത്താരോ ഇദ്ധിപാദാ ഭാവിതാ ബഹുലീകതാ യാനീകതാ വത്ഥുകതാ അനുട്ഠിതാ പരിചിതാ സുസമാരദ്ധാ. ആകങ്ഖമാനോ, ആനന്ദ, തഥാഗതോ കപ്പം വാ തിട്ഠേയ്യ കപ്പാവസേസം വാ''തി.

ഏവമ്പി ഖോ ആയസ്മാ ആനന്ദോ ഭഗവതാ ഓളാരികേ നിമിത്തേ കയിരമാനേ, ഓളാരികേ ഓഭാസേ കയിരമാനേ, നാസക്ഖി പടിവിജ്ഝിതും; ന ഭഗവന്തം യാചി - "തിട്ഠതു, ഭന്തേ, ഭഗവാ കപ്പം; തിട്ഠതു സുഗതോ കപ്പം ബഹുജനഹിതായ ബഹുജനസുഖായ ലോകാനുകമ്പായ അത്ഥായ ഹിതായ സുഖായ ദേവമനുസ്സാന"ന്തി, യഥാ തം മാരേന പരിയുട്ഠിതചിത്തോ.

അഥ ഖോ ഭഗവാ ആയസ്മന്തം ആനന്ദം ആമന്തേസി - "ഗച്ഛ ത്വം, ആനന്ദ, യസ്സദാനി കാലം മഞ്ഞസീ"തി. "ഏവം, ഭന്തേ"തി ഖോ ആയസ്മാ ആനന്ദോ ഭഗവതോ പടിസ്സുത്വാ ഉട്ഠായാസനാ ഭഗവന്തം അഭിവാദേത്വാ പദക്ഖിണം കത്വാ അവിദൂരേ അഞ്ഞതരസ്മിം രുക്ഖമൂലേ നിസീദി.

അഥ ഖോ മാരോ പാപിമാ, അചിരപക്കന്തേ ആയസ്മന്തേ ആനന്ദേ, യേന ഭഗവാ തേനുപസങ്കമി; ഉപസങ്കമിത്വാ ഏകമന്തം അട്ഠാസി. ഏകമന്തം ഠിതോ ഖോ മാരോ പാപിമാ ഭഗവന്തം ഏതദവോച -

"പരിനിബ്ബാതു ദാനി, ഭന്തേ, ഭഗവാ; പരിനിബ്ബാതു സുഗതോ; പരിനിബ്ബാനകാലോ ദാനി, ഭന്തേ, ഭഗവതോ. ഭാസിതാ ഖോ പനേസാ, ഭന്തേ, ഭഗവതാ വാചാ - 'ന താവാഹം, പാപിമ, പരിനിബ്ബായിസ്സാമി യാവ മേ ഭിക്ഖൂ ന സാവകാ ഭവിസ്സന്തി വിയത്താ വിനീതാ വിസാരദാ [വിസാരദാ പത്തയോഗക്ഖേമാ (അം॰ നി॰ വ്യ.൩൦), വിസാരദപ്പത്താ യോഗക്ഖേമാ (സീ॰ പീ॰ ക॰), വിസാരദപ്പത്താ യോഗക്ഖേമകാമാ (സ്യാ॰)] ബഹുസ്സുതാ ധമ്മധരാ ധമ്മാനുധമ്മപ്പടിപന്നാ സാമീചിപ്പടിപന്നാ അനുധമ്മചാരിനോ, സകം ആചരിയകം ഉഗ്ഗഹേത്വാ ആചിക്ഖിസ്സന്തി ദേസേസ്സന്തി പഞ്ഞപേസ്സന്തി പട്ഠപേസ്സന്തി വിവരിസ്സന്തി വിഭജിസ്സന്തി ഉത്താനീകരിസ്സന്തി ഉപ്പന്നം പരപ്പവാദം സഹധമ്മേന സുനിഗ്ഗഹിതം നിഗ്ഗഹേത്വാ സപ്പാടിഹാരിയം ധമ്മം ദേസേസ്സന്തീ'തി. ഏതരഹി ഖോ പന, ഭന്തേ [സന്തി ഖോ പന ഭന്തേ ഏതരഹി (സീ॰ പീ॰ സം॰ നി॰ ൫.൮൨൨)] ഭിക്ഖൂ ഭഗവതോ സാവകാ വിയത്താ വിനീതാ വിസാരദാ ബഹുസ്സുതാ ധമ്മധരാ ധമ്മാനുധമ്മപ്പടിപന്നാ സാമീചിപ്പടിപന്നാ അനുധമ്മചാരിനോ സകം ആചരിയകം ഉഗ്ഗഹേത്വാ ആചിക്ഖന്തി ദേസേന്തി പഞ്ഞപേന്തി പട്ഠപേന്തി വിവരന്തി വിഭജന്തി ഉത്താനീകരോന്തി ഉപ്പന്നം പരപ്പവാദം സഹധമ്മേന സുനിഗ്ഗഹിതം നിഗ്ഗഹേത്വാ സപ്പാടിഹാരിയം ധമ്മം ദേസേന്തി. പരിനിബ്ബാതു ദാനി, ഭന്തേ, ഭഗവാ; പരിനിബ്ബാതു സുഗതോ; പരിനിബ്ബാനകാലോ ദാനി, ഭന്തേ, ഭഗവതോ.

"ഭാസിതാ ഖോ പനേസാ, ഭന്തേ, ഭഗവതാ വാചാ - 'ന താവാഹം, പാപിമ, പരിനിബ്ബായിസ്സാമി യാവ മേ ഭിക്ഖുനിയോ ന സാവികാ ഭവിസ്സന്തി വിയത്താ വിനീതാ വിസാരദാ ബഹുസ്സുതാ ധമ്മധരാ ധമ്മാനുധമ്മപ്പടിപന്നാ സാമീചിപ്പടിപന്നാ അനുധമ്മചാരിനിയോ സകം ആചരിയകം ഉഗ്ഗഹേത്വാ ആചിക്ഖിസ്സന്തി ദേസേസ്സന്തി പഞ്ഞപേസ്സന്തി പട്ഠപേസ്സന്തി വിവരിസ്സന്തി വിഭജിസ്സന്തി ഉത്താനീകരിസ്സന്തി ഉപ്പന്നം പരപ്പവാദം സഹധമ്മേന സുനിഗ്ഗഹിതം നിഗ്ഗഹേത്വാ സപ്പാടിഹാരിയം ധമ്മം ദേസേസ്സന്തീ'തി. ഏതരഹി ഖോ പന, ഭന്തേ , ഭിക്ഖുനിയോ ഭഗവതോ സാവികാ വിയത്താ വിനീതാ വിസാരദാ ബഹുസ്സുതാ ധമ്മധരാ ധമ്മാനുധമ്മപ്പടിപന്നാ സാമീചിപ്പടിപന്നാ അനുധമ്മചാരിനിയോ സകം ആചരിയകം ഉഗ്ഗഹേത്വാ ആചിക്ഖന്തി ദേസേന്തി പഞ്ഞപേന്തി പട്ഠപേന്തി വിവരന്തി വിഭജന്തി ഉത്താനീകരോന്തി ഉപ്പന്നം പരപ്പവാദം സഹധമ്മേന സുനിഗ്ഗഹിതം നിഗ്ഗഹേത്വാ സപ്പാടിഹാരിയം ധമ്മം

ദേസേന്തി. പരിനിബ്ബാതു ദാനി, ഭന്തേ, ഭഗവാ; പരിനിബ്ബാതു സുഗതോ; പരിനിബ്ബാനകാലോ ദാനി, ഭന്തേ, ഭഗവതോ.

“ഭാസിതാ ഖോ പനേസാ, ഭന്തേ, ഭഗവതാ വാചാ - ‘ന താവാഹം, പാപിമ, പരിനിബ്ബായിസ്സാമി യാവ മേ ഉപാസകാ ന സാവകാ ഭവിസ്സന്തി വിയത്താ വിനീതാ വിസാരദാ ബഹുസ്സുതാ ധമ്മധരാ ധമ്മാനുധമ്മപ്പടിപന്നാ സാമീചിപ്പടിപന്നാ അനുധമ്മചാരിനോ സകം ആചരിയകം ഉഗ്ഗഹേത്വാ ആചിക്ഖിസ്സന്തി ദേസേസ്സന്തി പഞ്ഞപേസ്സന്തി പട്ഠപേസ്സന്തി വിവരിസ്സന്തി വിഭജിസ്സന്തി ഉത്താനീകരിസ്സന്തി ഉപ്പന്നം പരപ്പവാദം സഹധമ്മേന സുനിഗ്ഗഹിതം നിഗ്ഗഹേത്വാ സപ്പാടിഹാരിയം ധമ്മം ദേസേസ്സന്തീ’തി. ഏതരഹി ഖോ പന, ഭന്തേ, ഉപാസകാ ഭഗവതോ സാവകാ വിയത്താ വിനീതാ വിസാരദാ ബഹുസ്സുതാ ധമ്മധരാ ധമ്മാനുധമ്മപ്പടിപന്നാ സാമീചിപ്പടിപന്നാ അനുധമ്മചാരിനോ സകം ആചരിയകം ഉഗ്ഗഹേത്വാ ആചിക്ഖന്തി ദേസേന്തി പഞ്ഞപേന്തി പട്ഠപേന്തി വിവരന്തി വിഭജന്തി ഉത്താനീകരോന്തി ഉപ്പന്നം പരപ്പവാദം സഹധമ്മേന സുനിഗ്ഗഹിതം നിഗ്ഗഹേത്വാ സപ്പാടിഹാരിയം ധമ്മം ദേസേന്തി. പരിനിബ്ബാതു ദാനി, ഭന്തേ, ഭഗവാ; പരിനിബ്ബാതു സുഗതോ; പരിനിബ്ബാനകാലോ ദാനി, ഭന്തേ, ഭഗവതോ.

“ഭാസിതാ ഖോ പനേസാ, ഭന്തേ, ഭഗവതാ വാചാ - ‘ന താവാഹം, പാപിമ, പരിനിബ്ബായിസ്സാമി യാവ മേ ഉപാസികാ ന സാവികാ ഭവിസ്സന്തി വിയത്താ വിനീതാ വിസാരദാ ബഹുസ്സുതാ ധമ്മധരാ ധമ്മാനുധമ്മപ്പടിപന്നാ സാമീചിപ്പടിപന്നാ അനുധമ്മചാരിനിയോ സകം ആചരിയകം ഉഗ്ഗഹേത്വാ ആചിക്ഖിസ്സന്തി ദേസേസ്സന്തി പഞ്ഞപേസ്സന്തി പട്ഠപേസ്സന്തി വിവരിസ്സന്തി വിഭജിസ്സന്തി ഉത്താനീകരിസ്സന്തി ഉപ്പന്നം പരപ്പവാദം സഹധമ്മേന സുനിഗ്ഗഹിതം നിഗ്ഗഹേത്വാ സപ്പാടിഹാരിയം ധമ്മം ദേസേസ്സന്തീ’തി. ഏതരഹി ഖോ പന, ഭന്തേ, ഉപാസികാ ഭഗവതോ സാവികാ വിയത്താ വിനീതാ വിസാരദാ ബഹുസ്സുതാ ധമ്മധരാ ധമ്മാനുധമ്മപ്പടിപന്നാ സാമീചിപ്പടിപന്നാ അനുധമ്മചാരിനിയോ സകം ആചരിയകം ഉഗ്ഗഹേത്വാ ആചിക്ഖന്തി ദേസേന്തി പഞ്ഞപേന്തി പട്ഠപേന്തി വിവരന്തി വിഭജന്തി ഉത്താനീകരോന്തി ഉപ്പന്നം പരപ്പവാദം സഹധമ്മേന സുനിഗ്ഗഹിതം നിഗ്ഗഹേത്വാ സപ്പാടിഹാരിയം ധമ്മം ദേസേന്തി. പരിനിബ്ബാതു ദാനി, ഭന്തേ, ഭഗവാ; പരിനിബ്ബാതു സുഗതോ; പരിനിബ്ബാനകാലോ ദാനി, ഭന്തേ, ഭഗവതോ.

“ഭാസിതാ ഖോ പനേസാ, ഭന്തേ, ഭഗവതാ വാചാ - ‘ന താവാഹം, പാപിമ, പരിനിബ്ബായിസ്സാമി യാവ മേ ഇദം ബ്രഹ്മചരിയം ന ഇദ്ധഞ്ചേവ ഭവിസ്സതി ഫീതഞ്ച വിത്ഥാരികം ബാഹുജഞ്ഞം പുഥുഭൂതം യാവ ദേവമനുസ്സേഹി സുപ്പകാസിത’ന്തി. ഏതരഹി ഖോ പന, ഭന്തേ [തയിദം ഭന്തേ (സം॰ നി॰ ൫.൮൨൨)], ഭഗവതോ ബ്രഹ്മചരിയം ഇദ്ധഞ്ചേവ ഫീതഞ്ച വിത്ഥാരികം ബാഹുജഞ്ഞം പുഥുഭൂതം യാവ ദേവമനുസ്സേഹി സുപ്പകാസിതം. പരിനിബ്ബാതു ദാനി, ഭന്തേ, ഭഗവാ; പരിനിബ്ബാതു സുഗതോ; പരിനിബ്ബാനകാലോ ദാനി, ഭന്തേ, ഭഗവതോ”തി.

ഏവം വുത്തേ, ഭഗവാ മാരം പാപിമന്തം ഏതദവോച - “അപ്പോസ്സുക്കോ ത്വം, പാപിമ, ഹോഹി. ന ചിരം തഥാഗതസ്സ പരിനിബ്ബാനം ഭവിസ്സതി. ഇതോ തിണ്ണം മാസാനം അച്ചയേന തഥാഗതോ പരിനിബ്ബായിസ്സതീ”തി.

അഥ ഖോ ഭഗവാ ചാപാലേ ചേതിയേ സതോ സമ്പജാനോ ആയുസങ്ഖാരം ഓസ്സജ്ജി. ഓസ്സട്ഠേ ച ഭഗവതാ ആയുസങ്ഖാരേ മഹാഭൂമിചാലോ അഹോസി ഭിംസനകോ ലോമഹംസോ, ദേവദുന്ദുഭിയോ [ദേവദുദ്രഭിയോ (ക॰)] ച ഫലിംസു.

അഥ ഖോ ഭഗവാ ഏതമത്ഥം വിദിത്വാ തായം വേലായം ഇമം ഉദാനം ഉദാനേസി -

"തുലമതുലഞ്ച സമ്ഭവം,
ഭവസങ്ഖാരമവസ്സജി മുനി;
അജ്ഝത്തരതോ സമാഹിതോ,
അഭിന്ദി കവചമിവത്തസമ്ഭവ"ന്തി. ഛഠമം;

൨. സത്തജടിലസുത്തം

൫൨. ഏവം മേ സുതം - ഏകം സമയം ഭഗവാ സാവത്ഥിയം വിഹരതി പുബ്ബാരാമേ മിഗാരമാതുപാസാദേ. തേന ഖോ പന സമയേന ഭഗവാ സായന്ഹസമയം പടിസല്ലാനാ വുട്ഠിതോ ബഹിദ്വാരകോട്ഠകേ നിസിന്നോ ഹോതി. അഥ ഖോ രാജാ പസേനദി കോസലോ യേന ഭഗവാ തേനുപസങ്കമി; ഉപസങ്കമിത്വാ ഭഗവന്തം അഭിവാദേത്വാ ഏകമന്തം നിസീദി.

തേന ഖോ പന സമയേന സത്ത ച ജടിലാ, സത്ത ച നിഗണ്ഠാ, സത്ത ച അചേലകാ, സത്ത ച ഏകസാടകാ, സത്ത ച പരിബ്ബാജകാ, പരൂള്ഹകച്ഛനഖലോമാ ഖാരിവിവിധമാദായ [ഖാരീവിധമാദായ (ക॰ സം॰ നി॰ ൧.൧൨൨; ദീ॰ നി॰ ൧.൨൮൦)] ഭഗവതോ അവിദൂരേ അതിക്കമന്തി.

അദ്ദസാ ഖോ രാജാ പസേനദി കോസലോ തേ സത്ത ച ജടിലേ, സത്ത ച നിഗണ്ഠേ, സത്ത ച അചേലകേ, സത്ത ച ഏകസാടകേ, സത്ത ച പരിബ്ബാജകേ , പരൂള്ഹകച്ഛനഖലോമേ ഖാരിവിവിധമാദായ ഭഗവതോ അവിദൂരേ അതിക്കമന്തേ. ദിസ്വാന ഉട്ഠായാസനാ ഏകംസം ഉത്തരാസങ്ഗം കരിത്വാ ദക്ഖിണജാണുമണ്ഡലം പഥവിയം [പഠവിയം (സീ॰ സ്യാ॰ പീ॰)] നിഹന്ത്വാ യേന തേ സത്ത ച ജടിലാ, സത്ത ച നിഗണ്ഠാ, സത്ത ച അചേലകാ, സത്ത ച ഏകസാടകാ, സത്ത ച പരിബ്ബാജകാ, തേനഞ്ജലിം പണാമേത്വാ തിക്ഖത്തും നാമം സാവേസി - "രാജാഹം, ഭന്തേ, പസേനദി കോസലോ; രാജാഹം, ഭന്തേ, പസേനദി കോസലോ; രാജാഹം, ഭന്തേ, പസേനദി കോസലോ"തി.

അഥ ഖോ രാജാ പസേനദി കോസലോ അചിരപക്കന്തേസു തേസു സത്തസു ച ജടിലേസു, സത്തസു ച നിഗണ്ഠേസു, സത്തസു ച അചേലകേസു, സത്തസു ച ഏകസാടകേസു, സത്തസു ച പരിബ്ബാജകേസു, യേന ഭഗവാ തേനുപസങ്കമി; ഉപസങ്കമിത്വാ ഭഗവന്തം അഭിവാദേത്വാ ഏകമന്തം നിസീദി. ഏകമന്തം നിസിന്നോ ഖോ രാജാ പസേനദി കോസലോ ഭഗവന്തം ഏതദവോച - "യേ ഖോ [യേ ച ഖോ (സീ॰), യേ ച തേ (സ്യാ॰), യേ നു കേചി ഖോ (പീ॰), യേ തേ (സം॰ നി॰ ൧.൧൨൨), യേ നു ഖോ കേചി (?)] ഭന്തേ, ലോകേ അരഹന്തോ വാ അരഹത്തമഗ്ഗം വാ സമാപന്നാ ഏതേ തേസം അഞ്ഞതരേ"തി [അഞ്ഞതരാതി (സീ॰ ക॰), അഞ്ഞതരോതി (സ്യാ॰ പീ॰)].

“ദുജ്ജാനം ഖോ ഏതം, മഹാരാജ, തയാ ഗിഹിനാ കാമഭോഗിനാ പുത്തസമ്ബാധസയനം അജ്ഝാവസന്തേന കാസികചന്ദനം പച്ചനുഭോന്തേന മാലാഗന്ധവിലേപനം ധാരയന്തേന ജാതരൂപരജതം സാദിയന്തേന - ഇമേ വാ അരഹന്തോ, ഇമേ വാ അരഹത്തമഗ്ഗം സമാപന്നാതി.

“സംവാസേന ഖോ, മഹാരാജ, സീലം വേദിതബ്ബം. തഞ്ച ഖോ ദീഘേന അദ്ധുനാ ന ഇത്തരം [ന ഇത്തരേന (സ്യാ॰ സീ॰ സ്യാ॰ അട്ഠ॰)], മനസികരോതാ നോ അമനസികരോതാ, പഞ്ഞവതാ നോ ദുപ്പഞ്ഞേന. സംവോഹാരേന ഖോ, മഹാരാജ, സോചേയ്യം വേദിതബ്ബം. തഞ്ച ഖോ ദീഘേന അദ്ധുനാ ന ഇത്തരം, മനസികരോതാ നോ അമനസികരോതാ, പഞ്ഞവതാ നോ ദുപ്പഞ്ഞേന. ആപദാസു ഖോ, മഹാരാജ, ഥാമോ വേദിതബ്ബോ. സോ ച ഖോ ദീഘേന അദ്ധുനാ ന ഇത്തരം, മനസികരോതാ നോ അമനസികരോതാ, പഞ്ഞവതാ നോ ദുപ്പഞ്ഞേന. സാകച്ഛായ ഖോ, മഹാരാജ, പഞ്ഞാ വേദിതബ്ബാ. സാ ച ഖോ ദീഘേന അദ്ധുനാ ന ഇത്തരം, മനസികരോതാ നോ അമനസികരോതാ, പഞ്ഞവതാ നോ ദുപ്പഞ്ഞേനാ”തി .

“അച്ഛരിയം, ഭന്തേ, അബ്ഭുതം, ഭന്തേ! യാവ സുഭാസിതം ചിദം [സുഭാസിതമിദം (സം॰ നി॰ ൧.൧൨൨)], ഭന്തേ, ഭഗവതാ - ‘ദുജ്ജാനം ഖോ ഏതം, മഹാരാജ, തയാ ഗിഹിനാ പുത്തസമ്ബാധസയനം അജ്ഝാവസന്തേന കാസികചന്ദനം പച്ചനുഭോന്തേന മാലാഗന്ധവിലേപനം ധാരയന്തേന ജാതരൂപരജതം സാദിയന്തേന - ഇമേ വാ അരഹന്തോ, ഇമേ വാ അരഹത്തമഗ്ഗം സമാപന്നാതി. സംവാസേന ഖോ, മഹാരാജ, സീലം വേദിതബ്ബം... പേ॰... സാകച്ഛായ ഖോ, മഹാരാജ, പഞ്ഞാ വേദിതബ്ബാ. സാ ച ഖോ ദീഘേന അദ്ധുനാ ന ഇത്തരം, മനസികരോതാ നോ അമനസികരോതാ, പഞ്ഞവതാ നോ ദുപ്പഞ്ഞേനാ’”തി.

“ഏതേ, ഭന്തേ, മമ പുരിസാ ചോരാ [ചരാ (സം॰ നി॰ ൧.൧൨൨)] ഓചരകാ ജനപദം ഓചരിത്വാ ഗച്ഛന്തി. തേഹി പഠമം ഓചിണ്ണം അഹം പച്ഛാ ഓസാരിസ്സാമി [ഓതരിസ്സാമി (സീ॰ സ്യാ॰ പീ॰), ഓയായിസ്സാമി (സീ॰ സ്യാ॰ അട്ഠ॰), ഓസാപയിസ്സാമി (സം॰ നി॰ ൧.൧൨൨)]. ഇദാനി തേ, ഭന്തേ, തം രജോജല്ലം പവാഹേത്വാ സുന്ഹാതാ സുവിലിത്താ കപ്പിതകേസമസ്സൂ ഓദാതവത്ഥവസനാ പഞ്ചഹി കാമഗുണേഹി സമപ്പിതാ സമങ്ഗിഭൂതാ പരിചാരേസ്സന്തീ” [ചാരിയന്തി (സ്യാ॰)] തി.

അഥ ഖോ ഭഗവാ ഏതമത്ഥം വിദിത്വാ തായം വേലായം ഇമം ഉദാനം ഉദാനേസി -

> “ന വായമേയ്യ സബ്ബത്ഥ, നാഞ്ഞസ്സ പുരിസോ സിയാ;
> നാഞ്ഞം നിസ്സായ ജീവേയ്യ, ധമ്മേന ന വണിം [വാണിം (സീ॰), വണീ (സ്യാ॰ പീ॰), വാണിജം (ക॰)] ചരേ”തി. ദുതിയം;

൩. പച്ചവേക്ഖണസുത്തം

൨൩. ഏവം മേ സുതം - ഏകം സമയം ഭഗവാ സാവത്ഥിയം വിഹരതി ജേതവനേ അനാഥപിണ്ഡികസ്സ ആരാമേ. തേന ഖോ പന സമയേന ഭഗവാ

അത്തനോ അനേകേ പാപകേ അകുസലേ ധമ്മേ പഹീനേ പച്ചവേക്ഖമാനോ നിസിന്നോ ഹോതി, അനേകേ ച കുസലേ ധമ്മേ ഭാവനാപാരിപൂരിം ഗതേ.

അഥ ഖോ ഭഗവാ [ഏതമത്ഥം വിദിത്വാ (സീ॰ ക॰)] അത്തനോ അനേകേ പാപകേ അകുസലേ ധമ്മേ പഹീനേ വിദിത്വാ അനേകേ ച കുസലേ ധമ്മേ ഭാവനാപാരിപൂരിം ഗതേ [ഏതമത്ഥം വിദിത്വാ (സീ॰ ക॰)] തായം വേലായം ഇമം ഉദാനം ഉദാനേസി -

"അഹു പുബ്ബേ തദാ നാഹു, നാഹു പുബ്ബേ തദാ അഹു;
ന ചാഹു ന ച ഭവിസ്സതി, ന ചേതരഹി വിജ്ജതീ"തി. തതിയം;

൪. പഠമനാനാതിത്ഥിയസുത്തം

൫൪. ഏവം മേ സുതം - ഏകം സമയം ഭഗവാ സാവത്ഥിയം വിഹരതി ജേതവനേ അനാഥപിണ്ഡികസ്സ ആരാമേ. തേന ഖോ പന സമയേന സമ്ബഹുലാ നാനാതിത്ഥിയസമണബ്രാഹ്മണപരിബ്ബാജകാ സാവത്ഥിയം പടിവസന്തി നാനാദിട്ഠികാ നാനാഖന്തികാ നാനാരുചികാ നാനാദിട്ഠിനിസ്സയനിസ്സിതാ.

സന്തേകേ സമണബ്രാഹ്മണാ ഏവംവാദിനോ ഏവംദിട്ഠിനോ - "സസ്സതോ ലോകോ, ഇദമേവ സച്ചം മോഘമഞ്ഞ"ന്തി. സന്തി പനേകേ സമണബ്രാഹ്മണാ ഏവംവാദിനോ ഏവംദിട്ഠിനോ - "അസസ്സതോ ലോകോ, ഇദമേവ സച്ചം മോഘമഞ്ഞ"ന്തി. സന്തേകേ സമണബ്രാഹ്മണാ ഏവംവാദിനോ ഏവംദിട്ഠിനോ - "അന്തവാ ലോകോ, ഇദമേവ സച്ചം മോഘമഞ്ഞ"ന്തി. സന്തി പനേകേ സമണബ്രാഹ്മണാ ഏവംവാദിനോ ഏവംദിട്ഠിനോ - "അനന്തവാ ലോകോ, ഇദമേവ സച്ചം മോഘമഞ്ഞ"ന്തി. സന്തേകേ സമണബ്രാഹ്മണാ ഏവംവാദിനോ ഏവംദിട്ഠിനോ - "തം ജീവം തം സരീരം, ഇദമേവ സച്ചം മോഘമഞ്ഞ"ന്തി. സന്തി പനേകേ സമണബ്രാഹ്മണാ ഏവംവാദിനോ ഏവംദിട്ഠിനോ - "അഞ്ഞം ജീവം അഞ്ഞം സരീരം, ഇദമേവ സച്ചം മോഘമഞ്ഞ"ന്തി. സന്തേകേ സമണബ്രാഹ്മണാ ഏവംവാദിനോ ഏവംദിട്ഠിനോ - "ഹോതി തഥാഗതോ പരം മരണാ , ഇദമേവ സച്ചം മോഘമഞ്ഞ"ന്തി. സന്തി പനേകേ സമണബ്രാഹ്മണാ ഏവംവാദിനോ ഏവംദിട്ഠിനോ - "ന ഹോതി തഥാഗതോ പരം മരണാ, ഇദമേവ സച്ചം മോഘമഞ്ഞ"ന്തി. സന്തേകേ സമണബ്രാഹ്മണാ ഏവംവാദിനോ ഏവംദിട്ഠിനോ - "ഹോതി ച ന ച ഹോതി തഥാഗതോ പരം മരണാ, ഇദമേവ സച്ചം മോഘമഞ്ഞ"ന്തി. സന്തി പനേകേ സമണബ്രാഹ്മണാ ഏവംവാദിനോ ഏവംദിട്ഠിനോ - "നേവ ഹോതി ന ന ഹോതി തഥാഗതോ പരം മരണാ, ഇദമേവ സച്ചം മോഘമഞ്ഞ"ന്തി.

തേ ഭണ്ഡനജാതാ കലഹജാതാ വിവാദാപന്നാ അഞ്ഞമഞ്ഞം മുഖസത്തീഹി വിതുദന്താ വിഹരന്തി - "ഏദിസോ ധമ്മോ, നേദിസോ ധമ്മോ; നേദിസോ ധമ്മോ, ഏദിസോ ധമ്മോ"തി.

അഥ ഖോ സമ്ബഹുലാ ഭിക്ഖൂ പുബ്ബണ്ഹസമയം നിവാസേത്വാ പത്തചീവരമാദായ സാവത്ഥിം പിണ്ഡായ പാവിസിംസു. സാവത്ഥിയം പിണ്ഡായ ചരിത്വാ പച്ഛാഭത്തം പിണ്ഡപാതപടിക്കന്താ യേന ഭഗവാ

തേനുപസങ്കമിംസു; ഉപസങ്കമിത്വാ ഭഗവന്തം അഭിവാദേത്വാ ഏകമന്തം നിസീദിംസു. ഏകമന്തം നിസിന്നാ ഖോ തേ ഭിക്ഖൂ ഭഗവന്തം ഏതദവോചും -

''ഇധ, ഭന്തേ, സമ്ബഹുലാ നാനാതിത്ഥിയസമണബ്രാഹ്മണപരിബ്ബാജകാ സാവത്ഥിയം പടിവസന്തി നാനാദിട്ഠികാ നാനാഖന്തികാ നാനാരുചികാ നാനാദിട്ഠിനിസ്സയനിസ്സിതാ.

''സന്തേകേ സമണബ്രാഹ്മണാ ഏവംവാദിനോ ഏവംദിട്ഠിനോ - 'സസ്സതോ ലോകോ, ഇദമേവ സച്ചം മോഘമഞ്ഞ'ന്തി...പേ॰... തേ ഭണ്ഡനജാതാ കലഹജാതാ വിവാദാപന്നാ അഞ്ഞമഞ്ഞം മുഖസത്തീഹി വിതുദന്താ വിഹരന്തി - 'ഏദിസോ ധമ്മോ, നേദിസോ ധമ്മോ; നേദിസോ ധമ്മോ, ഏദിസോ ധമ്മോ''' തി.

''അഞ്ഞതിത്ഥിയാ, ഭിക്ഖവേ, പരിബ്ബാജകാ അന്ധാ അചക്ഖുകാ; അത്ഥം ന ജാനന്തി, അനത്ഥം ന ജാനന്തി, ധമ്മം ന ജാനന്തി, അധമ്മം ന ജാനന്തി. തേ അത്ഥം അജാനന്താ അനത്ഥം അജാനന്താ ധമ്മം അജാനന്താ അധമ്മം അജാനന്താ ഭണ്ഡനജാതാ കലഹജാതാ വിവാദാപന്നാ അഞ്ഞമഞ്ഞം മുഖസത്തീഹി വിതുദന്താ വിഹരന്തി - 'ഏദിസോ ധമ്മോ, നേദിസോ ധമ്മോ; നേദിസോ ധമ്മോ, ഏദിസോ ധമ്മോ'''തി.

''ഭൂതപുബ്ബം, ഭിക്ഖവേ, ഇമിസ്സായേവ സാവത്ഥിയാ അഞ്ഞതരോ രാജാ അഹോസി. അഥ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, സോ രാജാ അഞ്ഞതരം പുരിസം ആമന്തേസി - 'ഏഹി ത്വം, അമ്ഭോ പുരിസ, യാവതകാ സാവത്ഥിയാ ജച്ചന്ധാ തേ സബ്ബേ ഏകജ്ഝം സന്നിപാതേഹീ'തി. 'ഏവം, ദേവാ'തി ഖോ, ഭിക്ഖവേ, സോ പുരിസോ തസ്സ രഞ്ഞോ പടിസ്സുത്വാ യാവതകാ സാവത്ഥിയാ ജച്ചന്ധാ തേ സബ്ബേ ഗഹേത്വാ യേന സോ രാജാ തേനുപസങ്കമി; ഉപസങ്കമിത്വാ തം രാജാനം ഏതദവോച - 'സന്നിപാതിതാ ഖോ തേ, ദേവ, യാവതകാ സാവത്ഥിയാ ജച്ചന്ധാ'തി . 'തേന ഹി, ഭണേ, ജച്ചന്ധാനം ഹത്ഥിം ദസ്സേഹീ'തി. 'ഏവം, ദേവാ'തി ഖോ, ഭിക്ഖവേ, സോ പുരിസോ തസ്സ രഞ്ഞോ പടിസ്സുത്വാ ജച്ചന്ധാനം ഹത്ഥിം ദസ്സേസി.

''ഏകച്ചാനം ജച്ചന്ധാനം ഹത്ഥിസ്സ സീസം ദസ്സേസി - 'ഏദിസോ, ജച്ചന്ധാ, ഹത്ഥീ'തി. ഏകച്ചാനം ജച്ചന്ധാനം ഹത്ഥിസ്സ കണ്ണം ദസ്സേസി - 'ഏദിസോ, ജച്ചന്ധാ, ഹത്ഥീ'തി. ഏകച്ചാനം ജച്ചന്ധാനം ഹത്ഥിസ്സ ദന്തം ദസ്സേസി - 'ഏദിസോ, ജച്ചന്ധാ, ഹത്ഥീ'തി. ഏകച്ചാനം ജച്ചന്ധാനം ഹത്ഥിസ്സ സോണ്ഡം ദസ്സേസി - 'ഏദിസോ, ജച്ചന്ധാ, ഹത്ഥീ'തി. ഏകച്ചാനം ജച്ചന്ധാനം ഹത്ഥിസ്സ കായം ദസ്സേസി - 'ഏദിസോ, ജച്ചന്ധാ, ഹത്ഥീ'തി. ഏകച്ചാനം ജച്ചന്ധാനം ഹത്ഥിസ്സ പാദം ദസ്സേസി - 'ഏദിസോ, ജച്ചന്ധാ, ഹത്ഥീ'തി. ഏകച്ചാനം ജച്ചന്ധാനം ഹത്ഥിസ്സ സത്ഥിം [പിട്ഠിം (സ്യാ॰)] ദസ്സേസി - 'ഏദിസോ, ജച്ചന്ധാ, ഹത്ഥീ'തി. ഏകച്ചാനം ജച്ചന്ധാനം ഹത്ഥിസ്സ നങ്ഗുട്ഠം ദസ്സേസി - 'ഏദിസോ, ജച്ചന്ധാ, ഹത്ഥീ'തി. ഏകച്ചാനം ജച്ചന്ധാനം ഹത്ഥിസ്സ വാലധിം ദസ്സേസി - 'ഏദിസോ, ജച്ചന്ധാ, ഹത്ഥീ'''തി.

''അഥ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, സോ പുരിസോ ജച്ചന്ധാനം ഹത്ഥിം ദസ്സേത്വാ യേന സോ രാജാ തേനുപസങ്കമി; ഉപസങ്കമിത്വാ തം രാജാനം ഏതദവോച - 'ദിട്ഠോ ഖോ തേഹി, ദേവ, ജച്ചന്ധേഹി ഹത്ഥീ; യസ്സ ദാനി കാലം മഞ്ഞസീ'തി.

“അഥ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, സോ രാജാ യേന തേ ജച്ചന്ധാ തേനുപസങ്കമി; ഉപസങ്കമിത്വാ തേ ജച്ചന്ധേ ഏതദവോച - ‘ദിട്ഠോ വോ, ജച്ചന്ധാ, ഹത്ഥീ’തി ? ‘ഏവം, ദേവ, ദിട്ഠോ നോ ഹത്ഥീ’തി. ‘വദേഥ, ജച്ചന്ധാ, കീദിസോ ഹത്ഥീ’തി?

“യേഹി, ഭിക്ഖവേ, ജച്ചന്ധേഹി ഹത്ഥിസ്സ സീസം ദിട്ഠം അഹോസി, തേ ഏവമാഹംസു - ‘ഏദിസോ, ദേവ, ഹത്ഥീ സേയ്യഥാപി കുമ്ഭോ’തി.

“യേഹി, ഭിക്ഖവേ, ജച്ചന്ധേഹി ഹത്ഥിസ്സ കണ്ണോ ദിട്ഠോ അഹോസി, തേ ഏവമാഹംസു - ‘ഏദിസോ, ദേവ, ഹത്ഥീ സേയ്യഥാപി സുപ്പോ’തി.

“യേഹി, ഭിക്ഖവേ, ജച്ചന്ധേഹി ഹത്ഥിസ്സ ദന്തോ ദിട്ഠോ അഹോസി, തേ ഏവമാഹംസു - ‘ഏദിസോ, ദേവ, ഹത്ഥീ സേയ്യഥാപി ഖീലോ’തി.

“യേഹി , ഭിക്ഖവേ, ജച്ചന്ധേഹി ഹത്ഥിസ്സ സോണ്ഡോ ദിട്ഠോ അഹോസി, തേ ഏവമാഹംസു - ‘ഏദിസോ, ദേവ, ഹത്ഥീ സേയ്യഥാപി നങ്ഗലീസാ’തി.

“യേഹി, ഭിക്ഖവേ, ജച്ചന്ധേഹി ഹത്ഥിസ്സ കായോ ദിട്ഠോ അഹോസി, തേ ഏവമാഹംസു - ‘ഏദിസോ, ദേവ, ഹത്ഥീ സേയ്യഥാപി കോട്ഠോ’തി.

“യേഹി , ഭിക്ഖവേ, ജച്ചന്ധേഹി ഹത്ഥിസ്സ പാദോ ദിട്ഠോ അഹോസി, തേ ഏവമാഹംസു - ‘ഏദിസോ, ദേവ, ഹത്ഥീ സേയ്യഥാപി ഥൂണോ’തി.

“യേഹി, ഭിക്ഖവേ, ജച്ചന്ധേഹി ഹത്ഥിസ്സ സത്ഥി ദിട്ഠോ [പിട്ഠി ദിട്ടാ (കം॰ സീ॰ സ്യാ॰ പീ॰), സത്ഥി ദിട്ഠാ (കം॰ സീ॰)] ഹോസി, തേ ഏവമാഹംസു - ‘ഏദിസോ, ദേവ, ഹത്ഥീ സേയ്യഥാപി ഉദുക്ഖലോ’തി.

“യേഹി, ഭിക്ഖവേ, ജച്ചന്ധേഹി ഹത്ഥിസ്സ നങ്ഗുട്ഠം ദിട്ഠം അഹോസി, തേ ഏവമാഹംസു - ‘ഏദിസോ, ദേവ, ഹത്ഥീ സേയ്യഥാപി മുസലോ’തി.

“യേഹി, ഭിക്ഖവേ, ജച്ചന്ധേഹി ഹത്ഥിസ്സ വാലധി ദിട്ഠോ അഹോസി, തേ ഏവമാഹംസു - ‘ഏദിസോ, ദേവ, ഹത്ഥീ സേയ്യഥാപി സമ്മജ്ജനീ’തി.

“തേ ‘ഏദിസോ ഹത്ഥീ, നേദിസോ ഹത്ഥീ; നേദിസോ ഹത്ഥീ, ഏദിസോ ഹത്ഥീ’”തി അഞ്ഞമഞ്ഞം മുട്ഠീഹി സംസുമ്ഭിംസു [സംയുജ്ഝിംസു (കം॰ സീ॰, സ്യാ॰ പീ॰)]. തേന ച പന, ഭിക്ഖവേ, സോ രാജാ അത്തമനോ അഹോസി.

“ഏവമേവ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, അഞ്ഞതിത്ഥിയാ പരിബ്ബാജകാ അന്ധാ അചക്ഖുകാ. തേ അത്ഥം ന ജാനന്തി അനത്ഥം ന ജാനന്തി, ധമ്മം ന ജാനന്തി അധമ്മം ന ജാനന്തി. തേ അത്ഥം അജാനന്താ അനത്ഥം അജാനന്താ, ധമ്മം അജാനന്താ അധമ്മം അജാനന്താ ഭണ്ഡനജാതാ കലഹജാതാ വിവാദാപന്നാ അഞ്ഞമഞ്ഞം മുഖസത്തീഹി വിതുദന്താ വിഹരന്തി - ‘ഏദിസോ ധമ്മോ, നേദിസോ ധമ്മോ; നേദിസോ ധമ്മോ, ഏദിസോ ധമ്മോ’”തി.

അഥ ഖോ ഭഗവാ ഏതമത്ഥം വിദിത്വാ തായം വേലായം ഇമം ഉദാനം ഉദാനേസി -

“ഇമേസു കിര സജ്ജന്തി, ഏകേ സമണബ്രാഹ്മണാ;

വിഗ്ഗയ്ഹ നം വിവദന്തി, ജനാ ഏകങ്ഗദസ്സിനോ”തി. ചതുത്ഥം;

൫. ദുതിയനാനാതിത്ഥിയസുത്തം

൫൫. ഏവം മേ സുതം - ഏകം സമയം ഭഗവാ സാവത്ഥിയം വിഹരതി ജേതവനേ അനാഥപിണ്ഡികസ്സ ആരാമേ. തേന ഖോ പന സമയേന സമ്ബഹുലാ നാനാതിത്ഥിയസമണബ്രാഹ്മണപരിബ്ബാജകാ സാവത്ഥിയം പടിവസന്തി നാനാദിട്ഠികാ നാനാഖന്തികാ നാനാരുചികാ നാനാദിട്ഠിനിസ്സയനിസ്സിതാ.

സന്തേകേ സമണബ്രാഹ്മണാ ഏവംവാദിനോ ഏവംദിട്ഠിനോ - “സസ്സതോ അത്താ ച ലോകോ ച, ഇദമേവ സച്ചം മോഘമഞ്ഞ”ന്തി. സന്തി പനേകേ സമണബ്രാഹ്മണാ ഏവംവാദിനോ ഏവംദിട്ഠിനോ - “അസസ്സതോ അത്താ ച ലോകോ ച, ഇദമേവ സച്ചം മോഘമഞ്ഞ”ന്തി. സന്തേകേ സമണബ്രാഹ്മണാ ഏവംവാദിനോ ഏവംദിട്ഠിനോ - “സസ്സതോ ച അസസ്സതോ ച [സസ്സതോ അസസ്സതോ (സീ॰)] അത്താ ച ലോകോ ച, ഇദമേവ സച്ചം മോഘമഞ്ഞ”ന്തി. സന്തി പനേകേ സമണബ്രാഹ്മണാ ഏവംവാദിനോ ഏവംദിട്ഠിനോ - “നേവ സസ്സതോ നാസസ്സതോ അത്താ ച ലോകോ ച, ഇദമേവ സച്ചം മോഘമഞ്ഞ”ന്തി. സന്തേകേ സമണബ്രാഹ്മണാ ഏവംവാദിനോ ഏവംദിട്ഠിനോ - “സയംകതോ അത്താ ച ലോകോ ച, ഇദമേവ സച്ചം മോഘമഞ്ഞ”ന്തി. സന്തി പനേകേ സമണബ്രാഹ്മണാ ഏവംവാദിനോ ഏവംദിട്ഠിനോ - “പരംകതോ അത്താ ച ലോകോ ച, ഇദമേവ സച്ചം മോഘമഞ്ഞ”ന്തി. സന്തേകേ സമണബ്രാഹ്മണാ ഏവംവാദിനോ ഏവംദിട്ഠിനോ - “സയംകതോ ച പരംകതോ ച [സയംകതോ പരംകതോ (സീ॰)] അത്താ ച ലോകോ ച, ഇദമേവ സച്ചം മോഘമഞ്ഞ”ന്തി. സന്തി പനേകേ സമണബ്രാഹ്മണാ ഏവംവാദിനോ ഏവംദിട്ഠിനോ - “അസയംകാരോ അപരംകാരോ [അസയംകാരോ ച അപരംകാരോ ച (സ്യാ॰ പീ॰)] അധിച്ചസമുപ്പന്നോ അത്താ ച ലോകോ ച, ഇദമേവ സച്ചം മോഘമഞ്ഞ”ന്തി. സന്തേകേ സമണബ്രാഹ്മണാ ഏവംവാദിനോ ഏവംദിട്ഠിനോ - “സസ്സതം സുഖദുക്ഖം അത്താ ച ലോകോ ച, ഇദമേവ സച്ചം മോഘമഞ്ഞ”ന്തി. സന്തി പനേകേ സമണബ്രാഹ്മണാ ഏവംവാദിനോ ഏവംദിട്ഠിനോ - “അസസ്സതം സുഖദുക്ഖം അത്താ ച ലോകോ ച, ഇദമേവ സച്ചം മോഘമഞ്ഞ”ന്തി. സന്തേകേ സമണബ്രാഹ്മണാ ഏവംവാദിനോ ഏവംദിട്ഠിനോ - “സസ്സതഞ്ച അസസ്സതഞ്ച [സസ്സതം അസസ്സതം (സീ॰)] സുഖദുക്ഖം അത്താ ച ലോകോ ച, ഇദമേവ സച്ചം മോഘമഞ്ഞ”ന്തി. സന്തി പനേകേ സമണബ്രാഹ്മണാ ഏവംവാദിനോ ഏവംദിട്ഠിനോ - “നേവ സസ്സതം നാസസ്സതം സുഖദുക്ഖം അത്താ ച ലോകോ ച, ഇദമേവ സച്ചം മോഘമഞ്ഞ”ന്തി. സന്തേകേ സമണബ്രാഹ്മണാ ഏവംവാദിനോ ഏവംദിട്ഠിനോ - “സയംകതം സുഖദുക്ഖം അത്താ ച ലോകോ ച, ഇദമേവ സച്ചം മോഘമഞ്ഞ”ന്തി. സന്തി പനേകേ സമണബ്രാഹ്മണാ ഏവംവാദിനോ ഏവദിട്ഠിനോ - “പരംകതം സുഖദുക്ഖം അത്താ ച ലോകോ ച, ഇദമേവ സച്ചം മോഘമഞ്ഞ”ന്തി. സന്തേകേ സമണബ്രാഹ്മണാ ഏവംവാദിനോ ഏവംദിട്ഠിനോ - “സയംകതഞ്ച പരംകതഞ്ച [സയംകഥം പരംകതം (സീ॰)] സുഖദുക്ഖം അത്താ ച ലോകോ ച, ഇദമേവ സച്ചം മോഘമഞ്ഞ”ന്തി. സന്തി പനേകേ സമണബ്രാഹ്മണാ ഏവംവാദിനോ ഏവംദിട്ഠിനോ - “അസയംകാരം

അപരംകാരം അധിച്ചസമുപ്പന്നം സുഖദുക്ഖം അത്താ ച ലോകോ ച, ഇദമേവ സച്ചം മോഘമഞ്ഞ''ന്തി.

തേ ഭണ്ഡനജാതാ കലഹജാതാ വിവാദാപന്നാ അഞ്ഞമഞ്ഞം മുഖസത്തീഹി വിതുദന്താ വിഹരന്തി - ''ഏദിസോ ധമ്മോ, നേദിസോ ധമ്മോ; നേദിസോ ധമ്മോ, ഏദിസോ ധമ്മോ''തി.

അഥ ഖോ സമ്ബഹുലാ ഭിക്ഖൂ പുബ്ബണ്ഹസമയം നിവാസേത്വാ പത്തചീവരമാദായ സാവത്ഥിം പിണ്ഡായ പാവിസിംസു. സാവത്ഥിയം പിണ്ഡായ ചരിത്വാ പച്ഛാഭത്തം പിണ്ഡപാതപടിക്കന്താ യേന ഭഗവാ തേനുപസങ്കമിംസു; ഉപസങ്കമിത്വാ ഭഗവന്തം അഭിവാദേത്വാ ഏകമന്തം നിസീദിംസു. ഏകമന്തം നിസിന്നാ ഖോ തേ ഭിക്ഖൂ ഭഗവന്തം ഏതദവോചും -

''ഇധ, ഭന്തേ, സമ്ബഹുലാ നാനാതിത്ഥിയസമണബ്രാഹ്മണപരിബ്ബാജകാ സാവത്ഥിയം പടിവസന്തി നാനാദിട്ഠികാ നാനാഖന്തികാ നാനാരുചികാ നാനാദിട്ഠിനിസ്സയനിസ്സിതാ.

''സന്തേകേ സമണബ്രാഹ്മണാ ഏവംവാദിനോ ഏവംദിട്ഠിനോ - 'സസ്സതോ അത്താ ച ലോകോ ച, ഇദമേവ സച്ചം മോഘമഞ്ഞ'ന്തി...പേ... തേ ഭണ്ഡനജാതാ കലഹജാതാ വിവാദാപന്നാ അഞ്ഞമഞ്ഞം മുഖസത്തീഹി വിതുദന്താ വിഹരന്തി - 'ഏദിസോ ധമ്മോ, നേദിസോ ധമ്മോ; നേദിസോ ധമ്മോ, ഏദിസോ ധമ്മോ'''തി.

''അഞ്ഞതിത്ഥിയാ, ഭിക്ഖവേ, പരിബ്ബാജകാ അന്ധാ അചക്ഖുകാ; അത്ഥം ന ജാനന്തി അനത്ഥം ന ജാനന്തി, ധമ്മം ന ജാനന്തി അധമ്മം ന ജാനന്തി. തേ അത്ഥം അജാനന്താ അനത്ഥം അജാനന്താ, ധമ്മം അജാനന്താ അധമ്മം അജാനന്താ ഭണ്ഡനജാതാ കലഹജാതാ വിവാദാപന്നാ അഞ്ഞമഞ്ഞം മുഖസത്തീഹി വിതുദന്താ വിഹരന്തി - 'ഏദിസോ ധമ്മോ, നേദിസോ ധമ്മോ; നേദിസോ ധമ്മോ, ഏദിസോ ധമ്മോ'''തി.

അഥ ഖോ ഭഗവാ ഏതമത്ഥം വിദിത്വാ തായം വേലായം ഇമം ഉദാനം ഉദാനേസി -

> ''ഇമേസു കിര സജ്ജന്തി, ഏകേ സമണബ്രാഹ്മണാ;
> അന്തരാവ വിസീദന്തി, അപ്പത്വാവ തമോഗധ''ന്തി. പഞ്ചമം;

൬. തതിയനാനാതിത്ഥിയസുത്തം

൫൬. ഏവം മേ സുതം - ഏകം സമയം ഭഗവാ സാവത്ഥിയം വിഹരതി ജേതവനേ അനാഥപിണ്ഡികസ്സ ആരാമേ. തേന ഖോ പന സമയേന സമ്ബഹുലാ നാനാതിത്ഥിയസമണബ്രാഹ്മണപരിബ്ബാജകാ സാവത്ഥിയം പടിവസന്തി നാനാദിട്ഠികാ നാനാഖന്തികാ നാനാരുചികാ നാനാദിട്ഠിനിസ്സയനിസ്സിതാ.

സന്തേകേ സമണബ്രാഹ്മണാ ഏവംവാദിനോ ഏവംദിട്ഠിനോ - ''സസ്സതോ അത്താ ച ലോകോ ച, ഇദമേവ സച്ചം മോഘമഞ്ഞ''ന്തി. സന്തി പനേകേ സമണബ്രാഹ്മണാ ഏവംവാദിനോ ഏവംദിട്ഠിനോ - ''അസസ്സതോ അത്താ ച

ലോകോ ച, ഇദമേവ സച്ചം മോഘമഞ്ഞ''ന്തി. സന്തേകേ സമണബ്രാഹ്മണാ ഏവംവാദിനോ ഏവംദിട്ഠിനോ - ''സസ്സതോ ച അസസ്സതോ ച അത്താ ച ലോകോ ച, ഇദമേവ സച്ചം മോഘമഞ്ഞ''ന്തി. സന്തി പനേകേ സമണബ്രാഹ്മണാ ഏവംവാദിനോ ഏവംദിട്ഠിനോ - ''നേവ സസ്സതോ നാസസ്സതോ അത്താ ച ലോകോ ച, ഇദമേവ സച്ചം മോഘമഞ്ഞ''ന്തി. സന്തേകേ സമണബ്രാഹ്മണാ ഏവംവാദിനോ ഏവംദിട്ഠിനോ - ''സയംകതോ അത്താ ച ലോകോ ച, ഇദമേവ സച്ചം മോഘമഞ്ഞ''ന്തി. സന്തി പനേകേ സമണബ്രാഹ്മണാ ഏവംവാദിനോ ഏവംദിട്ഠിനോ - ''പരംകതോ അത്താ ച ലോകോ ച, ഇദമേവ സച്ചം മോഘമഞ്ഞ''ന്തി. സന്തേകേ സമണബ്രാഹ്മണാ ഏവംവാദിനോ ഏവംദിട്ഠിനോ - ''സയംകതോ ച പരംകതോ ച അത്താ ച ലോകോ ച, ഇദമേവ സച്ചം മോഘമഞ്ഞ''ന്തി. സന്തി പനേകേ സമണബ്രാഹ്മണാ ഏവംവാദിനോ ഏവംദിട്ഠിനോ - ''അസയംകാരോ അപരംകാരോ അധിച്ചസമുപ്പന്നോ അത്താ ച ലോകോ ച, ഇദമേവ സച്ചം മോഘമഞ്ഞ''ന്തി. സന്തേകേ സമണബ്രാഹ്മണാ ഏവംവാദിനോ ഏവംദിട്ഠിനോ - ''സസ്സതം സുഖദുക്ഖം അത്താ ച ലോകോ ച, ഇദമേവ സച്ചം മോഘമഞ്ഞ''ന്തി. സന്തി പനേകേ സമണബ്രാഹ്മണാ ഏവംവാദിനോ ഏവംദിട്ഠിനോ - ''അസസ്സതം സുഖദുക്ഖം അത്താ ച ലോകോ ച, ഇദമേവ സച്ചം മോഘമഞ്ഞ''ന്തി. സന്തേകേ സമണബ്രാഹ്മണാ ഏവംവാദിനോ ഏവംദിട്ഠിനോ - ''സസ്സതഞ്ച അസസ്സതഞ്ച സുഖദുക്ഖം അത്താ ച ലോകോ ച, ഇദമേവ സച്ചം മോഘമഞ്ഞ''ന്തി. സന്തി പനേകേ സമണബ്രാഹ്മണാ ഏവംവാദിനോ ഏവംദിട്ഠിനോ - ''നേവ സസ്സതം നാസസ്സതം സുഖദുക്ഖം അത്താ ച ലോകോ ച, ഇദമേവ സച്ചം മോഘമഞ്ഞ''ന്തി. സന്തേകേ സമണബ്രാഹ്മണാ ഏവംവാദിനോ ഏവംദിട്ഠിനോ - ''സയംകതം സുഖദുക്ഖം അത്താ ച ലോകോ ച, ഇദമേവ സച്ചം മോഘമഞ്ഞ''ന്തി. സന്തി പനേകേ സമണബ്രാഹ്മണാ ഏവംവാദിനോ ഏവംദിട്ഠിനോ - ''പരംകതം സുഖദുക്ഖം അത്താ ച ലോകോ ച, ഇദമേവ സച്ചം മോഘമഞ്ഞ''ന്തി . സന്തേകേ സമണബ്രാഹ്മണാ ഏവംവാദിനോ ഏവംദിട്ഠിനോ - ''സയംകതഞ്ച പരംകതഞ്ച സുഖദുക്ഖം അത്താ ച ലോകോ ച, ഇദമേവ സച്ചം മോഘമഞ്ഞ''ന്തി. സന്തി പനേകേ സമണബ്രാഹ്മണാ ഏവംവാദിനോ ഏവംദിട്ഠിനോ - ''അസയംകാരം അപരംകാരം അധിച്ചസമുപ്പന്നം സുഖദുക്ഖം അത്താ ച ലോകോ ച, ഇദമേവ സച്ചം മോഘമഞ്ഞ''ന്തി.

തേ ഭണ്ഡനജാതാ കലഹജാതാ വിവാദാപന്നാ അഞ്ഞമഞ്ഞം മുഖസത്തീഹി വിതുദന്താ വിഹരന്തി - ''ഏദിസോ ധമ്മോ, നേദിസോ ധമ്മോ; നേദിസോ ധമ്മോ, ഏദിസോ ധമ്മോ''തി.

അഥ ഖോ സമ്ബഹുലാ ഭിക്ഖൂ പുബ്ബണ്ഹസമയം നിവാസേത്വാ പത്തചീവരമാദായ സാവത്ഥിം പിണ്ഡായ പാവിസിംസു. സാവത്ഥിയം പിണ്ഡായ ചരിത്വാ പച്ഛാഭത്തം പിണ്ഡപാതപടിക്കന്താ യേന ഭഗവാ തേനുപസങ്കമിംസു; ഉപസങ്കമിത്വാ ഭഗവന്തം അഭിവാദേത്വാ ഏകമന്തം നിസീദിംസു. ഏകമന്തം നിസിന്നാ ഖോ തേ ഭിക്ഖൂ ഭഗവന്തം ഏതദവോചും -

''ഇധ, ഭന്തേ, സമ്ബഹുലാ നാനാതിത്ഥിയസമണബ്രാഹ്മണപരിബ്ബാജകാ സാവത്ഥിയം പടിവസന്തി നാനാദിട്ഠികാ നാനാഖന്തികാ നാനാരുചികാ നാനാദിട്ഠിനിസ്സയനിസ്സിതാ.

“സന്തേകേ സമണബ്രാഹ്മണാ ഏവംവാദിനോ ഏവംദിട്ഠിനോ - ‘സസ്സതോ അത്താ ച ലോകോ ച, ഇദമേവ സച്ചം മോഘമഞ്ഞ’ന്തി ...പേ॰... തേ ഭണ്ഡനജാതാ കലഹജാതാ വിവാദാപന്നാ അഞ്ഞമഞ്ഞം മുഖസത്തീഹി വിതുദന്താ വിഹരന്തി - ‘ഏദിസോ ധമ്മോ, നേദിസോ ധമ്മോ; നേദിസോ ധമ്മോ, ഏദിസോ ധമ്മോ’”തി.

“അഞ്ഞതിത്ഥിയാ, ഭിക്ഖവേ, പരിബ്ബാജകാ അന്ധാ അചക്ഖുകാ. തേ അത്ഥം ന ജാനന്തി അനത്ഥം ന ജാനന്തി, ധമ്മം ന ജാനന്തി അധമ്മം ന ജാനന്തി. തേ അത്ഥം അജാനന്താ അനത്ഥം അജാനന്താ, ധമ്മം അജാനന്താ അധമ്മം അജാനന്താ ഭണ്ഡനജാതാ കലഹജാതാ വിവാദാപന്നാ അഞ്ഞമഞ്ഞം മുഖസത്തീഹി വിതുദന്താ വിഹരന്തി - ‘ഏദിസോ ധമ്മോ, നേദിസോ ധമ്മോ; നേദിസോ ധമ്മോ, ഏദിസോ ധമ്മോ’”തി.

അഥ ഖോ ഭഗവാ ഏതമത്ഥം വിദിത്വാ തായം വേലായം ഇമം ഉദാനം ഉദാനേസി -

“അഹങ്കാരപസുതായം പജാ, പരംകാരൂപസംഹിതാ;
ഏതദേകേ നാബ്ഭഞ്ഞംസു, ന നം സല്ലന്തി അദ്ദസും.

“ഏതഞ്ച സല്ലം പടികച്ച [പടിഗച്ച (സീ॰ സ്യാ॰ കം॰ പീ॰)] പസ്സതോ;
അഹം കരോമീതി ന തസ്സ ഹോതി;
പരോ കരോതീതി ന തസ്സ ഹോതി.

“മാനുപേതാ അയം പജാ, മാനഗന്ഥാ മാനവിനിബദ്ധാ [മാനവിനിബന്ധാ (സീ॰)];
ദിട്ഠീസു സാരമ്ഭകഥാ, സംസാരം നാതിവത്തതീ”തി. ഛട്ഠം;

൭. സുഭൂതിസുത്തം

൫൭. ഏവം മേ സുതം - ഏകം സമയം ഭഗവാ സാവത്ഥിയം വിഹരതി ജേതവനേ അനാഥപിണ്ഡികസ്സ ആരാമേ. തേന ഖോ പന സമയേന ആയസ്മാ സുഭൂതി ഭഗവതോ അവിദൂരേ നിസിന്നോ ഹോതി പല്ലങ്കം ആഭുജിത്വാ ഉജും കായം പണിധായ അവിതക്കം സമാധിം സമാപജ്ജിത്വാ.

അദ്ദസാ ഖോ ഭഗവാ ആയസ്മന്തം സുഭൂതിം അവിദൂരേ നിസിന്നം പല്ലങ്കം ആഭുജിത്വാ ഉജും കായം പണിധായ അവിതക്കം സമാധിം സമാപന്നം.

അഥ ഖോ ഭഗവാ ഏതമത്ഥം വിദിത്വാ തായം വേലായം ഇമം ഉദാനം ഉദാനേസി -

“യസ്സ വിതക്കാ വിധൂപിതാ,
അജ്ഝത്തം സുവികപ്പിതാ അസേസാ;
തം സങ്ഗമതിച്ച അരൂപസഞ്ഞീ,
ചതുയോഗാതിഗതോ ന ജാതു മേതീ”തി [ന ജാതിമേതീതി (സ്യാ॰ പീ॰ അട്ഠ॰ പാഠന്തരം)]. സത്തമം;

൮. ഗണികാസുത്തം

൭൮. ഏവം മേ സുതം - ഏകം സമയം ഭഗവാ രാജഗഹേ വിഹരതി വേളുവനേ കലന്ദകനിവാപേ. തേന ഖോ പന സമയേന രാജഗഹേ ദ്വേ പൂഗാ അഞ്ഞതരിസ്സാ ഗണികായ സാരത്താ ഹോന്തി പടിബദ്ധചിത്താ; ഭണ്ഡനജാതാ കലഹജാതാ വിവാദാപന്നാ അഞ്ഞമഞ്ഞം പാണീഹിപി ഉപക്കമന്തി , ലേഡ്ഡൂഹിപി ഉപക്കമന്തി , ദണ്ഡേഹിപി ഉപക്കമന്തി, സത്ഥേഹിപി ഉപക്കമന്തി. തേ തത്ഥ മരണമ്പി നിഗച്ഛന്തി മരണമത്തമ്പി ദുക്ഖം.

അഥ ഖോ സമ്ബഹുലാ ഭിക്ഖൂ പുബ്ബണ്ഹസമയം നിവാസേത്വാ പത്തചീവരമാദായ രാജഗഹം പിണ്ഡായ പാവിസിംസു. രാജഗഹേ പിണ്ഡായ ചരിത്വാ പച്ഛാഭത്തം പിണ്ഡപാതപടിക്കന്താ യേന ഭഗവാ തേനുപസങ്കമിംസു ; ഉപസങ്കമിത്വാ ഭഗവന്തം അഭിവാദേത്വാ ഏകമന്തം നിസീദിംസു. ഏകമന്തം നിസിന്നാ ഖോ തേ ഭിക്ഖൂ ഭഗവന്തം ഏതദവോചും -

''ഇധ, ഭന്തേ, രാജഗഹേ ദ്വേ പൂഗാ അഞ്ഞതരിസ്സാ ഗണികായ സാരത്താ പടിബദ്ധചിത്താ; ഭണ്ഡനജാതാ കലഹജാതാ വിവാദാപന്നാ അഞ്ഞമഞ്ഞം പാണീഹിപി ഉപക്കമന്തി, ലേഡ്ഡൂഹിപി ഉപക്കമന്തി, ദണ്ഡേഹിപി ഉപക്കമന്തി, സത്ഥേഹിപി ഉപക്കമന്തി. തേ തത്ഥ മരണമ്പി നിഗച്ഛന്തി മരണമത്തമ്പി ദുക്ഖ''ന്തി.

അഥ ഖോ ഭഗവാ ഏതമത്ഥം വിദിത്വാ തായം വേലായം ഇമം ഉദാനം ഉദാനേസി -

> ''യഞ്ച പത്തം യഞ്ച പത്തബ്ബം, ഉഭയമേതം രജാനുകിണ്ണം, ആതുരസ്സാനുസിക്ഖതോ. യേ ച സിക്ഖാസാരാ സീലബ്ബതം ജീവിതം ബ്രഹ്മചരിയം ഉപട്ഠാനസാരാ, അയമേകോ അന്തോ. യേ ച ഏവംവാദിനോ - 'നത്ഥി കാമേസു ദോസോ'തി, അയം ദുതിയോ അന്തോ. ഇച്ചേതേ ഉഭോ അന്താ കടസിവഡ്ഢനാ, കടസിയോ ദിട്ഠിം വഡ്ഢേന്തി. ഏതേതേ ഉഭോ അന്തേ അനഭിഞ്ഞായ ഓലീയന്തി ഏകേ, അതിധാവന്തി ഏകേ. യേ ച ഖോ തേ അഭിഞ്ഞായ തത്ര ച നാഹേസും, തേന ച നാമഞ്ഞിംസു, വട്ടം തേസം നത്ഥി പഞ്ഞാപനായാ''തി. അട്ഠമം.

൯. ഉപാതിധാവന്തിസുത്തം

൭൯. ഏവം മേ സുതം - ഏകം സമയം ഭഗവാ സാവത്ഥിയം വിഹരതി ജേതവനേ അനാഥപിണ്ഡികസ്സ ആരാമേ. തേന ഖോ പന സമയേന ഭഗവാ രത്തന്ധകാരതിമിസായം അബ്ഭോകാസേ നിസിന്നോ ഹോതി തേലപ്പദീപേസു ഝായമാനേസു.

തേന ഖോ പന സമയേന സമ്ബഹുലാ അധിപാതകാ തേസു തേലപ്പദീപേസു ആപാതപരിപാതം അനയം ആപജ്ജന്തി, ബ്യസനം ആപജ്ജന്തി [നത്ഥി സീഹളപോത്ഥകേ], അനയബ്യസനം ആപജ്ജന്തി [നത്ഥി സീഹളപോത്ഥകേ]. അദ്ദസാ ഖോ ഭഗവാ തേ സമ്ബഹുലേ അധിപാതകേ തേസു തേലപ്പദീപേസു ആപാതപരിപാതം അനയം ആപജ്ജന്തേ, ബ്യസനം ആപജ്ജന്തേ, അനയബ്യസനം ആപജ്ജന്തേ.

അഥ ഖോ ഭഗവാ ഏതമത്ഥം വിദിത്വാ തായം വേലായം ഇമം ഉദാനം ഉദാനേസി -

> ''ഉപാതിധാവന്തി ന സാരമേന്തി,
> നവം നവം ബന്ധനം ബ്രൂഹയന്തി;
> പതന്തി പജ്ജോതമിവാധിപാതകാ [... ധിപാതാ (സീ॰ സ്യാ॰)],
> ദിട്ഠേ സുതേ ഇതിഹേകേ നിവിട്ഠാ''തി. നവമം;

൧൦. ഉപ്പജ്ജന്തിസുത്തം

൬൦. ഏവം മേ സുതം - ഏകം സമയം ഭഗവാ സാവത്ഥിയം വിഹരതി ജേതവനേ അനാഥപിണ്ഡികസ്സ ആരാമേ. അഥ ഖോ ആയസ്മാ ആനന്ദോ യേന ഭഗവാ തേനുപസങ്കമി; ഉപസങ്കമിത്വാ ഭഗവന്തം അഭിവാദേത്വാ ഏകമന്തം നിസീദി. ഏകമന്തം നിസിന്നോ ഖോ ആയസ്മാ ആനന്ദോ ഭഗവന്തം ഏതദവോച -

''യാവകീവഞ്ച, ഭന്തേ, തഥാഗതാ ലോകേ നുപ്പജ്ജന്തി അരഹന്തോ സമ്മാസമ്ബുദ്ധാ താവ അഞ്ഞതിത്ഥിയാ പരിബ്ബാജകാ സക്കതാ ഹോന്തി ഗരുകതാ മാനിതാ പൂജിതാ അപചിതാ ലാഭിനോ ചീവരപിണ്ഡപാതസേനാസനഗിലാനപച്ചയഭേസജ്ജപരിക്ഖാരാനം. യതോ ച ഖോ, ഭന്തേ, തഥാഗതാ ലോകേ ഉപ്പജ്ജന്തി അരഹന്തോ സമ്മാസമ്ബുദ്ധാ അഥ അഞ്ഞതിത്ഥിയാ പരിബ്ബാജകാ അസക്കതാ ഹോന്തി അഗരുകതാ അമാനിതാ അപൂജിതാ അനപചിതാ ന ലാഭിനോ ചീവരപിണ്ഡപാതസേനാസനഗിലാനപച്ചയഭേസജ്ജപരിക്ഖാരാനം. ഭഗവാ യേവ [ഭഗവാ ചേവ (സ്യാ॰)] ദാനി, ഭന്തേ, സക്കതോ ഹോതി ഗരുകതോ മാനിതോ പൂജിതോ അപചിതോ ലാഭീ ചീവരപിണ്ഡപാതസേനാസനഗിലാനപച്ചയഭേസജ്ജപരിക്ഖാരാനം, ഭിക്ഖുസങ്ഘോ ചാ''തി.

''ഏവമേതം , ആനന്ദ, യാവകീവഞ്ച, ആനന്ദ, തഥാഗതാ ലോകേ നുപ്പജ്ജന്തി അരഹന്തോ സമ്മാസമ്ബുദ്ധാ താവ അഞ്ഞതിത്ഥിയാ പരിബ്ബാജകാ സക്കതാ ഹോന്തി ഗരുകതാ മാനിതാ പൂജിതാ അപചിതാ ലാഭിനോ ചീവരപിണ്ഡപാതസേനാസനഗിലാനപച്ചയഭേസജ്ജപരിക്ഖാരാനം. യതോ ച ഖോ, ആനന്ദ, തഥാഗതാ ലോകേ ഉപ്പജ്ജന്തി അരഹന്തോ സമ്മാസമ്ബുദ്ധാ അഥ അഞ്ഞതിത്ഥിയാ പരിബ്ബാജകാ അസക്കതാ ഹോന്തി അഗരുകതാ അമാനിതാ അപൂജിതാ അനപചിതാ ന ലാഭിനോ ചീവരപിണ്ഡപാതസേനാസനഗിലാനപച്ചയഭേസജ്ജപരിക്ഖാരാനം. തഥാഗതോവ [തഥാഗതോ ചേവ (സ്യാ॰)] ദാനി സക്കതോ ഹോതി ഗരുകതോ മാനിതോ പൂജിതോ അപചിതോ ലാഭീ ചീവരപിണ്ഡപാതസേനാസനഗിലാനപച്ചയഭേസജ്ജപരിക്ഖാരാനം, ഭിക്ഖുസങ്ഘോ ചാ''തി.

അഥ ഖോ ഭഗവാ ഏതമത്ഥം വിദിത്വാ തായം വേലായം ഇമം ഉദാനം ഉദാനേസി -

> ''ഓഭാസതി താവ സോ കിമി,

യാവ ന ഉന്നമതേ [ഉഗ്ഗമതി (സീ॰), ഉന്നമതി (സ്യാ॰)] പഭങ്കരോ;
(സ) [( ) നത്ഥി സീ॰ സ്യാ॰ പോത്ഥകേസു] വേരോചനമ്ഹി ഉഗ്ഗതേ,
ഹതപ്പഭോ ഹോതി ന ചാപി ഭാസതി.

‘‘ഏവം ഓഭാസിതമേവ തക്കികാനം [തിത്ഥിയാനം (സീ॰ സ്യാ॰ പീ॰)],
യാവ സമ്മാസമ്ബുദ്ധാ ലോകേ നുപ്പജ്ജന്തി;
ന തക്കികാ സുജ്ഝന്തി ന ചാപി സാവകാ,
ദുദ്ദിട്ഠീ ന ദുക്ഖാ പമുച്ചരേ’’തി. ദസമം;

തസ്സുദ്ദാനം -

ആയുജടിലവേക്ഖണാ, തയോ തിത്ഥിയാ സുഭൂതി;
ഗണികാ ഉപാതി നവമോ, ഉപ്പജ്ജന്തി ച തേ ദസാതി.

ജച്ചന്ധവഗ്ഗോ ഛട്ഠോ നിട്ഠിതോ.

൭. ചൂളവഗ്ഗോ

൧. പഠമലകുണ്ഡകഭദ്ദിയസുത്തം

൬൧. ഏവം മേ സുതം - ഏകം സമയം ഭഗവാ സാവത്ഥിയം വിഹരതി ജേതവനേ അനാഥപിണ്ഡികസ്സ ആരാമേ. തേന ഖോ പന സമയേന ആയസ്മാ സാരിപുത്തോ ആയസ്മന്തം ലകുണ്ഡകഭദ്ദിയം അനേകപരിയായേന ധമ്മിയാ കഥായ സന്ദസ്സേതി സമാദപേതി [സമാദാപേതി (?)] സമുത്തേജേതി സമ്പഹംസേതി.

അഥ ഖോ ആയസ്മതോ ലകുണ്ഡകഭദ്ദിയസ്സ ആയസ്മതാ സാരിപുത്തേന അനേകപരിയായേന ധമ്മിയാ കഥായ സന്ദസ്സിയമാനസ്സ സമാദപിയമാനസ്സ സമുത്തേജിയമാനസ്സ സമ്പഹംസിയമാനസ്സ അനുപാദായ ആസവേഹി ചിത്തം വിമുച്ചി.

അദ്ദസാ ഖോ ഭഗവാ ആയസ്മന്തം ലകുണ്ഡകഭദ്ദിയം ആയസ്മതാ സാരിപുത്തേന അനേകപരിയായേന ധമ്മിയാ കഥായ സന്ദസ്സിയമാനം സമാദപിയമാനം സമുത്തേജിയമാനം സമ്പഹംസിയമാനം അനുപാദായ ആസവേഹി ചിത്തം വിമുത്തം [വിമുത്തചിത്തം (?)].

അഥ ഖോ ഭഗവാ ഏതമത്ഥം വിദിത്വാ തായം വേലായം ഇമം ഉദാനം ഉദാനേസി -

> ''ഉദ്ധം അധോ സബ്ബധി വിപ്പമുത്തോ, അയംഹമസ്മീതി [അയമഹമസ്മീതി (സീ॰ സ്യാ॰ പീ॰)] അനാനുപസ്സീ;
> ഏവം വിമുത്തോ ഉദതാരി ഓഘം, അതിണ്ണപുബ്ബം അപുനബ്ഭവായാ''തി. പഠമം;

൨. ദുതിയലകുണ്ഡകഭദ്ദിയസുത്തം

൬൨. ഏവം മേ സുതം - ഏകം സമയം ഭഗവാ സാവത്ഥിയം വിഹരതി ജേതവനേ അനാഥപിണ്ഡികസ്സ ആരാമേ. തേന ഖോ പന സമയേന ആയസ്മാ സാരിപുത്തോ ആയസ്മന്തം ലകുണ്ഡകഭദ്ദിയം സേഖം [സേക്ഖോതി (സ്യാ॰), സേഖോതി (പീ॰)] മഞ്ഞമാനോ ഭിയ്യോസോമത്തായ അനേകപരിയായേന ധമ്മിയാ കഥായ സന്ദസ്സേതി സമാദപേതി സമുത്തേജേതി സമ്പഹംസേതി.

അദ്ദസാ ഖോ ഭഗവാ ആയസ്മന്തം സാരിപുത്തം ആയസ്മന്തം ലകുണ്ഡകഭദ്ദിയം സേഖം മഞ്ഞമാനം ഭിയ്യോസോമത്തായ അനേകപരിയായേന ധമ്മിയാ കഥായ സന്ദസ്സേന്തം സമാദപേന്തം സമുത്തേജേന്തം സമ്പഹംസേന്തം.

അഥ ഖോ ഭഗവാ ഏതമത്ഥം വിദിത്വാ തായം വേലായം ഇമം ഉദാനം ഉദാനേസി -

> ''അച്ഛേച്ഛി [അച്ഛേജ്ജി (ക॰ സീ॰), അച്ഛിജ്ജി (ക॰ സീ॰ സ്യാ॰), അഛിജ്ജി (ക॰)] വട്ടം ബ്യഗാ നിരാസം, വിസുക്ഖാ സരിതാ ന സന്ദതി;
> ഛിന്നം വട്ടം ന വത്തതി, ഏസേവന്തോ ദുക്ഖസ്സാ''തി. ദുതിയം;

൯. പഠമസത്തസുത്തം

൬൯. ഏവം മേ സുതം - ഏകം സമയം ഭഗവാ സാവത്ഥിയം വിഹരതി ജേതവനേ അനാഥപിണ്ഡികസ്സ ആരാമേ. തേന ഖോ പന സമയേന സാവത്ഥിയാ മനുസ്സാ യേഭുയ്യേന കാമേസു അതിവേലം സത്താ ( ) [(ഹോന്തി) (ബഹൂസു) അട്ഠകഥായ സംസന്ദേതബ്ബം] രത്താ ഗിദ്ധാ ഗധിതാ [ഗഥിതാ (സീ॰)] മുച്ഛിതാ അജ്ഝോപന്നാ സമ്മത്തകജാതാ കാമേസു വിഹരന്തി.

അഥ ഖോ സമ്ബഹുലാ ഭിക്ഖൂ പുബ്ബണ്ഹസമയം നിവാസേത്വാ പത്തചീവരമാദായ സാവത്ഥിയം പിണ്ഡായ പാവിസിംസു. സാവത്ഥിയം പിണ്ഡായ ചരിത്വാ പച്ഛാഭത്തം പിണ്ഡപാതപടിക്കന്താ യേന ഭഗവാ തേനുപസങ്കമിംസു; ഉപസങ്കമിത്വാ ഭഗവന്തം അഭിവാദേത്വാ ഏകമന്തം നിസീദിംസു. ഏകമന്തം നിസിന്നാ ഖോ തേ ഭിക്ഖൂ ഭഗവന്തം ഏതദവോചും - “ഇധ, ഭന്തേ, സാവത്ഥിയാ മനുസ്സാ യേഭുയ്യേന കാമേസു അതിവേലം സത്താ രത്താ ഗിദ്ധാ ഗധിതാ മുച്ഛിതാ അജ്ഝോപന്നാ സമ്മത്തകജാതാ കാമേസു വിഹരന്തീ”തി.

അഥ ഖോ ഭഗവാ ഏതമത്ഥം വിദിത്വാ തായം വേലായം ഇമം ഉദാനം ഉദാനേസി -

> “കാമേസു സത്താ കാമസങ്ഗസത്താ,
> സംയോജനേ വജ്ജമപസ്സമാനാ;
> ന ഹി ജാതു സംയോജനസങ്ഗസത്താ,
> ഓഘം തരേയ്യും വിപുലം മഹന്ത”ന്തി. തതിയം;

൪. ദുതിയസത്തസുത്തം

൬൪. ഏവം മേ സുതം - ഏകം സമയം ഭഗവാ സാവത്ഥിയം വിഹരതി ജേതവനേ അനാഥപിണ്ഡികസ്സ ആരാമേ. തേന ഖോ പന സമയേന സാവത്ഥിയാ മനുസ്സാ യേഭുയ്യേന കാമേസു സത്താ ( ) [(ഹോന്തി) (ബഹൂസു) അട്ഠകഥായ സംസന്ദേതബ്ബം] രത്താ ഗിദ്ധാ ഗധിതാ മുച്ഛിതാ അജ്ഝോപന്നാ അന്ധീകതാ സമ്മത്തകജാതാ കാമേസു വിഹരന്തി.

അഥ ഖോ ഭഗവാ പുബ്ബണ്ഹസമയം നിവാസേത്വാ പത്തചീവരമാദായ സാവത്ഥിം പിണ്ഡായ പാവിസി. അദ്ദസാ ഖോ ഭഗവാ സാവത്ഥിയാ തേ മനുസ്സേ യേഭുയ്യേന കാമേസു സത്തേ രത്തേ ഗിദ്ധേ ഗധിതേ മുച്ഛിതേ അജ്ഝോപന്നേ അന്ധീകതേ സമ്മത്തകജാതേ കാമേസു വിഹരന്തേ.

അഥ ഖോ ഭഗവാ ഏതമത്ഥം വിദിത്വാ തായം വേലായം ഇമം ഉദാനം ഉദാനേസി -

> “കാമന്ധാ ജാലസഞ്ഛന്നാ, തണ്ഹാഛദനഛാദിതാ;
> പമത്തബന്ധുനാ ബദ്ധാ, മച്ഛാവ കുമിനാമുഖേ;
> ജരാമരണമന്വേന്തി [ജരാമരണം ഗച്ഛന്തി (സീ॰ സ്യാ॰)], വച്ഛോ ഖീരപകോവ മാതര”ന്തി. ചതുത്ഥം;

൫. അപരലകുണ്ഡകഭദ്ദിയസുത്തം

൫൦. ഏവം മേ സുതം - ഏകം സമയം ഭഗവാ സാവത്ഥിയം വിഹരതി ജേതവനേ അനാഥപിണ്ഡികസ്സ ആരാമേ. തേന ഖോ പന സമയേന ആയസ്മാ ലകുണ്ഡകഭദ്ദിയോ സമ്ബഹുലാനം ഭിക്ഖൂനം പിട്ഠിതോ പിട്ഠിതോ യേന ഭഗവാ തേനുപസങ്കമി.

അദ്ദസാ ഖോ ഭഗവാ ആയസ്മന്തം ലകുണ്ഡകഭദ്ദിയം ദൂരതോവ സമ്ബഹുലാനം ഭിക്ഖൂനം പിട്ഠിതോ പിട്ഠിതോ ആഗച്ഛന്തം ദുബ്ബണ്ണം ദുദ്ദസികം ഓകോടിമകം യേഭുയ്യേന ഭിക്ഖൂനം പരിഭൂതരൂപം . ദിസ്വാന ഭിക്ഖൂ ആമന്തേസി -

"പസ്സഥ നോ തുമ്ഹേ, ഭിക്ഖവേ, ഏതം ഭിക്ഖും ദൂരതോവ സമ്ബഹുലാനം ഭിക്ഖൂനം പിട്ഠിതോ പിട്ഠിതോ ആഗച്ഛന്തം ദുബ്ബണ്ണം ദുദ്ദസികം ഓകോടിമകം യേഭുയ്യേന ഭിക്ഖൂനം പരിഭൂതരൂപ"ന്തി? "ഏവം, ഭന്തേ"തി.

"ഏസോ , ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു മഹിദ്ധികോ മഹാനുഭാവോ. ന ച സാ സമാപത്തി സുലഭരൂപാ യാ തേന ഭിക്ഖുനാ അസമാപന്നപുബ്ബാ. യസ്സ ചത്ഥായ [യസ്സത്ഥായ (സീ॰ ക॰)] കുലപുത്താ സമ്മദേവ അഗാരസ്മാ അനഗാരിയം പബ്ബജന്തി തദനുത്തരം ബ്രഹ്മചരിയപരിയോസാനം ദിട്ഠേവ ധമ്മേ സയം അഭിഞ്ഞാ സച്ഛികത്വാ ഉപസമ്പജ്ജ വിഹരതീ"തി.

അഥ ഖോ ഭഗവാ ഏതമത്ഥം വിദിത്വാ തായം വേലായം ഇമം ഉദാനം ഉദാനേസി -

"നേലങ്ഗോ സേതപച്ഛാദോ, ഏകാരോ വത്തതീ രഥോ;
അനീഘം പസ്സ ആയന്തം, ഛിന്നസോതം അബന്ധന"ന്തി. പഞ്ചമം;

൬. തണ്ഹാസങ്ഖയസുത്തം

൬൬. ഏവം മേ സുതം - ഏകം സമയം ഭഗവാ സാവത്ഥിയം വിഹരതി ജേതവനേ അനാഥപിണ്ഡികസ്സ ആരാമേ. തേന ഖോ പന സമയേന ആയസ്മാ അഞ്ഞാസികോണ്ഡഞ്ഞോ [അഞ്ഞാതകോണ്ഡഞ്ഞോ (സബ്ബത്ഥ)] ഭഗവതോ അവിദൂരേ നിസിന്നോ ഹോതി പല്ലങ്കം ആഭുജിത്വാ ഉജും കായം പണിധായ തണ്ഹാസങ്ഖയവിമുത്തിം പച്ചവേക്ഖമാനോ.

അദ്ദസാ ഖോ ഭഗവാ ആയസ്മന്തം അഞ്ഞാസികോണ്ഡഞ്ഞം അവിദൂരേ നിസിന്നം പല്ലങ്കം ആഭുജിത്വാ ഉജും കായം പണിധായ തണ്ഹാസങ്ഖയവിമുത്തിം പച്ചവേക്ഖമാനം.

അഥ ഖോ ഭഗവാ ഏതമത്ഥം വിദിത്വാ തായം വേലായം ഇമം ഉദാനം ഉദാനേസി -

"യസ്സ മൂലം ഛമാ നത്ഥി, പണ്ണാ നത്ഥി കുതോ ലതാ;
തം ധീരം ബന്ധനാ മുത്തം, കോ തം നിന്ദിതുമരഹതി;
ദേവാപി നം പസംസന്തി, ബ്രഹ്മുനാപി പസംസിതോ"തി. ഛട്ഠം;

൭. പപഞ്ചഖയസുത്തം

൬൭. ഏവം മേ സുതം - ഏകം സമയം ഭഗവാ സാവത്ഥിയം വിഹരതി ജേതവനേ അനാഥപിണ്ഡികസ്സ ആരാമേ. തേന ഖോ പന സമയേന ഭഗവാ അത്തനോ പപഞ്ചസഞ്ഞാസങ്ഖാപഹാനം പച്ചവേക്ഖമാനോ നിസിന്നോ ഹോതി.

അഥ ഖോ ഭഗവാ അത്തനോ പപഞ്ചസഞ്ഞാസങ്ഖാപഹാനം വിദിത്വാ തായം വേലായം ഇമം ഉദാനം ഉദാനേസി -

"യസ്സ പപഞ്ചാ ഠിതി ച നത്ഥി,
സന്ദാനം പലിഘഞ്ച വീതിവത്തോ;
തം നിത്തണ്ഹം മുനിം ചരന്തം,
നാവജാനാതി സദേവകോപി ലോകോ"തി. സത്തമം;

൮. കച്ചാനസുത്തം

൬൮. ഏവം മേ സുതം - ഏകം സമയം ഭഗവാ സാവത്ഥിയം വിഹരതി ജേതവനേ അനാഥപിണ്ഡികസ്സ ആരാമേ. തേന ഖോ പന സമയേന ആയസ്മാ മഹാകച്ചാനോ ഭഗവതോ അവിദൂരേ നിസിന്നോ ഹോതി പല്ലങ്കം ആഭുജിത്വാ ഉജും കായം പണിധായ കായഗതായ സതിയാ അജ്ഝത്തം പരിമുഖം സൂപട്ഠിതായ.

അദ്ദസാ ഖോ ഭഗവാ ആയസ്മന്തം മഹാകച്ചാനം അവിദൂരേ നിസിന്നം പല്ലങ്കം ആഭുജിത്വാ ഉജും കായം പണിധായ കായഗതായ സതിയാ അജ്ഝത്തം പരിമുഖം സൂപട്ഠിതായ.

അഥ ഖോ ഭഗവാ ഏതമത്ഥം വിദിത്വാ തായം വേലായം ഇമം ഉദാനം ഉദാനേസി -

"യസ്സ സിയാ സബ്ബദാ സതി,
സതതം കായഗതാ ഉപട്ഠിതാ;
നോ ചസ്സ നോ ച മേ സിയാ,
ന ഭവിസ്സതി ന ച മേ ഭവിസ്സതി;
അനുപുബ്ബവിഹാരി തത്ഥ സോ,
കാലേനേവ തരേ വിസത്തിക"ന്തി. അട്ഠമം;

൯. ഉദപാനസുത്തം

൬൯. ഏവം മേ സുതം - ഏകം സമയം ഭഗവാ മല്ലേസു ചാരികം ചരമാനോ മഹതാ ഭിക്ഖുസങ്ഘേന സദ്ധിം യേന ഥൂണം [ഥൂനം (സീ॰ സ്യാ॰ പീ॰)] നാമ മല്ലാനം ബ്രാഹ്മണഗാമോ തദവസരി. അസ്സോസും ഖോ ഥൂണേയ്യകാ ബ്രാഹ്മണഗഹപതികാ - "സമണോ ഖലു, ഭോ, ഗോതമോ സക്യപുത്തോ സക്യകുലാ പബ്ബജിതോ മല്ലേസു ചാരികം ചരമാനോ മഹതാ ഭിക്ഖുസങ്ഘേന സദ്ധിം ഥൂണം അനുപ്പത്തോ"തി.( ) [(അഥ ഖോ തേ ഥൂണേയ്യകാ ബ്രാഹ്മണഗഹപതികാ) (?)] ഉദപാനം തിണസ്സ ച ഭുസസ്സ ച യാവ മുഖതോ പൂരേസും - "മാ തേ മുണ്ഡകാ സമണകാ പാനീയം അപംസൂ"തി.

അഥ ഖോ ഭഗവാ മഗ്ഗാ ഓക്കമ്മ യേന രുക്ഖമൂലം തേനുപസങ്കമി; ഉപസങ്കമിത്വാ പഞ്ഞത്തേ ആസനേ നിസീദി. നിസജ്ജ ഖോ ഭഗവാ ആയസ്മന്തം ആനന്ദം ആമന്തേസി - "ഇങ്ഘ മേ ത്വം, ആനന്ദ, ഏതമ്ഹാ ഉദപാനാ പാനീയം ആഹരാ"തി.

ഏവം വുത്തേ, ആയസ്മാ ആനന്ദോ ഭഗവന്തം ഏതദവോച - "ഇദാനി സോ, ഭന്തേ, ഉദപാനോ ഥൂണേയ്യകേഹി ബ്രാഹ്മണഗഹപതികേഹി തിണസ്സ ച ഭുസസ്സ ച യാവ മുഖതോ പൂരിതോ - 'മാ തേ മുണ്ഡകാ സമണകാ പാനീയം അപംസൂ'"തി.

ദുതിയമ്പി ഖോ...പേ॰... തതിയമ്പി ഖോ ഭഗവാ ആയസ്മന്തം ആനന്ദം ആമന്തേസി - "ഇങ്ഘ മേ ത്വം, ആനന്ദ, ഏതമ്ഹാ ഉദപാനാ പാനീയം ആഹരാ"തി. "ഏവം, ഭന്തേ"തി ഖോ ആയസ്മാ ആനന്ദോ ഭഗവതോ പടിസ്സുത്വാ പത്തം ഗഹേത്വാ യേന സോ ഉദപാനോ തേനുപസങ്കമി. അഥ ഖോ സോ ഉദപാനോ ആയസ്മന്തേ ആനന്ദേ ഉപസങ്കമന്തേ സബ്ബം തം തിണഞ്ച ഭുസഞ്ച മുഖതോ ഓവമിത്വാ അച്ഛസ്സ ഉദകസ്സ അനാവിലസ്സ വിപ്പസന്നസ്സ യാവ മുഖതോ പൂരിതോ വിസ്സന്ദന്തോ [വിസ്സന്ദോ (ക॰)] മഞ്ഞേ അട്ഠാസി.

അഥ ഖോ ആയസ്മതോ ആനന്ദസ്സ ഏതദഹോസി - "അച്ഛരിയം വത, ഭോ, അബ്ഭുതം വത, ഭോ, തഥാഗതസ്സ മഹിദ്ധികതാ മഹാനുഭാവതാ! അയഞ്ഹി സോ ഉദപാനോ മയി ഉപസങ്കമന്തേ സബ്ബം തം തിണഞ്ച ഭുസഞ്ച മുഖതോ ഓവമിത്വാ അച്ഛസ്സ ഉദകസ്സ അനാവിലസ്സ വിപ്പസന്നസ്സ യാവ മുഖതോ പൂരിതോ വിസ്സന്ദന്തോ മഞ്ഞേ ഠിതോ"തി!! പത്തേന പാനീയം ആദായ യേന ഭഗവാ തേനുപസങ്കമി; ഉപസങ്കമിത്വാ ഭഗവന്തം ഏതദവോച - "അച്ഛരിയം, ഭന്തേ, അബ്ഭുതം, ഭന്തേ, തഥാഗതസ്സ മഹിദ്ധികതാ മഹാനുഭാവതാ! അയഞ്ഹി സോ, ഭന്തേ, ഉദപാനോ മയി ഉപസങ്കമന്തേ സബ്ബം തം തിണഞ്ച ഭുസഞ്ച മുഖതോ ഓവമിത്വാ അച്ഛസ്സ ഉദകസ്സ അനാവിലസ്സ വിപ്പസന്നസ്സ യാവ മുഖതോ പൂരിതോ വിസ്സന്ദന്തോ മഞ്ഞേ അട്ഠാസി!! പിവതു ഭഗവാ പാനീയം, പിവതു സുഗതോ പാനീയ"ന്തി.

അഥ ഖോ ഭഗവാ ഏതമത്ഥം വിദിത്വാ തായം വേലായം ഇമം ഉദാനം ഉദാനേസി -

"കിം കയിരാ ഉദപാനേന,
ആപാ ചേ സബ്ബദാ സിയും;
തണ്ഹായ മൂലതോ ഛേത്വാ,
കിസ്സ പരിയേസനം ചരേ"തി. നവമം;

൧൦. ഉതേനസുത്തം

൭൦. ഏവം മേ സുതം - ഏകം സമയം ഭഗവാ കോസമ്ബിയം വിഹരതി ഘോസിതാരാമേ. തേന ഖോ പന സമയേന രഞ്ഞോ ഉതേനസ്സ [ഉദേനസ്സ (സീ॰ സ്യാ॰ പീ॰)] ഉയ്യാനഗതസ്സ അന്തേപുരം ദഡ്ഢം ഹോതി, പഞ്ച ച ഇത്ഥിസതാനി [പഞ്ച ഇത്ഥിസതാനി (സീ॰ സ്യാ॰ പീ॰)] കാലങ്കതാനി ഹോന്തി സാമാവതീപമുഖാനി.

അഥ ഖോ സമ്ബഹുലാ ഭിക്ഖൂ പുബ്ബണ്ഹസമയം നിവാസേത്വാ പത്തചീവരമാദായ കോസമ്ബിം പിണ്ഡായ പാവിസിംസു. കോസമ്ബിയം പിണ്ഡായ ചരിത്വാ പച്ഛാഭത്തം പിണ്ഡപാതപടിക്കന്താ യേന ഭഗവാ തേനുപസങ്കമിംസു; ഉപസങ്കമിത്വാ ഭഗവന്തം അഭിവാദേത്വാ ഏകമന്തം നിസീദിംസു. ഏകമന്തം നിസിന്നാ ഖോ തേ ഭിക്ഖൂ ഭഗവന്തം ഏതദവോചും - ''ഇധ, ഭന്തേ, രഞ്ഞോ ഉതേനസ്സ ഉയ്യാനഗതസ്സ അന്തേപുരം ദഡ്ഢം, പഞ്ച ച ഇത്ഥിസതാനി കാലങ്കതാനി സാമാവതീപമുഖാനി. താസം, ഭന്തേ, ഉപാസികാനം കാ ഗതി കോ അഭിസമ്പരായോ''തി?

''സന്തേത്ഥ, ഭിക്ഖവേ, ഉപാസികായോ സോതാപന്നാ, സന്തി സകദാഗാമിനിയോ, സന്തി അനാഗാമിനിയോ. സബ്ബാ താ, ഭിക്ഖവേ, ഉപാസികായോ അനിപ്ഫലാ കാലങ്കതാ''തി.

അഥ ഖോ ഭഗവാ ഏതമത്ഥം വിദിത്വാ തായം വേലായം ഇമം ഉദാനം ഉദാനേസി -

''മോഹസമ്ബന്ധനോ ലോകോ, ഭബ്ബരൂപോവ ദിസ്സതി;
ഉപധിബന്ധനോ [ഉപധിസമ്ബന്ധനോ (ക॰ സീ॰)] ബാലോ, തമസാ പരിവാരിതോ;
സസ്സതോരിവ [സസ്സതി വിയ (ക॰ സീ॰)] ഖായതി, പസ്സതോ നത്ഥി കിഞ്ചന''ന്തി. ദസമം;

തസ്സുദ്ദാനം -

ദ്വേ ഭദ്ദിയാ ദ്വേ ച സത്താ, ലകുണ്ഡകോ തണ്ഹാഖയോ;
പപഞ്ചഖയോ ച കച്ചാനോ, ഉദപാനഞ്ച ഉതേനോതി.

ചൂളവഗ്ഗോ [ചുല്ലവഗ്ഗോ (സീ॰), ചൂലവഗ്ഗോ (പീ॰)] സത്തമോ നിട്ഠിതോ.

൮. പാടലിഗാമിയവഗ്ഗോ

൧. പഠമനിബ്ബാനപടിസംയുത്തസുത്തം

൭൧. ഏവം മേ സുതം - ഏകം സമയം ഭഗവാ സാവത്ഥിയം വിഹരതി ജേതവനേ അനാഥപിണ്ഡികസ്സ ആരാമേ. തേന ഖോ പന സമയേന ഭഗവാ ഭിക്ഖൂ നിബ്ബാനപടിസംയുത്തായ ധമ്മിയാ കഥായ സന്ദസ്സേതി സമാദപേതി സമുത്തേജേതി സമ്പഹംസേതി. തേധ ഭിക്ഖൂ [തേ ച ഭിക്ഖൂ (സീ॰ സ്യാ॰ പീ॰ തദട്ഠംകഥാപി ഓലോകേതബ്ബാ)] അട്ഠിം കത്വാ [അട്ഠീകത്വാ (സീ॰ സ്യാ॰), അട്ഠികത്വാ (പീ॰)] മനസി കത്വാ സബ്ബം ചേതസോ [സബ്ബം ചേതസാ (ഇതിപി അഞ്ഞസുത്തേസു)] സമന്നാഹരിത്വാ ഓഹിതസോതാ ധമ്മം സുണന്തി.

അഥ ഖോ ഭഗവാ ഏതമത്ഥം വിദിത്വാ തായം വേലായം ഇമം ഉദാനം ഉദാനേസി -

> ''അത്ഥി, ഭിക്ഖവേ, തദായതനം, യത്ഥ നേവ പഥവീ, ന ആപോ, ന തേജോ, ന വായോ, ന ആകാസാനഞ്ചായതനം, ന വിഞ്ഞാണഞ്ചായതനം, ന ആകിഞ്ചഞ്ഞായതനം, ന നേവസഞ്ഞാനാസഞ്ഞായതനം, നായം ലോകോ, ന പരലോകോ, ന ഉഭോ ചന്ദിമസൂരിയാ. തത്രാപാഹം, ഭിക്ഖവേ, നേവ ആഗതിം വദാമി , ന ഗതിം, ന ഠിതിം, ന ചുതിം, ന ഉപപത്തിം; അപ്പതിട്ഠം, അപ്പവത്തം, അനാരമ്മണമേവേതം. ഏസേവന്തോ ദുക്ഖസ്സാ''തി. പഠമം.

൨. ദുതിയനിബ്ബാനപടിസംയുത്തസുത്തം

൭൨. ഏവം മേ സുതം - ഏകം സമയം ഭഗവാ സാവത്ഥിയം വിഹരതി ജേതവനേ അനാഥപിണ്ഡികസ്സ ആരാമേ. തേന ഖോ പന സമയേന ഭഗവാ ഭിക്ഖൂ നിബ്ബാനപടിസംയുത്തായ ധമ്മിയാ കഥായ സന്ദസ്സേതി സമാദപേതി സമുത്തേജേതി സമ്പഹംസേതി. തേധ ഭിക്ഖൂ അട്ഠിം കത്വാ മനസി കത്വാ സബ്ബം ചേതസോ സമന്നാഹരിത്വാ ഓഹിതസോതാ ധമ്മം സുണന്തി.

അഥ ഖോ ഭഗവാ ഏതമത്ഥം വിദിത്വാ തായം വേലായം ഇമം ഉദാനം ഉദാനേസി -

> ''ദുദ്ദസം അനതം നാമ, ന ഹി സച്ചം സുദസ്സനം;
> പടിവിദ്ധാ തണ്ഹാ ജാനതോ, പസ്സതോ നത്ഥി കിഞ്ചന''ന്തി. ദുതിയം;

൩. തതിയനിബ്ബാനപടിസംയുത്തസുത്തം

൭൩. ഏവം മേ സുതം - ഏകം സമയം ഭഗവാ സാവത്ഥിയം വിഹരതി ജേതവനേ അനാഥപിണ്ഡികസ്സ ആരാമേ. തേന ഖോ പന സമയേന ഭഗവാ ഭിക്ഖൂ നിബ്ബാനപടിസംയുത്തായ ധമ്മിയാ കഥായ സന്ദസ്സേതി സമാദപേതി സമുത്തേജേതി സമ്പഹംസേതി. തേധ ഭിക്ഖൂ അട്ഠിം കത്വാ, മനസി കത്വാ, സബ്ബം ചേതസോ സമന്നാഹരിത്വാ, ഓഹിതസോതാ ധമ്മം സുണന്തി.

അഥ ഖോ ഭഗവാ ഏതമത്ഥം വിദിത്വാ തായം വേലായം ഇമം ഉദാനം ഉദാനേസി -

> “അത്ഥി, ഭിക്ഖവേ, അജാതം അഭൂതം അകതം അസങ്ഖതം. നോ ചേതം, ഭിക്ഖവേ, അഭവിസ്സ അജാതം അഭൂതം അകതം അസങ്ഖതം, നയിധ ജാതസ്സ ഭൂതസ്സ കതസ്സ സങ്ഖതസ്സ നിസ്സരണം പഞ്ഞായേഥ. യസ്മാ ച ഖോ, ഭിക്ഖവേ, അത്ഥി അജാതം അഭൂതം അകതം അസങ്ഖതം, തസ്മാ ജാതസ്സ ഭൂതസ്സ കതസ്സ സങ്ഖതസ്സ നിസ്സരണം പഞ്ഞായതീ”തി. തതിയം.

൪. ചതുത്ഥനിബ്ബാനപടിസംയുത്തസുത്തം

൭൪. ഏവം മേ സുതം - ഏകം സമയം ഭഗവാ സാവത്ഥിയം വിഹരതി ജേതവനേ അനാഥപിണ്ഡികസ്സ ആരാമേ. തേന ഖോ പന സമയേന ഭഗവാ ഭിക്ഖൂ നിബ്ബാനപടിസംയുത്തായ ധമ്മിയാ കഥായ സന്ദസ്സേതി സമാദപേതി സമുത്തേജേതി സമ്പഹംസേതി. തേധ ഭിക്ഖൂ അട്ഠിം കത്വാ മനസി കത്വാ സബ്ബം ചേതസോ സമന്നാഹരിത്വാ ഓഹിതസോതാ ധമ്മം സുണന്തി.

അഥ ഖോ ഭഗവാ ഏതമത്ഥം വിദിത്വാ തായം വേലായം ഇമം ഉദാനം ഉദാനേസി -

> “നിസ്സിതസ്സ ചലിതം, അനിസ്സിതസ്സ ചലിതം നത്ഥി. ചലിതേ അസതി പസ്സദ്ധി, പസ്സദ്ധിയാ സതി നതി ന ഹോതി. നതിയാ അസതി ആഗതിഗതി ന ഹോതി. ആഗതിഗതിയാ അസതി ചുതൂപപാതോ ന ഹോതി. ചുതൂപപാതേ അസതി നേവിധ ന ഹുരം ന ഉഭയമന്തരേന [ന ഉഭയമന്തരേ (സബ്ബത്ഥ) മ॰ നി॰ ൩.൩൯൩; സം॰ നി॰ ൪.൮൭ പസ്സിതബ്ബം]. ഏസേവന്തോ ദുക്ഖസ്സാ”തി. ചതുത്ഥം.

൫. ചുന്ദസുത്തം

൭൫. ഏവം മേ സുതം - ഏകം സമയം ഭഗവാ മല്ലേസു ചാരികം ചരമാനോ മഹതാ ഭിക്ഖുസങ്ഘേന സദ്ധിം യേന പാവാ തദവസരി. തത്ര സുദം ഭഗവാ പാവായം വിഹരതി ചുന്ദസ്സ കമ്മാരപുത്തസ്സ അമ്ബവനേ.

അസ്സോസി ഖോ ചുന്ദോ കമ്മാരപുത്തോ - “ഭഗവാ കിര മല്ലേസു ചാരികം ചരമാനോ മഹതാ ഭിക്ഖുസങ്ഘേന സദ്ധിം പാവം അനുപ്പത്തോ പാവായം വിഹരതി മയ്ഹം അമ്ബവനേ”തി. അഥ ഖോ ചുന്ദോ കമ്മാരപുത്തോ യേന ഭഗവാ തേനുപസങ്കമി; ഉപസങ്കമിത്വാ ഭഗവന്തം അഭിവാദേത്വാ ഏകമന്തം നിസീദി. ഏകമന്തം നിസിന്നം ഖോ ചുന്ദം കമ്മാരപുത്തം ഭഗവാ ധമ്മിയാ കഥായ സന്ദസ്സേസി സമാദപേസി സമുത്തേജേസി സമ്പഹംസേസി. അഥ ഖോ ചുന്ദോ കമ്മാരപുത്തോ ഭഗവതാ ധമ്മിയാ കഥായ സന്ദസ്സിതോ സമാദപിതോ സമുത്തേജിതോ സമ്പഹംസിതോ ഭഗവന്തം ഏതദവോച - “അധിവാസേതു മേ, ഭന്തേ, ഭഗവാ സ്വാതനായ ഭത്തം സദ്ധിം ഭിക്ഖുസങ്ഘേനാ”തി. അധിവാസേസി ഭഗവാ തുണ്ഹീഭാവേന.

അഥ ഖോ ചുന്ദോ കമ്മാരപുത്തോ ഭഗവതോ അധിവാസനം വിദിത്വാ ഉട്ഠായാസനാ ഭഗവന്തം അഭിവാദേത്വാ പദക്ഖിണം കത്വാ പക്കാമി. അഥ

ഖോ ചുന്ദോ കമ്മാരപുത്തോ തസ്സാ രത്തിയാ അച്ചയേന സകേ നിവേസനേ പണീതം ഖാദനീയം ഭോജനീയം പടിയാദാപേത്വാ പഹൂതഞ്ച സൂകരമദ്ദവം ഭഗവതോ കാലം ആരോചാപേസി - ''കാലോ, ഭന്തേ, നിട്ഠിതം ഭത്ത''ന്തി.

അഥ ഖോ ഭഗവാ പുബ്ബണ്ഹസമയം നിവാസേത്വാ പത്തചീവരമാദായ സദ്ധിം ഭിക്ഖുസങ്ഘേന യേന ചുന്ദസ്സ കമ്മാരപുത്തസ്സ നിവേസനം തേനുപസങ്കമി; ഉപസങ്കമിത്വാ പഞ്ഞത്തേ ആസനേ നിസീദി. നിസജ്ജ ഖോ ഭഗവാ ചുന്ദം കമ്മാരപുത്തം ആമന്തേസി - ''യം തേ, ചുന്ദ, സൂകരമദ്ദവം പടിയത്തം തേന മം പരിവിസ, യം പനഞ്ഞം ഖാദനീയം ഭോജനീയം പടിയത്തം തേന ഭിക്ഖുസങ്ഘം പരിവിസാ''തി. ''ഏവം, ഭന്തേ''തി ഖോ ചുന്ദോ കമ്മാരപുത്തോ ഭഗവതോ പടിസ്സുത്വാ യം അഹോസി സൂകരമദ്ദവം പടിയത്തം തേന ഭഗവന്തം പരിവിസി; യം പനഞ്ഞം ഖാദനീയം ഭോജനീയം പടിയത്തം തേന ഭിക്ഖുസങ്ഘം പരിവിസി.

അഥ ഖോ ഭഗവാ ചുന്ദം കമ്മാരപുത്തം ആമന്തേസി - ''യം തേ, ചുന്ദ, സൂകരമദ്ദവം അവസിട്ഠം തം സോബ്ഭേ നിഖണാഹി. നാഹം തം, ചുന്ദ, പസ്സാമി സദേവകേ ലോകേ സമാരകേ സബ്രഹ്മകേ സസ്സമണബ്രാഹ്മണിയാ പജായ സദേവമനുസ്സായ യസ്സ തം പരിഭുത്തം സമ്മാ പരിണാമം ഗച്ഛേയ്യ അഞ്ഞത്ര തഥാഗതസ്സാ''തി [അഞ്ഞത്ര തഥാഗതേനാതി (കം॰ സീ॰)]. ''ഏവം, ഭന്തേ''തി ഖോ ചുന്ദോ കമ്മാരപുത്തോ ഭഗവതോ പടിസ്സുത്വാ യം അഹോസി സൂകരമദ്ദവം അവസിട്ഠം തം സോബ്ഭേ നിഖണിത്വാ യേന ഭഗവാ തേനുപസങ്കമി; ഉപസങ്കമിത്വാ ഭഗവന്തം അഭിവാദേത്വാ ഏകമന്തം നിസീദി. ഏകമന്തം നിസിന്നം ഖോ ചുന്ദം കമ്മാരപുത്തം ഭഗവാ ധമ്മിയാ കഥായ സന്ദസ്സേത്വാ സമാദപേത്വാ സമുത്തേജേത്വാ സമ്പഹംസേത്വാ ഉട്ഠായാസനാ പക്കാമി.

അഥ ഖോ ഭഗവതോ ചുന്ദസ്സ കമ്മാരപുത്തസ്സ ഭത്തം ഭുത്താവിസ്സ ഖരോ ആബാധോ ഉപ്പജ്ജി. ലോഹിതപക്ഖന്ദികാ പബാള്ഹാ [ബാള്ഹാ (സീ॰ സ്യാ॰ പീ॰)] വേദനാ വത്തന്തി മാരണന്തികാ. തത്ര സുദം ഭഗവാ സതോ സമ്പജാനോ അധിവാസേസി അവിഹഞ്ഞമാനോ. അഥ ഖോ ഭഗവാ ആയസ്മന്തം ആനന്ദം ആമന്തേസി - ''ആയാമാനന്ദ, യേന കുസിനാരാ തേനുപസങ്കമിസ്സാമാ''തി. ''ഏവം, ഭന്തേ''തി ഖോ ആയസ്മാ ആനന്ദോ ഭഗവതോ പച്ചസ്സോസി.

''ചുന്ദസ്സ ഭത്തം ഭുഞ്ജിത്വാ, കമ്മാരസ്സാതി മേ സുതം;
ആബാധം സമ്ഫുസീ ധീരോ, പബാള്ഹം മാരണന്തികം.

''ഭുത്തസ്സ ച സൂകരമദ്ദവേന, ബ്യാധിപ്പബാള്ഹോ ഉദപാദി സത്ഥുനോ;
വിരിച്ചമാനോ [വിരിഞ്ചമാനോ (?) വിരേചമാനോ (ദീ॰ നി॰ ഠ.ഫൻ)]
ഭഗവാ അവോച, 'ഗച്ഛാമഹം കുസിനാരം നഗര''ന്തി.

അഥ ഖോ ഭഗവാ മഗ്ഗാ ഓക്കമ്മ യേന അഞ്ഞതരം രുക്ഖമൂലം തേനുപസങ്കമി; ഉപസങ്കമിത്വാ ആയസ്മന്തം ആനന്ദം ആമന്തേസി - ''ഇങ്ഘ മേ ത്വം, ആനന്ദ, ചതുഗ്ഗുണം സങ്ഘാടിം പഞ്ഞാപേഹി; കിലന്തോസ്മി, ആനന്ദ, നിസീദിസ്സാമീ''തി. ''ഏവം, ഭന്തേ''തി ഖോ ആയസ്മാ ആനന്ദോ ഭഗവതോ പടിസ്സുത്വാ ചതുഗ്ഗുണം സങ്ഘാടിം പഞ്ഞാപേസി. നിസീദി ഭഗവാ പഞ്ഞത്തേ

ആസനേ. നിസജ്ജ ഖോ ഭഗവാ ആയസ്മന്തം ആനന്ദം ആമന്തേസി - ''ഇങ്ഘ മേ ത്വം, ആനന്ദ, പാനീയം ആഹര; പിപാസിതോസ്മി, ആനന്ദ, പിവിസ്സാമീ''തി.

ഏവം വുത്തേ, ആയസ്മാ ആനന്ദോ ഭഗവന്തം ഏതദവോച - ''ഇദാനി, ഭന്തേ, പഞ്ചമത്താനി സകടസതാനി അതിക്കന്താനി. തം ചക്കച്ഛിന്നം ഉദകം പരിത്തം ലുളിതം ആവിലം സന്ദതി. അയം, ഭന്തേ, കുകുട്ഠാ [കകുത്ഥാ (സീ॰), കുകുടാ (സ്യാ॰), കകുധാ (ദീ॰ നി॰ ൨.൧൯൧)] നദീ അവിദൂരേ അച്ഛോദകാ സാതോദകാ സീതോദകാ സേതോദകാ സുപതിത്ഥാ രമണീയാ. ഏത്ഥ ഭഗവാ പാനീയഞ്ച പിവിസ്സതി ഗത്താനി ച സീതീകരിസ്സതീ''തി [സീതിം കരിസ്സതീതി (സീ॰), സീതം കരിസ്സതീതി (സ്യാ॰ പീ॰ ക॰)].

ദുതിയമ്പി ഖോ...പേ॰... തതിയമ്പി ഖോ ഭഗവാ ആയസ്മന്തം ആനന്ദം ആമന്തേസി - ''ഇങ്ഘ മേ ത്വം, ആനന്ദ, പാനീയം ആഹര; പിപാസിതോസ്മി, ആനന്ദ, പിവിസ്സാമീ''തി. ''ഏവം, ഭന്തേ''തി ഖോ ആയസ്മാ ആനന്ദോ ഭഗവതോ പടിസ്സുത്വാ പത്തം ഗഹേത്വാ യേന സാ നദീ തേനുപസങ്കമി. അഥ ഖോ സാ നദീ ചക്കച്ഛിന്നാ പരിത്താ ലുളിതാ ആവിലാ സന്ദമാനാ ആയസ്മന്തേ ആനന്ദേ ഉപസങ്കമന്തേ അച്ഛാ വിപ്പസന്നാ അനാവിലാ സന്ദതി.

അഥ ഖോ ആയസ്മതോ ആനന്ദസ്സ ഏതദഹോസി - ''അച്ഛരിയം വത, ഭോ, അബ്ഭുതം വത, ഭോ, തഥാഗതസ്സ മഹിദ്ധികതാ മഹാനുഭാവതാ! അയഞ്ഹി സാ നദീ ചക്കച്ഛിന്നാ പരിത്താ ലുളിതാ ആവിലാ സന്ദമാനാ മയി ഉപസങ്കമന്തേ അച്ഛാ വിപ്പസന്നാ അനാവിലാ സന്ദതീ''തി!! പത്തേന പാനീയം ആദായ യേന ഭഗവാ തേനുപസങ്കമി; ഉപസങ്കമിത്വാ ഭഗവന്തം ഏതദവോച - ''അച്ഛരിയം, ഭന്തേ, അബ്ഭുതം, ഭന്തേ, തഥാഗതസ്സ മഹിദ്ധികതാ മഹാനുഭാവതാ! അയഞ്ഹി സാ, ഭന്തേ, നദീ ചക്കച്ഛിന്നാ പരിത്താ ലുളിതാ ആവിലാ സന്ദമാനാ മയി ഉപസങ്കമന്തേ അച്ഛാ വിപ്പസന്നാ അനാവിലാ സന്ദതി!! പിവതു ഭഗവാ പാനീയം , പിവതു സുഗതോ പാനീയ''ന്തി.

അഥ ഖോ ഭഗവാ പാനീയം അപായി [അപാസി (സീ॰)]. അഥ ഖോ ഭഗവാ മഹതാ ഭിക്ഖുസങ്ഘേന സദ്ധിം യേന കുകുട്ഠാ നദീ തേനുപസങ്കമി; ഉപസങ്കമിത്വാ കുകുട്ഠം നദിം അജ്ഝോഗാഹേത്വാ ന്ഹത്വാ ച പിവിത്വാ ച പച്ചുത്തരിത്വാ യേന അമ്ബവനം തേനുപസങ്കമി; ഉപസങ്കമിത്വാ ആയസ്മന്തം ചുന്ദകം ആമന്തേസി - ''ഇങ്ഘ മേ ത്വം, ചുന്ദക, ചതുഗ്ഗുണം സങ്ഘാടിം പഞ്ഞാപേഹി; കിലന്തോസ്മി, ചുന്ദക, നിപജ്ജിസ്സാമീ''തി . ''ഏവം, ഭന്തേ''തി ഖോ ആയസ്മാ ചുന്ദകോ ഭഗവതോ പടിസ്സുത്വാ ചതുഗ്ഗുണം സങ്ഘാടിം പഞ്ഞാപേസി. അഥ ഖോ ഭഗവാ ദക്ഖിണേന പസ്സേന സീഹസേയ്യം കപ്പേസി പാദേ പാദം അച്ചാധായ സതോ സമ്പജാനോ ഉട്ഠാനസഞ്ഞം മനസി കരിത്വാ. ആയസ്മാ പന ചുന്ദകോ തത്ഥേവ ഭഗവതോ പുരതോ നിസീദി.

> ''ഗന്ത്വാന ബുദ്ധോ നദികം കുകുട്ഠം,
> അച്ഛോദകം സാതുദകം [സാതോദകം (സബ്ബത്ഥ)] വിപ്പസന്നം;
> ഓഗാഹി സത്ഥാ സുകിലന്തരൂപോ,
> തഥാഗതോ അപ്പടിമോധ ലോകേ.
>
> ''ന്ഹത്വാ ച പിവിത്വാ ചുദതാരി [ന്ഹത്വാ ച ഉത്തരി (ക॰)] സത്ഥാ,
> പുരക്ഖതോ ഭിക്ഖുഗണസ്സ മജ്ഝേ;

സത്ഥാ പവത്താ ഭഗവാ ഇധ ധമ്മേ,
ഉപാഗമി അമ്ബവനം മഹേസി;
ആമന്തയി ചുന്ദകം നാമ ഭിക്ഖും,
ചതുഗ്ഗുണം സന്ഥര [പത്ഥര (സീ॰ പീ॰)] മേ നിപജ്ജം.

‘‘സോ ചോദിതോ ഭാവിതത്തേന ചുന്ദോ,
ചതുഗ്ഗുണം സന്ഥരി [പത്ഥരി (സീ॰ പീ॰)] ഖിപ്പമേവ;
നിപജ്ജി സത്ഥാ സുകിലന്തരൂപോ,
ചുന്ദോപി തത്ഥ പമുഖേ നിസീദീ’’തി.

അഥ ഖോ ഭഗവാ ആയസ്മന്തം ആനന്ദം ആമന്തേസി - ‘‘സിയാ ഖോ , പനാനന്ദ, ചുന്ദസ്സ കമ്മാരപുത്തസ്സ കോചി വിപ്പടിസാരം ഉപദഹേയ്യ - ‘തസ്സ തേ, ആവുസോ ചുന്ദ, അലാഭാ, തസ്സ തേ ദുല്ലദ്ധം യസ്സ തേ തഥാഗതോ പച്ഛിമം പിണ്ഡപാതം ഭുഞ്ജിത്വാ പരിനിബ്ബുതോ’തി. ചുന്ദസ്സാനന്ദ, കമ്മാരപുത്തസ്സ ഏവം വിപ്പടിസാരോ പടിവിനോദേതബ്ബോ -

‘‘‘തസ്സ തേ, ആവുസോ ചുന്ദ, ലാഭാ, തസ്സ തേ സുലദ്ധം യസ്സ തേ തഥാഗതോ പച്ഛിമം പിണ്ഡപാതം പരിഭുഞ്ജിത്വാ പരിനിബ്ബുതോ. സമ്മുഖാ മേതം, ആവുസോ ചുന്ദ, ഭഗവതോ സുതം, സമ്മുഖാ പടിഗ്ഗഹിതം - ദ്വേമേ പിണ്ഡപാതാ സമസമഫലാ സമസമവിപാകാ അതിവിയ അഞ്ഞേഹി പിണ്ഡപാതേഹി മഹപ്ഫലതരാ ച മഹാനിസംസതരാ ച. കതമേ ദ്വേ? യഞ്ച പിണ്ഡപാതം പരിഭുഞ്ജിത്വാ തഥാഗതോ അനുത്തരം സമ്മാസമ്ബോധിം അഭിസമ്ബുജ്ഝതി, യഞ്ച പിണ്ഡപാതം പരിഭുഞ്ജിത്വാ അനുപാദിസേസായ നിബ്ബാനധാതുയാ പരിനിബ്ബായതി. ഇമേ ദ്വേ പിണ്ഡപാതാ സമസമഫലാ സമസമവിപാകാ അതിവിയ അഞ്ഞേഹി പിണ്ഡപാതേഹി മഹപ്ഫലതരാ ച മഹാനിസംസതരാ ച.

‘‘‘ആയുസംവത്തനികം ആയസ്മതാ ചുന്ദേന കമ്മാരപുത്തേന കമ്മം ഉപചിതം, വണ്ണസംവത്തനികം ആയസ്മതാ ചുന്ദേന കമ്മാരപുത്തേന കമ്മം ഉപചിതം, സുഖസംവത്തനികം ആയസ്മതാ ചുന്ദേന കമ്മാരപുത്തേന കമ്മം ഉപചിതം, സഗ്ഗസംവത്തനികം ആയസ്മതാ ചുന്ദേന കമ്മാരപുത്തേന കമ്മം ഉപചിതം, യസസംവത്തനികം ആയസ്മതാ ചുന്ദേന കമ്മാരപുത്തേന കമ്മം ഉപചിതം, ആധിപതേയ്യസംവത്തനികം ആയസ്മതാ ചുന്ദേന കമ്മാരപുത്തേന കമ്മം ഉപചിത’ന്തി. ചുന്ദസ്സാനന്ദ, കമ്മാരപുത്തസ്സ ഏവം വിപ്പടിസാരോ പടിവിനോദേതബ്ബോ’’തി.

അഥ ഖോ ഭഗവാ ഏതമത്ഥം വിദിത്വാ തായം വേലായം ഇമം ഉദാനം ഉദാനേസി -

‘‘ദദതോ പുഞ്ഞം പവഡ്ഢതി,
സംയമതോ വേരം ന ചീയതി;
കുസലോ ച ജഹാതി പാപകം,
രാഗദോസമോഹക്ഖയാ സനിബ്ബുതോ’’തി [പരിനിബ്ബുതോതി (സീ॰ സ്യാ॰ പീ॰)]. പഞ്ചമം;

൬. പാടലിഗാമിയസുത്തം

൭൬. ഏവം മേ സുതം - ഏകം സമയം ഭഗവാ മഗധേസു ചാരികം ചരമാനോ മഹതാ ഭിക്ഖുസങ്ഘേന സദ്ധിം യേന പാടലിഗാമോ തദവസരി. അസ്സോസും ഖോ പാടലിഗാമിയാ [പാടലിഗാമികാ (ദീ॰ നി॰ ൨.൧൪൮)] ഉപാസകാ - ''ഭഗവാ കിര മഗധേസു ചാരികം ചരമാനോ മഹതാ ഭിക്ഖുസങ്ഘേന സദ്ധിം പാടലിഗാമം അനുപ്പത്തോ''തി. അഥ ഖോ പാടലിഗാമിയാ ഉപാസകാ യേന ഭഗവാ തേനുപസങ്കമിംസു; ഉപസങ്കമിത്വാ ഭഗവന്തം അഭിവാദേത്വാ ഏകമന്തം നിസീദിംസു. ഏകമന്തം നിസിന്നാ ഖോ പാടലിഗാമിയാ ഉപാസകാ ഭഗവന്തം ഏതദവോചും - ''അധിവാസേതു നോ, ഭന്തേ, ഭഗവാ ആവസഥാഗാര''ന്തി. അധിവാസേസി ഭഗവാ തുണ്ഹീഭാവേന.

അഥ ഖോ പാടലിഗാമിയാ ഉപാസകാ ഭഗവതോ അധിവാസനം വിദിത്വാ ഉട്ഠായാസനാ ഭഗവന്തം അഭിവാദേത്വാ പദക്ഖിണം കത്വാ യേനാവസഥാഗാരം തേനുപസങ്കമിംസു; ഉപസങ്കമിത്വാ സബ്ബസന്ഥരിം ആവസഥാഗാരം സന്ഥരിത്വാ ആസനാനി പഞ്ഞാപേത്വാ ഉദകമണികം പതിട്ഠാപേത്വാ തേലപ്പദീപം ആരോപേത്വാ യേന ഭഗവാ തേനുപസങ്കമിംസു; ഉപസങ്കമിത്വാ ഭഗവന്തം അഭിവാദേത്വാ ഏകമന്തം അട്ഠംസു. ഏകമന്തം ഠിതാ ഖോ പാടലിഗാമിയാ ഉപാസകാ ഭഗവന്തം ഏതദവോചും - ''സബ്ബസന്ഥരിസന്ഥതം [സബ്ബസന്ഥരിം സന്ഥതം (സീ॰ സ്യാ॰ പീ॰)], ഭന്തേ, ആവസഥാഗാരം; ആസനാനി പഞ്ഞത്താനി; ഉദകമണികോ പതിട്ഠാപിതോ [ഉദകമണികം പതിട്ഠാപിതം (സ്യാ॰)] തേലപ്പദീപോ ആരോപിതോ. യസ്സദാനി, ഭന്തേ, ഭഗവാ കാലം മഞ്ഞതീ''തി.

അഥ ഖോ ഭഗവാ നിവാസേത്വാ പത്തചീവരമാദായ സദ്ധിം ഭിക്ഖുസങ്ഘേന യേന ആവസഥാഗാരം തേനുപസങ്കമി; ഉപസങ്കമിത്വാ പാദേ പക്ഖാലേത്വാ ആവസഥാഗാരം പവിസിത്വാ മജ്ഝിമം ഥമ്ഭം നിസ്സായ പുരത്ഥാഭിമുഖോ നിസീദി. ഭിക്ഖുസങ്ഘോപി ഖോ പാദേ പക്ഖാലേത്വാ ആവസഥാഗാരം പവിസിത്വാ പച്ഛിമം ഭിത്തിം നിസ്സായ പുരത്ഥാഭിമുഖോ നിസീദി ഭഗവന്തംയേവ പുരക്ഖത്വാ. പാടലിഗാമിയാപി ഖോ ഉപാസകാ പാദേ പക്ഖാലേത്വാ ആവസഥാഗാരം പവിസിത്വാ പുരത്ഥിമം ഭിത്തിം നിസ്സായ പച്ഛിമാഭിമുഖാ നിസീദിംസു ഭഗവന്തംയേവ പുരക്ഖത്വാ. അഥ ഖോ ഭഗവാ പാടലിഗാമിയേ ഉപാസകേ ആമന്തേസി -

''പഞ്ചിമേ, ഗഹപതയോ, ആദീനവാ ദുസ്സീലസ്സ സീലവിപത്തിയാ. കതമേ പഞ്ച? ഇധ, ഗഹപതയോ, ദുസ്സീലോ സീലവിപന്നോ പമാദാധികരണം മഹതിം ഭോഗജാനിം നിഗച്ഛതി. അയം പഠമോ ആദീനവോ ദുസ്സീലസ്സ സീലവിപത്തിയാ.

''പുന ചപരം, ഗഹപതയോ, ദുസ്സീലസ്സ സീലവിപന്നസ്സ പാപകോ കിത്തിസദ്ദോ അബ്ഭുഗ്ഗച്ഛതി. അയം ദുതിയോ ആദീനവോ ദുസ്സീലസ്സ സീലവിപത്തിയാ.

''പുന ചപരം, ഗഹപതയോ, ദുസ്സീലോ സീലവിപന്നോ യഞ്ഞദേവ പരിസം ഉപസങ്കമതി - യദി ഖത്തിയപരിസം, യദി ബ്രാഹ്മണപരിസം, യദി ഗഹപതിപരിസം, യദി സമണപരിസം - അവിസാരദോ ഉപസങ്കമതി മങ്കുഭൂതോ. അയം തതിയോ ആദീനവോ ദുസ്സീലസ്സ സീലവിപത്തിയാ.

''പുന ചപരം, ഗഹപതയോ, ദുസ്സീലോ സീലവിപന്നോ സമ്മൂള്ഹോ കാലം കരോതി. അയം ചതുത്ഥോ ആദീനവോ ദുസ്സീലസ്സ സീലവിപത്തിയാ.

“പുന ചപരം, ഗഹപതയോ, ദുസ്സീലോ സീലവിപന്നോ കായസ്സ ഭേദാ പരം മരണാ അപായം ദുഗ്ഗതിം വിനിപാതം നിരയം ഉപപജ്ജതി. അയം പഞ്ചമോ ആദീനവോ ദുസ്സീലസ്സ സീലവിപത്തിയാ. ഇമേ ഖോ, ഗഹപതയോ, പഞ്ച ആദീനവാ ദുസ്സീലസ്സ സീലവിപത്തിയാ.

“പഞ്ചിമേ, ഗഹപതയോ, ആനിസംസാ സീലവതോ സീലസമ്പദായ. കതമേ പഞ്ച? ഇധ, ഗഹപതയോ, സീലവാ സീലസമ്പന്നോ അപ്പമാദാധികരണം മഹന്തം ഭോഗക്ഖന്ധം അധിഗച്ഛതി. അയം പഠമോ ആനിസംസോ സീലവതോ സീലസമ്പദായ.

“പുന ചപരം, ഗഹപതയോ, സീലവതോ സീലസമ്പന്നസ്സ കല്യാണോ കിത്തിസദ്ദോ അബ്ഭുഗ്ഗച്ഛതി. അയം ദുതിയോ ആനിസംസോ സീലവതോ സീലസമ്പദായ.

“പുന ചപരം, ഗഹപതയോ, സീലവാ സീലസമ്പന്നോ യഞ്ഞദേവ പരിസം ഉപസങ്കമതി - യദി ഖത്തിയപരിസം , യദി ബ്രാഹ്മണപരിസം, യദി ഗഹപതിപരിസം, യദി സമണപരിസം - വിസാരദോ ഉപസങ്കമതി അമങ്കുഭൂതോ. അയം തതിയോ ആനിസംസോ സീലവതോ സീലസമ്പദായ.

“പുന ചപരം, ഗഹപതയോ, സീലവാ സീലസമ്പന്നോ അസമ്മൂള്ഹോ കാലങ്കരോതി. അയം ചതുത്ഥോ ആനിസംസോ സീലവതോ സീലസമ്പദായ.

“പുന ചപരം, ഗഹപതയോ, സീലവാ സീലസമ്പന്നോ കായസ്സ ഭേദാ പരം മരണാ സുഗതിം സഗ്ഗം ലോകം ഉപപജ്ജതി. അയം പഞ്ചമോ ആനിസംസോ സീലവതോ സീലസമ്പദായ. ഇമേ ഖോ, ഗഹപതയോ, പഞ്ച ആനിസംസാ സീലവതോ സീലസമ്പദായാ”തി.

അഥ ഖോ ഭഗവാ പാടലിഗാമിയേ ഉപാസകേ ബഹുദേവ രത്തിം ധമ്മിയാ കഥായ സന്ദസ്സേത്വാ സമാദപേത്വാ സമുത്തേജേത്വാ സമ്പഹംസേത്വാ ഉയ്യോജേസി - “അഭിക്കന്താ ഖോ, ഗഹപതയോ, രത്തി; യസ്സദാനി തുമ്ഹേ കാലം മഞ്ഞഥാ”തി. [“ഏവം ഭന്തേ“തി ഖോപാടലിഗാമിയാ ഉപാസകാ ഭഗവതോ പടിസ്സുത്വാ (മഹാവ॰ ൨൮൭; ദീ॰ നി॰ ൨.൧൪൮)] അഥ ഖോ പാടലിഗാമിയാ ഉപാസകാ ഭഗവതോ ഭാസിതം അഭിനന്ദിത്വാ അനുമോദിത്വാ [“ഏവം ഭന്തേ“തി ഖോപാടലിഗാമിയാ ഉപാസകാ ഭഗവതോ പടിസ്സുത്വാ (മഹാവ॰ ൨൮൭; ദീ॰ നി॰ ൨.൧൪൮)] ഉട്ഠായാസനാ ഭഗവന്തം അഭിവാദേത്വാ പദക്ഖിണം കത്വാ പക്കമിംസു. അഥ ഖോ ഭഗവാ അചിരപക്കന്തേസു പാടലിഗാമിയേസു ഉപാസകേസു സുഞ്ഞാഗാരം പാവിസി.

തേന ഖോ പന സമയേന സുനിധവസ്സകാരാ [സുനീധവസ്സകാരാ (സീ॰ സ്യാ॰ പീ॰)] മഗധമഹാമത്താ പാടലിഗാമേ നഗരം മാപേന്തി വജ്ജീനം പടിബാഹായ. തേന ഖോ പന സമയേന സമ്ബഹുലാ ദേവതായോ സഹസ്സസഹസ്സേവ [സഹസ്സേവ (സ്യാ॰ ക॰), സഹസ്സസ്സേവ (പീ॰)] പാടലിഗാമേ വത്ഥൂനി പരിഗ്ഗണ്ഹന്തി. യസ്മിം പദേസേ മഹേസക്ഖാ ദേവതാ വത്ഥൂനി പരിഗ്ഗണ്ഹന്തി മഹേസക്ഖാനം തത്ഥ രഞ്ഞം രാജമഹാമത്താനം ചിത്താനി നമന്തി നിവേസനാനി മാപേതും. യസ്മിം പദേസേ മജ്ഝിമാ ദേവതാ വത്ഥൂനി പരിഗ്ഗണ്ഹന്തി മജ്ഝിമാനം തത്ഥ രഞ്ഞം രാജമഹാമത്താനം ചിത്താനി നമന്തി

നിവേസനാനി മാപേതും. യസ്മിം പദേസേ നീചാ ദേവതാ വത്ഥൂനി പരിഗ്ഗണ്ഹന്തി നീചാനം തത്ഥ രഞ്ഞം രാജമഹാമത്താനം ചിത്താനി നമന്തി നിവേസനാനി മാപേതും.

അദ്ദസാ ഖോ ഭഗവാ ദിബ്ബേന ചക്ഖുനാ വിസുദ്ധേന അതിക്കന്തമാനുസകേന താ ദേവതായോ സഹസ്സസഹസ്സേവ പാടലിഗാമേ വത്ഥൂനി പരിഗ്ഗണ്ഹന്തിയോ. യസ്മിം പദേസേ മഹേസക്ഖാ ദേവതാ വത്ഥൂനി പരിഗ്ഗണ്ഹന്തി, മഹേസക്ഖാനം തത്ഥ രഞ്ഞം രാജമഹാമത്താനം ചിത്താനി നമന്തി നിവേസനാനി മാപേതും. യസ്മിം പദേസേ മജ്ഝിമാ ദേവതാ വത്ഥൂനി പരിഗ്ഗണ്ഹന്തി, മജ്ഝിമാനം തത്ഥ രഞ്ഞം രാജമഹാമത്താനം ചിത്താനി നമന്തി നിവേസനാനി മാപേതും. യസ്മിം പദേസേ നീചാ ദേവതാ വത്ഥൂനി പരിഗ്ഗണ്ഹന്തി, നീചാനം തത്ഥ രഞ്ഞം രാജമഹാമത്താനം ചിത്താനി നമന്തി നിവേസനാനി മാപേതും. അഥ ഖോ ഭഗവാ തസ്സാ രത്തിയാ പച്ചൂസസമയേ പച്ചുട്ഠായ ആയസ്മന്തം ആനന്ദം ആമന്തേസി -

''കേ നു ഖോ [കോ നു ഖോ (സബ്ബത്ഥ)] ആനന്ദ പാടലിഗാമേ നഗരം മാപേന്തീ''തി [മാപേതീതി (സബ്ബത്ഥ)]. ''സുനിധവസ്സകാരാ, ഭന്തേ, മഗധമഹാമത്താ പാടലിഗാമേ നഗരം മാപേന്തി വജ്ജീനം പടിബാഹായാ''തി. ''സേയ്യഥാപി, ആനന്ദ, ദേവേഹി താവതിംസേഹി സദ്ധിം മന്തേത്വാ; ഏവമേവ ഖോ, ആനന്ദ, സുനിധവസ്സകാരാ മഗധമഹാമത്താ പാടലിഗാമേ നഗരം മാപേന്തി വജ്ജീനം പടിബാഹായ. ഇധാഹം, ആനന്ദ, അദ്ദസം ദിബ്ബേന ചക്ഖുനാ വിസുദ്ധേന അതിക്കന്തമാനുസകേന സമ്ബഹുലാ ദേവതായോ സഹസ്സസഹസ്സേവ പാടലിഗാമേ വത്ഥൂനി പരിഗ്ഗണ്ഹന്തിയോ. യസ്മിം പദേസേ മഹേസക്ഖാ ദേവതാ വത്ഥൂനി പരിഗ്ഗണ്ഹന്തി മഹേസക്ഖാനം തത്ഥ രഞ്ഞം രാജമഹാമത്താനം ചിത്താനി നമന്തി നിവേസനാനി മാപേതും. യസ്മിം പദേസേ മജ്ഝിമാ ദേവതാ വത്ഥൂനി പരിഗ്ഗണ്ഹന്തി മജ്ഝിമാനം തത്ഥ രഞ്ഞം രാജമഹാമത്താനം ചിത്താനി നമന്തി നിവേസനാനി മാപേതും. യസ്മിം പദേസേ നീചാ ദേവതാ വത്ഥൂനി പരിഗ്ഗണ്ഹന്തി നീചാനം തത്ഥ രഞ്ഞം രാജമഹാമത്താനം ചിത്താനി നമന്തി നിവേസനാനി മാപേതും. യാവതാ, ആനന്ദ, അരിയം ആയതനം യാവതാ വണിപ്പഥോ ഇദം അഗ്ഗനഗരം ഭവിസ്സതി പാടലിപുത്തം പുടഭേദനം. പാടലിപുത്തസ്സ ഖോ, ആനന്ദ, തയോ അന്തരായാ ഭവിസ്സന്തി - അഗ്ഗിതോ വാ ഉദകതോ വാ മിഥുഭേദതോ വാ''തി.

അഥ ഖോ സുനിധവസ്സകാരാ മഗധമഹാമത്താ യേന ഭഗവാ തേനുപസങ്കമിംസു; ഉപസങ്കമിത്വാ ഭഗവതാ സദ്ധിം സമ്മോദിംസു. സമ്മോദനീയം കഥം സാരാണിയം [സാരാണീയം (സീ॰ സ്യാ॰ കം॰ പീ॰)] വീതിസാരേത്വാ ഏകമന്തം അട്ഠംസു. ഏകമന്തം ഠിതാ ഖോ സുനിധവസ്സകാരാ മഗധമഹാമത്താ ഭഗവന്തം ഏതദവോചും - ''അധിവാസേതു നോ ഭവം ഗോതമോ അജ്ജതനായ ഭത്തം സദ്ധിം ഭിക്ഖുസങ്ഘേനാ''തി. അധിവാസേസി ഭഗവാ തുണ്ഹീഭാവേന.

അഥ ഖോ സുനിധവസ്സകാരാ മഗധമഹാമത്താ ഭഗവതോ അധിവാസനം വിദിത്വാ യേന സകോ ആവസഥോ തേനുപസങ്കമിംസു; ഉപസങ്കമിത്വാ സകേ ആവസഥേ പണീതം ഖാദനീയം ഭോജനീയം പടിയാദാപേത്വാ ഭഗവതോ കാലം ആരോചേസും - ''കാലോ, ഭോ ഗോതമ, നിട്ഠിതം ഭത്ത''ന്തി.

അഥ ഖോ ഭഗവാ പുബ്ബണ്ഹസമയം നിവാസേത്വാ പത്തചീവരമാദായ സദ്ധിം ഭിക്ഖുസങ്ഘേന യേന സുനിധവസ്സകാരാനം മഗധമഹാമത്താനം ആവസഥോ തേനുപസങ്കമി; ഉപസങ്കമിത്വാ പഞ്ഞത്തേ ആസനേ നിസീദി. അഥ ഖോ സുനിധവസ്സകാരാ മഗധമഹാമത്താ ബുദ്ധപ്പമുഖം ഭിക്ഖുസങ്ഘം പണീതേന ഖാദനീയേന ഭോജനീയേന സഹത്ഥാ സന്തപ്പേസും സമ്പവാരേസും.

അഥ ഖോ സുനിധവസ്സകാരാ മഗധമഹാമത്താ ഭഗവന്തം ഭുത്താവിം ഓനീതപത്തപാണിം അഞ്ഞതരം നീചം ആസനം ഗഹേത്വാ ഏകമന്തം നിസീദിംസു. ഏകമന്തം നിസിന്നേ ഖോ സുനിധവസ്സകാരേ മഗധമഹാമത്തേ ഭഗവാ ഇമാഹി ഗാഥാഹി അനുമോദി -

> “യസ്മിം പദേസേ കപ്പേതി, വാസം പണ്ഡിതജാതിയോ;
> സീലവന്തേത്ഥ ഭോജേത്വാ, സഞ്ഞതേ ബ്രഹ്മചാരയോ [ബ്രഹ്മചാരിനോ (സ്യാ॰), ബ്രഹ്മചരിയേ (പീ॰ ക॰)].
>
> “യാ തത്ഥ ദേവതാ ആസും, താസം ദക്ഖിണമാദിസേ;
> താ പൂജിതാ പൂജയന്തി, മാനിതാ മാനയന്തി നം.
>
> “തതോ നം അനുകമ്പന്തി, മാതാ പുത്തംവ ഓരസം;
> ദേവതാനുകമ്പിതോ പോസോ, സദാ ഭദ്രാനി പസ്സതീ”തി.

അഥ ഖോ ഭഗവാ സുനിധവസ്സകാരാനം മഗധമഹാമത്താനം ഇമാഹി ഗാഥാഹി അനുമോദിത്വാ ഉട്ഠായാസനാ പക്കാമി.

തേന ഖോ പന സമയേന സുനിധവസ്സകാരാ മഗധമഹാമത്താ ഭഗവന്തം പിട്ഠിതോ പിട്ഠിതോ അനുബന്ധാ ഹോന്തി - “യേനജ്ജ സമണോ ഗോതമോ ദ്വാരേന നിക്ഖമിസ്സതി തം ‘ഗോതമദ്വാരം’ നാമ ഭവിസ്സതി. യേന തിത്ഥേന ഗങ്ഗം നദിം തരിസ്സതി തം ‘ഗോതമതിത്ഥം’ നാമ ഭവിസ്സതീ”തി.

അഥ ഖോ ഭഗവാ യേന ദ്വാരേന നിക്ഖമി തം ‘ഗോതമദ്വാരം’ നാമ അഹോസി. അഥ ഖോ ഭഗവാ യേന ഗങ്ഗാ നദീ തേനുപസങ്കമി. തേന ഖോ പന സമയേന ഗങ്ഗാ നദീ പൂരാ ഹോതി സമതിത്തികാ കാകപേയ്യാ. അപ്പേകച്ചേ മനുസ്സാ നാവം പരിയേസന്തി, അപ്പേകച്ചേ ഉളുമ്പം പരിയേസന്തി, അപ്പേകച്ചേ കുല്ലം ബന്ധന്തി അപാരാ പാരം ഗന്തുകാമാ. അഥ ഖോ ഭഗവാ - സേയ്യഥാപി നാമ ബലവാ പുരിസോ സമിഞ്ജിതം വാ ബാഹം പസാരേയ്യ, പസാരിതം വാ ബാഹം സമിഞ്ജേയ്യ, ഏവമേവ - ഗങ്ഗായ നദിയാ ഓരിമതീരേ [ഓരിമതീരാ (ബഹൂസു) മഹാവ॰ ൨൮൬; ദീ॰ നി॰ ൨.൧൫൪ പസ്സിതബ്ബം)] അന്തരഹിതോ പാരിമതീരേ പച്ചുട്ഠാസി സദ്ധിം ഭിക്ഖുസങ്ഘേന .

അദ്ദസാ ഖോ ഭഗവാ തേ മനുസ്സേ അപ്പേകച്ചേ നാവം പരിയേസന്തേ, അപ്പേകച്ചേ ഉളുമ്പം പരിയേസന്തേ, അപ്പേകച്ചേ കുല്ലം ബന്ധന്തേ അപാരാ പാരം ഗന്തുകാമേ.

അഥ ഖോ ഭഗവാ ഏതമത്ഥം വിദിത്വാ തായം വേലായം ഇമം ഉദാനം ഉദാനേസി -

"യേ തരന്തി അണ്ണവം സരം,
സേതും കത്വാന വിസജ്ജ പല്ലലാനി;
കുല്ലഞ്ഹി ജനോ പബന്ധതി [ബന്ധതി (സ്യാം പീ)],
തിണ്ണാ [നിതിണ്ണാ (കം)] മേധാവിനോ ജനാ"തി. ഛട്ഠം;

൭. ദ്വിധാപഥസുത്തം

൭൭. ഏവം മേ സുതം - ഏകം സമയം ഭഗവാ കോസലേസു അദ്ധാനമഗ്ഗപടിപന്നോ ഹോതി ആയസ്മതാ നാഗസമാലേന പച്ഛാസമണേന. അദ്ദസാ ഖോ ആയസ്മാ നാഗസമാലോ അന്തരാമഗ്ഗേ ദ്വിധാപഥം [ദ്വേധാപഥം (സീ)]. ദിസ്വാന ഭഗവന്തം ഏതദവോച - "അയം, ഭന്തേ, ഭഗവാ പന്ഥോ; ഇമിനാ ഗച്ഛാമാ"തി. ഏവം വുത്തേ, ഭഗവാ ആയസ്മന്തം നാഗസമാലം ഏതദവോച - "അയം, നാഗസമാല, പന്ഥോ; ഇമിനാ ഗച്ഛാമാ"തി.

ദുതിയമ്പി...പേ... തതിയമ്പി ഖോ ആയസ്മാ നാഗസമാലോ ഭഗവന്തം ഏതദവോച - "അയം, ഭന്തേ, ഭഗവാ പന്ഥോ; ഇമിനാ ഗച്ഛാമാ"തി . തതിയമ്പി ഖോ ഭഗവാ ആയസ്മന്തം നാഗസമാലം ഏതദവോച - "അയം, നാഗസമാല, പന്ഥോ; ഇമിനാ ഗച്ഛാമാ"തി. അഥ ഖോ ആയസ്മാ നാഗസമാലോ ഭഗവതോ പത്തചീവരം തത്ഥേവ ഛമായം നിക്ഖിപിത്വാ പക്കാമി - "ഇദം, ഭന്തേ, ഭഗവതോ പത്തചീവര"ന്തി.

അഥ ഖോ ആയസ്മതോ നാഗസമാലസ്സ തേന പന്ഥേന ഗച്ഛന്തസ്സ അന്തരാമഗ്ഗേ ചോരാ നിക്ഖമിത്വാ ഹത്ഥേഹി ച പാദേഹി ച ആകോടേസും പത്തഞ്ച ഭിന്ദിംസു സങ്ഘാടിഞ്ച വിപ്ഫാലേസും. അഥ ഖോ ആയസ്മാ നാഗസമാലോ ഭിന്നേന പത്തേന വിപ്ഫാലിതായ സങ്ഘാടിയാ യേന ഭഗവാ തേനുപസങ്കമി; ഉപസങ്കമിത്വാ ഭഗവന്തം അഭിവാദേത്വാ ഏകമന്തം നിസീദി. ഏകമന്തം നിസിന്നോ ഖോ ആയസ്മാ നാഗസമാലോ ഭഗവന്തം ഏതദവോച - "ഇധ മയ്ഹം, ഭന്തേ, തേന പന്ഥേന ഗച്ഛന്തസ്സ അന്തരാമഗ്ഗേ ചോരാ നിക്ഖമിത്വാ ഹത്ഥേഹി ച പാദേഹി ച ആകോടേസും, പത്തഞ്ച ഭിന്ദിംസു, സങ്ഘാടിഞ്ച വിപ്ഫാലേസു"ന്തി.

അഥ ഖോ ഭഗവാ ഏതമത്ഥം വിദിത്വാ തായം വേലായം ഇമം ഉദാനം ഉദാനേസി -

"സദ്ധിം ചരമേകതോ വസം,
മിസ്സോ അഞ്ഞജനേന വേദഗൂ;
വിദ്വാ പജഹാതി പാപകം,
കോഞ്ചോ ഖീരപകോവ നിന്നഗ"ന്തി. സത്തമം;

൮. വിസാഖാസുത്തം

൭൮. ഏവം മേ സുതം - ഏകം സമയം ഭഗവാ സാവത്ഥിയം വിഹരതി പുബ്ബാരാമേ മിഗാരമാതുപാസാദേ. തേന ഖോ പന സമയേന വിസാഖായ മിഗാരമാതുയാ നത്താ കാലങ്കതാ ഹോതി പിയാ മനാപാ. അഥ ഖോ വിസാഖാ മിഗാരമാതാ അല്ലവത്ഥാ അല്ലകേസാ ദിവാ ദിവസ്സ യേന ഭഗവാ

തേനുപസങ്കമി; ഉപസങ്കമിത്വാ ഭഗവന്തം അഭിവാദേത്വാ ഏകമന്തം നിസീദി. ഏകമന്തം നിസിന്നം ഖോ വിസാഖം മിഗാരമാതരം ഭഗവാ ഏതദവോച -

“ഹന്ദ കുതോ നു ത്വം, വിസാഖേ, ആഗച്ഛസി അല്ലവത്ഥാ അല്ലകേസാ ഇധൂപസങ്കന്താ ദിവാ ദിവസ്സാ”തി? “നത്താ മേ, ഭന്തേ, പിയാ മനാപാ കാലങ്കതാ. തേനാഹം അല്ലവത്ഥാ അല്ലകേസാ ഇധൂപസങ്കന്താ ദിവാ ദിവസ്സാ”തി. “ഇച്ഛേയ്യാസി ത്വം, വിസാഖേ, യാവതികാ [യാവതകാ (?)] സാവത്ഥിയാ മനുസ്സാ താവതികേ [താവതകേ (?)] പുത്തേ ച നത്താരോ ചാ”തി? “ഇച്ഛേയ്യാഹം, ഭഗവാ [ഇച്ഛേയ്യാഹം ഭന്തേ ഭഗവാ (സ്യാ॰)] യാവതികാ സാവത്ഥിയാ മനുസ്സാ താവതികേ പുത്തേ ച നത്താരോ ചാ”തി.

“കീവബഹുകാ പന, വിസാഖേ, സാവത്ഥിയാ മനുസ്സാ ദേവസികം കാലം കരോന്തീ”തി? “ദസപി, ഭന്തേ, സാവത്ഥിയാ മനുസ്സാ ദേവസികം കാലം കരോന്തി; നവപി, ഭന്തേ... അട്ഠപി, ഭന്തേ... സത്തപി, ഭന്തേ... ഛപി, ഭന്തേ... പഞ്ചപി, ഭന്തേ... ചത്താരോപി, ഭന്തേ... തീണിപി, ഭന്തേ... ദ്വേപി, ഭന്തേ, സാവത്ഥിയാ മനുസ്സാ ദേവസികം കാലം കരോന്തി. ഏകോപി, ഭന്തേ, സാവത്ഥിയാ മനുസ്സോ ദേവസികം കാലം കരോതി. അവിവിത്താ, ഭന്തേ, സാവത്ഥി മനുസ്സേഹി കാലം കരോന്തേഹീ”തി.

“തം കിം മഞ്ഞസി, വിസാഖേ, അപി നു ത്വം കദാചി കരഹചി അനല്ലവത്ഥാ വാ ഭവേയ്യാസി അനല്ലകേസാ വാ”തി? “നോ ഹേതം, ഭന്തേ . അലം മേ, ഭന്തേ, താവ ബഹുകേഹി പുത്തേഹി ച നത്താരേഹി ചാ”തി.

“യേസം ഖോ, വിസാഖേ, സതം പിയാനി, സതം തേസം ദുക്ഖാനി; യേസം നവുതി പിയാനി, നവുതി തേസം ദുക്ഖാനി; യേസം അസീതി പിയാനി, അസീതി തേസം ദുക്ഖാനി; യേസം സത്തതി പിയാനി, സത്തതി തേസം ദുക്ഖാനി; യേസം സട്ഠി പിയാനി, സട്ഠി തേസം ദുക്ഖാനി; യേസം പഞ്ഞാസം പിയാനി, പഞ്ഞാസം തേസം ദുക്ഖാനി; യേസം ചത്താരീസം പിയാനി, ചത്താരീസം തേസം ദുക്ഖാനി, യേസം തിംസം പിയാനി, തിംസം തേസം ദുക്ഖാനി; യേസം വീസതി പിയാനി, വീസതി തേസം ദുക്ഖാനി, യേസം ദസ പിയാനി, ദസ തേസം ദുക്ഖാനി; യേസം നവ പിയാനി, നവ തേസം ദുക്ഖാനി; യേസം അട്ഠ പിയാനി, അട്ഠ തേസം ദുക്ഖാനി; യേസം സത്ത പിയാനി, സത്ത തേസം ദുക്ഖാനി; യേസം ഛ പിയാനി, ഛ തേസം ദുക്ഖാനി; യേസം പഞ്ച പിയാനി, പഞ്ച തേസം ദുക്ഖാനി; യേസം ചത്താരി പിയാനി, ചത്താരി തേസം ദുക്ഖാനി; യേസം തീണി പിയാനി, തീണി തേസം ദുക്ഖാനി; യേസം ദ്വേ പിയാനി, ദ്വേ തേസം ദുക്ഖാനി; യേസം ഏകം പിയം, ഏകം തേസം ദുക്ഖം; യേസം നത്ഥി പിയം, നത്ഥി തേസം ദുക്ഖം, അസോകാ തേ വിരജാ അനുപായാസാതി വദാമീ”തി.

അഥ ഖോ ഭഗവാ ഏതമത്ഥം വിദിത്വാ തായം വേലായം ഇമം ഉദാനം ഉദാനേസി -

“യേ കേചി സോകാ പരിദേവിതാ വാ,
ദുക്ഖാ ച [ദുക്ഖാ വ (അട്ഠ॰)] ലോകസ്മിമനേകരൂപാ;
പിയം പടിച്ചപ്പഭവന്തി ഏതേ,
പിയേ അസന്തേ ന ഭവന്തി ഏതേ.

“തസ്മാ ഹി തേ സുഖിനോ വീതസോകാ,
യേസം പിയം നത്ഥി കുഹിഞ്ചി ലോകേ;
തസ്മാ അസോകം വിരജം പത്ഥയാനോ,
പിയം ന കയിരാഥ കുഹിഞ്ചി ലോകേ”തി. അട്ഠമം;

൯. പഠമദബ്ബസുത്തം

൭൯. ഏവം മേ സുതം - ഏകം സമയം ഭഗവാ രാജഗഹേ വിഹരതി വേളുവനേ കലന്ദകനിവാപേ. അഥ ഖോ ആയസ്മാ ദബ്ബോ മല്ലപുത്തോ യേന ഭഗവാ തേനുപസങ്കമി; ഉപസങ്കമിത്വാ ഭഗവന്തം അഭിവാദേത്വാ ഏകമന്തം നിസീദി. ഏകമന്തം നിസിന്നോ ഖോ ആയസ്മാ ദബ്ബോ മല്ലപുത്തോ ഭഗവന്തം ഏതദവോച - “പരിനിബ്ബാനകാലോ മേ ദാനി, സുഗതാ”തി. “യസ്സദാനി ത്വം, ദബ്ബ, കാലം മഞ്ഞസീ”തി.

അഥ ഖോ ആയസ്മാ ദബ്ബോ മല്ലപുത്തോ ഉട്ഠായാസനാ ഭഗവന്തം അഭിവാദേത്വാ പദക്ഖിണം കത്വാ വേഹാസം അബ്ഭുഗ്ഗന്ത്വാ ആകാസേ അന്തലിക്ഖേ പല്ലങ്കേന നിസീദിത്വാ തേജോധാതും സമാപജ്ജിത്വാ വുട്ഠഹിത്വാ പരിനിബ്ബായി.

അഥ ഖോ ആയസ്മതോ ദബ്ബസ്സ മല്ലപുത്തസ്സ വേഹാസം അബ്ഭുഗ്ഗന്ത്വാ ആകാസേ അന്തലിക്ഖേ പല്ലങ്കേന നിസീദിത്വാ തേജോധാതും സമാപജ്ജിത്വാ വുട്ഠഹിത്വാ പരിനിബ്ബുതസ്സ സരീരസ്സ ഝായമാനസ്സ ഡയ്ഹമാനസ്സ നേവ ഛാരികാ പഞ്ഞായിത്ഥ ന മസി. സേയ്യഥാപി നാമ സപ്പിസ്സ വാ തേലസ്സ വാ ഝായമാനസ്സ ഡയ്ഹമാനസ്സ നേവ ഛാരികാ പഞ്ഞായതി ന മസി; ഏവമേവ ആയസ്മതോ ദബ്ബസ്സ മല്ലപുത്തസ്സ വേഹാസം അബ്ഭുഗ്ഗന്ത്വാ ആകാസേ അന്തലിക്ഖേ പല്ലങ്കേന നിസീദിത്വാ തേജോധാതും സമാപജ്ജിത്വാ വുട്ഠഹിത്വാ പരിനിബ്ബുതസ്സ സരീരസ്സ ഝായമാനസ്സ ഡയ്ഹമാനസ്സ നേവ ഛാരികാ പഞ്ഞായിത്ഥ ന മസീതി.

അഥ ഖോ ഭഗവാ ഏതമത്ഥം വിദിത്വാ തായം വേലായം ഇമം ഉദാനം ഉദാനേസി -

“അഭേദി കായോ നിരോധി സഞ്ഞാ,
വേദനാ സീതിഭവിംസു [പീതിദഹംസു (സീ॰ പീ॰), സീതിദഹിംസു (ക॰)] സബ്ബാ;
വൂപസമിംസു സങ്ഖാരാ,
വിഞ്ഞാണം അത്ഥമാഗമാ”തി. നവമം;

൧൦. ദുതിയദബ്ബസുത്തം

൮൦. ഏവം മേ സുതം - ഏകം സമയം ഭഗവാ സാവത്ഥിയം വിഹരതി ജേതവനേ അനാഥപിണ്ഡികസ്സ ആരാമേ. തത്ര ഖോ ഭഗവാ ഭിക്ഖൂ ആമന്തേസി - “ഭിക്ഖവോ”തി. “ഭദന്തേ”തി തേ ഭിക്ഖൂ ഭഗവതോ പച്ചസ്സോസും. ഭഗവാ ഏതദവോച -

“ദബ്ബസ്സ, ഭിക്ഖവേ, മല്ലപുത്തസ്സ വേഹാസം അബ്ഭുഗ്ഗന്ത്വാ ആകാസേ അന്തലിക്ഖേ പല്ലങ്കേന നിസീദിത്വാ തേജോധാതും സമാപജ്ജിത്വാ വുട്ഠഹിത്വാ

പരിനിബ്ബുതസ്സ സരീരസ്സ ഝായമാനസ്സ ഡയ്ഹമാനസ്സ നേവ ഛാരികാ പഞ്ഞായിത്ഥ ന മസി. സേയ്യഥാപി നാമ സപ്പിസ്സ വാ തേലസ്സ വാ ഝായമാനസ്സ ഡയ്ഹമാനസ്സ നേവ ഛാരികാ പഞ്ഞായതി ന മസി; ഏവമേവ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ദബ്ബസ്സ മല്ലപുത്തസ്സ വേഹാസം അബ്ഭുഗ്ഗന്ത്വാ ആകാസേ അന്തലിക്ഖേ പല്ലങ്കേന നിസീദിത്വാ തേജോധാതും സമാപജ്ജിത്വാ വുട്ഠഹിത്വാ പരിനിബ്ബുതസ്സ സരീരസ്സ ഝായമാനസ്സ ഡയ്ഹമാനസ്സ നേവ ഛാരികാ പഞ്ഞായിത്ഥ ന മസീ''തി.

അഥ ഖോ ഭഗവാ ഏതമത്ഥം വിദിത്വാ തായം വേലായം ഇമം ഉദാനം ഉദാനേസി -

''അയോഘനഹതസ്സേവ, ജലതോ ജാതവേദസോ [ജാതവേദസ്സ (സ്യാ॰)];
അനുപുബ്ബൂപസന്തസ്സ, യഥാ ന ഞായതേ ഗതി.

ഏവം സമ്മാവിമുത്താനം, കാമബന്ധോഘതാരിനം;
പഞ്ഞാപേതും ഗതി നത്ഥി, പത്താനം അചലം സുഖ''ന്തി. ദസമം;

പാടലിഗാമിയവഗ്ഗോ [പാടലിഗാമവഗ്ഗോ (ക॰)] അട്ഠമോ.

തസ്സുദ്ദാനം -

നിബ്ബാനാ ചതുരോ വുത്താ, ചുന്ദോ പാടലിഗാമിയാ;
ദ്വിധാപഥോ വിസാഖാ ച, ദബ്ബേന സഹ തേ ദസാതി.

ഉദാനേ വഗ്ഗാനമുദ്ദാനം -

വഗ്ഗമിദം പഠമം വരബോധി, വഗ്ഗമിദം ദുതിയം മുചലിന്ദോ;
നന്ദകവഗ്ഗവരോ തതിയോ തു, മേഘിയവഗ്ഗവരോ ച ചതുത്ഥോ.

പഞ്ചമവഗ്ഗവരന്തിധ സോണോ, ഛട്ഠമവഗ്ഗവരന്തി ജച്ചന്ധോ
[ഛട്ഠമവഗ്ഗവരം തു തമന്ധോ (സീ॰ ക॰)];
സത്തമവഗ്ഗവരന്തി ച ചൂളോ, പാടലിഗാമിയമട്ഠമവഗ്ഗോ
[പാടലിഗാമിയവരട്ഠമവഗ്ഗോ (സ്യാ॰ കം॰ പീ॰),
പാടലിഗാമവരട്ഠമവഗ്ഗോ (സീ॰ ക॰)].

അസീതിമനൂനകസുത്തവരം, വഗ്ഗമിദട്ഠകം സുവിഭത്തം;
ദസ്സിതം ചക്ഖുമതാ വിമലേന, അദ്ധാ ഹി തം ഉദാനമിതീദമാഹു
[അത്ഥായേതം ഉദാനമിതിമാഹു (ക॰), സദ്ധാ ഹി തം ഉദാനന്തിദമാഹു
(സ്യാ॰ കം പീ॰)].

ഉദാനപാളി നിട്ഠിതാ.